

Gabler Dénes–Márton András

GALLIAI–GERMANIAI ÉS DUNA-VIDÉKI TERRA SIGILLATA BÉLYEGEK NEM RELIEFDÍSZES EDÉNYEKEN

Az epigráfia és a tárgyi régészeti kutatások határmezsgyéjén helyezhetők el az *instrumentum domesticum*-bélyegekkel foglalkozó stúdiumok. A signaturák többsége kerámián (terra sigillata, amphora, mécses, ritkábban a pecsételt vagy más házikerámia típusokon), ritkábban bronzedényeken, üvegeken vagy fibulákon található. Használatuk, alkalmazásuk területenként eltérő. Míg az itáliai vagy a galliai sigillatagyártást végigkíséri az edények bélyegzésének szokása, a keleti műhelyekben a névbélyeg ritka és úgyszólván ismeretlen az északafrikai sigillatagyarak termékein. Még Itália vagy Gallia területein is megfigyelhető, hogy míg egyes típusokon a bélyeg használata bizonyos időszakokban szinte kötelező, más formákon a bélyeg ismeretlen vagy csak elvétve jelenik meg.

A bélyegek gyűjtésének már a XIX. század végén lendületet adtak a *Corpus Inscriptionum Latinarum* (CIL) munkálatai, s a kutatás hamarosan megkísérelte a bélyegek tanúvallomását interpretálni. Az ókori ipar szerkezetére, az egyes kerámiaüzemek méretére vonatkozó fejtegetések során a bélyeges sigillatákat már 1916-ban alapvető forrásként kezelte H. Gummerus a PWRE IX. „Industrie und Handel” címszó alatt megjelentetett (1439–1535) munkájában. Ugyanígy M. Rostovtzeff is messzemenően épített a sigillata-kutatások addig ismert eredményeire a római ipar szerepének bemutatása kapcsán, amelynek során ezeket a műhelyeket a 19–20. századi kapitalista üzemekhez hasonlította (ROSTOVTZEFF 1957). A bélyeg elemzésének különösen fontos szerepet tulajdonított W. L. Westerman, aki ezt a forráscsoportot az ókori iparban foglalkoztatott rabszolga-munkaerő szempontjából értékelte (WESTERMAN 1942). A 60-as évektől kezdve egyre gyakrabban jelentek meg olyan – a római társadalom vagy az antik ipar szerkezetével foglalkozó-monográfiák, amelyek akár a rabszolgatartás, akár az egyes üzemek mérete, a manufaktúrákon belüli munkamegosztás kérdése kapcsán a sigillata-bélyegek evidenciáira támaszkodtak.¹ Az elmúlt években a kérdést újabb források bevonásával vizsgálta G. Fülle; eredményeit több

tanulmányban tette közzé.² A galliai fazekasipar szervezeti kérdésére vonatkozó ismereteinket fontos felismerésekkel gazdagította G. B. Dannell (DANNELL 2002).

A terra sigillatákon található névbélyegek már a magyar régészeti kutatások korai szakaszában magukra vonták a szakemberek figyelmét. Torma Károly már 1882–83-ban közreadta gyűjtésének eredményeit az Archaeológiai Értesítő hasábjai. Figyelme elsősorban Pannonia északkeleti részének leletanyagára terjedt ki. A signaturák összeállítása a XX. század elején Börzsönyi Arnold, Finály Gábor és Kuzsiszky Bálint munkásságának köszönhetően gazdagodott. Az egyre gyarapodó leletek a továbbiakban kevésbé tették lehetővé azt, hogy a gyűjtés nagyobb területekre vagy éppenséggel Pannonia egészére terjedjen ki. Máig is Juhász Györgynek a brigetioi terra sigillatákról 1935-ben megjelent dissertatioja tekinthető alapvető munkának, amelyben a szerző 258 fazekas-bélyeget közölt rajzos táblákon. Ehhez a mennyiséghez képest szerény az az összeállítás, amelyet e sorok íróinak egyike adott közre 40 évvel ezelőtt, amelyben Pannonia egészének addig ismert sigillata-bélyegeit közölte műhelyenkénti bontásban (GABLER 1964). Ezt nem sokkal később I. Mikl Curk munkája követte a poetovioi leletek közreadásával, majd néhány kisebb – Gorsium leleteit ismertető – publikáció megjelentetése után Bánki Zsuzsanna tette közzé az Alba Regia hasábjain a táci sigillatákat. O. Bruknernek a dél-kelet pannoniai, R. Makjanićnak a sisciai és Chr. Zöchmann-Kandlernek a carnuntumi anyagot bemutató munkája, valamint e sorok írójának különböző lelőhelyek (Zalalövő-Salla, Arrabona, Aquincum, Baláca) sigillata leleteit közlő cikkei után ma már 511 bélyeges sigillatát ismerünk Pannoniából; éppen kétszer annyit, mint amennyit Juhász Györgyi 1935-ben közreadott. Míg azonban ő csak a brigetioi leleteket közölte, mai ismereteink a tartomány egészére terjednek ki. Új bélyeges példány előkerülése esetén jelenleg mintegy száz-százötven publikációt kellene áttekinteni csupán ahhoz, hogy a signatura pannoniai párhuzamait megtalálja a kutató. Már önmagában ez is

indokolttá tenné azt, hogy a díszítetlen sigillatákról eddig ismert névbélyegeket közreadjuk azoknak variációival együtt. (A változatokat a hosszabb típusoktól a rövidebbek felé soroljuk fel. Terjedelmi okból mellőztük a bélyegek táblákon történő újbóli bemutatását, ezt az adott bélyeg megfelelőit kereső kutató a szakirodalom alapján hamar megtalálhatja).

A jobbára publikált leletanyag összeállítását azonban nemcsak mennyisége (ha a variációkat is tekintetbe vesszük, akkor a Juhász Györgyi által közölt bélyegeknél öt-hatszorosával számolhatunk) indokolja, hanem az egyes fazekasokról szóló ismereteink lényeges gazdagodása is. A nemzetközi szakirodalom az elmúlt 40 évben jelentős mértékben gyarapodott, ennek köszönhetően előbbre jutottunk az egyes mesterek lokalizálásának kérdésében (a gyártó manufaktúrákat – a BÉMONT–BOURGEOIS 1986 által adott – kódok használatával adjuk meg),³ továbbá bővültek ismereteink az egyes fazekasok „vándorlására” vagy éppen a fiálékban való foglalkoztatására vonatkozóan is. Működési idejükre vonatkozó információink is nagyságrenddel gazdagodtak a keletkezett lelőhelyek, ill. stratigráfiai megfigyelések adatainak köszönhetően. Ezért a legtöbb esetben módosítani kellett F. Oswaldnak a kérdéshez alapvető munkának számító bélyeg *corpusa* eredményeit. A módosítások szükségessége már K. Kuzmová munkájából is kiderül, aki a Juhász Györgyi által közölt brigetioi anyagnak a komáromi – egykori Jókai – Múzeumban (ma Podunajské Múzeum) őrzött anyagát adta közre újból; az újabb szakirodalom alapján revideálva a korábbi műhely, ill. kronológiai meghatározásokat. Az időrend finomítására esetenként a pannoniai leletanyag is lehetőséget adott; újabb ásatási megfigyelések sora tette lehetővé pl. a Kr.u. 166–180 között lezajló markomann-szarmata háborúk pusztulási rétegeinek felismerését, ezáltal több tucatnyi bélyeg-típus kronológiai helyzetének tisztázását. Az alábbi bélyeg-katalógus döntő részben publikált anyagot ölel fel, amelyet néhány savariai, arrabonai és vindobonai (Wien-Rennweg 44) sigillatával, valamint az újabb budaörsi ásatások leleteivel egészítettünk ki. Köszönettel tartozunk Beck Tamásnak és Fényes Gabriellának, akik az 1992 óta Borhy László vezetésével folytatott brigetioi ásatások eddig még publikálatlan leleteire való hivatkozást tették lehetővé. A katalógus összeállításának munkáját nagy részben Márton András végezte, ezt lényegesen kiegészítve és javítva adjuk 511 galliai-rajnai és dunavidéki mester Pannoniában fellelhető névbélyegeinek *corpusát*.⁴

A díszítetlen sigillaták alján található bélyegek funkciója döntően különbözött a dombordíszű edényeken található signaturákétól. Ezek ugyanis nem a kereskedelem céljára szolgáltak, hanem a gyártással

kapcsolatos információkat közöltek. Az alábbi lehetőségeket vehetjük számításba:

- 1) a bélyeg a földterület, az agyagbánya tulajdonosával szerződéses viszonyban (*locatio-conductio*) álló fazekas mennyiségi teljesítményének ellenőrzésére szolgált,
- 2) az egyes fazekasok termékeinek elkülönítése céljából kapott jelzést az edény, hogy a közösen használt kemencében történő kiégetés után meg lehessen különböztetni az egyes fazekasok termékeit.

A műhely szerkezetileg a *locatio-conductio*, azaz a bérbeadó és a bérlő (a fazekas) közti szerződések rendszerére épült fel. Az autonóm gyártó egység az *officina*, amelyet a sigillata-iparban elsősorban a dél- és közép-galliai manufaktúrák bélyegeiről ismerünk. A bérleti ill. a kerámia gyártására vonatkozó szerződések rendszerének hipotézisét, mint a műhelyek struktúrájának alapját a kutatás elfogadta, ezáltal a többnyire III. századi egyiptomi papyrusz-adatokból kibontakozó rendszert a korábbi galliai manufaktúrákra is érvényesnek kell tekinteni, függetlenül a térbeli vagy időbeni távolságtól. A III. századi egyiptomi amphora és más edényeket készítő fazekasműhelyek és a galliai sigillata-üzemek között az összekötő kapocs a római jog, amely a birodalom területén mindenütt érvényes volt. (Erre utal különben egy töredékes *la graufesenque-i graffitto* is, amely egyfajta szerződés-dokumentumnak tekinthető). Míg Itáliában a manufaktúra tulajdonosa, a bérbeadó, sőt esetenként a *fundus* tulajdonosát is ismerjük név szerint, a nyugat-európai gyártóhelyek esetében a bérbeadó ismeretlen, csak a *conductio*-ban résztvevő *officinator* nevét ismerjük. A fazekasoknak általában nem volt induló-tőkéjük *officina* alapítására, még kevésbé arra, hogy fiálékat hozzanak létre, interprovinciális piacot szervezzenek, szállítóeszközöket szerezzen be. Ezek előteremtése a műhely vagy éppen a *fundus* tulajdonosára hárult, akinek nevét az itáliai bélyegek sokszor elárulják, míg a provinciákban ezek ismeretlenek maradtak.

KATALÓGUS

ABALANIS vagy **ABALLANIS** -Le- (A mesterhez: OSWALD 1931,1; DICKINSON 1991,46).

Aballan[—]: Vindobona (KENNER 1911,125b).

Keltezés: 125-150 (DICKINSON 1991,46).

ABBO -Rh- (A mesterhez: OSWALD 1931,1; HOFMANN II, N.1,32; RUPRECHTSBERGER 1980, N.1,154; GARBSCH 1982, N.165,6; MÜLLER 1996,190; BIEGERT – LAUBER 1995, N.424,665).

Abbo fecit: Brigetio Drag. 33 (JUHÁSZ 1935, N.1,134, Taf. XLIV.1), Poetovio Drag. 32 (OSWALD 1931,1 = ? ABRAMIC 1925, 96). Abbo feci(t): Loretto Drag. 31 (FÖ 1(1934) 215 = GABLER 1979, N.25,35,Abb.10.25). Abbo fe(cit): Carnuntum (HEYDENDORFF 1949, N.1,6 = KANDLER-ZÖCHMANN 1996, N.1,52,57), Poetovio Drag. 33 (MIKL-CURK 1969, N.375), Poetovio Drag. 32 (MIKL-CURK 1969, N.383). Abbo f(ecit): Mursa - Donjigrad Drag. 32 (BULAT 1958, N.31,80,Sl.12.31). Abbo[—]: Gorsium Drag. 31 (GABLER 1967, N.1,34,47 = GABLER 1969,34 = Instrumenta, N.50,77). [Ab]bo feci(t): Intercisa (1975 évi ásatás 59/15. obj.).

Keltezés: Mivel a mester Drag. 27 formájú *acetabulum*ot is készített, (lásd. Poitiers, OSWALD 1931,1), amelyet 160 után már nem gyártanak, ezért a legkorábbi rheinzaberni fazekasok közé kell sorolnunk, 160–190 között működhetett (HOFMANN II, N.1,32).

ACAPA ? -Le* - (A mesterhez: OSWALD 1931,2, nála mint *Acapus* szerepel; THEVENOT 1948, N.155,338; LOMBARD 1972,149; BÉMONT-BOURGEOIS 1986,279).

Acapa (retrográd): Aquincum Drag. 27 (GABLER 1976, N.203,47).

Keltezés: Antoninus kori (OSWALD 1931,2).

ACURIO -Le- (A mesterhez: OSWALD 1931,3; HOFMANN I, N.1,28; WALKE 1965, Taf.34,117,Taf.36 121, Taf.40.51; DICKINSON-HARTLEY 1978, a,37; BÉMONT-BOURGEOIS 1986, 279; PROVOST 1988, N.150.183,102; CAG 03, N.306,154; BET-DELAGE 1991, N.33,214, Fig.11.33,194; DICKINSON 2001, N.19).

Acurio f(ecit): Arrabona (BÖRZSÖNYI 1904, 253), Carnuntum Drag. 31 (SWOBODA-MILENOVIĆ 1956, Nr.2, 45), Salla Drag. 33 (GABLER 1989a, N.84,448, Abb.7.3,449), Vindobona (KENNER 1909, 78a). Acurio f(ecit): Vindobona (OSWALD 1931,3). Acurio: Gorsium Drag. 33 (FITZ-LÁNYI-BÁNKI 1978, N.395, 197,260,V.t).

A mester bélyege Drag. 37 formán is megtalálható (DICKINSON-HARTLEY 1978,a,37; BET-DELAGE 1991, N.33,214, Fig.11.33,194, *infra in forma* bélyeg).

Keltezés: Antoninus Pius – Marcus Aurelius uralkodása (GABLER 1989a, N.84,448), a britanniai anyag alapján: 145–175 (DICKINSON-HARTLEY 1978, a,37), újabban 155–170 (DICKINSON 2001,192).

ADIECTUS -Le* - (A mesterhez: OSWALD 1931,4; HOFMANN I, N.2,28; HARTLEY 1974, N.1,205; BÉMONT-BOURGEOIS 1986,279).

Adiecti ma(anu): Taurunum Drag. 33 (BRUKNER 1981, N.1,53,T.1.1).

Keltezés: Antoninus-kori (HARTLEY 1974, N.1,205).

ADUOCISUS -Le, Mr- (A mesterhez: OSWALD 1931,5; PINEL 1969,24; HOFMANN I, N.212,31; BÉMONT-BOURGEOIS 1986,279; CGP,245-248; BET-DELAGE 1991, N.34-35,214, Fig.11.34-35,194; BÉMONT 1994, N.206,90, Fig.54,91; GREENE-HARTLEY 1995, N.21,93; DICKINSON 1999,274; HARTLEY 2000,195).

Audocius: Vindobona (DONAT-SAKL-OBERHALTER – SEDLMAYER 2003,29). Aduocisio: Mursa Drag. 33 (BU-

LAT 1958, N.32,80,Sl.12.32). Aduoc[isus]: Aquincum Drag. 18/31 (SZIRMAI 1985,52,10.kép 4). Adu[—]: Winden am See (FÖ 24/25(1985/86)[1988]279,Abb.548).

Ezen a néven több mester is dolgozik Lubiában, Lezoux-ban, Les Martres-de-Veyre-ben és Vichy-ben (BÉMONT-BOURGEOIS 1986,279; CAG 03, N.306,154). A lezoux-i és a les martres-de-veyre-i mester azonos, viszonya a Lubiában és Vichy-ben dolgozó mesterrel tisztázatlan. A pannóniai bélyegek a reliefdíszes árut is készítő (CGP,245-248) lezoux-i mesterhez köthetők.

Keltezés: Működését a reliefdíszes gyártás alapján 160–190 közé tehetjük (CGP,248; DICKINSON 1986,186; DICKINSON 2001,192), esetleg 195-ig (GREENE-HARTLEY 1995, N.21,93).

AELIANUS -Mr- (A mesterhez: OSWALD 1931, 5; DE SCHAETZEN-VANDERHOEVEN 1964,16,Pl.I.34-36,60; TERRISSE 1968,81,83,93; HOFMANN II, N.1,14; BÉMONT-BOURGEOIS 1986, 279; HARTLEY 2000, 195).

Aeliani m(anu): Brigetio Drag. 31 (JUHÁSZ 1935, N.3,134,Taf.XLIV.3). Aiiliani m(anu): Poetovio Drag. 33 (ABRAMIC 1925,96 =? MIKL-CURK 1969,34).

F. OSWALD lezoux-i fazekasként említi (OSWALD 1931,5). Az újabb kutatások alapján Les Martres-de-Veyre-ben működhetett (TERRISSE 1968,81,83,93; HOFMANN II, N.1,14; BÉMONT-BOURGEOIS 1986,279).

Keltezés: 100–140 (DICKINSON 1986,186), illetve 120–150 (HARTLEY 2000,1995).

AESTIVUS -Le- (A mesterhez: OSWALD 1931, 7; WALKE 1965, Taf.34,117; HOFMANN I, N.3,28; BÉMONT-BOURGEOIS 1986, 279; DICKINSON 2001, 192).

Aestivi m^a(anu): Aquincum Drag. 31 (FINÁLY 1906, N.4,95 = OSWALD 1931,6), Brigetio Drag. 31 (JUHÁSZ 1935, N.4,134,Taf.XLIV.4). Aestivi m(anu): Aquincum (FINÁLY 1906, N.3,95), Poetovio Drag. 31 (MIKL-CURK 1969, N.237,244). Aiistivi-m(anu): Aquincum Drag. 31 (OSWALD 1931,6, talán azonos a fentebbi aquincumi darabbal), Poetovio Drag. 31 (OSWALD 1931,6 = ABRAMIC 1925,96, interpunctio nélkül = GABLER 1964,99). Ae[s]tivi m(anu): Brigetio Drag. 33 (JUHÁSZ 1935, N.5,134,T.XLIV.5). Tokod (MNM ltsz. 56.17.3 = GABLER 1964,99).

Keltezés: 160-180 (DICKINSON 2001,192).

AETERNUS -Le- (A mesterhez: OSWALD 1931,6; WALKE 1965, Taf.36,120; HOFMANN 1966, 478,480; HOFMANN 1967,134,PL.55; HOFMANN I, N.4,28; HARTLEY 1972,20; GRÜNEWALD 1979, 22–23; BÉMONT-BOURGEOIS 1986, 279; DICKINSON 1986, N.1,157; GALLIOU 1989, N.18.IX.11,50); MITARD 1993, N.4, 337, PL.IV.3, 337; GAILARD 1997, N.367. 210).

Aeternii: Carnuntum Drag. 31 (GRÜNEWALD 1979, 22-23, Taf.10.5). Aeterni: Aquincum (SZILÁGYI 1945, 458), Carnuntum Drag. 31 (OSWALD 1931, 6), Salla Drag. 33 (GABLER 1989a, N.85,448, Abb.7.4,449 = Instrumenta, N.44,75), Vindobona – Rennweg 44 Drag. 31 (FNR.89/440). Aetern[—]: Aquincum (TORMA 1882,

N.2,217 = CIL III 12014 = FINÁLY 1906, N.5,95 = OSWALD 1931,6), Carnuntum (GROLLER 1903, N.3,114, elképzelhető hogy megegyezik az OSWALD 1931,6-al, de ott tévedésből szerepel az „i” végződés). Aet[—]: Carnuntum (HEYDENDORFF 1949, N.70,9). [Ae]terni m(anu): Carnuntum (HEYDENDORFF 1949, N.2,6). Tokod (Dorogi Tájékmúzeum ltsz. 58.39.1 = GABLER 1964,99).
Keltezés: 160–180 (GALLIOU 1989, N.18.IX.11,50), 155–190 (DICKINSON 1986, N.1,157).

AFRICANUS -La, Le, To- (A mesterhez: OSWALD 1931,7; CHENET–GAUDRON 1955, 111–112; KARTLEY 1972,17; HOFMANN I, N.6,28; HOFMANN II, N.1,20; CZYSZ 1982,333; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,279; CAG 45, N.194,188,N.250,215).
 Af^ricanⁱm(anu) :Carnuntum (SWOBODA-MILENOVIĆ 1956, Nr.1,45).

Működését P. KARNITSCH Lavoye-ból, Les Allieux-ből, Avocourt-ból és Pont-des-Remes-ből adatolja (KARNITSCH 1959,37) de csak a lavoye-i működése igazolható (CHENET–GAUDRON 1955,111–112). Azonos nevű, valószínűleg ugyanaz a mester dolgozott még Lezoux-ban és Toulon-sur-Allier-ban is (BÉMONT–BOURGEOIS 1968, 279). Működése reliefdíszes kerámián is adatolt, valószínűleg mint kiformázó fazekas dolgozott (CAG 45, N.250, 215), motívumainak egy része *Tocca*hoz és *Tribunushoz* kötődik.

Keltezése: Antoninus kori (HARTLEY 1972,17). Áruját megtaláljuk a lavoye-i C és D kemencékben is, az első 197 előtti, a második 197 utáni (HOFMANN 1968a,276), sehol sem találjuk meg 140 előtti környezetben, mindezek alapján B. Hofmann a II. század utolsó évtizedeire és a III. század legelejére teszi működését (HOFMANN 1968a, 276), ugyanő 160–210 (HOFMANN II, N.1,20). Ezt megerősíti a cambodunumi lelet, amelyik a legkorábbi előfordulása a mester árujának (CZYSZ 1982, 333).

AGILIS -?- (A mesterhez: OSWALD 1931,7).
 Agilis f(ecit): Aquincum (OSWALD 1931,7).
Keltezés: Pontosabban nem keltezhető.

AGISILLUS vagy **AGISILUS** -We- (A mesterhez: OSWALD 1931,7; KELLNER 1961, N.1,180–181; HOFMANN I, N.7,28; STREITBERG 1973,133; RUPRECHTSBERGER 1980,N.2, 154; KELLNER 1981,175).
 Agisilus fe(cit): Aquincum Drag. 31 (OSWALD 1931, 7).
 Agisillus: Carnuntum (GROLLER 1906, N.17,35).
Keltezés: A mester *Helenius*nak Drag. 37 formájú reliefes árut is készít (STREITBERG 1973,133; KELLNER 1981, 175). Commodus–Severus-kori (GABLER 2002, 232–233, *Helenius* kronológiájához).

AISCINO -Le- (A mesterhez: BÉMONT–BOURGEOIS 1986, 279).
 Aiscino f(ecit): Aquincum Drag. 33 (KUZSINSZKY 1932, 376, nála mint Aicilof).
Keltezés: Valószínűleg II. századi fazekas.

ALAUCUS -Le- (A mesterhez: OSWALD 1931,8; HOFMANN I, N.7,28; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,279; PROVOST 1988, Tours, N.150.183,102).

Alauci m^a(nu): Brigetio Drag. 33 (JUHÁSZ 1935, N.5,134,Taf.XLIV.5), Brigetio Drag. 33 (JUHÁSZ 1935, N.5,134).
Keltezés: 140–190 (HOFMANN I, N.,28).

FLO ALBINUS -Le- (A mesterhez: OSWALD 1931,11; HOFMANN I, N.8,28; PLOUHINEC–PLOUHINEC 1966, N.4-5,168-169; LOMBARD 1978, N.121,38; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,279; GALLIOU 1989, N.240,157; CHUR 2,105,35).
 F-Albi-ni^oof(ficina): Brigetio Drag. 33 (JUHÁSZ 1935, N.7,135,Taf.XLIV.7).
Keltezés: 150–190 (GALLIOU 1989, N.240,157).

ALBINUS -Le, Mr- (A mesterhez: OSWALD 1931,10-11; LOMBARD 1972,165; HOFMANN I, N.8,28; RUPRECHTSBERGER 1980, N.3,154; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,279; DICKINSON 1991,51; DICKINSON 2001,192; DÜERKOP 2002,850).
 Albinu m(anu): Vindobona Drag. 18/31 (DONAT 1999, 212). [Al]bini of(ficina): Carnuntum (HEYDENDORFF 1949, N.3,6).
Keltezés: Antoninus-kori, 135–150 (DICKINSON 1991, 51), ugyanő 130–160 (DICKINSON 2001,192).

ALBINUS -Rh, We, Pf- (A mesterhez: OSWALD 1931,10; HOFMANN II,N.7,32; STREITBERG 1973.133; CHRISTLEIN – KELLNER 1969, Abb.33.5,149–150; GARBSCH 1982, N.322,72; BIEGERT–LAUBER 1995, N.164–169, N.425; EINGARTNER–ESCHBAUMER–WEBER 1993, N.1,200).
 Albinu[—] (retrográd): Aquincum (Drag. 31)
Keltezés: 160–190 között (HOFMANN II, N.7,32).

ALBUCIUS -Le, Mr- (A mesterhez: OSWALD 1931,11-12; KARNITSCH 1959,32; WALKE 1965,30; PINEL 1969,25; HARTLEY 1972,17,19; LOMBARD 1972,148; HOFMANN I, N.10,28; RUPRECHTSBERGER 1980, N.4,155; SIMPSON 1982, S167,171; DICKINSON 1986,186; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,279; PROVOST 1988c, N.69.IV.18,86; CGP,255-258; HEILIGMANN 1990, Liste 9,N.10,217; BET-DELAGE 1991, N.36,214, Fig.11.36,194; DICKINSON 1999, 274; HARTLEY 2000, 195; DICKINSON 2001,192; BET–SEVERUS–VILVORDER 2001, N.11,175).
 Albuci of(ficina): Brigetio Drag. 18/31 (JUHÁSZ 1935, N.12,135, Taf.XLIV.12). Albuci^m(anu): Brigetio Drag. 18/31 (JUHÁSZ 1935, N.10,135, Taf.XLIV.10). Albuci m(anu): Poetovio Drag. 33 (MIKL–CURK 1969, 35,N.259, 276), Vindobona Drag. 18/31 (DONAT 1999,212) Albuci: Aquincum (TORMA 1883, N.1,4-5); Brigetio Drag. 18/31 (JUHÁSZ 1935, N.9,135, Taf.XLIV.9), Gorsium (FITZ–LÁNYI–BÁNKI 1973, N.6,301,333,V.t.18), Sárvár Drag. 33 (GABLER 1997,50,Nr.62,70, Taf.7.5), Vindobona Drag. 27 (Rennweg 44 FNR 90/379), Vindobona Drag. 18/31 (Rennweg 44, FNR 90/632), Vindobona (KENNER 1911,155a, háromszor benyomott bélyeg), Vetus Salina Drag. 33 (BARKÓCZI–BÓNIS 1954, N.133,173, Abb.17.5, Taf. XLIV.6). Albuc[—]: Brigetio Drag. 33 (JUHÁSZ 1935, N.13,135, Taf.XLIV.13). Alb[—]: Salla Drag. 18/31 (GABLER 1989a, N.86,448). Savaria (Savaria

Múzeum Itsz. 54.101.23 = GABLER 1964,100), Scarbantia (Liszt Ferenc Múzeum Itsz. 55.183 = GABLER 1964,100), Teskánd (Göcseji Múzeum, Zalaegerszeg Itsz. 5104.1 = GABLER 1964,100), Tokod (Dorogi Tájézmúzeum Itsz. 58.118.1 = GABLER 1964,100).

Azonos az *officinator*ként és a korongoló fazekasként dolgozó *Albucius*. A két bélyegtípus közül az *officinator* bélyeg a későbbi. Ugyanő reliefdíszes kerámiát is gyártott (CGP,255-258).

Keltezés: Reliefdíszes gyártása alapján 140–170 (CGP,255–258), B. Dickinson 150–180 (DICKINSON 1986,186) legutóbb 160–180 közé (DICKINSON 2001,192) keltezte, működésére B. HARTLEY 150–170 közötti időszakot adott meg (HARTLEY 2000,195).

ALBUS -Le, Mr- (A mesterről: OSWALD 1931,12; DURAND-LEFEBURE 1946, N.3,145; HOFMANN I, N.11,28; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,279).

Albişma(anu): Vindobona (KENNER 1909,70a). Albi[—]: Velence Drag. 46 (FITZ 1961-62,101). [A]lbi m(anu): Carnuntum (GROLLER 1909, N.1,75, Fig.29.1,76 = OSWALD 1931,12, talán megegyezik a következővel), Carnuntum (MILTNER 1933, N.1, Fig.29.1,76).

Kérdéses egy azonos nevű mester működése Vichy-ben (BÉMONT–BOURGEOIS 1986,279), akinek viszonya a Lezoux-ban dolgozó mesteréhez tisztázatlan.

Keltezés: 130–180 (HOFMANN I, N.11,28).

AMABILIS -Md vagy Rh- (A mesterekhez: OSWALD 1931,13; WALKE 1965, Taf.34,116; SCHÖNBERGER–SIMON 1966, N.3,15; VANDERHOEVEN 1974, N.5,9; RUPRECHTSBERGER 1980, N.5,155; BÉMONT–BOURGEOIS 1986, 279; HEILIGMANN 1990, LISTE 7, N.6,211, Taf. 3.2, Taf.107.3; GAITZSCH–HAARICH 1997, 296, *Cinnamus* nem reliefdíszes árujával együtt; DÜERKOP 2002,852. Valószínűleg egy másik mesterről: SCHÖNBERGER 1970, N.4-6,24, Abb.2.4-6,26).

Amabilis f(ecit): Matrica (KOVÁCS 1999,66, a publikáló szerint rheinzaberni). A^m[abilis]: Carnuntum (GRÜNEWALD 1979,22-23, Taf.10.1).

Nem dönthető el pontosan, hogy melyik mester bélyegei.

Keltezés: 125-150 (VANDERHOEVEN 1974, N.5,9), a rheinzaberni mester II. sz. vége III. sz. eleje.

AMANDUS I-II -Ba, Gr- (A mesterekhez: OSWALD 1931,14; ROLLAND 1944, N.4a-b,211; DURAND-LEFEBURE 1946, N.6-7,145; THEVENOT 1948, N.167,339; CLAUSTRES 1958: App.1.77; KARNITSCH 1959,25; HOFMANN I, N.8,16; MARY 1967,38; DICKINSON–HARTLEY 1982,119-120; LEQUÉMENT 1983, Montans,331, a montans-i mesterről; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,279; PROVOST 1988, Tours,N.150.183,103; EVANS – METCALF 1989, N.1,39; HOSDES – JACQUES 1989, Tombe J87 – J111,161,171; TILHARD 1988,135; HEILIGMANN 1990, Liste 5, N.6,208, Abb.21.6, Taf.66.16; BIEGERT – LAUBER 1995, N.286,N.426-427, N.572, N.771; MEES 1995,68-69; CHUR, 1.17,92, Taf.1. 17).

A^mand^{inu}: Vindobona Drag. 18 (DONAT – PICHLER – SEDLAMAYER 2002,95, Taf.4.2,95). A^a: Sirmium Drag. 25 (BRUKNER 1981, N.6,53,T.1.6). [A]m[and]?: Baláca Drag. 27 (GABLER 1992, N.39,298,3. ábra 10,313).

Keltezés: A montans-i mester NAGYon korai és bizonyosan nem azonos a La Graufesenque-ban és a Banassac-ban dolgozó mesterekkel (TILHARD 1988,135). Több azonos nevű mesterről van szó, az egyik a Flavius kor előtt működött, 50-65 (DICKINSON – HARTLEY 1982,119–120), a másik talán azonos a reliefes árut készítő mesterrel, 115/120 – 130 között (MEES 1995,68). A kronológiai problémára már P. KARNITSCH is rámutatott (KARNITSCH 1959,25). Mindkét mester széles körben exportál, bélyegeik szétválasztása nehéz. A pannoniai darabok nagy valószínűséggel a későbbi mesterhez köthetőek.

AMANDUS -Rh, We- (A mesterhez: OSWALD 1931,14; HATT 1949,176; HOFMANN II,N.9,32; STREITBERG 1973,133; BERNHARD 1976, Liste 2.N.17; HEILIGMANN 1990, Liste 8,N.22,215).

A^mandus f(ecit): Aquincum (ANONYMUS 1869a,68 = TORMA 1883,N.2,5); Brigetio Drag. 31 (JUHÁSZ 1935,N.15,135,Taf.XLIV.15), Sirmium Drag. 33. Am^{andus} f(ecit): Aquincum Drag. 33 (KUZSINSZKY 1932,376). Aman(retrográd)us: Brigetio Drag. 31 (JUHÁSZ 1935, N.14, 135, Taf.XLIV.14). Am^{andus}[—]: Carnuntum Drag. 33 (KANDLER–ZÖCHMANN 1996, N.3,52,57). [A]mandus fe(cit): Aquincum Drag. 31 (KUZSINSZKY 1932,376).

A mester Rheinzabernben kezdte működését, majd Westerdorfbán folytatta (STREITBERG 1973.133).

Keltezése: II. század vége – III. század eleje (HEILIGMANN 1990, Liste 8,N.22,215).

AMARIUS -Rh- (A mesterhez: OSWALD 1931,14; BRUKNER 1981,53).

Amariu(s): Mursa Niederbieber 1c (BRUKNER 1981, N.8,53,T.1.8).

Keltezés: Késő-Antoninus–Severus-kori.

AMATOR -Rh- (A mesterhez: OSWALD 1931,14; SIMON 1962, N.306,37; HOFMANN II, N.10,32; HEILIGMANN 1990, Liste9, N.11,217).

Amator fe(cit): Salla Drag. 32 (GABLER 1989,450 = Instrumenta, N.51,77).

Keltezés: II. század vége – III. század eleje (Instrumenta, N.51,77).

AMBITCUS vagy **AMBITHOUS** -Mr- (A mesterhez: OSWALD 1931,15; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,27; RIFFAUD-LONGUESPÉ 2004,51).

Ambithou m(anu): Carnuntum (SWOBODA–MILANOVIĆ 1957, N.4,38), Carnuntum (RAUCHENWALD 1997, N.341,170, Taf.33.341,169).

Lezoux-ban dolgozó hasonló nevű fazekas **Ambithoutus** formában használja a nevét (BÉMONT–BOURGEOIS 1986,279).

Keltezés: II. századi (RIFFAUD-LONGUESPÉ 2004,51).

ANDEGENUS -Le*- (A mesterhez: OSWALD 1931,16; HOFMANN I, N.215,31; PETITE 1980,42; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,279; DICKINSON 1986,186, DICKINSON 2001,193).

Andegin(i) m(anu): Aquincum (FINÁLY 1906, N.9.a,95 = OSWALD 1931,16). An^{degen} m(anu): Brigetio Drag. 33

(JUHÁSZ 1935, N.18,135,Taf.XLIV.18); Brigetio Drag. 33 (JUHÁSZ 1935, N.18,135); Brigetio Drag. 33 (JUHÁSZ 1935, N.18,135), Gorsium Drag. 33 (GABLER-KOCZTUR 1977, N.11,77). [—]n^{dege}(retrográd)ⁿⁱ m(anu): Aquincum (TORMA 1882, N.56,222 = CIL III 12014 = FINÁLY 1906, N.9.c,95-96 = OSWALD 1931,16), Vindobona Drag. 27 (DONAT 1999,212). [—]egin(i) m(anu): Aquincum (FINÁLY 1906, N.9.b,95, hibás referenciával).

Keltezés: A gorsiumi edénydepot 170/178 körüli időpontra tehető (GABLER-KOCZTUR 1977,71), a Paris – Sépulture A 138 alapján Antoninus-kori (PETITE 1980,41,124), B. Dickinson 160–200 (DICKINSON 1986,186), újabb munkájában ugyanő 160–180 közötti időpontot javasol (DICKINSON 2001,193).

ANNIUS vagy **ANNIOS** -Le, Lm, Mr- (A mesterhez: OSWALD 1931,18; THEVENOT 1948, N.168,339; De SCHAEZTEN-VANDERHOEVEN 1964, 16, Pl.II.8,61, Pl.XV.33,74; TERRISSE 1968,81,93; HARTLEY 1972,16,220; HOFMANN II, N.5,14; BÉMONT-BOURGEOIS 1986,279, DÜERKOP 2002,853).

Annios(retrográd S) f(ecit): Aquincum (FINÁLY 1906, N.10,96). An(retrográd)ni m(anu): Mursa (BULAT 1958, N.33,80). Anni^m(anu) – retrográd – : Mursa Drag. 31 (BULAT 1958, N.34,80,Sl.12.34). Anni^m(anu): Carnuntum (GROLLER 1906, N.9,115 = ? GABLER-RAUCHENWALD é.n., N.79,457). Annios: Aquincum Drag. 27 (OSWALD 1931,18).

Keltezés: Az a tény, hogy Drag. 27 *acetabulumot* is készít, azt mutatja, hogy 160 előtt már működött. B. Hartley Antoninus-kori keltezést javasolt (HARTLEY 1972,16), 140–180 (HOFMANN II, N.5,14).

ANUNUS I vagy **AUNUS** -Le- (A mesterhez: OSWALD 1931,18; WALKE 1965, Taf.34,116, Taf.36,119; PINEL 1969,24; HOFMANN I, N.12,28; CUNLIFF 1971, N.12,302; BAATZ 1976, N.119,46, Abb.26.119,46(H.-G. SIMON); BÉMONT-BOURGEOIS 1986,279; CGP,240; BET-DELAGE 1991, N.38-40,214, Fig.11.38-40,194,N.206,217, Fig.15.206,207).

Auni m(anu): Brigetio (JUHÁSZ 1935, N.31,136, Taf.XLIV.31), Vindobona Drag. 18/31 (Rennweg 44, FNR. 90/663/21). Aunus f(ecit): Gorsium Drag. 33 (GABLER-KOCZTUR 1977, N.13,71).

A mester a díszítetlen formák mellett, reliefszízes kerámiát is készített (CGP,239–240; BET-DELAGE 1991, N.38-40,214, Fig.11.38-40,194,N.206,217, Fig.15.206,207, a gyártás különböző fázisaiból). **ANUNUS** csak Lezoux-ból **AUNUS** Lezoux-ból és Metz-ből is ismert (BÉMONT-BOURGEOIS 1986,279), az ottani működése kérdéses. A pannoniai példányok biztosan Lezoux-ból származtathatók. *Keltezés:* Reliefszízes gyártása alapján működését 150–190 közé tehetjük (CGP,239–240), a gorsiumi edénydepot 170/178 táján kerülhetett földre. (GABLER-KOCZTUR 1977,71).

APOLAUSTIRUS = ? **APOLAUSTER** -Le*- (A mesterhez: OSWALD 1931,19; HOFMANN I, N.216,31; BÉMONT-BOURGEOIS 1986,279; BET-DELAGE 1991, N.2,214, Fig.1.2,194).

*Aşpol^{aus}[—]: Aquincum (TORMA 1882, N.4,217 = FINÁLY 1906, N.11,96, nála mint A^{pol}-au[—] = OSWALD 1931,19).

A mester résztvesz a reliefszízes edények gyártásában is, valószínűleg, mint kiformázó (*supra extra formam* bélyegét ismerjük; BET-DELAGE 1991,194–195, N.2,214, Fig.1.2, 194).

Keltezés: 160-195 (HOFMANN I, N.216,31).

APOLINARIS -Tf, Mr?, Vy?- (A mesterhez: OSWALD 1931,19; VAUTHEY-VAUTHEY 1958,92-93; HARTLEY 1970,29-30; SCHÖNBERGER 1970, N.8,25, Abb.2.8,26; MÜLLER-WITTKAMP 1983, N.i.,636; BÉMONT-BOURGEOIS 1986,279; CAG 03, N.95,70; DICKINSON-WEBSTER 1993, N.31S,93; DICKINSON 2001,193).

Apolinar: Arrabona (Xantus János Múzeum ltsz. 53.145.7 = GABLER 1964,100 =? T. SZÖNYI 1976, 23. sír. 1,10,2. ábra 10, III. t.1,36).

Korábban Lezoux-ba lokalizálták a mester működésének helyét (OSWALD 1931,19), ezt az újabb kutatások nem igazolták. Valószínűleg Terre-Franche-ban működött (BÉMONT-BOURGEOIS 1986,279; CAG 03, N.95,70). Újabb felmerült annak a lehetősége is, hogy Vichy-ben is dolgozott volna egy ideig (DICKINSON-WEBSTER 1993, N.31S,93).

Keltezés: Áruja megtalálható a 135/139 között záródó Saalburg Erdkastell anyagában (HARTLEY 1970,29-30), és Camelonban, ezek alapján működése 120–135 (HARTLEY 1970,30), vagy 130–150 közötti időszakra keltezhető (DICKINSON-WEBSTER 1993, N.31S,93), B. DICKINSON újabban 120–145 közé teszi (DICKINSON 2001,193).

APRILIS -Le- (A mesterhez: OSWALD 1931,20; CHENET-GAUDRON 1955, N.7,114-115,198; HOFMANN I, N.14,28; BÉMONT-BOURGEOIS 1986,279; KUZMOVÁ-ROTH 1988, N.13,125,Obr.30.1,214; CAG 61, Chandai, N.092,103-104).

Aprilli^m(anu): Brigetio Drag. 33 (JUHÁSZ 1935, N.19,135,Taf.XLIV.19).

Kérdéses, hogy a mester Pont-des-Rèmes-ben is dolgozott volna (CHENET-GAUDRON 1955, N.7,1989). Ebbe a műhelybe mindenesetre Közép-Galliából jöttek fazekasok (MITARD-HOFMANN-LUTZ 1986,203). F. Oswald nyomán (OSWALD 1931,20), továbbra is hivatkoznak erre a gyártóhelyre (BÉMONT-BOURGEOIS 1986,279). További meggyőző bizonyítékok hiányában ezt a műhelyt nem vesszük tekintetbe. Ugyanígy nem igazolható (BÉMONT-BOURGEOIS 1986,279) a korábban feltételezett (CHENET-GAUDRON 1955, N.7,114-115) heiligenbergi működése sem. Az esetlegesen Toulon-sur-Allier-ben működő mester (BÉMONT-BOURGEOIS 1986,279) viszonya tisztázatlan a lezoux-i mesterével. A két műhely névanyagában kimutatható átfedés, a két műhely szorosabb kapcsolata miatt (FRIAUDI-VERTET 1986,155) talán azonosak. A toulon-sur-allier-i gyártóhelyet bizonytalansága miatt nem tüntetjük fel.

Keltezés: 100–150 (HOFMANN I, N.14,28; CAG 61, N.092,103–104).

APRIO vagy **APRIUS** -Rh- (A mesterhez: OSWALD 1931,20).

Aprio: GROLLER 1907, N.19,30 = OSWALD 1931,20).

Keltezés: Késő-Antoninus–Severus-kori.

ARICANTUS -?- (A mesterhez: OSWALD 1931,23).

Arican[^]t(i) m(anu): Aquincum (FINÁLY 1906, N.13,96 = OSWALD 1931,23).

ASIATICUS -Le, Tf- (A mesterhez: OSWALD 1964,24; LOMBARD 1972,165; HOFMANN I, N.15,28; BÉMONT–BURGEOIS 1986,279).

Asiatici[m(anu)]: Carnuntum (HEYDENDORFF 1949, N.77).

Keltezés: 140-190 (HOFMANN I, N.15,28).

ASICIA -?-

Asicia[—]: Vindobona (KENNER 1909,78a).

ASINIUS vagy **L. Asinius** -Mn; Gr!- (A mesterhez: LABROUSSE 1971; BÉMONT–BURGEOIS 1986, 279; TILHARD 1988,135)

Asini?: Carnuntum (KANDLER-ZÖCHMANN 1997, N.9,168,Taf.28.9).

A szakirodalom csak montans-i működését tartja számon (BÉMONT–BURGEOIS 1986,279). E műhely területileg erősen korlátozott elterjedése alapján (MARTIN 1986,70-71), biztosan állíthatjuk, hogy a pannoniai darab La Graufesenque-ban készült. Valószínűleg a montans-i mester dolgozhatott Condatomagoban.

Keltezés: Flavius-kori? (TILHARD 1988,135).

ATECLOS -Le?- (A mesterhez: OSWALD 1931,25; BÉMONT–BURGEOIS 1986,279 nem ismeri ezt a fazekast; VÁMOS 2002, N.269-270,73).

Ateclo m(anu): Aquincum Drag. 33 (VÁMOS 2002, N.270,73,44. kép 13,46. kép 2). A[te]clo m(anu): Aquincum Drag. 33 (VÁMOS 2002, N. 269,73,44. kép 10,46. kép 3,47. kép 8).

F. OSWALD Lezoux-ba lokalizálja a működését (OSWALD 1931,25). VÁMOS P. szerint, az anyagminőség alapján, Közép-Galliában működött (VÁMOS 2002, N.269-270,73).

A galliai fazekasnevek összeállításában ilyen nevet nem találunk (BÉMONT–BURGEOIS 1986,279).

Keltezés: II. századi, ezen belül a pannoniai példányok bizonyosan 180 előttiek.

ATEPOMARUS -Gr, Le- (A mesterhez: OSWALD 1964,25; HOFMANN 1966, 482-484; HOFMANN 1967,134,Pl.55; LOMBARD 1972,148,165; HOFMANN I, N.16,28; BÉMONT 1976, N.25-26,20; HARTLEY 1977, 259; GALLIOU–SANQUER 1979, N.16-17,8, Fig.17,9; BÉMONT–BURGEOIS 1986, 279; DÜERKOP 2002, 854).

Ate[pomarus]: Savaria Drag. 33 (Savaria Múzeum ltsz. 66.4.59).

Atepomarus egyike a legkorábbi lezoux-i fazekasoknak, La Graufesenque-ból költözött át Közép-Galliába (HOFMANN 1966,480). Mind a két helyen gyártott reliefdíszes kerámiát is.

Keltezés: Claudius–Nero (OSWALD 1964,25; BÉMONT 1976,20), vagy 15–70 (HOFMANN I, N.16,28; GALLIOU–SANQUER 1979,8).

ATICUS vagy **ATTICUS** vagy **ATTICOS** -Gr- (A mesterhez: OSWALD 1931,28; HOFFMANN I, N.14,16; BÉMONT–BURGEOIS 1986,279; MARICHAL 1988, N.28,N.46,N.212; PROVOST 1988a, N.22,43; CAG 03, N.306,154; ROQUETTE–RICHARD–SOYRIS 1989, N.12,292, Fig.3.12,305; KRAUS 1992, N.092, 69).

Of(ficina)·Atici: Carnuntum Drag. 18 (GABLER–RAUCHENWALD é.n., N.63,454). Of(ficina) Ati[ci]: Carnuntum (HEYDENDORFF 1949, N.66,9).

Keltezés: Nero–Domitianus-kori (OSWALD 1931,28; MARICHAL 1988, N.28,N.46,N.212), 55–95 (HOFFMANN I, N.14,16), 30–70 (KRAUS 1992, N.092,69).

ATILIANUS -Le- (A mesterekhez: OSWALD 1931,26; Gallia VI(1948) Informations – XIXe circonscription, René Louis, Loigny – „Hut-le-Pied” (Yonne), 254-255; THEVENOT 1948, N.187,339; FLEURY 1970,242; LOMBARD 1972,148,165; HOFMANN I, N.21,28; GALLIOU 1978, 23; BÉMONT–BURGEOIS 1986, 279; DICKINSON 1986, 186; PROVOST 1988c, N.33.2,50; PROVOST 1988D, N.135.X.145,115; GALLIOU 1989, N.109,96; PROVOST 1990, N.26,52; CGP,List des potiers; BET-DELAGE 1991, N.41,214, Fig.11.41,194; HARTLEY 2000, 195; DICKINSON 2001,193).

[Atili]aⁿ m(anu)?: Brigetio Drag. 31 (JUHÁSZ 1935,157,Taf.XLIX.366 = KUZMOVÁ 1992, N.93,51-52,Tab.7.93,54.93).

Ezen a néven Terre-Franche-ban és Toulon-sur-Allier-ban is készít sigillat egy mester (BÉMONT–BURGEOIS 1986, 279; CAG 03, N.95,70). A műhelyek és Lezoux közötti szorosabb kapcsolat alapján nem zárható ki, hogy ugyanarról a mesterről van szó.

A lezoux-i mester mint officinator is bélyegez (PROVOST 1988c, N.33.2,48; PROVOST 1988d, N.135.X.145,115). Résztvesz a reliefdíszes produkcióban is (BET-DELAGE 1991, N.41,214, Fig.11.41,194, *infra in formam* bélyeg).

Keltezés: 155–190 között működik (GALLIOU 1978,23), újabban 160–200 (DICKINSON 1986,186) vagy 165–200 (HARTLEY 2000,195).

ATILLUS ? -?-

At(i)lli m(anu): Vindobona (KENNER 1909,70a).

Azonos nevű mester dolgozott Montansban is (BÉMONT–BURGEOIS 1986,279), akivel bizonyosan nem azonos. *Atillus* nevű fazekas dolgozott La Graufesenque-ban és Lezoux-ban is (BÉMONT–BURGEOIS 1986,279).

ATRUCIANUS -Közép-Gallia- (A mesterhez: OSWALD 1931, 27; BÉMONT–BURGEOIS 1986, 279; nem szerepel).

Atrui: Brigetio Drag. 33 (JUHÁSZ 1935, N.20,136, Taf.XLIV.20).

F. OSWALD *Atrucianus* működését Lezoux-ba lokalizálta (OSWALD 1931,27), az újabb fazekasösszeállításban nem szerepel (BÉMONT–BURGEOIS 1986,279), ez mindenképpen megkérdőjelezi lokalizációját.

Keltezés: Antoninus-kori (OSWALD 1931,27).

ATTALUS ? -?- (A mesterhez: OSWALD 1931,27).

Attaiⁱ: Brigetio Drag. 18/31 (JUHÁSZ 1935, N.21,136, Taf.XLIV.20).

Pontosabban nem azonosítható és nem keltezhető. A mester Drag. 27 formájú *acetabulumot* készített, ennek alapján 160 előtt már dolgozott.

ATTIANUS -Le, Mr vagy Rh- (A mesterhez: OSWALD 1931,27; WALKE 1965, Taf.35.119; VERTET 1971,42, Fig.7.1,43; HARTLEY 1972,16,20; HOFMANN II, N.22,32; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,279; CAG 45, N.76,107; CGP,207-210; CAG 03, N.306,154; BET-DE-LAGE 1991, N.42-47,214, Fig.11.42-47,194,N.212,217, Fig.15.212,207; BIEGERT–LAUBERT 1995, N.172; STRUCK 1996,54, Tab.6,56, Abb.12.2,57; DÜERKOP 2002,854).

Attianus: Carnuntum (GROLLER 1904, Fig.39.12.84), Vindobona Drag. 32 (EICHLER 1941,33, Abb.1.a,33). Attian(etrográd)us: Brigetio Drag. 32 (JUHÁSZ 1935, N.22,136, Taf.XLIV.22). Atti[.]ni m(anu) -retrográd-: Aquincum (TORMA 1882, N.5,217 = FINÁLY 1906, N.89,98). Attia[—]: Gorsium Drag. 33 (GABLER 1967, N.2,34,47). Atti[—]: Brigetio Drag. 31 (JUHÁSZ 1935, N.23,136, Taf.XLIV.23). Savaria (Savaria Múzeum Itsz. 54.130.16 = GABLER 1964,100), Poetovio (Abramić 1925,96), Tokod (Dorogi Tájmuzeum Itsz. 57.474.1 = GABLER 1964,100), Vindobona Drag. 32 (GABLER 1977, K82,221).

A mester jelzése megtalálható a Plicque gyűjtemény, egyik lezoux-i formatálján intradekoratív pecsétlőn (VERTET 1971,42), egy másik Drag. 37-es sigillata alján is (VERTET 1971,42). Intra dekoratív bélyegeihez lásd: (BET-DE-LAGE 1991, N.42-47,214, Fig.11.42-47,194, N.212,217, Fig.15.217,207, a gyártás különböző fázisaira utaló szignatúrák). Korábban felmerült, hogy Terre-Franche-ban is dolgozott, 1 bélyege ismert onnan is (VERTET 1971,42). A Les Martres-de Veyre-ben és a Lezoux-ban dolgozó mester bizonyosan azonos, de a mester bélyegeinek vizsgálata alapján H. Vertet arra a következtetésre jutott, hogy a Guegnon-i mester nem azonos a Lezoux-ban dolgozó fazekassal (VERTET 1971,44; lásd még hozzá: NOTET 1991, N.18-19,68, Pl.20.13,20.18,83).

Kelkezés: a reliefdíszes produkció alapján 120–140/145 (CGP,210).

A rheinzaberni fazekas működési idejét Commodus uralkodása és a III. század eleje közti időszakra keltezik (DÜERKOP 2002,854).

ATTICUS -Le- (A mesterhez: OSWALD 1931,28; DE SCHAETZEN–VANDERHOEVEN 1964,18, Pl.II.19-21, 61; HOFMANN I, N.218,31; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,279; PROVOST 1988, N.150.183,102; HEILIG-MANN 1990, Liste 9,N.12,217; DICKINSON 2001,193). A·T·T·ici·m(anu): Aquincum Drag. 33 (KUZSINSZKY 1932,376). A·t·t[i]c·i·sm(anu): Brigetio Drag. 33 (JUHÁSZ 1935, N.24,136, Taf.XLIV.24). Attici[—]: Vindabona (EHRENDÖRFER–PICHLER 2001, N.3,288, Taf.2.2,290). *Kelkezés:* 140-170 (DICKINSON 2001,193).

ATTIUS -Le, Lm, Mr- (A mesterhez: OSWALD 1931,29; THEVENOT 1948, N.190-192,339; DE SCHAETZEN–VANDERHOEVEN 1964,18, Pl.II.26-27,61; HARTLEY 1970,29-30; HOFMANN I, N.20,28; TERRISSE 1968, 81,94; SCHÖNBERGER 1970, N.9,25, Abb.2.9,26; PLANCK 1975,226; HOFMANN II, N.8,14; BÉMONT–

BOURGEOIS 1986,279; PROVOST 1988, N.150.183,102; PROVOST 1988b, N.41,54).

Attius: Aquincum (TORMA 1882, N.57,222 = FINÁLY 1906, N.14,96). Attius fe(cit): Brigetio Drag. 31 (JUHÁSZ 1935, N.25,136, Taf.XLIV.25). Attius(fekvő S) f(ecit): Aquincum (FINÁLY 1906, N.15,96). Attius[—]: Petronell (FŐ 22(1983)[1984]299). [—]tius fe(cit): Mursa Drag. 31 (BULAT 1987, N.3,55, nála mint rheinzaberni fazekas szerepel).

A mester reliefdíszes kerámiát is készít (PLANCK 1975, 226).

Kelkezés: Áruja Verulamiumban 135–145 közé keltezhető faépületekből ismert, valamint megtalálható a 135/139 között záródó Saalburg Erdkastell anyagában is (HARTLEY 1970, 29). Ezek alapján legkésőbb 135/139 előtt már működnie kellett. Korábbi keltezése: 130–180 (HOFMANN I, N.20,28; PROVOST 1988, N.150.183,102), valószínűbb azonban 130–160/170 amely összevág D. PLANCK keltezésével amelyet a mester reliefdíszes gyártására javasolt: II. század első fele (PLANCK 1975, 226).

ATTO -Rh- (A mesterhez: OSWALD 1931,30; SIMON 1962, N.307,37, Abb.17.307,39; HOFMANN II, N.28,32; BAATZ 1976, N.118,46 (H.-G. SIMON); RUPRECHTS-BERGER 1980, N.11,156; GARBSCH 1982, N.282,71; BIEGERT–LAUBER 1995, N.430-432; STRUCK 1996,54, Tab.6,56, Abb.12.3,57; BAUDOUX–FLOTTÉ–FUCHS–WATON 2002,476).

Atto fecit: Brigetio Drag. 31 (JUHÁSZ 1935, N.26,136, Taf.XLIV.26), Brigetio Drag. 31R (FÉNYES 2002, N.53,337, Taf.LX.13), Carnuntum (GROLLER 1901,51). Atto fe(cit): Poetovio Drag. 31 (MIKL-CURK 1969, N.429,43). Atto fe[—]: Carnuntum (KNIBBE–ZAVADIL 1987, N.36,149, Taf.4.36,149). Atto f(ecit): Aquincum (OSWALD 1931,30), Intercisa (Intercisa II, 99), Poetovio (ABRAMIĆ 1925,95 = ? OSWALD 1931,30), Savaria (Savaria Múzeum Itsz. 54.53.3 = GABLER 1964,102), Sirmium Drag. 31 (BRUKNER 1981, N.9,53, T.1.9). A[tt]o fecit: Carnuntum Drag. 32? (KNIBBE–ZAVADIL 1987, N.41,150, Taf.5.41,151).

Kelkezés: Valószínűleg azonos a reliefes árut készítő *Attoval*, ennek alapján Késő-Antoninus–Severus-kori keltezés valószínű.

ATTRO -Rh ?- (A mesterhez: OSWALD 1931,30).

Attro f(ecit): Aquincum (FINÁLY 1906, N.17,96 = OSWALD 1931,30).

Kelkezés: Mivel Drag. 27 formájú *acetabulumot* is készit (Mainz, OSWALD 1931,30), ezért működését 160 körülre, 160–180/190 közé tehetjük.

ATUCIANUS -Le*- (A mesterhez: BÉMONT–BOURGEOIS 1986,279).

Atuic(etrográd)an(etrográd): Brigetio Drag. 33 (JUHÁSZ 1935, N.27,136, Taf.XLIV.27).

A mester talán azonos a közép-galliai **ATRUCIANUS**-al, akit valószínűsége Lezoux-ba, lokalizálhatunk.

Kelkezés: Amennyiben a megfeleltetés helyes, akkor Traianus–Hadrianus-kori.

ATUO -Le- (A mesterhez: BÉMONT–BOURGEOIS 1986, 279).

Atu: Sirmium Drag. 18/31 (BRUKNER 1981, N.11,53, Taf.1.11).

Keltezés: Traianus–Antoninus-kori.

AUCTUS -Gr- (A mesterhez: OSWALD 1964,354; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,279, nem ismeri).

Aucti: Poetovio (MIKL–CURK 1969, N.218,33).

Keltezés: Flavius-kori (OSWALD 1964,354).

AUCURINUS vagy **AUGUSTINUS** -Le?- (A mesterhez: OSWALD 1931,31; HARTLEY 1972,N.1,53; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,279, nem említi).

Acurinus: Aquincum Drag. 31 (GABLER 1976,N.222,48).

Keltezés: Közép- és Késő-Antoninus-kori (HARTLEY 1972,N.1,53).

AUGECIA -Le- (A mesterhez: DICKINSON 2001,193).

Augecia^of(ecit)^o: Carnuntum Drag. 33 (GABLER–RAUCHENWALD é.n., N.80,457).

Keltezés: 150–175 (GABLER–RAUCHENWALD é.n., N.80,457), Közép- vagy késő-Antoninus-kori (DICKINSON 2001,193).

AUGUSTINUS -Rh- (A mesterhez: OSWALD 1931,33; HOFMANN II, N.35,32; WALKE 1965,35,Taf.36,122; SIMON 1962, N.308,37; BERNHARD 1976, Liste 3,N.39-41; GARBSCH 1982, N.283,71; HEILIGMANN 1990, Liste 8,N.22,215, Liste 9,N.13,217; BIEGERT–LAUBER 1995, N.174,577-579,773; MEES 2002,343).

Augustinus f(ecit): Petronell (FÖ 24-25(1985-86)[1988] 296, Abb.788), Carnuntum Drag. 33 (GABLER–RAUCHENWALD é.n., N.124,462), Carnuntum (HEYDENDORFF 1952, N.135,11). Augustinu^s f(ecit): Aquincum (FINÁLY 1906, N.19,96). Augustinus: Brigetio Drag. 31 (JUHÁSZ 1935, N.28,136,Taf.XLIV,28), Vindobona (KENNER 1911,155a).

Keltezés: Valószínűleg azonos valemelyik reliefes árut készítő *Augustinus*al. Működését a legkorábbi rheinzaberni mesterek időszakára keltezhetjük (MEES 2002,343), vele szemben 200–233 közötti működést javasol Gabler D. (GABLER–RAUCHENWALD é.n., N.124,462). Áruja a markomann háborúkkal kapcsolatba hozható pusztulási rétegekben nem található, így valószínű, hogy működése 180 utánra tehető.

AUGUSTIO -He, Hedd- (A mesterhez: OSWALD 1931,33; HEILIGMANN 1990, Taf.151.9, Liste 9, N.10, 217, Liste 9,N.14,217).

Augus(retrográd)t(retrográd)io[—]: Carnuntum (KANDLER–ZÖCHMANN 1996, N.4,52,57).

Keltezés: Késő-Antoninus-kori (HEILIGMANN 1990, Liste 9,N.14,217).

AUGUSTIO -Rh- (A mesterhez: OSWALD 1931,33).

Augustio f(ecit): Brigetio Drag. 31 (JUHÁSZ 1935, N.29,136, Taf. XLIV,29), Matrica (MÓCSY 1955, j.14, 62). [A]ugustio: Gorsium Drag. 32 (GABLER 1967, N.3,34,47).

Keltezés: Késő-Antoninus-kori (GABLER 1967,34).

AVENTINUS vagy **FAVENTINUS** -Le- (A mesterhez: OSWALD 1931,31; WALKE 1965, Taf.34,116-117; HARTLEY 1974, N.1,204-205; HOFMANN I, N.220,31; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,279; GALLIOU 1989, N.33,59, CGP,300-303; BET-DELAGE 1991, N.214,217, Fig.15.217,207; DICKINSON 1991, N.161,53).

Aventinus: Poetovio Drag. 32 (OSWALD 1931,32 = MIKL–CURK 1969,35). A^oven^ot[.]n^ou^os: Carnuntum (GROLLER 1904, Fig.39.9,84 = OSWALD 1931,31). Aventini m(anu): Aquincum (TORMA 1883, N.4,5 = FINÁLY 1906, N.18,96); Aquincum Drag. 33 (KUZSINSZKY 1932,376), Aquincum Drag. 33 (KUZSINSZKY 1932,376), Aquincum (NAGY 1937,265), Aquincum (GABLER 1983, N.26,112-113,3. kép 1), Brigetio Drag. 33 (JUHÁSZ 1935, N.33,136, Taf.XLIV,33), Brigetio Drag. 33 (JUHÁSZ 1935, N.33, 136); Gorsium Drag. 33 (BÁNKI 1980, N.264,184, Taf.VIII; valószínűleg a lezoux-i és nem a mittelbrnnyi mester bélyege, Gorsium Drag. 33 (GABLER–KOCZTUR 1977, N.18,72), Gorsium Drag. 33 (BÁNKI 1987, N.234, 204, Taf.VI), Mursa Drag. 33 (BULAT 1958, N.35,80, Sl.12.35), Vindobona Drag. 33 (KENNER 1909,57b, Fig. 23, 57b = OSWALD 1931,31 =? KENNER, JA 5, 1911, 155), Vindobona (KENNER 1909,78a), Vindobona Drag. 18/31 (GABLER 1977, K71,220). Aventini^om(anu): Aquincum Drag. 31 (JUHÁSZ 1936,34,28. kép 1,34), Salla Drag. 31 (Zalalövő 1977, N.40,236,Abb.20.13,235), Poetovio Drag. 32 (MIKL–CURK 1969, N.249,53). Avent m(anu): Poetovio (ABRAMIĆ 1925,96 = OSWALD 1931,31). Aventini[—]: Vindobona (KENNER 1911,155a). Aventin[—]: Carnuntum Drag. 31 (RAUCHENWALD 1997, N.323,168, Taf.33.323,169). Avent[ini m(anu)]: Gorsium Drag. 33 (BÁNKI 1980, N.266,184, Taf.VIII; valószínűleg a lezoux-i és nem a mittelbrnnyi mester bélyege). Aven[—]: Vindobona Drag. 18/31 (DONAT 1999,212). Av[—]: Aquincum (GABLER 1983, N.26,112-113,3. kép 1). [Ave]ntini m(anu) Gorsium Drag. 33 (GABLER 1967, N.5,34,47). [Aven]tini (retrográd): Gorsium Drag. 33 (GABLER 1967, N.4,34,47). [—]ntinu^s: Carnuntum (GROLLER 1906, N.8,34). Arrabona (Xántus János Múzeum ltsz. 53.160.22 = GABLER 1964,100), Savaria (Savaria Múzeum ltsz. 54.37.125 = GABLER 1964,100).

A mester reliefdíszes sigillatát is gyártott (CGP,300-303; HARTLEY 1974, N.1,204–205). Azonos nevű mester dolgozott Mittelbronnban is (BÉMONT–BOURGEOIS 1986, 279), de nem tudjuk, hogy a két mester azonos-e. A két műhely között szorosabb kapcsolat nem mutatható ki (LUTZ 1986,218, 221).

Keltezése: Működésének kezdete 150 körülre tehető (HARTLEY 1972, N.1,50; CGP,303), a Verulamium II. égési horizont, a Drag. 27 típus gyártása és az aquincumi raktárlelet alapján: 150–175 közötti keltezést ad B. R. HARTLEY (HARTLEY 1974, N.1,204–205, HARTLEY 2000,195). A gorsiumi edénydepót földbekerülését 178 tájára keltezhetjük. Elképzelhető, hogy a késői időszakában már csak díszítetlen edényeket gyártott?

Kérdés, hogy a carnuntumi Iaven[us]us (KNIBBE–ZAVADIL 1987, N.9,142,Taf.1.9,143) bélyeg nem lehet-e *Aventinus* vagy *Faventinus*?

AVITUS -Gr- (A mesterhez: OSWALD 1931,34; THEVENOT 1948, N.193,339; DE SCHAETZEN–VANDER-

HOEVEN 1964,18,Pl.II.32-35,61; LOMBARD 1972, 165; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,279; CAG 03, N.306, 154; CAG 45, N.218,200; ROQUETTE–RICHARD–SOYRIS 1989, N.13,292, Fig.3.12,305; HEILIGMANN 1990, Liste 7, N.8,211, Taf. 3.10, Taf. 107.5; BAUDOUX–FLOTTÉ–FUCHS–WATON 2002,369).

O(fficina) Aviti: Carnuntum (FÖ 16 (1977)[1978]409).

Keltezés: Vespasianus–Domitianus-kori (DE SCHAETZEN–VANDERHOEVEN 1964,18; ROQUETTE–RICHARD–SOYRIS 1989, N.13,292).

AVITUS -Le, Mr- (OSWALD 1931,34; LOMBARD 1978, N.215,53; TERRISSE 1968,81,83,94; HARTLEY 1972,20; PLANCK 1975,226; HOFMANN I, N.23,28; HOFMANN II, N.9,14; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,279; CGP,177-180; BET-DELAGÉ 1991, N.49-50,214, Fig.11.49-50,194; EINGARTNER–ESCHBAUMER–WEBER 1993, 200; HARTLEY 2000,195; BET–SEVERS–VILVORDER 2001, N.14,175).

Aviti m(anu): Aquincum (MNM ltsz. 45.1913.1.2a = GABLER 1964,99). Avitus f(ecit) Poetovio (ABRAMIĆ 1925,96). Aviti^m(anu): Brigetio Drag. 33 (JUHÁSZ 1935, N.36,137, Taf. XLIV.36), Vindobona Drag. 18/31 (Rennweg 44 FNR. 330), Vindobona Drag. 18/31 (DONAT 1999,212).

Avitus^of(ecit): Carnuntum Drag. 31 (SWOBODA–MILENOVIĆ 1956, Nr.6,46), Poetovio Drag. 31 (MIKL–CURK 1969, N.428,53), Vindobona Drag. 18/31 (GABLER 1977, K65,220).

Azonos nevű fazekas dolgozott Ittenweilerben, Le Rozier-ban és Toulon-sur-Allier-ban is (BÉMONT–BOURGEOIS 1986,279). Az utóbbi fazekas valószínűleg festett kerámiát is készített (VERTET 1959,218,220, Fig.3,218). Nem tudjuk, hogy a Lezoux-ban, Le Rozier-ban működő fazekas azonos-e? (A mesterhez: FORRER 1911, Abb.214.b,215; OSWALD 1931,34; HEILIGMANN 1990, Liste 8,N.1,214, Abb.40.1, Taf.112.4) Az Ittenweilerben dolgozó fazekas bizonyosan különálló.

Keltezés: Valószínűleg azonos azzal a fazekassal, aki *Vegetus*al együtt reliefdíszes árut is készített (CGP,177-180; BET-DELAGÉ 1991, N.49-50,214, Fig.11.49-50,194), működését ez alapján 120–140 közé tehetjük. (CGP,180). B. R. HARTLEY 125–150 közé keltezi (HARTLEY 2000,195).

AVITUS -Rh- (A mesterhez: OSWALD 1931,34; HOFMANN II, N.37,32; WALKÉ 1965,35; SIMON 1962, N.309-312,37; HARTLEY 1972, N.2,53; BERNHARD 1976, Liste 3,N.42,43; SIMON 1978, N.198,47, Abb.9.198, 48; HEILIGMANN 1990, Liste 8,N.25,215; BIEGERT–LAUBER 1995, N.176,297,800; DÜERKOP 2002,854).

Avitius fec(it): Brigetio Drag. 33 (JUHÁSZ 1935, N.34,137, Taf.XLIV.34). Avitus fe(cit): Vindobona (OSWALD 1931, 34). Avitus f(ecit): Brigetio (JUHÁSZ 1935, N.35,137, Taf.XLIV.35). Avitu[—]: Carnuntum Drag. 31 (KANDLER–ZÖCHMANN 1996, N.6,52,57).

Keltezés: A rheinzaberni mester több Drag. 27 formájú *acetabulum*on is pecsételt. Reliefdíszes árut is készített, ezért működését a legkorábbi fazekasokéval egyidejű, valószínűleg 160 utánra (HARTLEY 1972, N.2,53) tehetjük, valószínűleg 160 után (HARTLEY 1972, N.2,53), 160–175 között (SIMON 1978, N.198,47). A közép-galliai

mester 120–140 között dolgozik (CGP,180). A bélyegek alapján nem választható el egyértelműen a két mester, a bélyegek egy része talán a rheinzaberni mestert jelöli.

Valamelyik mesterhez tartozik az *Avitus* bélyeg Matricából (KOVÁCS 1999,67).

AULIUS -Rh- (A mesterhez: OSWALD 1931,35).

Auli m(anu): Aquincum (TORMA 1882, N.23,219, mint Auri m(anu) = OSWALD 1931,35, majdnem bizonyosan megegyezik FINÁLY 1906, N.20,96, itt helyesen olvasva), Brigetio (JUHÁSZ 1935, N.30,136, Taf.XLIV.30).

Keltezés: Késő-Antoninus–Severus-kori.

AURELIUS -Rh, We, Pf- (OSWALD 1931,35-36; STREITBERG 1973, 134; CHRISTLEIN–KELLNER 1969, Abb.33.9,148-149; KELLNER 1976, Abb.30.2-3,73-74; RUPRECHTSBERGER 1980, N.16,158; GARBSCH 1982, N.323,72; KUZMOVÁ–ROTH 1988, N.18, 92-93, Obr. 20.8, 204; KUZMOVÁ 1997, N.43,140, Taf.30.3,177; BIEGERT–LAUBER 1995, N.289-290,579).

Aurelius: Carnuntum (KANDLER–ZÖCHMANN 2001, N.579,93, Taf.15.579,97). Aurel[ius]: Carnuntum (HEYDENDORFF 1949, N.5,6). [A]urel f(ecit): Aquincum (FINÁLY 1906, N.21,96 = OSWALD 1931,35). Ad Flexum (Hansági Múzeum ltsz. 57.17.47 = GABLER 1964,102).

Keltezés: Valószínűleg azonos a Westerndorfban és Pfaffenhofenben dolgozó fazekas. Talán azonosítható a rheinzaberni mesterrel is. Működése: 175–250 közé tehető (KANDLER–ZÖCHMANN 2001, N.579,93), de a Severus-kori keltezés Valószínűbb (KUZMOVÁ 1997, N.43,140).

BALBINUS -Mr- (A mesterhez: OSWALD 1931,38; TERRISSE 1968,81,83,94; HOFMANN II, N.10,14, BÉMONT–BOURGEOIS 1986, 279; DICKINSON 1991, N.9,46; DÜERKOP 2002,854).

Balbi[—]: Aquincum Drag. 31 (GABLER 1976, N.204, 47).

Keltezés: Hadrianus–Antoninus Pius (GABLER 1976, N.204,47), Traianus–Kora-Hadrianus-kori (DÜERKOP 2002,854), 100–125 (DICKINSON 1991, N.9,46).

BANASIUS -?- (Működése pontosabban nem lokalizálható, OSWALD 1931,38).

Banasius: Aquincum (FINÁLY 1906, N.22,96, kétes olvasat! = OSWALD 1931,38).

Keltezés: Pontosabban nem keltezhető (OSWALD 1931, 38).

BANNACUS -We- (A mesterhez: OSWALD 1931, nem adatolja; STREITBERG 1973,144; KELLNER 1976, Abb.30.5,73-74; STRUCK 1996, Tab.6,56, Abb.12.5,57).

Bannacus fe(cit): Mursa Drag. 31 (BULAT 1958, N.36,80, Sl.12.36), Neckenmarkt Drag. 31 (FÖ 28 (1989)[1990]207-208, Abb.583).

Keltezés: 180–233.

BANOLUCCUS -Le*- (A mesterhez: OSWALD 1931,38; HARTLEY 1972, 19-20; BÉMONT–BOURGEOIS 1986, 279; DICKINSON 1986, N.3,157; CAG 58, N.095.12*,130). Banoulucchi: Brigetio Drag. 33 (JUHÁSZ 1935, N.38,137, Taf.XLIV.38 = KUZMOVÁ 1992, N.98,52, Tab.7.98,54.98).

[B]anolucc[—]: Brigetio Drag. 33 (JUHÁSZ 1935, N.38,137, Taf.XLIV.38). [Ba]nolucci: Matrica – 76. sír Drag 31 (TOPÁL 1981,84, Pl.XXV.76.12), [Bano]lucci: Gorsium (BÁNKI 1987, N.228,203, Taf.IV). Gorsium (István Király Múzeum Itsz. 60.278.2 = GABLER 1964,100).

Keltezés: 150-180 (DICKINSON 1986, N.3,157).

BANUILLUS –Le és / vagy Mr- (A mesterhez: OSWALD 1931, 38; HOFMANN II, N.7,14; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,279; RODWELL 1987, N.33,96; BET–SEVERS–VILVORDER 2001, N.16,175)

[B]anuilli ma(anu): Salla Drag. 33 (GABLER 1989a, N.87,448, Abb.7.5,449).

A korábbi lokalizációval ellentétben, amely a mester működését Lezoux-ba helyezte, újabban Les Martres-de-Veyre-be lokalizálják (BÉMONT–BOURGEOIS–BOURGEOIS 1986,279). A fazekastelep publikációjában ez a mester nem szerepel. Lezouxi működés valószínű.

Keltezés: 130–155 (RODWELL 1987, N.3,96).

BASSUS –Gr- (A mesterhez: OSWALD 1931,38-39; THEVENOT 1948, N.196-201,339; HATT 1949,170; DE SCHAETZEN–VANDERHOEVEN 1964,18-21, Pl.II.37-61,61; WATKE 1965,28,35; LABROUSSE 1970,427; HARTLEY 1972,4; LOMBARD 1972,165; HOFFMANN I, N.16,16; PLANCK 1975,226; LOMBARD 1978, N.41-44,25; DICKINSON–BÉMONT 1976, N.31-37,21-22; BAUER–WEGNER 1981,550; HARTLEY 1982,119-120; GECHTER–KUNOW 1983, N.18,468, Abb.17.18; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,279; CAG 03, N.306,154; HARTLEY 1987,115; RODWELL 1987, N.4,96; PROVOST 1988c, N.33.2,50; ROQUETTE–RICHARD–SOYRIS 1989, N.114-15,292, Fig.3.14-15,305; DICKINSON 1991, N.10,46,N.162,53; KRAUS 1992, N.447,70; PRISSET–BRISAUD–LEBLANC 1994,91, Fig.88.12,92; POLFER 1996,59; POMMERET 2001, N.261,259; GAILLARD 1997, N.323.8,186; HEILIGMANN 1990, Liste 9,N.15,217; AUGROS–FEUGÈRE 2002, Tombe 251,37; DÜERKOP 2002,854).

Of(fficina) Bassi: Carnuntum (CARNUNTUM–ZIVILSTADT 1991–93, N.15,308, Taf.13.15,319). Bassi(:) Savaria Drag. 27 (Savaria Múzeum Itsz. 66.3.3005).

Azonos nevű mester dolgozott Dél-Galliában a Montans köréhez tartozó Carrade kis műhelyében is. Az ott dolgozó fazekasok esetében csak Primusról feltételezhető, hogy később a nagy dél-galliai műhelyekben folytatta tevékenységét (PAUC 1986, 86-87). Ennek alapján két különálló mesterre kell gondolnunk. A mester valószínűleg reliefes árut is gyártott (*Bassus-Coelus*, KARNITSCH 1959, 24).

Keltezés: 50–60 között (POMMERET 2001, N.261,259), I. század harmadik negyede (BAUER–WEGNER 1981,550), illetve Claudius–Vespasianus uralkodása alatti időszak (PLANCK 1975, 226). Mások Tiberius–Vespasianus uralkodásának elejére kelteznek (DE SCHAETZEN–VANDERHOEVEN 1964, 18-19; WATKE 1965,28, Vespasianus korai időszakában; PRISSET–BRISAUD–LEBLANC 1994, 91; POLFER 1996,59). A bélyeg megtalálható Strassbourban, a 70-es és a 90-es tűzvész törmelékében. Hiánya a 70 előtti rétegekben a Claudius–Vespasianus kori keltezését támasztja alá (HATT 1949,170, egyértelműen Vespasianus

uralkodása alatti időszakra keltezte). 45–65 (RODWELL 1987, N.4,96; DICKINSON 1991, N.10,46). Claudius–Nero-kori (DÜERKOP 2002,854). Nero-kori (HARTLEY 1987,115). 45–65 (DICKINSON 1991,51).

BELATULLUS –Rh, We- (A mesterhez: OSWALD 1931, 40; KOETHE 1937, 245; Brunsting 1937, 54; DE SCHAETZEN–VANDERHOEVEN 1964, 20-21, Pl.II.62,62; HOFMANN II, N.41,32; STREITBERG 1973,134; ABEGG 1989,N.2,192; BIEGERT–LAUBER 1995, N.177,298-300; BAUDOUX–FLOTTÉ–FUCHS–WATON 2002,487).

Belatullus f(ecit): Aquincum (NAGY 1937,263), Brigetio Drag. 31 (JUHÁSZ 1935, N.39,137, Taf.XLIV.39). Belatullus f(ecit): Carnuntum (HEYDENDORFF 1951, N.108,8). Bellatti m(anu): Mursa? Drag. 18 sic! (BULAT 1958, N.37,80, Sl.12.37).

A fazekas Westerndorfban *Comitalis*nak formázott ki Drag. 37 típusú reliefdíszes edényeket (STREITBERG 1973,134). Keltezés: 160-190 (HOFMANN II, N.41,32). *Comitalis*sal közös működése alapján Commodus–Septimius Severus-kori (GABLER 2002, 232).

BELLICUS vagy **BELINICUS** –Le, Mr- (A mesterhez: OSWALD 1931,41,358; ROLLAND 1944,N.3,218, mint dél-galliai pontosabban nem lokalizálható mester; WATKE 1965, Taf.34, 116; HARTLEY 1972,16,20; LOMBARD 1972,149; PLANCK 1975,226; GALLIQU–SANQUER 1979,8; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,279).

Biilicci m(anu): Brigetio Drag. 33 (JUHÁSZ 1935, N.41,137, Taf.XLIV.41), Vindobona (KENNER 1909,78a). Keltezés: Antoninus-kori (HARTLEY 1972,16,20)

BELINUCCUS vagy **BELLINICUS** –Le- (A mesterhez: OSWALD 1931,41; THEVENOT 1948, N.205,339; SIMON 1962, N.315,37; DE SCHAETZEN–VANDERHOEVEN 1964,20-21, Pl.III.1-3,20; WATKE 1965, Taf.40.95; TERRISSE 1968, Taf.52; PLANCK 1975, Abb.34; BÉMONT–BOURGEOIS 1986, 279; EINGARTNER–ESCHBAUMER–WEBER 1993, N.3,200; DICKINSON 1999,274; HARTLEY 2000,195; DÜERKOP 2002,856).

Bel'nici m(anu) –retrográd-: Carnuntum Drag. 31 (KANDLER–ZÖCHMANN 1996, N.7,52,57). Biilinicus: Carnuntum Drag. 33 (KANDLER–ZÖCHMANN 1996, N.8,52,57). Belinio m(anu): Vindobona Drag. 18/31 (Rennweg 44).

Keltezés: Traianus uralkodásának vége–Hadrianus-kori (DÜERKOP 2002,856). 135–165 (DICKINSON 1999,274).

BELLUS –Rh, We- (A mesterhez: STREITBERG 1973, 134).

Bellus: Poetovio (ABRAMIĆ 1925,96).

Keltezés: Westerndorfban *Helenius*nak és *Comitalis*nak is dolgozik, mint kiformázó fazekas (STREITBERG 1973, 134). Ez alapján Commodus–Severus-kori (GABLER 2002,232-233, *Comitalis* és *Helenius* kronológiájához).

BELSUS –Rh, He- (A mesterhez: OSWALD 1931,42; HOFMANN 1968,184; HOFMANN II, N.44,32; RUPRECHTSBERGER 1980, N.196,159; DICKINSON 1986, 186; BIEGERT–LAUBER 1995, N.178,301,434; MEES 2002,330,336,337,339).

Belsus f(ecit): Brigetio (JUHÁSZ 1935, N.42,137, Taf.XLIV.42 = KUZMOVÁ 1992, N.278,73, Tab.22.278, 54.278), Carnuntum (GROLLER 1901, Fig.10,Taf.12). Belsus f(ecit) -retrográd -: Aquincum (OSWALD 1931,42). Belsus: Aquincum (OSWALD 1931,42). Intercisa (MNM ltsz. 76.1897.9 = GABLER 1964,102), Scarbantia (Lisz Ferenc Múzeum ltsz. 55.183.17 = GABLER 1964,102).

Kelkezés: Több azonos nevű fazekas is készít reliefes árut is (MEES 2002,330,336,337,339), Ha azonosítható a *BF Attoni* bélyegen szereplő fazekassal, akkor működésének középső időszakára keltezhető (MEES 2002,330), a többi valószínűleg 180 utánra tehető (MEES 2002,336). Lásd: DICKINSON 1986,186, keltezés nélkül.

BILLICUS azonos ? **BILLICATUS** -Gr- (A mesterhez: OSWALD 1931,43; THEVENOT 1948, N.206,339; HATT 1949, 171; DE SCHAETZEN-VANDERHOEVEN 1964, 20-21, Pl.III.10-12,62; WALKE 1965, Taf.34,115; HOFFMANN I, N.18,16; BÉMONT 1976, N.43,N.43-46,22-23, a Billicus – Billicatus problémáról részletesen; GALLIOU 1978, 22; GARBSCH 1982, N.56,46; LEQUÉMENT 1983, 478; BÉMONT-BOURGEOIS 1986,280; CAG 43, N.125,79, N.216.XII,137; BET-SEVERS-VILVORDER 2001, N.19,175).

Billicci m(anu): Brigetio Drag. 33 (JUHÁSZ 1935, N.45,137,Taf.XLIV.45).

A mester mint *offinator* is bélyegzett (DE SCHAETZEN-VANDERHOEVEN 1964,20-21,Pl.III.10,62).

Kelkezés: Claudius-Nero kori (GABLER 1964,97), véleményem szerint ezt későbbre kellene keltezni, a La Graufesenque-ban feltárt kemencében *Acutus* (MEES 1995,66-67, azonos nevű mester Montans-ban is dolgozott, a két mester bizonyosan nem azonos, DURAND-LEFEBURE 1946, N.1,144,193; TILHARD 1988,134), *Anexlatus*, *Anteros*, *Apronius*, *Auratus*, *Calvus*, *Coc(.)*, *Fastus*, *Festus*, *Firmo*, *Fuscus*, *Iucundus*, *Iulius*, *Libnus*, *Oclatus*, *Paterclus* (talán azonos az azonos nevű pecsétlőgyártóval, MEES 1995, 90), *Regenus*, *Ruffus*, *Salvetus*, *Secundus*, *Scotmus*, *Sent(.)*, *Vocnus* és *Voturnus* árujával fordul együtt elő (LEQUÉMENT 1983,478). A pontosabban datálható fazekasok, *Salvetus* Claudius-Nero-kori (DICKINSON 1991, 50), *Secundus* 60–85 közé keltezhető, *Fuscus* Vespasianus–Traianus-kori, *Calvus* és *Iucundus* Traianus-kori (GABLER 2004a,145). Mindezek alapján egy késő-Nero-kora-Traianus kori működés javasolható, vagy esetleg több, homonym, mestről van szó. Ezt a keltekezést erősíti meg a strassbourgi anyag is, ahol a 70-es és a 97-es tűzvész közötti planirrétegben található meg (HATT 1949,171).

BITURIX -Le- (A mesterhez: OSWALD 1931,45; DE SCHAETZEN-VANDERHOEVEN 1964,20-21,Pl.III.14-15,62; WALKE 1965, Taf.34,116; HOFMANN 1966, Pl.130,Fig.6; HOFMANN 1967,134,Pl.55; BÉMONT-BOURGEOIS 1986,280; PROVOST 1988, N.150.183,103; DICKINSON 1991, N.13,46).

Biturix f(ecit): Carnuntum (TRINKS 1957, N.39,54, Taf.IV.10), Carnuntum – Grab 13 (UNTERSUCHUNGEN, 13.7,132–133, Taf.20.7), Vindobona (KENNER 1909,78a).

Kelkezés: 160–200 (DICKINSON 1991, N.13,46).

BORILLUS -Le- (A mesterhez: OSWALD 1931,46; DE SCHAETZEN-VANDERHOEVEN 1964,20-21,Pl.III.17-18,62; WALKE 1965, Taf.36,121,Taf.40.93; HARTLEY 1972,16-17,19-20; LOMBARD 1972,149; HOFMANN I, N.27,28; LOMBARD 1978, N.125,39; BÉMONT-BOURGEOIS 1986,280; PROVOST 1988, N.150.183,103; PROVOST 1988b, N.41,54; CGP,311; BET-DELAGE 1991, N.63,214,Fig.11.63,194; DICKINSON 1991, N.14,46; DICKINSON 1999,274).

Borilli m(anu): Carnuntum (GROLLER 1909, N.3,76, Fig.29.3,76 = OSWALD 1931,46), Carnuntum – municipium (MILTNER 1933, N.3, Fig.29.3,76), Salla Drag. 33 (GABLER 1989a, N.88,448, Abb.7.6,449). Borilli of(í)na): Vindobona Drag. 31 (KENNER 1905, 223, Abb.341 = GABLER 1977, K70,220). Borilli of(í)cina): Vindobona Drag. 31 (KENNER 1905,185, Abb.340 = CZEIKA-ÖLLERER-SEDLMAYER 1999,93). Borilli of(í)cina): Aquincum Drag. 31 (KUZSINSZKY 1932,376), Aquincum Drag. 33 (JUHÁSZ 1936,35,28. kép 2,34), Brigetio Drag. 33 (JUHÁSZ 1935, N.46,137, Taf.XLIV.46), Carnuntum Drag. 31 (GROLLER 1909,56, Fig.16.5,56 = GABLER- RAUCHENWALD é.n., N.188,469), Carnuntum Drag. 31 (MILTNER 1933, N.5,62, Fig.16.5,56), Carnuntum (HEYDENDORFF 1952, N.137). Borilli of[—]: Carnuntum Drag. 31 (MILTNER 1933, N.1,62). Borilli of[—]: Aquincum Drag. 31 (VÁMOS 2002, N.180,61,36. kép 5,46. kép 4,47. kép 1). [B]orillio f(ecit): Vindobona (KENNER 1911,155a). [B]o[rilli]ofic(ina): Baláca Drag. 31 (GABLER-PALÁGYI 1989, N.26,122,5. ábra 1 = Baláca pince: N.14,18). [B]orilli m(anu): Brigetio Drag. 33 (JUHÁSZ 1935, N.45,137, Taf.XLIV.45). [B]orilus fec(it): Vindobona Drag. 33 (Rennweg 44 FNR 637). [Boril]lio[—]?: Aquincum Drag. 31 (VÁMOS 2002, N.203,66, 40. kép 2,46. kép 5). Tokod (Tokodi Tájmuzeum ltsz. 61.5.25 = GABLER 1964,100).

Kelkezés: Lezoux-ban reliefes árut is készített (CGP,311; BET-DELAGE 1991, N.63,214,Fig.11.63,194), működését ennek alapján 140–160 közé tehetjük (CGP,311), újabban 140-170 (DICKINSON 1991, N.13,46), ugyanő 145–175 (DICKINSON 1999,274).

BORIUS -La, Md, Pr- (A mesterhez: OSWALD 1931,47; CHENET-GAUDRON 1955, N.14,117; HOFMANN II, N.10,20; BÉMONT-BOURGEOIS 1986,280; DÜERKOP 2002,856).

Borio m(anu): Brigetio Drag. 33 (JUHÁSZ 1935, N.47,138, Taf.XLIV.47). Bo[río]ma(nu): Matrica Drag. 31 (MRT 7, N.27/9,239).

A mester lokalizálása problematikus, a Lavoye-ban és a Pont-des-Rèmes-ben dolgozó mester, a bélyegzők alapján azonos, ő f(ecit) vagy fe(cit) végződésű bélyegzőt használ (CHENET-GAUDRON 1955, N.14,117). Valószínűleg ugyanő dolgozott La Madelein-ben is (CHENE-GAUDRON 1955, N.14,117). G. Chenet és G. Gaudron, F. Oswald nyomán egy Blickweilerben és Eschweilerhofban dolgozó azonos nevű mestert feltételezett (OSWALD 1931,47, 361,424; CHENET-GAUDRON 1955, N.14,117).

Kelkezés: 120–160 (HOFMANN II, N.10,20).

BRACCATUS -Rh-

Braccatus: Carnuntum Drag. 32 (GABLER–RAUCHENWALD é.n., N.127,462).

Keltezés: 160-200 (II. század második fele – III. század kezdete, GABLER–RAUCHENWALD é.n., N.127,462).

BRACCIANUS -?-

Braccian: Poetovio (ABRAMIĆ 1925,96), Vindobona (KENNER 1909,66a = OSWALD 1931,48, nála hibásan Drag. 27 forma szerepel).

BRICCUS -Le*- (A mesterhez: OSWALD 1931,48; DE SCHAETZEN–VANDERHOEVEN 1964,20-21, Pl.III.21, 62; WALKE 1965, Taf.34,117, Taf.36,121, Taf.40,95; HARTLEY 1972,17; HOFMANN I, N.29,28; BAATZ 1976, N.120,46, Abb.26.120, 46 (H.-G. SIMON); BÉMONT–BOURGEOIS 1986, 280; PROVOST 1988, N.150.183, 103; ZABEHLICKY–SCHEFFENEGGER–GOSTENIČNIK 2002,116,Abb.1,3).

Bricci^m(anu): Aquincum Drag. 32 (KUZSINSZKY 1932, 376). Bricci^m(anu): Schützen am Gebirge (FÖ 2(1935-1938)7 = GABLER 1979, N.49,43). Briccus f(ecit): Vindobona (KENNER 1909,78a). Bricc[u]s f(ecit): Aquincum Drag. 27 (KUZSINSZKY 1932,376). Bric[—]: Carnuntum Drag. 33 (KANDLER–ZÖCHMANN 1996, N.9,52,57), Poetovio Drag. 33 (MIKL–CURK 1969, N.273,36).

Keltezés: A richbourough-i anyag alapján II. század közepén működhetett (BAATZ 1976, N.120,46, Abb.26.120, 46 (H.-G. Simon)), a 140–190-es keltezést elfogadható (HOFMANN I, N.29,28; PROVOST 1988, N.150.183,103).

BUCCIUS -Le* vagy La, Rh- (A mesterhez: OSWALD 1931,49; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,280).

Buccius f(ecit): Vindobona (KENNER 1909,65b = OSWALD 1931, 49). Buccius: Poetovio (ABRAMIĆ 1925, 96).

BURDO -Le- (A mesterhez: OSWALD 1931,49; THEVENOT 1948, N.208,340; DE SCHAETZEN–VANDERHOEVEN 1964,22-23, Pl.II.29,62; LOMBARD 1972,149; HOFMANN I, N.222,31; AUBIN 1983,307; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,280; CAG 03, N.306,154).

Burdo: Albertfalva Drag. 46 (NAGY 1947,103, mint La Graufesenque-i bélyeget hozza). Bur(etrográd)^{do} f(ecit): Aquincum (TORMA 1882, N.7,217 = C.I.L. III 12014,168a = FINÁLY 1906, N.27,96 =? OSWALD 1931,49). Burdo m(anu): Aquincum (FINÁLY 1906, N.28,96). Burdo f(ecit): Vindobona Drag. 33 (DONAT 1999,212). Burdus: Aquincum (FINÁLY 1906, N.29,96 = OSWALD 1931,49). Burdu f(ecit): Brigetio Drag. 33 (JUHÁSZ 1935, N.48,138, Taf.XLIV.48). Burdo[.]: Salla Drag. 33 (GABLER 1989a, N.89,448, Abb.7.7,449).

Keltezés: Antoninus Pius–Marcus Aurelius-kori (GABLER 1989a, N.89,448).

CADGATIS -Le- (A mesterhez: OSWALD 1931,52; WALKE 1965, Taf.34,117; HARTLEY 1972,18; HOFMANN I, N.224,31; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,280; BET-DELAGE 1991, N.5,214, Fig.1.5,194).

Cadgati f(ecit)-retrográd-: Carnuntum Drag. 33 (MILTNER 1933, N.3,63). Cadgat(i) m(anu): Carnuntum (HEYDEN-

DORFF 1952, N.138,11); Gorsium Drag. 33 (BÁNKI 1995, N.163,353, Taf.XXVII), Gorsium (BANKI 1990, N.283, 123, Taf.XXI). Cadgati ma(nu): Brigetio Drag. 31 (FÉNYES 2002, N.48,294,T.XVII.6); Gorsium Drag. 18/31 (GABLER 1967, N.7,35,47), Gorsium Drag. 18/31 (GABLER 1967, N.8,35,47), Gorsium Drag. 18/30 (GABLER 1967, N.9,35,47). Cadgati^ma(nu): Haschendorf Drag. 31 (GABLER 1979, N.22,34, Abb.10.22). Catgati:ma(nu): Gorsium Drag. 18/31 (GABLER 1967, N.6,34-35,47). C^odg^oatis^of(ecit): Aquincum (NAGY 1937, 263). Ca^odg^oa^otis f(ecit): Aquincum Drag. 33 (GABLER 1976, N.205,47 = Instrumenta, N.45,76). C^oa^odg^oatis f(ecit): Brigetio Drag. 31 (JUHÁSZ 1935, N.49,138, Taf.XLIV.49), Carnuntum (GROLLER 1908, Fig.15.4). Cadgat[—]: Carnuntum Drag. 31 (MILTNER 1933, N.2,62). Cad[—]: Carnuntum (OSWALD 1931,52 = GROLLER 1906, N.1,115). C^oa^odg[—]: Aquincum (KUZSINSZKY 1889, N.4,160 = OSWALD 1931,52). C^oadg[—]: Aquincum (C.I.L. III,12014 = FINÁLY 1906, N.2,95, talán azonos a KUZSINSZKY 1889, N.4,160-as darabbal). [C]adgat[—]: Vindobona (KENNER 1911,155a). GABLER 1976, N.205,47), Novi Banovci (GABLER 1967,35), Savaria (Savaria Múzeum ltsz. 54.115.2 = GABLER 1964,99), Tokod Drag. 31 (Dorogi Tájézmúzeum ltsz. 59.19.1 = GABLER 1964,99).

A mester résztvesz a reliefszemes áru gyártásában is, reliefszemes edényről *supra. extra formam* bélyegét ismerjük (BET-DELAGE 1991,194-195,N.5,214, Fig.1.5,194). Valószínűleg *Osbimanus*hoz kapcsolódik, együttes bélyegük is ismert (BÉMONT–BOURGEOIS 1986, 280). *Osbimanus* valószínűleg azonos azzal a fazekassal aki *Albucius*nak is dolgozott (CGP,326,Pl.172.5).

Keltezés: 140–170 (CGP,326).

CAILUS -Gr- (A mesterhez: OSWALD 1931,53, La Graufesenque-ban és Banassac-ban dolgozott; WALKE 1965,34; PLANCK 1975,226, Abb.34.27, dél-galliai mester; SIMON 1978, N.199,47, Abb.9.199,48; HEILIGMANN 1990, Liste 8,N.22, Liste 9,N.19,218 La Graufesenque-ban és Banassac-ban is működött).

Officina)Cailui: Carnuntum Drag. 18 (KANDLER–ZÖCHMANN 1996, N.10,52,57).

Keltezés: Késő-Domitianus–Traianus-kori (SIMON 1978, N.199,47).

CAIUS -Mn és Gr !- (A mesterhez: OSWALD 1931,53; KARNITSCH 1959,24; DE SCHAETZEN–VANDERHOEVEN 1964,22-23, Pl.III.34,62; SIMON 1978, N.199,47; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,280; PROVOST 1988, N.46,40).

Cai[—]??: Carnuntum Drag. 18 (RAUCHENWALD 1997, N.324,168, Taf.33.324,169).

A szakirodalom csak egy Montans-ban dolgozó mestert tartott nyilván (BÉMONT–BOURGEOIS 1986,280). A montans-i műhely árujának korlátozott elterjedése miatt, ezt a bélyeget, valószínűleg egy azonos nevű La Graufesenque-ban dolgozó mesterhez attribuíhatjuk. Habár a két (?) mester viszonya tisztázatlan, keltezésük megegyezik.

Keltezés: Késő-Domitianus–Traianus-kori (SIMON 1978, N.199,47).

CALAVA -Le- (A mesterhez: OSWALD 1931,53; DE SCHAETZEN-VANDERHOEVEN 1964,22-23,Pl.III.35-37,62; WALKE 1965, Taf.34,116; PLANCK 1975,226; HOFMANN I, N.226,31; BÉMONT-BOURGEOIS 1986,280; CAG 45, N.79,127; DICKINSON 2001,194).

Calava^f(ecit): Carnuntum Drag. 18 (HUDECZEK 1965, 76,N.1,78,Abb.1.3,75). Calav[—]: Carnuntum Drag. 31 (RAUCHENWALD 1997, N.325,168,Taf.33.325,169), Vindobona Drag. 18/31 (Rennweg 44 FNR 632/12), Vindobona (KENNER 1909,78a = OSWALD 1931,53).

Keltezés: 130-155 (DICKINSON 2001,194).

CALUINUS -Gr, Mn- (A mesterhez: OSWALD 1931,363-364; WALKE 1965, Taf.40.106; MARY 1967,39; HOFFMANN I, N.24,16; DONELL 1972,223; BÉMONT-BOURGEOIS 1986,280; MEES 1995,73).

Caluin^m(anu): Salla Drag. 18/31 (GABLER 1989a, N.83,448, Abb.7.2,449), Vindobona (KENNER 1909,74b). Cal[ui]n]i ma: Aquincum Drag. 31 (KUZSINSZKY 1932,377).

A fazekasok listáján még kérdőjelesen szerepelt la graufesenque-i működése (BÉMONT-BOURGEOIS 1986,280), a pannoniai anyag alapján ezt megerősíthetjük, darabunk is onnan és nem Montans-ból származik, figyelembe véve a montans-i műhely exportterületét.

Keltezés: Domitianus-kori (HOFFMANN I, N.24,16; MARY 1967,39 (65–90); GABLER 1989a, N.83,448 (65–95); újabban: MEES 1995, 73). Az azonos nevű lezoux-i mester kora- és középső-Antoninus-kori (HARTLEY 1972,6,17).

CALUS -Gr, Mn- (A mesterhez: OSWALD 1931,54-55; KARNITSCH 1959,26; WALKE 1965,35; MARY 1967,39; PLANCK 1975,228; HOFFMANN I, N.23,16; BÉMONT-BOURGEOIS 1986,280; PROVOST 1988, N.150.183,103) Cali (planta pedis): Sirmium Drag. 25 (BRUKNER 1981, N.12,52,T.1.12).

Figyelembe véve a montans-i műhely limitált exportterületét, a pannoniai darab bizonyosan La Graufesenque-hoz köthető. Reliefdíszes edényt is gyártott (KARNITSCH 1959,26). *Keltezés:* 30–55 (MARY 1967,39; korábbi keltezések: Nero–Vespasianus, PLANCK 1975,228), Domitianus-kori (OSWALD 1931,55). 60–80 (HOFMANN I, N.23,16; PROVOST 1988, N.150.183,103).

CALVUS -Gr, Mn- (A mesterhez: OSWALD 1931,55; ROLLAND 1944, N.14,211; THEVENOT 1948, N.210-213,340; De SCHAETZEN-VANDERHOEVEN 1964,22-23,Pl.III.38-47,62; PLANCK 1975,226,250; BÉMONT 1976, N.51-54,24-25; LOMBARD 1978, N.47-48,26; GARBSCH 1982, N.66,46; LEQUÉMENT 1983,478; BÉMONT-BOURGEOIS 1986, 280; HARTLEY 1987,113; ROQUETTE-RICHARD-SOYRIS 1989, N.18-19,292, Fig.3.18-19,305; DICKINSON 1991, N.16,44; KRAUS 1992, N.506,71; FABER 1993, Beil.5; BOURGEOIS-PUJOL-SÉGURET 1993,150,152; NIETO 1994,102; MEES 1995,72; HARTLEY 2000,195; DICKINSON 2001,194; DÜERKOP 2002,858).

Of(ficina) Calvii: Carnuntum (HEYDENDORFF 1951, N.93,7). Of(ficina) Calvi: Savaria Drag. 18/31 (Savaria Múzeum ltsz. 57.1.902), Vindobona Drag. 18/31 (Rennweg

44 FNR 90/675). Of(ficina) Ca[lvi]: Baláca (GABLER 2001, N.105,108). [Ca]lvi^o m(anu): Brigetio Drag. 27 (JUHÁSZ 1935,138,Taf.XLIV.51 = KUZMOVÁ 1992, N.20,43,Tab.2.20,54.20).

Calvus cognoment három mester használt, az egyik Tiberius-kori, a másik edénye a Traianus-kori nagy kemence anyagában található, míg a harmadik Nero-kori La Graufesenque-ban talált graphittiken szereplő mester (BOURGEOIS-PUJOL-SÉGURET 1993,150,152).

Keltezés: Ugyanezen a néven egy reliefdíszes sigillatát készítő mestert is ismerünk, akinek működését 60-80/85 közé tehetjük (MEES 1995,72). *Officinájában*, a mirebeau-i anyag alapján nem reliefes darabokat is gyártottak (GAGUEY-REDDÉ 1995,126, Nr.187.611v891, Pl.43.3-4). A kutatás a következő időszakokra keltezte: 65–85 (HARTLEY 1987,113), 75–95 (HARTLEY 2000,195), 70–90 (DICKINSON 2001,194). A pannoniai bélyeg minden bizonnyal a La Graufesenque-i mesterhez valószínűleg a reliefes árut is készítő vagy a Traianus-korhoz köthető.

CAMBUS -Le, Mr- (A mesterhez: OSWALD 1931,56; WALKE 1965, Taf. 34,117; LOMBARD 1972,149; HOFMANN I, N.34,28; LOMBARD 1978, N.126,39; BÉMONT-BOURGEOIS 1986,280; CAG 03, N.306,154). Cambi^m(anu): Savaria (TORMA 1883, N.88,16 = OSWALD 1931,56 =? MNM ltsz. 17.1861.147 = GABLER 1964,100). Cambi^o vagy Gambi^o: Vindobona (KENNER 1911,145b).

Keltezés: 140–190 (HOFMANN I, N.34,28).

CAMPANUS vagy **CAMPANNUS** -Le*- (A mesterhez: OSWALD 1931,56; HOFMANN I, N.35,28).

Campanus: Vindobona (KENNER 1909,78a).

Keltezés: 140–190 (HOFMANN I, N.35,28).

CAMRINUS vagy **CAM(O)RINUS** -Le?- (A mesterhez: OSWALD 1930,56, nem lokalizálja; GABLER 1967, N.10,35; BÉMONT-BOURGEOIS 1986,280, nem adta eljaját).

[Ca]mrinus (az S retrográd): Gorsium Drag. 33 (GABLER 1967, N.10,35,47).

Keltezés: Pontosabb keltezése egyelőre nem lehetséges (GABLER 1967, N.10,35,47).

CAMULINUS -Le- (A mesterhez: OSWALD 1931,57; HOFMANN I, N.225,31; BÉMONT-BOURGEOIS 1986, 280).

Camulini: Aquincum (FINÁLY 1906, N.31,96 = OSWALD 1931,57), Gorsium (BÁNKI 1979, N.160,208, Taf.X). Camulin: Aquincum (NAGY 1937, 263, ott mint Camulim közölve), Brigetio (JUHÁSZ 1935, N.52,138, Taf. XLIV.52). Camu[—]: Carnuntum (KANDLER-ZÖCHMANN 1996, N.11,52,57). (C)amulin[—]: Vindobona (KENNER 1911, 155a). (C)amu[—]: Vindobona (KENNER 1911, 144a). [—]lnus: Vindobona (KENNER 1911, 144a, Anm.110, 144a).

Keltezés: 140–190 (HOFMANN I, N.225,31).

CANTOMILUS -Dél-Galliai?- (A mesterhez: BÉMONT-BOURGEOIS 1986,280; nem található).

Cantomili m(anu): Brigetio Drag. 33 (JUHÁSZ 1935, N.53,138, Taf.XLIV.53), Vindobona Drag. 18/31 (DONAT 1999,212).

Talán azonos a korai periódusában, Lezoux-ban dolgozó **CANTOMALLUS**-al (az ő lokalizálásához: OSWALD 1931,58; THEVENOT 1948, N.215-216,340; WALKE 1965, Taf.36,119; HOFMANN I, N.227,31; BÉMONT-BOURGEOIS 1986, 280; CAG 03, N.306,154; BET-DE-LAGE 1991, N.70,214, Fig.11.70,194, *infra in forma* bélyeg !).

Keltezés: II. századi (DICKINSON 1986,186).

CAPITOLINUS -Rh- (A mesterhez: OSWALD 1931,59; HATT 1949,176; HOFMANN II, N.49,32; BIEGERT-LAUBER 1995, N.113-114,182-183, 681, 702-703).

Capit[—]: Brigetio (JUHÁSZ 1935, N.54,138, Taf.XLIV.54).
Keltezés: 160–210 (HOFMANN II, N.49,32).

CARANTINUS -Le- (A mesterről: OSWALD 1931,70; THEVENOT 1948, N.219,340; KARNITSCH 1959,33; Pinel 1969,25; HARTLEY 1972,20; HOFMANN I, N.39,28; BÉMONT-BOURGEOIS 1986, 280; PROVOST 1988, N.150.183,102; SIMON 1970, N.28,101; CAG 03, N.306,154; CGP,269-271; BET-DE-LAGE 1991, N.71-72,214, Fig.11.71-72,194; HARTLEY 2000,195).

Carantini m(anu): Arrabona Drag. 33 (GABLER 1971, N.2,36,28. ábra 3), Carnuntum Drag. 33 (GROLLER 1903, N.1,114,Textfig.54.1 = OSWALD 1931,60 = GABLER-RAUCHENWALD é.n., N.78,457), Matrica – Déli temető 107. sír Drag. 18/31 (TOPÁL 1981, N.107,85, Pl. XXXV.107), Mursa Drag. 33 (BULAT 1958, N.38,80, Sl.12.38). Carant: Carnuntum (TRINKS 1957, N.42,54, Taf.IV.13), Poetovio (MIKL-CURK 1969, N.269,36). Of^oCaran[tini]: Vindobona Drag. 27 (Rennweg 44 FNR. 350), Vindobona Drag. 18/31 (Rennweg FNR. 90/663). Savaria (Savaria Múzeum ltsz. 54.101.38), Scarbantia (Liszt Ferenc Múzeum ltsz. 55.183.22).

Keltezés: Valószínűleg azonos a reliefes árut is készítő mesterrel, akinek működését 135–170 közé tehetjük (CGP,271), 150–180 (HARTLEY 2000,195).

CARANTUS -Gr, Mn- (A mesterhez: OSWALD 1931,60; DE SCHAETZEN-VANDERHOEVEN 1964, 22-23, Pl. IV.6, 63; BÉMONT-BOURGEOIS 1986, 280; ROQUETTE-RICHARD-SOYRIS 1989, N.21,292, Fig.3.21,305).

Caraⁿ: Salla Drag. 27 (Zalalövő 1982, N.12,358, Abb. 22.10), Vindobona Drag. 27 (GABLER 1977, K63,219).

A montans-i műhely limitált exportterülete alapján a pannóniai bélyeg mindenképpen la graufesenque-i műhelyhez köthető.

Keltezés: Flavius-kori (De SCHAETZEN-VANDERHOEVEN 1964, 22-23; ROQUETTE-RICHARD-SOYRIS 1989, N.21,292).

CARATILLUS -Közép-Gallia- (A mesterhez: OSWALD 1964,61; HARTLEY 1972,16; HOFMANN I, N.38,28; BÉMONT-BOURGEOIS 1986,280).

Caratilli fii(cit): Carnuntum (HEYDENDORFF 1952, N.139,11).

Keltezés: 140–190 (HOFMANN I, N.38,28).

CARATUS -Le, Mr- (A mesterhez: OSWALD 1931,61; DE SCHAETZEN-VANDERHOEVEN 1964,22-23,Pl.IV.7,63; TERRISSE 1968,81,83,95-96; HOFMANN I, N.229,31; HOFMANN II, N.16,14; PETITE 1980,42; BÉMONT-BOURGEOIS 1986,280; CAG 03, N.306,155; ABEGG 1989, N.5,192; DICKINSON 1997,299).

Carati[—]: Mursa Drag. 31 (BULAT 1958, N.39,80, Sl.12.39).

Keltezés: Antoninus Pius-kori (ABEGG 1989, N.5,192).

CARINUS -Dél-Galliai- (A mesterhez: OSWALD 1931,61; DE SCHAETZEN-VANDERHOEVEN 1964, 22-23, Pl.IV.9-10,63; BÉMONT-BOURGEOIS 1986, 280, nem található).

Of(ficina)Car[—]: Aequinoctium Markt Drag. 18 (FÖ 24-25 (1985-86)[1989]288).

Keltezés: I. sz. (DE SCHAETZEN-VANDERHOEVEN 1964,22-23).

CAROMARUS -Rh- (A mesterhez: Lud. V.211a,b; OSWALD 1931,62; HOFMANN II, N.51,32; BIEGERT-LAUBER 1995,599).

Caroma[rus]: Baláca (GABLER 2001, N.107,109). [—]romarus: Carnuntum (HEYDENDORFF 1949, N.65,5).

Keltezés: 160–210 (HOFMANN II, N.51,32).

CARUS -Rh- (A mesterhez: OSWALD 1931,63; SCHÖNBERGER 1956, N.4,69; HOFMANN II, N.52,32; TSCHOLL 1979,138,Abb.8/I,139; RUPRECHTSBERGER 1980, N.24,160).

Carus fec(it): Aquincum Drag. 32 (GABLER 1991, N.31,137,T.35.31,193). Brigetio Drag. 33 (JUHÁSZ 1935, N.55,138,Taf.XLIV.55), Car[us f(ecit)]: Sirmium Drag. 18/31 (BRUKNER 1981, N.13,54,T.1.13). Carus[—]: Aquincum Drag. 32 (GABLER 1991, N.32,137, Taf.35.32, 193). Car[—]: Brigetio Drag. 32 (FÉNYES 2002, N.295,322, T.XLV.1, mint Carussa westerndorfi fazekas bélyege van közölve). [.]arus fe(cit): Brigetio (TORMA 1883, N.78,15).

Keltezés: 160–210 (HOFMANN II, N.52,32), Késő-Antoninus-Severus-kori (GABLER 1991,140).

CASSIA -Le- (BÉMONT-BOURGEOIS 1986,280, nem található; CGP,291).

Cassia of(ficina): Vindobona Drag. 27 (DONAT-PICHLER-SEDLMAYER 2002,93,Taf.3.2,29,a publikálók szerint dél-galliai = GABLER 1977, K64,219).

Valószínűleg azonos a *Tittius*-al együtt dolgozó *Cassia*-val, aki megegyező formájú pecsétlőt használ.

Keltezés: Működését 140–180 közé tehetjük (CGP,291).

CASTUS -Rh- (A mesterhez: OSWALD 1931,65; HOFMANN II, N.55,32; RUPRECHTSBERGER 1980, N.26,161; GARBSCH 1982, N.156,N.167,N.285,67,71; EINGARTNER-ESCHBAUMER-WEBER 1993, N.6,200; BIEGERT-LAUBER 1995, 310–318, 445–448, 705–706; MEES 2002,337)

Castus fe(cit): Petronell (GROLLER 1903, N.2, Textfig. 63.3). Castus f(ecit): Vindobona Drag. 32 (GABLER 1977, K78,220), Carnuntum (OSWALD 1931,65). Castus fe[—]:

Aquincum Drag. 31 (KUZSINSZKY 1932, 377), Aquincum Drag. 32 (KUZSINSZKY 1932, 377).

Keltezése: Valószínűleg azonos a reliefdíszes kerámiát is készítő mesterrel. Működése a markomann háborúk utánra (MEES 2002, 337), illetve a Severus kor elejére tehető.

CASURIUS -Lb, Le- (A mesterhez: OSWALD 1931,65; HARTLEY 1972,19; HOFMANN I, N. 42, 28; GALLIOU –SANQUER 1979,N.27,8; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,280; GABLER 1987,76; BLASZKIEWICZ-DUFOURNIER 1989,258; GALLIOU 1989, N.33,59, N.109,96; BET-DELAGE 1991, N.7,214, Fig.1.7,194, N.74-76,215, Fig.11.74-76,203; DICKINSON – HARTLEY 1995, N.1,269; DICKINSON 2001, 194).

Casurius f(ecit): Brigetio Drag. 33 (JUHÁSZ 1935, N.56,138, Taf.XLIV.56). [C]asurius: Brigetio Drag. 33 (JUHÁSZ 1935, N.57,138, Taf.XLIV.57). [Ca]surius: Gorsium Drag. 33 (GABLER 1967, N.11,35,47). C.s?rus (=Casurius?): Carnuntum (HEYDENDORFF 1949, N.58,8). A mester bélyegzett Drag. 37 típusu *pannan* is, *infra extra formam* és *intra in forma* bélyegek (BET-DELAGE 1991,194-195, N.7,214, Fig.1.7,194; DICKINSON–HARTLEY 1995, N.1,269). A brecon gaeri (Wales) tábor *principiájánál* áruját Antoninus-kori kútfeltöltésből ismerjük (GABLER 1987,76, Anm.9,76, irodalom). *Keltezése:* 160–195 (GABLER 1967,35), 170–220 (DICKINSON–HARTLEY 1995, N.1,269).

CATULLUS -Le, Mr- (A mesterhez: OSWALD 1931,61; WALKE 1965, Taf.36,122; TERRISSE 1968,81,83,96; HARTLEY 1972,N.5,53; HOFMANN II,N.17,14; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,280; HEILIGMANN 1990, Liste 8,N.28,215; DICKINSON 1991,N.19,46).

Catul(etrográd)f(etrográd)ii(cit): Cibalae Drag. 33 (ŠARANOVIC–SVETEK 1971,T.1.8-9); DIMITRIJEVIC 1979, Taf.21/6,242, Taf.21/6). Cat^ul(etrográd)fe(etrográd)c(it): Cibalae Drag. 33 (BRUKNER 1981,N.14,T.1.14). Catullus f(ecit): Brigetio Drag. 33 (JUHÁSZ 1935, N.58,138, T.XLIV.58). Ca^{tul} f(fordított)ⁱⁱc(it): Vindobona (KENNER 1909,70a). Catullu[s f(ecit)]: Gorsium: Drag. 18/31 (GABLER 1967,N.12,35,47). Catu[—]: Brigetio Drag. 33 (JUHÁSZ 1935,N.59,138,T. XLIV. 59). Azonos nevű fazekas dolgozott Mittelbronban is (BÉMONT–BOURGEOIS 1986,280), de a Közép-Galliában dolgozó mesterrel való kapcsolata nem igazolható. A rheinzaberni mester talán azonos vele (Lud.V212c; SIMON 1965,N.162,63).

Keltezés: 160–190 (DICKINSON 1991,N.19,46). A 125–150 között reliefdíszes kerámiát készítő *Catullust* különálló mesternek kell tartanunk (CGP,190-1954; BET-DELAGE 1991, N.225,217, Fig.16.225,208).

CATULLINUS -Közép-Gallia?- (A mesterhez: OSWALD 1931,67; WALKE 1965, Taf.34,116; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,280, nem ismeri, HEILIGMANN 1990, Liste 3,N.9,204, Taf.49.9, szerinte Lezoux-ban dolgozott; BAUDOUX–FLOTTÉ–FUCHS–WATON 2002,452).

Catullinus: Ács-Vaspusza Drag. 18/31 (GABLER 1989, N.86,247, Fig.97.86). Carnuntum Drag. 31 (FÖ 18 (1979) [1980]444, Abb.48,445), Carnuntum Drag. 31 (GABLER–RAUCHENWALD é.n., N.192,471, mint rheinzaberni darab), Vindobona ((KENNER 1911,155a).

Keltezés: Pontosabban nem keltezhető (GABLER 1989, N.86,247, Fig.97.86). J. Heiligmann működését Domitianus–Traianus korára teszi (HEILIGMANN 1990, Liste 3,N.9,204). Traianus-kori működése valószínű.

CAUPIRRA -Le- (A mesterhez: OSWALD 1931,69; WALKE 1965, Taf. 34,118; HOFMANN I, N.232,31; LOMBARD 1978, N.127,39, N.288,68; RUPRECHTSBERGER 1980, N.27,162; BÉMONT–BOURGEOIS 1986, 280).

Caupirra: Aquincum (FINÁLY 1906, N.33,96 = OSWALD 1931,69), Brigetio (JUHÁSZ 1935, N.60,138, Taf.XLIV.60), Tác (BANKI 1965, N.1.99, Taf.29.4). Caupirra^m(anu): Gorsium Drag. 18/31 (GABLER 1967, N.13,35,47), Gorsium Drag. 33 (GABLER 1967, N.14,35). Cau[—]: Aquincum Drag. 31 (KUZSINSZKY 1932,377). Aquincum (FINÁLY 1906, Nr.33,96). [—]Jaupirra: Aquincum Drag. 33 (NAGY 1941, N.2,215). [—]Ju^opirra: Aquincum Drag. 31 (NAGY 1941, N.3,215).

Keltezés: Antoninus-kori (OSWALD 1931,69), 160–210 (HOFMANN I, N.232,31).

CAUTERRA -Le, Tf- (A mesterhez: OSWALD 1931,69; THEVENOT 1948, N.222,340, helyesen ide tartozik; VAUTHEY–VAUTHEY 1958,92-93; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,280; CAG 03, N.95,70).

Cauterra: Carnuntum Drag. 33 (SWOBODA–MILENOVIĆ 1958, N.3,27).

F. OSWALD szerint azonos **CAUPIRRA**-val (OSWALD 1931,69).

CAUTUS -Le*- (A mesterhez: OSWALD 1931,69; LOMBARD 1972,149; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,280).

Cautus f(ecit): Aquincum (OSWALD 1931,69).

Keltezés: Antoninus-kori (OSWALD 1931,69).

CELSINUS -Bo, Ch, It, Me- (A mesterhez: FORRER 1911, Fig.216; OSWALD 1931,70-71; WALKE 1965, Taf.36,122; SIMON 1968, N.390, Abb.22.390,59; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,280; BIEGERT–LAUBER 1995, N.14,116-117,682,707; DÜERKOP 2002,861).

Celsinus^of(ecit): Salla Curle 22 (GABLER 1989,450 = Instrumenta, N.49,76, az Ittenweileri mesterhez kapcsolja). Celsinus f(ecit): Carnuntum (ROLLER 1906, N.2,115). Ciilsinus f(ecit): Brigetio (JUHÁSZ 1935, N.62,139, Taf.XLIV.62). Cel[s]in[i] m(anu): Carnuntum (HEYDENDORFF 1952, N.122,11).

Keltezés: II. század második negyede (Instrumenta, N.49, 76). Hadrianus–Antoninus-kori (DÜERKOP 2002, 861).

CELSUS -Rh- (A mesterhez: OSWALD 1931,71; HOFMANN II, N.60,32; WALKE 1965, Taf.36,121; BIEGERT – LAUBER 1995, N.191,319,449,540).

Celsus: Brigetio (JUHÁSZ 1935, N.63,139, Taf. XLIV.63). Celsus f(ecit): Vindobona (KENNER 1911, 155a).

Keltezés: 160–190 (HOFMANN II, N.60,32).

CENNO -Rh- (A mesterhez: OSWALD 1931, 72; HOFMANN II, N.61,32; WALKE 1965, Taf.35,118; TSCHOLL 1979,138, Abb.9/N,140; GARBSCH 1982, N.286,71; BIEGERT–LAUBER 1995, N.191,319,449,540).

Cenno: Brigetio Drag. 31 (JUHÁSZ 1935,139,Taf.XLIV.64 = KUZMOVÁ 1992, N.96,52,Tab.7.96,54.96), Carnuntum (SWOBODA-MILENOVIĆ 1958, N.1,27). [—]enno: Carnuntum (GROLLER 1906, N.1,34).

Keltezés: 160–190 (HOFMANN II, N.61,32).

CE(N)SORINUS -Le- (A mesterhez: CURLE 1911,233; OSWALD 1931,73; HOFMANN I, N.46,28; LOMBARD 1978, N.128,39-40; CGP,192, BÉMONT–BOURGEOIS 1986,280; HARTLEY 2000,195).

Cesorini: Gorsium Drag. 33 (GABLER–KOCZTUR 1977, 31).

Keltezés: 150–180 (CGP,192). A gorsiumi depoelet 170/180 táján kerülhetett földre.

CERIALIS -Le, Mr- (A mesterhez: OSWALD 1931,74; DURAND-LEFEBURE 1946, N.40,151; KARNITSCH 1959,33; DE SCHAETZEN VANDERHOEVEN 1964,24-25,Pl.IV.13-14,63; HARTLEY 1972, N.3,51; HOFMANN I, N.47,28; LOMBARD 1978, N.129,40; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,280; PROVOST 1988b, N.183, 120; CGP,314-315; CAG 03, N.306,155; BET-DELAGE 1991, N.233,217, Fig.16.233,209; DICKINSON 1991,47; GAILLARD 1997, N.248.3,150; HARTLEY 2000,195).

Ceriali^m(anu): Aquincum (TORMA 1883, N.9,5). Ceriali (manu): Mursa Drag 27 (BRUKNER 1981, N.16,54, T.1.16). Ceriali^m^a(nu): Brigetio Drag. 33 (JUHÁSZ 1935, N.69.a-b,139, Taf.XLV.69.a-b). Ceriali^m(anu): Gorsium Drag. 33 (GABLER 1967, N.14,36,47 = Instrumenta, N.46,76). Ceria[—]: Carnuntum (GROLLER 1906, N.13,35). [—]riali^m(anu): Carnuntum Drag. 27 (GABLER–RAUCHENWALD é.n., N.85,457-458), Carnuntum (HEYDENDORFF 1952, N.140,11). [Ceri]ali m(anu): Gorsium Drag. 33 (GABLER 1967, N.16,36).

Azonos nevű mester dolgozik Heiligenbergben és La Madelein-ben (BÉMONT–BOURGEOIS 1986, 280). Kapcsolat a Közép-Galliai mester és közte egyelőre nem mutatható ki.

Keltezés: Talán azonos azzal a Cerialissal aki reliefes árut is készített (CGP,314-315), 140-170 (CGP, 315); B. R. Hartley Hadrianus–Kora Antoninus Pius-kori kelteztést javasolt (HARTLEY 1972, N.3,51; HARTLEY 2000,195). Másodlagosan égett darabjai előfordulnak a markomann háborúk pusztulási rétegében (GABLER–RAUCHENWALD é.n., N.85,457-458).

CERTUS -Le- (A mesterhez: OSWALD 1931,75; HOFMANN I, N.48,28; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,280; HARTLEY 1989,212).

Certus: Carnuntum (C.I.L. III,12014,197 = GABLER 1964, 99).

Keltezés: 120-170 (HOFMANN I, N.48,28). Antoninus-kori (HARTLEY 1989,212).

CINGESSUS -We- (A mesterhez: OSWALD 1931,77; CHENET–GAUDRON 1955, N.28, 124-125; STREITBERG 1973,135).

Cinesis: Aquincum (SZIRMAI 1985,62,10. kép 5). Cing[—]: Aquincum (OSWALD 1931,77).

G. Chenet és G. Gaudron korábban feltételezték, hogy a mester Lavoye-ban kezdte működését, majd a Késő-Anto-

ninus korban áttelepült Westerndorfba (CHENET–GAUDRON 1955, N. 28, 125).

Keltezés: *Comitalis* E4 áruján és *Helenius* áruján mint ki-formázó bélyegez (STREITBERG 1973,135), valószínűleg ez a bélyeg sem díszítetlen darabhoz köthető. Commodus–Severus-kori (GABLER 2002, 232-233, *Comitalis* és *Helenius* kronológiájához).

CINNAMUS -Gu, Le, Lb, Mr, Vi?- (A mesterhez: OSWALD 1931,77-78; HOFMANN I, N.49,28; HARTLEY 1974, N.3,205; CGP,311-314; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,280; DICKINSON 1986, 188; DICKINSON 1991,47; GAITZSCH–HAARICH 1997, 296).

Cinnamus: Vindobona Drag. 27 (KENNER 1909,79b, Fig. 39c,80b). Cinn(retrográd n betűk)ami o(fficina): Petronell Drag. 33 (FŐ 28(1989)[1990]233, Abb.1145). Cinnami: Vindobona (KENNER 1909,63a, talán reliefes edényről).

Keltezés: Az általa készített díszítetlen áru korábbi mint a reliefdíszes sigillátája (DICKINSON 1991,47); 140–170 közé (CGP, 311–314), illetve újabb eredmények alapján 160–180 (DICKINSON 1986, 188), 140–165 közé keltezhetjük (DICKINSON 1991,47; HARTLEY 2000, 195).

CINTUGENUS -Lb, Le*- (A mesterhez: OSWALD 1931,78; SIMON 1970, N.29,101; HOFMANN I, N.51,28; HARTLEY 1972,21; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,280; DICKINSON 2001,195).

Cint^ugeni: Carnuntum Drag. 33 (KANDLER–ZÖHMANN 1996, N.12,52,57), Salla Drag. 31 (GABLER 1989a, N.90,448,Abb.7.8,449), Vindobona Drag. 18/31 (Rennweg 44 FNR 90/349). Cintugeni: Brigetio Drag. 31 (JUHÁSZ 1935, N.74,139,Taf.XLV.74). Cintugen: Carnuntum (HEYDENDORFF 1949, N.12,6).

A lubiéri műhely anyagminősége nem meghatározott, ezért az itt készült edények nem választhatók el egyértelműen a lezouxiaktól. Reliefdíszű gyártásban szoros kapcsolat mutatható ki a lezoux-i fazekasokkal (VERTET 1986b,163). Ennek alapján feltételezhető, hogy a mester mindkét helyen dolgozott. Bélyegét ismerjük reliefdíszes sigillatáról is (PROVOST 1988d, N.125,82).

Keltezés: 145–180 (B. HARTLEY in: SIMON 1970, N.29,101), 150–175 (DICKINSON 2001,195).

CINTUGNATUS -La- (A mesterhez: OSWALD 1931, 78; CHENET–GAUDRON 1955, N.29,125-126; WALKE 1965, Taf.35,119, Taf.36,121; HOFMANN II, N.23,20, N.66,32; SIMON 1968, N.391-93,57-58, elterjedéséhez; VANDERHOEVEN 1974, N.27,13; BÉMONT–BOURGEOIS 1986, 280; BIEGERT–LAUBER 1995, N.118, 541,754; DÜERKOP 2002,862).

Cintugnatu: Aquincum (NAGY 1937,266), Brigetio Drag. 33 (JUHÁSZ 1935, N.75,139, Taf.XLV.75), Vindobona (KENNER 1909,74b). Cintugn[—]: Aquincum (TORMA 1883, N.10,5-6). [—]jgnatu: Carnuntum Drag. 31 (GABLER–RAUCHENWALD é.n., N.93,458).

A mester lokalizálása problematikus, valószínű, hogy nem dolgozott Rheinzabernben (CHENET–GAUDRON 1955, N.29,126, mert az ottani pecsét a Lavoye-ban készült; vele ellentétben GARBSCH 1982, N.288,71, mint rheinzaberni mester szerepel), az ott talált bélyegről B. HOFMANN mutatta ki, hogy egy importált darab (HOFMANN II, N.66,32).

ilyen nevű mester Chémery-ből, Heiligenbergből, Haut-Yutzból, Ittenweilerből, Lavoye-ból és Metzből ismert (BÉMONT–BOURGEOIS 1986,280, talán Sinzing is, CHENET–GAUDRON 1955, N.29,126). A heiligenbergi, ittenweileri és a lavoye-i mester azonos a pecsétlő alapján (CHENET–GAUDRON 1955, N.29,126). Kérdéses, hogy ennyi helyen dolgozhatott-e? Inkább importált darabokról van szó. A haut-yutzi (STILLER 1986,223) és a chémeryi (LUTZ 1986,216) műhelyek árujának alig kimutatható elterjedése miatt, bizonyos, hogy a pannoniai darab nem ezekből származik. A többi műhelyben a Lavoye-ban használt pecsétlőkkel bélyegzett a mester.

Keltezés: 140–180 (HOFMANN II, N.23,20).

CINTUS -Itt, To- (A mesterhez: OSWALD 1931,78; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,280).

Cintus f(ecit): Vindobona (KENNER 1909,63a = OSWALD 1931,78). Cint^utus m(anu): Vindobona (KENNER 1909,70a). Poetovio (ABRAMIĆ 1925,96).

Keltezés: Hadrianus-Kora-Antoninus-kori.

CINTUSMUS -Le- (A mesterhez: OSWALD 1931,79,373; THEVENOT 1948, N.234,340; CHENET–GAUDRON 1955, N.30,126-127; DE SCHAETZEN–VANDERHOEVEN 1964,2425,Pl.25-27,63; LOMBARD 1972,151; STREITBERG 1973,135; HOFMANN I, N.58,28, N.231,31; GALLIOU 1978,23; PETITE 1980,41; SIMPSON 1982, S82ii,164; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,280; PROVOST 1988c, N.33,61,N.67,79; DICKINSON 1986, 186; GALLIOU 1989, N.218,142; CGP,311-314; BET-DELAGE 1991, N.8,214,Fig.1.8,194; HARTLEY 2000,195; EVANS 2003, N.2,224).

Cintusmus f(ecit): Aquincum (SZILÁGYI 1945,458), Brigetio Drag. 33 (BORHY–SZÁMADÓ 1999, N.3,104 = BECK 2003,37. ábra 43 = BECK 2004,245, Taf.4/11), Carnuntum Drag. 31 (OSWALD 1931,79 = CHENET–GAUDRON 1955, N.30,127), Mursa (BULAT 1958, N.42,80,Sl.12.42), Vindobona Drag. 31 (OSWALD 1931,79 = CHENET–GAUDRON 1955, N.30,126-127). Cintusmi m(anu): Gorsium Drag. 33 (BÁNKI 1986, N.232,134, Taf.XVII). Cintusm: Vindobona Drag. 33 (GABLER 1977, K67,220). Cintu[s]mus[—]: Vindobona Drag. 32 (EICHLER 1941,33,Abb.1.b,33). Cintusm[—]: Vukovar (BULAT 1958, N.42,80,Sl.12.42). Cintu[—]: Mursa (BULAT 1958, N.40,80,Sl.12.40). Cin(fordított)^u[—]: Brigetio Drag. 31 (FÉNYES 2002, N.49,294,T.XVII.5) [C]intusmi m(anu): Brigetio Drag. 31 (JUHÁSZ 1935, N.77,139, Taf.XLV.77).

Ilyen nevű fazekas Ittenweilerben, Lavoye-ban, Lezoux-ban, Rheinzabernben és Westerndorfban készített sigillatát (STREITBERG 1973,135; BÉMONT–BOURGEOIS 1986, 280). Az Ittenweilerben és a Lavoye-ban dolgozó mester azonos (CHENET–GAUDRON 1955, N.30,127, az ittenweilerihez: FORRER 1911,215,Abb.221; HOFMANN II, N.24,20; HEILIGMANN 1990, Liste 9, N.24,218). Viszonya tisztázatlan a westerndorfi Cintusmuséval (CHENET–GAUDRON 1955, N.30,127; STREITBERG 1973,135). Az az elmélet, hogy Lavoye-ból kiindulva Ittenweilerin át Rheinzabernben keresztül érkezett volna Westerndorfba (STREITBERG 1973,135) nem fogadható el kronológiai megfontolások alapján (A fazekasok várható élet-

tartamához: DANNELL 2002,232–234). A rheinzaberni – westerndorfi fazekast mindezek alapján egy önálló névazonos mesternek kell tartanunk. A Lavoye-ban és a Lezoux-ban dolgozó mester viszonya tisztázatlan. Mindkettő készített Drag. 37 formájú edényt, de névbélyegeik eltérnek.

Keltezés: a mester Cinnamus műhelyében is dolgozott (EVANS 2003, N.2,224), működését 140–170 közé (CGP,311-314), illetve újabb eredmények alapján 160–180 (DICKINSON 1986,188), 140–165 közé keltezhetjük (HARTLEY 2000, 195).

CLEMENS -Le- (A mesterhez: HOFMANN I, N.59,28; GALLIOU 1989, N.189,128; BÉMONT–BOURGEOIS 1986, 280; CGP,327; BET-DELAGE 1991, N.89,214, Fig.11.89, 203; DICKINSON 2001,195).

Clem[—]: Carnuntum (GROLLER 1904, Fig.39.10,84, a bélyeg csak feltételeesen sorolható a galliai mesterhez).

Azonos nevű mester dolgozott még Haut-Yutzben is (BÉMONT–BOURGEOIS 1986,280), de kapcsolat közte és a lezoux-i mester között nem mutatható ki. A mester mester Drag. 37 formát is készít (ROLLAND 1958, 394-395, Fig.11,396; BET-DELAGE 1991, N.89,214, Fig.11.89, 203).

Keltezés: 160–190 (DICKINSON 2001,195).

CLEMENS -Rh, We- (A mesterhez: OSWALD 1931,80-81; STREITBERG 1973,135; GARBSCH 1982, N.75-81,81; DÜERKOP 2002,862).

Clemens f(ecit): Aquincum (FINÁLY 1906, N.39,97 = OSWALD 1931,81). Clemens: Carnuntum (OSWALD 1931,81).

Keltezés: Késő-Antoninus–Severus-kori. A mester később Westerndorfban is dolgozott (STREITBERG 1973,135).

CNATIUS vagy **GNATIUS** -Le*- (A mesterhez: OSWALD 1931, 138, kérdőjelesen La Madelein-re lokalizálja; WALKER 1965, Taf. 34, 117, Taf. 42. 178; BÉMONT–BOURGEOIS 1986, 282; RODWELL 1987, N. 15, 96).

Cnati[—]: Aquincum Drag. 33 (VAMOS 2002, N. 279, 75, 45. kép 1, 46. kép 7).

Keltezés: 130–155 (RODWELL 1987, N. 15, 96).

COBNERTUS -Le- (A későbbi lezoux-i mesterhez: OSWALD 1931,81; LOMBARD 1972,151; HOFMANN I, N.60,28; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,281; PROVOST 1988b, N.41,54; PROVOST 1988c, N.69.IV.18,86; GALLIOU 1989, N.246,178; CGP, Liste des potiers).

Cobnerti^om(anu): Gorsium Drag. 31R (GABLER–KOCZTUR 1977, N.2,69). Cobnertus: Gorsium (BÁNKI 1966, 153). Co(b)nerti m(anu): Vindobona (KENNER 1911, 155a).

A bélyeg nem a korai, azonos nevű mesterhez köthető (HOFMANN I,N.60,28; PROVOST 1988, N.150.X,101), hanem a II. században, reliefes sigillatát készítőhöz (CGP, Liste des potiers).

Működését 140–190 közé tehetjük (GALLIOU 1989, N.246, 178). A gorsiumi edénydepot földbekerülése 170/180 tájára tehető.

COCCILUS -Tf- (A mesterhez: OSWALD 1931,82, még Lezoux-ra lokalizálja a működését; WALKE 1965, Taf.34,116-117, Taf. 36,119; HOFMANN 1966a,34; LOMBARD 1972,151; HOFMANN I, N.61,28; HARTLEY 1972,21; RUPRECHTSBERGER 1980, N.31,163; BÉMONT-BOURGEOIS 1986,281; CAG 03, N.95,70; CAG 71/4, N.420,377).

Coccilo: Intercisa (MAHLER 1907,246). Coccil m(anu): Brigetio Drag. 18/31 (JUHÁSZ 1935, N.84,140, Taf.XLV.84), Brigetio Drag. 18 (BECK 2003,37. ábra 17 = BECK 2004,244,Taf.4/10, mint dél-galliai bélyeget közli), Gorsium Drag. 18/31 (GABLER 1967, N.20,36,47). Coccilli m(anu): Aquincum (FINÁLY 1906, N.40,97 = OSWALD 1931,82). Coccilo m(anu): Intercisa (MAHLER 1907,246), Petronell Drag. 31 (FŐ 18(1979)444, Abb.473, 443). Coc[ci]l(.) m(anu): Albertfalva (NAGY 1947,98). Savaria (Savaria Múzeum Itsz. 54.253.1 = GABLER 1964,100).

Keltezés: 140–190 (HOFMANN I, N.61,28).

COELUS ? -Gr- (A mesterhez: OSWALD 1931,83-84; HOFMANN II, N. 41, 16, BÉMONT-BOURGEOIS 1986, 281).

Ciiliu[—]: Vindobona (KENNER 1911,155a).

Keltezés: 70–95 (HOFMANN II, N. 41,16), Vespasianus-Domitianus-kori.

COMIS -We- (A mesterhez: PRAMMER 1975,134, Abb.11.3,141; BJELAJAC 1990, N.17-18,134).

Comis f(ecit): Brigetio Drag. 31 (JUHÁSZ 1935, N.85,140, Taf.XLV.85), Carnuntum Drag. 31 (GROLLER 1905,106, Fig.63.6a = GABLER-RAUCHENWALD é.n., N.193,471). Drag. 37 típusú edényeket is kiformázott (PRAMMER 1975,134).

Keltezés: 200–233.

COMIS -Trier- (A mesterhez: OSWALD 1931,85).

Comes f(ecit): Carnuntum (GROLLER 1905, Fig.63.5,106 = OSWALD 1931,85).

Keltezés: Hadrianus–Antoninus-kori (OSWALD 1931,85). A trieri manufaktura egy esetben szállított csak Pannoniába (GABLER 1987b, 49), így elképzelhető, hogy a mester áruja más gyártóhelyről érkezett a tartományba.

COMPRINNUS -Le- (A mesterhez: OSWALD 1931,87; BÉMONT-BOURGEOIS 1986,280).

[C]omprinnus: Vindobona Drag. 18/31 (DONAT 1999, 212).

Keltezés: Hadrianus–Antoninus-kori.

COMUNIS -Gr?- (A mesterhez: OSWALD 1931,86; BÉMONT-BOURGEOIS 1986,281, nem szerepel, de talán azonos Com() mesterrel; talán ugyanő szerepel egy la graufesenque-i graphitin is, MARICHAL 1988, N.26).

Comuni: Aquincum (OSWALD 1931,86), Oberlaibach (OSWALD 1931,86).

Keltezés: Ha az azonosítás helyes, akkor Nero–Vespasianus-kori (MARICHAL 1988, N.26,154).

CONATIUS -Rh- (A mesterhez: OSWALD 1931, 86; HOFMANN II, N.71,33).

Conatius f(ecit): Carnuntum (GROLLER 1905, Fig.63.5, 106).

Keltezés: 160–190 (HOFMANN II, N.71,33).

CONDOLLUS -Le*- (A mesterhez: OSWALD 1931,87; HOFMANN I, N.233,31; SIMON 1978, N.202,47, Abb.9.202,48; BÉMONT-BOURGEOIS 1986, 281; CGP, 215-216; GAILLARD 1997, N.323.8,186).

Condollus f(ecit): Gorsium Drag. 18/31 (GABLER 1967, N.21,36,47). Condo[—]: Aquincum Drag. 31 (VAMOS 2002, N.177,61,36. kép 2,46. kép 10). Cond[—]: Aquincum (FINÁLY 1906, N.43,97).

Keltezés: Reliefdíszes sigillatát is gyártott (CGP,215-216), működését 130–160 (CGP,216) közé tehetjük.

CONGIUS -?- (A mesterhez: OSWALD 1931,87, Lezoux-ban dolgozott; DE SCHAEZTEN-VANDERHOEVEN 1964, 24-25, Pl.IV.36,63; BÉMONT-BOURGEOIS 1986, 281, nem adatolja).

Congli^m(anu): Aquincum Drag. 31 (JUHÁSZ 1936,35,28. kép 3,34 = GABLER 1964,100). Savaria (Savaria Múzeum Itsz. 54.101.31 = GABLER 1964,100).

Keltezés: Hadrianus–Antoninus-kori (OSWALD 1931,87).

CONSTANS -He, Rh és We- (A mesterhez: OSWALD 1931,87; WALKE 1965, Taf.36,121; STREITBERG 1973,138; RUPRECHTSBERGER 1980, N.34,164; BÉMONT-BOURGEOIS 1986,281; BIEGERT-LAUBER 1995, N.158,194-195).

Constas^f(ecit): Brigetio Drag. 33 (JUHÁSZ 1935,N.92,140, Taf.XLV.92). Constan[—]: Carnuntum (GROLLER 1906,N.6,115). Cons[—]: Schützen am Gebirge Drag. 31? (FŐ 26(1987)[1988]233,Abb.417).

A mester jellegzetes „Constas” bélyegzője alapján elfogadható, hogy mindhárom műhelyben dolgozott (STREITBERG 1973,138).

Keltezés: Együtt dolgozott *Cerialis* is (GABLER 1987,103,Abb.8.2,102), a *Cerialis* csoport termékei gyakoriak a markomann-szarmata háborúkkal kapcsolatba hozható pusztulási rétegekben (GABLER 2002,231). Mindezek alapján működésével 170 előtti és a II. század vége közötti időszakban számolhatunk.

CORISILLUS -Le, Lb, Tf- (A mesterhez: OSWALD 1931,88; BÉMONT-BOURGEOIS 1986,281; CAG 03, N.95,70; A Lubiében dolgozó mesterhez: PROVOST 1988, N.150.183,103).

Corisilli: Brigetio Drag. 33 (JUHÁSZ 1935, N.93,140, Taf.XLV.93).

A három helyen felbukkanó név valószínűleg azonos mesterhez köthető.

Keltezés: Antoninus-kori.

L. COSIUS VIRILIS -Gr- (A mesterhez: OSWALD 1931,89-90; WALKE 1965, Taf.34,115; SIMON 1968, N.395-96,58; PLANCK 1975,230; HOFFMANN I, N.181, 18; BÉMONT-BOURGEOIS 1986,281; BRUN 1989,139, Fig.33.5,138; CAG 03, N.306,155-156; ROQUETTE-RICHARD-SOYRIS 1989, N.140,300, Fig.7.140, 309; MEES 1995,98-99; POLFER 1996, 59, N.271,59; HARTLEY 2000,195; DÜERKOP 2002,864).

Of(fficina)^oL(ucii)^oCos(sii)^oVir(ili): Arrabona Drag. 18 (GABLER 1967b, N.10,37,5. ábra 32 = Instrumenta, N.41,75). Of C Virilis: Vindobona (OSWALD 1931,90). Of(fficina) C(osii) Virili(s): Vindobona (KENNER 1909,78a = OSWALD 1931,90).

Keltezés: Vespasianus–Domitianus (GABLER 1967b, N.10,37; PLANCK 1975, N.100–110,230–231). A hofheimi tábor anyaga alapján működésének kezdete 80 utánra tehető és a II. század elejéig tartott (POLFER 1996, 59, n.271,59). Újabban felmerült a 90–110 közötti keltezés lehetősége is (MEES 1995,98–99 már SIMON 1968, N.395–96,58 is), valamint 85–110 (HARTLEY 2000,195).

COSMINO -Közép-Gallia- (A mesterhez: OSWALD 1964, 90; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,280).

Cosm(:) Vindobona Drag. 27 (DONAT 1999,212).

Keltezés: Antoninus-kori.

COSTIO et **PRIMUS** -Rh- (A mesterhez: OSWALD 1931,91; HOFMANN II, N.76,33; PÉTRY 1972,397; GARBSCH 1982, N.328,72).

Costiopri f(ecit): Aquincum (NAGY 1937,264). Costiopri f(ecit): Carnuntum Drag. 32 (GABLER–RAUCHENWALD é.n., N.126,462). Costiopr f(ecit): Aquincum Drag. 33 (NAGY 1941, N.4,215). Cost[iopr f(ecit)]: Gorsium Drag. 33 (GABLER 1967, N.22,37,47). [—]tiopr f(ecit): Brigetio (FÉNYES 2002, N.57.338, T.LXI.4)

Keltezés: Commodus – III. század első negyede (GABLER 1967, N.22,37,47).

COTIO azonos **COTIUS** ? -Le vagy Rh- (A mesterhez: OSWALD 1964,92).

Cotio: Carnuntum Drag. 32 (RAUCHENWALD 1997, N.326,168, Taf.33.326,169).

Keltezés: Antoninus–Severus-kori.

COTTALUS -Rh- (A mesterhez: OSWALD 1931,92; HOFMANN II, N.78,33; RUPRECHTSBERGER 1980, N.38,165).

Cottalussi: Gorsium (BÁNKI 1977, N.143,135). Cottalus o(fficina?): Carnuntum Drag. 32 (FŐ 16 (1977)[1978]912). Cottalus[—]: Aquincum (FINÁLY 1906, N.44,97). Cottal[—]: Mursa Drag. 32 (BULAT 1958, N.43,81, Sl.12.43).

Keltezés: 170–210 (HOFMANN II, N.78,33).

CR CESI -Tf- (A mesterhez: BÉMONT–BOURGEOIS 1986,280; CAG 03, N.95,70).

Cr^ocesi^m(anu): Gorsium Drag. 33 (GABLER 1967, N.25,37,47).

Keltezés: Pontosabb keltezése nem lehetséges (GABLER 1967, N.25,37,47).

CRACISA -Pr- (A mesterhez: OSWALD 1931,93,378; CHENET–GAUDRON 1955, N.36,131; HOFMANN II, N.30,20; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,281; BLASZ-KIEWICZ–DUFURNIER 1989,258).

Cracisa: Carnuntum Drag. 33 (TRINKS 1961, N.1,49, Abb.1.1,51).

A mester ellentétben a lezoux-i névrokonával, mindig egy „s” betűt használ a bélyegében (BÉMONT–BOURGEOIS 1986,281).

Keltezés: Antoninus-kori (CHENET–GAUDRON 1955, N.36,131), 120–160 (HOFMANN II, N.30,20; BLASZ-KIEWICZ–DUFURNIER 1989,258).

CRACISSA -Le- (A mesterhez: OSWALD 1931, 93; De SCHAETZEN–VANDERHOEVEN 1964,26–27, Pl.V.11,64; HOFMANN I, N.65,28; BÉMONT–BOURGEOIS 1986, 281; RODWELL 1987, N.11,96; DICKINSON 2001,195).

Cr[aci]s[sa]: Gorsium Drag. 33 (GABLER 1967, N.23.37,47).

Keltezés: 130–155 (RODWELL 1987, N.11,96), illetve 135–165 (DICKINSON 2001,195).

CRACUNA -Le, Pr, Tr- (A mesterhez: OSWALD 1931,93,378; CHENET–GAUDRON 1955, N.37,131–132; De SCHAETZEN–VANDERHOEVEN 1964, 26–27, Pl.V.12,64; HOFMANN II, N.31,20; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,281; BIEGERT–LAUBER 1995, N.20; DICKINSON 1999,274).

Cracuna^of(ecit): Aquincum (TORMA 1883, N.12,6). Cracuna f(ecit): Gorsium Drag. 33 (GABLER 1967, N.24,37,47), Vindobona Drag. 18/31 (DONAT 1999,212). Pécs – Belváros (JPM Itsz. 1939.1.9.758.464 = GABLER 1964,100).

A Lezoux-ban és a Pont-des-Rèmes-ben dolgozó mester majdnem bizonyosan azonos (CHENET–GAUDRON 1955, N.37,131).

Keltezés: 130–160 (DICKINSON 1999,274).

CRASSIACUS -Rh- (A mesterhez: OSWALD 1931,94; HOFMANN II, N.81,33; BIEGERT–LAUBER 1995, N.323–324,775; STRUCK 1996, Tab.6,56, Abb.12.9,57).

Crassiacus f(ecit): Brigetio Drag. 31 (JUHÁSZ 1935, N.94,140, Taf.XLV.94), Vindobona Drag. 31 (KENNER 1896–1900,49 = GABLER 1977, K83,221).

Keltezés: 160–190 (HOFMANN II, N.81,33).

CRESTIO vagy **CRESTUS** -Gr- (A mesterhez: OSWALD 1931,95; THEVENOT 1948, N.243–248,341; De SCHAETZEN–VANDERHOEVEN 1964, 26–27, Pl.V.13–20,64; PLANCK 1975,232; HOFMANN I, N.46,16; BÉMONT 1976, N.136–138,37; SIMON 1977a, N.59–61,63, Abb.9; LOMBARD 1978, N.51–52,26; DICKINSON–HARTLEY 1982,119–121; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,281; CAG 03, N.306,155; ROQUETTE–RICHARD–SOYRIS 1989, N.40,293, Fig.4.21,306; HEILIGMANN 1990, Liste 3, N.9,204, Taf.49.13; DICKINSON 1991, N.27–29,47, N.123,51; FASOLD 1991, 88; FABER 1994, BEIL.5.23; ROLLAND 1994, N.27,212; MEES 1995,74–75; DICKINSON 1997,299; DICKINSON 2001,195; DÜERKOP 2002,866; GABLER 2004a,143).

Of Crest(i): Sárvár Drag. 27 (GABLER 1997, N.60,70, Taf.6.10).

Valószínűleg azonos a reliefdíszes sigillat is gyártó M. Crestioval (MEES 1995,74–75).

Keltezés: Vespasianus–Domitianus-kori (GABLER 1997, N.60,70), A. W. Mees 80–110 közé keltezi a reliefdíszes

gyártás alapján (MEES 1995,75), 65–85 (DICKINSON 2001,195), Flavius–Traianus-kori (DÜERKOP 2002,866).

CRICIRO -Le- (A mesterhez: OSWALD 1931,96; THEVENOT 1948, N.249,341; WALKE 1965,30; LOMBARD 1972,151; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,281; KUZMOVÁ–ROTH 1988, N.6,107,Obr.24.5,208; HEILIGMANN 1990, Liste 10,N.3,222, Abb.61.3; CGP,250-252; BET-DELAGE 1991, N.236-238,217, Fig.16.236-238,209; FURGER–DESCHLER-ERB 1992, Taf.70.18/6; DICKINSON 2001,196).

Cricironis: Aquincum (SZILÁGYI 1945,458). Cricir[—]: Aquincum Drag. 27 (KUZSINSZKY 1932,377).

Keltezés: Valószínűleg azonos a reliefdíszes árut készítő mesterrel (CGP,250-252), működését 140–165 közé tehetjük (CGP,252), illetve 135–165 (DICKINSON 2001,196).

CRISPUS -Le*- (A mesterről: CLAUSTRES 1958, App.I,77; HARTLEY 1972,8; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,281; HARTLEY 1987 113; BARTHÉLEMY–DEPIERRE 1990, 83; DICKINSON 2001, 196).

Of(ficina) Cris(pi): Carnuntum Drag. 27 (GROLLER 1906,79 = OSWALD 1931,97). Crispi °m^a: Carnuntum Drag. 27 (TRINKS 1957, N.38,54,Taf.IV.9).

A mester viszonya tisztázatlan azzal a *Crispusal* aki *Amandusnak* dolgozott Dél-Galliában az I. században (DURAND-LEFEBURE 1946, N.52-53,153; HOFFMANN I, N.47,16, 40–95 közöttre keltezi). Talán azonos vele és későbbi, önálló gyártását már Közép-Galliában folytatja.

Keltezés: 60–75 (HARTLEY 1987,113), 70–90 (DICKINSON 2001,196).

CROBISO -Le- (A mesterhez: OSWALD 1931,98; WALKE 1965, Taf.34,116; HARTLEY 1972,51; HOFFMANN I, N.66,28; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,281; DICKINSON 1991, N.30,47).

Crobiso m(anu): Aquincum (SZILÁGYI 1945,458, nála mint Crubiso), Siscia Drag. 33 (KOŠČEVIĆ–MAKJANIĆ 1995, 64, Fig.37.2).

Keltezés: 130–150 (DICKINSON 1991, N.30,47).

CROESUS -Le- (A mesterhez: OSWALD 1931,98; LANTIER 1954,545; PROVOST 1988, N.80,53; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,281; PROVOST 1988, N.46,40; CGP,List des potiers; BET-DELAGE 1991, N.148-149,216, Fig.13.148-149,205).

Croesi m(anu): Gorsium Drag. 33 (BÁNKI 1986, N.228,134)

Valószínűleg azonos azzal a fazekassal aki *Namillus*-al együtt a reliefdíszes árurol is ismert (BET-DELAGE 1991, N.148-149,216, Fig.13.148-149,205).

Keltezés: Traianus–Antoninus Pius-kori (LANTIER 1954, 545).

CRUCURO -Gr- (A mesterekhez: OSWALD 1931,98-99; DE SCHAETZEN–VANDERHOEVEN 1964,26-27, Pl.V.23-24,64; MARY 1967,40; HARTLEY 1972,8; PLANCK 1975,232; HOFFMANN I, N.124,19; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,281; MEES 1995,75-76; HARTLEY 2000,195; GABLER 2004a,144).

Crucuro fec: Gorsium Drag. 18 (GABLER 1967, N.24, 37,47 = Instrumenta, N.42,75).

Keltezés: Reliefdíszes áru gyártása alapján 75–100 közé keltezhető (MARY 1967,40; PLANCK 1975, N.126-129, 232-233), illetve későbbi: 90–110 (MEES 1995,76). A azonos nevű lezoux-i fazekas 130–160 közötti időszakban dolgozott (HARTLEY 2000,195).

CUCALUS -Le- (A mesterhez: OSWALD 1931,99; THEVENOT 1948, N.250-251,341; De SCHAETZEN–VANDERHOEVEN 1964,26-27,Pl.V.25-26,64; LOMBARD 1972,151; HOFMANN I, N.53,28; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,281; PROVOST 1988d, N.149.X.145, 115; BÉMONT 1994, N.200,89, Fig.54,91; DICKINSON–HARTLEY 1995, N.13,269).

Cucali m(anu): Brigetio Drag. 33 (JUHÁSZ 1935, N.98,140, Taf.XLV.98). Cuc[—]: Aquincum (TORMA 1883, N.13,6).

Keltezés: 140–170 (DICKINSON–HARTLEY 1995, N.13, 269).

CURCIUS -Le*- (A mesterhez OSWALD 1931,100; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,281).

Curcius Curci°m(anu): Aquincum (NAGY 1937,263) Curci ma(nu): Strebersdorf (MG Lutzmannsburg, VB Oberpullendorf, FÖ 37(1998)758, Abb.501,759).

Keltezés: Traianus–Kora-Antoninus-kori ?

CURMILLUS -Le- (A mesterhez: OSWALD 1931,101; WALKE 1965, Taf.34,117; HOFMANN I, N.54,28; BAATZ 1976, N.121,46, Abb.26.121,47 (H.-G. Simon); BÉMONT 1976, N.141,38, korai periódusában la graufesenque-i működését bizonyítja; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,281; CGP, List des potiers; BET-DELAGE 1991, N.91,214, Fig.11.91,203).

Curmillus f(ecit): Savaria (TORMA 1883, N.89,16). [C]urmillus: Azaum Drag. 33 (HORVÁTH 2003, N.69,164, Abb.13.9,191). Cur[—]: Azaum Drag. 33 (HORVÁTH 2003, N.299,173, Abb.13.10,191). A publikáló „Cura[—]” olvasatot ad a bélyegre, azonban a rajzon az itt szereplő olvasat képe van, a bélyegtörödéket csak feltételesen sorolhatjuk ehhez a mesterhez.).

A mester reliefdíszes sigillatákat is gyártott (BET-DELAGE 1991, N.91,214, Fig.11.91,203, *intra in forma* bélyeg).

Keltezés: II. század első fele (BAATZ 1976, N.121,46).

CUXUS -Rh- (A mesterhez: OSWALD 1931,101; HOFFMANN I, N.53,28; GARBSCH 1982, N.173,67).

Cuxus: Brigetio Drag. 32 (JUHÁSZ 1935, N.99,140, Taf.XLV.99).

Keltezés: 140–190 (HOFFMANN I, N.53,28).

DACOMARUS -Gr- (A mesterhez: OSWALD 1931,102; HARTLEY 1972,8; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,281; Faber 1994, 202).

Daco[—]: Sárvár Drag. 18/31 (GABLER 1997, N.61,70, Taf.7.11).

Keltezés: Domitianus–Traianus-kori (GABLER 1997, N.61, 70).

DAGOMARUS vagy **DACOMARUS** -Le, Mr- (A mesterhez: OSWALD 1931,102; HOFMANN II, N.22,14; TERRISSE 1968,81,83,96; HARTLEY 1972,8; LOMBARD 1972,151; HOFMANN II, N.22,14; DICKINSON–HARTLEY 1978, c,37; GARBSCH 1982, N.23,52; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,281; CAG 03, N.306,155; HARTLEY 2000,195; DICKINSON 2001,196; DÜERKOP 2002,868; GABLER 2002, N.71,241).

Dacomari: Aquincum Drag. 18 (GABLER 2002, N.71,241,7. kép 1,258). Dagomarus: Tokod (GABLER 1964, 99). Dago: Brigetio Drag. 27 (JUHÁSZ 1935, N.100,140,Taf.XLV.100).

Keltezés: 110-125 (DICKINSON–HARTLEY 1978, c,37; DICKINSON 2001,196), 100-125 (HARTLEY 2000,195).

DAMINUS -Le- (A mesterhez: OSWALD 1931,102; DE SCHAETZEN–VANDERHOEVEN 1964,26-27,Pl.V.32,64; WALKE 1965, Taf.34,117; HOFMANN I, N.235,31; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,281).

Damini^m(anu): Aquincum (TORMA 1883, N.14,6). Damini m(anu): Aquincum Drag. 33 (KUZSINSZKY 1932,377), Carnuntum (GROLLER 1907, N.5,42 = OSWALD 1931,102), Siscia (KOŠČEVIĆ–MAKJANIĆ 1995,64,Fig.37.3).

Keltezés: 140–190 (HOFMANN I, N.235,31).

DAMONUS -Gr, Jo- (A mesterről: OSWALD 1931,102; CLAUSTRES 1958, App.I,77; DE SCHAETZEN–VANDERHOEVEN 1964,26-27, Pl.V.34,64; LOMBARD 1972, 166; HOFFMANN I, N.49,16; BÉMONT 1976, N.142-144,38-39; GALLIOU 1978,22; SIMPSON 1982, S64,162; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,281; PROVOST 1988, N.150.183,102; PROVOST 1988b, N.178,115; PROVOST 1988d, N.135.X.134,114; CAG 03, N.306,155; ROQUETTE–RICHARD–SOYRIS 1989, N.42,294, Fig.4.42, 306; PERRAUD–BONNEFOY 2000, N.3,65,Pl.III.3,68; POMMERET 2001, N.383,259).

[–]amon^vs^{??}: Brigetio Drag. 33 (JUHÁSZ 1935, N.16,135, Taf.XLIV.16).

Keltezés: Korábban Claudius–Nero uralkodásának idejére keltezték (CLAUSTRES 1958, App.I,77; POMMERET 2001, N.385,259, 35-55 között), a mai álláspont szerint későbbi: 40–70 (HOFFMANN I, N.49,16; GALLIOU 1978,22; PROVOST 1988, N.150.183,102; HOSDES–JACQUES 1989, J87 – J104b,171).

DATIUS -Rh- (A mesterhez: OSWALD 1931,103; THEVENOT 1948, N.257,341; HOFMANN II, N.88,33).

Datus: Aquincum (FINÁLY 1906, N.47,97 = OSWALD 1931,103).

Keltezés: 160–190 (HOFMANN II, N.88,33).

DECMINUS -Rh, We- (A mesterhez: OSWALD 1931,104; HOFMANN II, N.89,33; DE SCHAETZEN–VANDERHOEVEN 1964,26-27, Pl.V.36,64; STREIBERG 1973,138; KELLNER 1981,166,172; PROVOST 1988, Tours, N.150.183,103; BIEGERT–LAUBER 1995, N.561).

D^ecmiⁿu^s f(ecit): Brigetio Drag. 33 (JUHÁSZ 1935, N.101,141,Taf.XLV.101).

Westerdorfban *Comitalis*nak formáz ki reliefdíszes edényeket (KELLNER 1981,166,172).

Keltezés: Commodus–Septimius Severus-kori (GABLER 2002,232, *Comitalis* kronológiájához).

DIICOS vagy **DECOS** -Pf-

Diicos: Brigetio – Grab. 53 (GABLER 1978,96 = Instrumenta, N.56,78).

Keltezés: 233–260 (Instrumenta, N.56,78).

DIVICATUS -Le- (A mesterhez: OSWALD 1931,106; HOFMANN I, N.69,29; De SCHAETZEN–VANDERHOEVEN 1964,26-27, Pl.V.40-41,64; HARTLEY 1972,21; LOMBARD 1972, 151; BÉMONT–BOURGEOIS 1986, 281; GALLIOU 1989, N.69.6,78; DICKINSON 1999,275)

Divicatus: Aquincum (FINÁLY 1906, N.48,97 = OSWALD 1931,106), Aquincum (NAGY 1937,264), Aquincum Drag. 33 (NAGY 1941, N.5,215), Mursa (BULAT 1958, N.73,83,Sl.12.73).

Keltezés: 160–170 (DICKINSON 1999,275).

DIVIXTUS -Le, Mr vagy Rh- (A mesterhez: OSWALD 1931,107; KARNITSCH 1959,33; WALKE 1965,30; LOMBARD 1972,151; STREITBERG 1973,138; HOFMANN I, N.70,29; RUPRECHTSBERGER 1980, N.48, 167; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,281; PROVOST 1988, Tours, N.150.183,102; GALLIOU 1989, N.189,128; LEROUX–PROVOST 1989, N.234.IX,195; CGP,248-250; BET-DELAGÉ 1991, N.92-93,214, Fig.11.92-93,203; BIEGERT–LAUBER 1995, N.23; BAUDOUX–FLOTTE–FUCHS–WATON 2002,452).

Divixtus: Carnuntum (REINFUSS 1958, N.7,91). Divixi: Mursa? Drag. 33 (BULAT 1958, N.44,80). Divix f(ecit): Aquincum (NAGY 1943,380). Divixtu[—]: Carnuntum (GROLLER 1903, Textfig.14.1,36). Divix[—]: Mursa? Drag. 33 (BULAT 1958, N.45,80,Sl.12.45). Inercisa (Inercisa II,105).

Keltezés: Valószínűleg azonos a reliefes árut is készítő mesterrel (CGP,248-250; BET-DELAGÉ 1991, N.92-93,214, Fig.11.92-93,203), működését 140–160 közé tehetjük (CGP, 250). Ezek alapján nem fogadhatjuk el, G. Streitberg ötletét, hogy azonos lenne a Westerdorfban is dolgozó mesterrel, aki Heiligenbergen és Rheinzabernben keresztül érte volna el a karrierjének végét jelentő állomást, Westerdorfot (STREITBERG 1973,138). Ez esetben is egy azonos nevű, de független westerdorfi fazekassal kell számolnunk, aki *Comitalis*nak is dolgozik. Commodus–Septimius Severus-kori fazekas (GABLER 2002,232). Ph. Bernouis egy azonos nevű, de későbbi mesternek tartja és 160–195 közé keltezi (CAG 61, N.006.12*,80).

DOCCALUS -Le- (A mesterhez: OSWALD 1931,107; De SCHAETZEN–VANDERHOEVEN 1964,26-27,Pl.VI.1-2,65; WALKE 1965, Taf.34,117; HOFMANN 1966,485-486; HOFMANN I, N.71,29; CGP,216-219; BET-DELAGÉ 1991, N.240,217, Fig.16.240,209; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,281; DICKINSON 2001,196).

Doccalus: Carnuntum (HEYDENDORFF 1949, N.17,6). Doccali: Aquincum (KUZSINSZKY 1889, N.8,161 = FINÁLY 1906, N.49,97 = OSWALD 1931,107), Brigetio Drag. 33 (MNM ltsz: 62.18.7). Doccalus f(ecit): Brigetio Drag. 33 (JUHÁSZ 1935, N.102,141, Taf.XLV.102). Doccal: Mursa (BULAT 1958, N.46,81,Sl.12.46).

Keltezés: Azonos a reliefdíszes árut is készítő fazekassal (CGP,216-219), működését 130–150 (CGP,219), illetve 130–155 közé tehetjük (DICKINSON 2001,196).

DOCCIUS -Gu, Le, To- (A mesterhez: OSWALD 1964, 107; LOMBARD 1972, 151; BÉMONT-BOURGEOIS 1986,281).

Doccius f(ecit): Poetovio Drag. 33 (MIKL-CURK 1969,40).
Keltetés: Antoninus-kori (LOMBARD 1972,151).

DOCIANUS -?-

Docianus: Vindobona (KENNER 1909,78a).

DOECCUS vagy **DOVECCUS** -Lb, Le, Mr- (A mesterhez: OSWALD 1931,108; WALKE 1965,30; PLOUHINEC-PLOUHINEC 1966, N.22-23,173; LOMBARD 1972,151; BÉMONT-BOURGEOIS 1986,281; DICKINSON 1986, 188; PROVOST 1988d, N.149.X.156,116; CAG 03, N.306,155; BLASZKIEWICZ-DUFURNIER 1989,258; GALLIOU 1989, N.109,96; BET-DELAGE 1991, N.10-12,214, Fig.1.10-12,194; CGP,291-296,319-320; BET-DELAGE 1991, N.10-12,214, Fig.1.10-12,194,N.95-98,214, Fig.12.95-98,204; CAG 72, N.003.42*,131; HARTLEY 2000,196; DICKINSON 2001,196).

D[oiic]us f(ecit): Brigetio Drag. 18/31 (KUZMOVÁ 1992, N.478,96,Tab.37.478,55.478). Mursa (BULAT 1958,81).

Bélyegei alapján azonos *Doeccus* I vagy II-vel aki relief-díszű árut gyártott (CGP, 291-296, 319-320; BET-DELAGE 1991, N.10-12, 214, Fig.1.10-12, 194, N.95-98, 214, Fig.12.95-98, 204, extra és in forma pecsétlők).

Keltetés: működését ezek alapján 125–190 közé tehetjük (CGP,296,320), illetve 165–195 (GALLIOU 1989, N.18.IX:11,50), B. DICKINSON 165–200 közötti keltetést javasol (DICKINSON 1986,188; DICKINSON 2001,196), 170–200 (HARTLEY 2000,196).

DOMITIA -?-

Domitia: Vindobona (KENNER 1911,145b).

Talán *Domitianus* rosszul benyomott bélyege.

DOMITIANUS -He- (A mesterhez: OSWALD 1931,109; WALKE 1965, Taf.36.20,41.160; HOFMANN II, N.92,32). Domitianus f(ecit): Siscia Drag. 32 (KOŠČEVIĆ-MAKJANIĆ 1995,66,Pl.67.21).

Keltetés: Antoninus-kori.

DOMITIUS -Rh- (A mesterhez: OSWALD 1931,109; HOFMANN II, N.93,33; SIMON 1968, N.398,58).

Domitius f(ecit): Brigetio (TORMA 1883, N.80,15). Domitius: Brigetio Drag. 32 (JUHÁSZ 1935, N.104,141, Taf. XLV.104 = KUZMOVÁ 1992, N.281,73-74, Tab. 22.281, 55.281). Domiti: Aquincum (TORMA 1883, N.15,6). Dom[—]: Brigetio (JUHÁSZ 1935, N.105,141, Taf. XLV.105), Carnuntum (HEYDENDORFF 1949, N.18,6). Brigetio (MNM 15.1951.10 = GABLER 1964, 103).

Keltetés: 160–190 (HOFMANN II, N.93,33).

DONATUS -Bo, Le- (A mesterhez: OSWALD 1931,109-110; DE SCHAETZEN-VANDERHOEVEN 1964,28-29, Pl.V.47,64; HOFMANN I, N.239,31; LOMBARD 1978, N.134,41; TSCHOLL 1979,138,Abb.8/D,138; GARBSCH 1982, N.24,52; PRECHT 1982, N.5,510; BÉMONT-BOURGEOIS 1986,281).

Donatus f(ecit): Carnuntum (MILTNER 1933, N.6,77, Fig.29.6.76), Mursa ? Drag. 32 (BULAT 1958, N.47,81, Sl.12.47). Donat[—]: Aquincum (TORMA 1881,96 =

TORMA 1882, N.13,218), Gorsium (BÁNKI 1998, N.143,289,Taf.XVII), Arrabona Drag. 33 (XJM Győr Ltsz: 53.160.7).

Keltetés: 100–160/170.

DONATUS -Rh- (A mesterhez: OSWALD 1931,110; GARBSCH 1982, N.300-303,71; FASOLD-HÜSSEN 1985,306,N.47,310; DICKINSON 1986,188; BIEGERT-LAUBER 1995, N.159; HARTLEY 2000,195).

Donat[—]: Carnuntum Drag. 32 (KANDELER-ZÖCHMANN 1996, N.14,52,57).

Keltetés: III. század eleje (DICKINSON 1986,188), 180–220 (HARTLEY 2000,195).

DRAUCUS vagy **DRAUGUS** -Mr- (A mesterhez: OSWALD 1931,111; CUNLIFFE 1971, N.39,306; HOFMANN II, N.28,14).

[—]gus f(ecit): Aquincum Drag. 27 (LEBEGYEV-MÁRTON 2003, N.78,8. kép 1, 19 kép 1).

Keltetés: 100–150 (HOFMANN II, N.28,14).

DRAUCUS -Le- (A mesterhez: OSWALD 1931,111; TERRISSE 1968,81,94; SIMPSON 1982,S63,162; BÉMONT-BOURGEOIS 1986,281; DICKINSON 2001,196; POMMERET 2001, N.204,261).

Drauci m(anu): Klosterneuburg Drag. 33 (GRÜNEWALD 1983a,175,Abb.4.3,176,Abb.51.1,246); Matrica – 12. sír Drag. 33 (TOPÁL 1981,84,Pl.IV.12.3); Mursa Drag. 33 (PINTEROVIĆ 1973-1975,93), Savaria (Savaria Múzeum ltsz. 54.101.49 = GABLER 1964,97). Drau[—]: Aquincum (NAGY 1943, 380). Poetovio (MIKL-CURK 1969,281, Pl.XXII).

Keltetés: 150–190 közé keltethető (SIMPSON 1982, S63,162,B. R. HARTLEY adatai alapján), 160–180 (DICKINSON 2001,196).

DUBITATUS -Rh- (A mesterhez: OSWALD 1931,112; WALKE 1965,35-36; BAATZ 1965, N.1,155, Abb.8.4,155; HOFMANN II, N.95,33; SIMON 1968, N.399,58).

Dubitatus f(ecit): Aquincum (TORMA 1882, N.14,218 = CIL III 12014,259a = FINÁLY 1906, N.50,97 = OSWALD 1931,112).

Keltetés: 160–210 (HOFMANN II, N.95,33).

DUPPIUS -Le- (A mesterhez: OSWALD 1931,112; HARTLEY 1972, 17; BÉMONT-BOURGEOIS 1986, 281; STRUCK 1996,54, Tab.6.56, Abb.12.10,57).

Duppius f(ecit): Brigetio Drag. 27 (JUHÁSZ 1935, N.106,141, Taf.XLV.106), Poetovio (MIKL-CURK 1969, N.277,36).

Keltetés: Antoninus-kori (HARTLEY 1972,17).

ELLINUS azonos ? **IILLINIUS** -Rh- (A mesterhez: OSWALD 1964,114).

Iillinus f(ecit): Brigetio Drag. 31 (JUHÁSZ 1935, N.107,141,Taf.XLV.107).

Keltetés: Késő-Antoninus-Severus-kori.

EPISUS -Dél-Gallia, Le- (A mesterhez: OSWALD 1964,115; BÉMONT-BOURGEOIS 1986, 281).

Episi m(anu): Vindobona Drag. 27 (Rennweg 44 FNR. 89/389).

EUSTADIO vagy **EUSTADIUS** -Rh- (A mesterhez: OSWALD 1931,117).

Iiustadio: Aquincum Drag. 32 (KUZSINSZKY 1932,377). Iiustadi: Petronell (*FÖ* 28(1989)[1990]231, Abb.1080).

Keltezés: Antoninus-kori (OSWALD 1931,117).

FATO -Rh- (A mesterhez: OSWALD 1964,118; HOFMANN II, N.99,33; RUPRECHTSBERGER 1980, N.52, 168; BIEGERT-LAUBER 1995, N.25; DICKINSON 1999,275).

Fato fecit: Matrica (KOVÁCS 1999,66). Fato fe(cit): Gerulata Drag. 33 (GABLER-PICHLEROVÁ 1996, N.187,73). Baláca (GABLER 2002c, 92, Nr. 17), Fato fesc(it): Carnuntum (HEYDENDORFF 1949, N.61,8).

Keltezés: 160–190 (HOFMANN II, N.99,33), II. század vége – III. század első fele (DICKINSON 1999, 275).

FAUSTUS -Lm vagy Rh- (A mesterhez: OSWALD 1964, 119; BÉMONT-BOURGEOIS 1986, 281).

Faust(i)^off(icina): Aquincum (TORMA 1882, N.16,218 = CIL III 12014,268 = FINÁLY 1906, N.51,97 = OSWALD 1931,119).

FAVVO vagy **FAUVO** -Rh- (A mesterhez: OSWALD 1931,119; HOFMANN II, N.101,33; SIMON 1968, N.400,58; AINSWORTH-RATCLIFFE-DENSHAM 1974, 312; BERNHARD 1976, Liste 5,N.107; RUPRECHTSBERGER 1980, N.53,168; HEILIGMANN 1990, Liste 9,N.26-27,218,Taf.151.16; MÜLLER 1996,191; talán hozzá: KUZMOVÁ 1997, N.21,128,Taf.19.2,166).

Favvo fe(cit): Brigetio Drag. 31 (JUHÁSZ 1935, N.109,141,Taf.XLV.109), Brigetio – MOLAJ Drag. 31 (MNM Itsz: 54.59.13). Vindobona (KENNER 1909,70a = OSWALD 1931,119).

Keltezés: II. sz. vége – III. század eleje (HEILIGMANN 1990, Liste 9,N.26-27,218).

FELICIOS -Mn, Gr- (A mesterhez: BÉMONT-BOURGEOIS 1986,281 –csak montans-i működését adatozza; DURAND-LEFEBURE 1946, N.63-64,155; KARNITSCH 1959,24; MARICHAL 1988, N.189; PROVOST 1988b, N.41,54; TILHARD 1988,140, további irodalommal; GAILLARD 1997, N.291.3,167).

Felicio[—]: Carnuntum Drag. 18/31 (GRÜNEWALD 1983, Taf.7.34,Taf.9.16).

A montans-i műhely korlátozott nyugati elterjedése alapján feltételezhető, hogy a mester La Graufesenque-ban is dolgozott (TILHARD 1988,140, már felhívta a figyelmet az elterjedés problémáira). A hozzánk eljutó darab is az utóbbi dél-galliai műhelyből származik.

Keltezés: I. század vége – II. sz. eleje (TILHARD 1988, 140). Azonos nevű közép-galliai mester, Antoninus-kori (HARTLEY 1972,7,19).

FELIX -Gr- (A mesterhez: OSWALD 1931,120; THEVENOT 1948, N.265-271,341; DE SCHAETZEN-VANDERHOEVEN 1964,28-29,Pl.VI.15-21,65; PLANCK 1975,232,254,Abb.36.133, Liste 1. N.133; HOFFMANN I, N.54,16; BÉMONT 1976, N.149-151,40; GALLIOU 1978, 22, DICKINSON-HARTLEY 1982, 120-121; JOUBEAUX 1982,A55-56,50; BÉMONT-BOURGEOIS 1986, 281;

MARICHAL 1988, N.1,3,5,6,9,13,14,16-17,19-20,22-23, 93,157,189; PROVOST 1988c, N.67,76; CAG 03, N.306,155; BARTHÉLEMY-DEPIERRE 1990,86; 1990, Liste 7,N.13,211, Taf.96.6, Taf.107.12, Liste 9,N.28,218; DICKINSON 1991, N.33-34,47, N.126,51; FURGER-DESCHLER-ERB 1992, PHASE 6, Taf.6/3; HEILIGMANN-BATSCH 1997,77-78,Abb.31.4,78; BET-SEVERUS-VILVORDER 2001, N.26,175)

Felix (retrográd): Salla Drag. 27 (Zalalövő 1977, N.41,236,Abb.20.14,235). Felici: Carnuntum: Drag. 18 (*FÖ* 16(1977)[1978]409). Felicis m[—]: Carnuntum Drag. 27 (RAUCHENWALD 1997, N.327,168,Taf.33.327,169).

Legalább két *Felix* neveű mester dolgozott Dél-Galliában, az egyik La Graufesenque-ban, a másik Montans-ban, Carambad-ban és Valéry-ben (MARTIN 1986,75; BÉMONT-BOURGEOIS 1986,281). A pannoniai bélyegek a La Graufesenque-i mesterhez köthetők, valószínűleg ugyanez a mester Montans-ban is dolgozott (DURAND-LEFEBURE 1971, N.62-66, 155-156,193; FURGER-DESCHLER-ERB 1992, Taf.6/3).

Keltezés: Claudius–Vespasianus-kori (HEILIGMANN-BATSCH 1997,77-78; BET-SEVERUS-VILVORDER 2001, N.27,175),: 60–70 között (PLANCK 1975,232; HOFFMANN I, N.54,16), Flavius kori GALLIOU 1978,22; BARTHÉLEMY-DEPIERRE 1990,86). 50-65 (DICKINSON-HARTLEY 1982,120-121; DICKINSON 1991,47).

FIDANUS -We- (A mesterhez: OSWALD 1931,122; STREITBERG 1973,139).

Fida[—]: Aquincum Drag. 31 (NAGY 1941, N.6,215).

G. Streitberg Ripanus rosszul olvasott, vagy félrenyomatott verziójának tartja F. Oswald összeállításában (STREITBERG 1973,139). Azóta már több bélyege is előkerült, ez alapján egy önálló mesterről van szó.

Keltezés: 180–233.

FIDELIS -Rh- (A mesterhez: OSWALD 1931,122; WALKE 1965, Taf.35,118; HOFMANN II, N.103,33; RUPRECHTSBERGER 1980, N.54,169; DICKINSON 1986, 186; KUZMOVÁ-ROTH 1988, N.2,65,Obr.13.1a,197; BIEGERT-LAUBER 1995,714; BAUDOUX 1996,108; BAUDOUX-FLOTTÉ-FUCHS-WATON 2002,333).

Fidiilis fe(cit): Carnuntum (KANDLER-ZÖCHMANN 1996, N.15,52,57), Siscia Drag. 32? (KOŠČEVIĆ – MAKJANIĆ 1995,66, Fig.37.5). Fidiilis fe(cit): Aquincum (FINÁLY 1906, N.55a,97 = OSWALD 1931,122). Fidelis(retrográd S): Aquincum Drag. 32 (TORMA 1882, N.20,219 = FINÁLY 1906, N.54,97 = OSWALD 1931,122). Fidiilis f(ecit): Brigetio (JUHÁSZ 1935, N.356, Taf.XLIX.356 = EICHLER 1937, N.356,159). Fidelis: Aquincum Drag. 32 (SZIRMAI 1980,193). Fidiilis f(ecit): Aquincum (TORMA 1882, N.28,218-219 = OSWALD 1931,122). Fidiilis f[—]: Aquincum (TORMA 1882, N.20,219 =? FINÁLY 1906, N.55.b,97). Fidi[—]: Aquincum (FINÁLY 1906, N.55.c,97).

Nagy valószínűséggel azonos a Dressel 20 similis / Gauloise 14-es amphorákat készítő rheinzaberni mesterrel (BAUDOUX 1996,108).

Keltezése: II. század legvége – a III. század elejére keltezhető amphorái alapján (BAUDOUX 1996,108), 180/190 – 210/220 (DICKINSON 1986,186).

FIRMANUS -Mn, Gr- (A mesterhez: OSWALD 1931,122; BÉMONT–BOURGEOIS 1986, 281; STRUCK 1996,54, Tab.6,56,Abb.12.11,57).

Firmanu[s]: Gorsium (BÁNKI 1979, N.176,208,Taf. XII).

Keltezés: I. századi (OSWALD 1931,122).

FIRMANUS -Rh- (A mesterhez: OSWALD 1931,122; HOFMANN II, N.105,33; RUPRECHTSBERGER 1980, 169; FASOLD–HÜSSEN 1985,332; BIEGERT–LAUBER 1995,94,543-545,685,756).

Firmanus f(ecit): Aquincum (OSWALD 1931,122), Brigetio Drag. 31 (JUHÁSZ 1935, N.110,141,Taf.XLV.110). Firmanus fe(cit): Siscia Drag. 31 (KOŠČEVIĆ–MAKJANIĆ 1995,65,Pl.67.214,Fig.37.6). Firmia^{nus}(retrográd s): Gorsium (B. THOMAS 1955, N.37,105,Abb.2.4). Firm^an^{us} f(ecit): Aquincum (FINÁLY 1906, N.57,97). Firman[—]: Carnuntum (KANDLER–ZÖCHMANN 1996, N.16,52,57).

Keltezés: 160–190 (HOFMANN II, N.105,33).

FIRMUS -Rh- (A mesterhez: OSWALD 1931,123-124; THEVENOT 1948, N.274,342; HOFMANN II, N.107,33; HARTLEY 1972, N.6,53; STREITBERG 1973,139; PLANCK 1975,232; TSCHOLL 1979,138,Abb.8/G,139; RUPRECHTSBERGER 1980, N.56,169; CZYSZ 1982, 288,336; GARBSCH 1982, N.144,N.181,67-68; PÉTRY 1984,261; BIEGERT–LAUBER 1995,28-29,126-128,203-204,605,586,805; MEES 2002,330,339).

Firmus: Aquincum Drag. 31 (NAGY 1941, N.7,215-216). Brigetio Drag. 33 (JUHÁSZ 1935, N.115,141,Taf.XLV.115 = KUZMOVÁ 1992, N.282,74,Tab.22.282,55.282). Firmus f(ecit): Arrabona (BÖRZSÖNYI 1907,38), Brigetio Drag. 32 (JUHÁSZ 1935, N.114,141,Taf.XLV.114 = EICHLER 1937, N.114,158), Carnuntum (GROLLER 1905, Fig.93, 138). Firmus f(ecit) – retrográd –: Brigetio Drag. 31 (JUHÁSZ 1935, N.118,142,Taf.XLV.118). Firmus(retrográd) fe(cit): Brigetio (JUHÁSZ 1935, N.116,141, Taf.XLV.116). Firmus[—]: Brigetio (JUHÁSZ 1935, N.115 142,Taf.XLV.115). Firmu[—]: Aquincum (NAGY 1937, 264), Carnuntum (MILTNER 1933, N.5,63); Firm[—]: Brigetio (JUHÁSZ 1935, N.117,141,Taf.XLV.117), Poetovio (MIKL–CURK 1969, N.347,39, Vindobona (KENNER 1911,155a). Arrabona (XJM ltsz: 53.160.5 = GABLER 1964,103), Savaria (Savaria Múzeum ltsz. 54.130.10 = GABLER 1964,103).

A legkorábbi rheinzaberni fazekasok közé tartozik 160 táján már működött (HARTLEY 1972, N.6,53; Ezt megerősíti a kempteni lelet is: (CZYSZ 1982,288,336). Elképzelhető, hogy valamelyik reliefes árut készítő Firmusszal azonos (MEES 2002,330,339).

Keltezés: 160–180/190.

Valamelyik mesterhez tartozik a Fir[—] bélyeg Arrabonából (T. SZÖNYI 1976, 30. sír. 4-5,12).

FLORENTINUS -Rh, We- (A mesterhez: OSWALD 1964,125; SIMON 1965, N.165,63; STREITBERG 1973,139; HOFMANN II, N.109,33; RUPRECHTSBERGER 1980, N.57,171; BIEGERT–LAUBER 1995,129,332-333;457,546,776).

Florentinus fe(cit): Poetovio Drag. 32 (ABRAMIĆ 1925,96 =? MIKL–CURK 1969, N.385,41).

Keltezés: 170-210 (HOFMANN II, N.109,33), Westerndorfban *Helenius*nak dolgozik (STREITBERG 1973,139), Commodus–Severus-kori (GABLER 2002, 232-233, *Helenius* kronológiájához).

FLORIDUS -Rh- (A mesterhez: OSWALD 1931,126; SIMON 1962, N.318,38, Abb.17.318,39; WALKE 1965,35-36; HOFMANN II, N.110,33; BIEGERT–LAUBER 1995,334-335,458-459).

Floridus f(ecit): Poetovio Drag. 32 (ABRAMIĆ 1925,96 =? MIKL–CURK 1969, N.393,41). Floridus: Carnuntum Drag. 33 (KANDLER–ZÖCHMANN 1996, N.17,53,57), Carnuntum Drag. 33 (KANDLER–ZÖCHMANN 1996, N.18,53), Poetovio Drag. 33 (ABRAMIĆ 1925,96 = OSWALD 1931,126 = MIKL–CURK 1969, N.371,40). Florid[—]: Carnuntum Drag. 32 (RAUCHANWALD 1997, N.328,168, Taf.33.328,169). Gelsziget – Gózon erdő Drag. 32 (HORVÁTH 2002,197).

Keltezés: 160–190 (HOFMANN II, N.110,33).

FORT ?

Fort: Carnuntum: (HEYDENDORFF 1949, N.20).

FORUS vagy **FOURUS** -?- (A mesterhez: OSWALD 1931,127).

Fori: Vindobona (KENNER 1911,155a).

FRONTINUS -Gr- (A mesterhez: OSWALD 1931,127-128; HARTLEY 1972,4,8; HOFFMANN I, N.59,16; LOMBARD 1978, N.58-59,27-28; BÉMONT 1976, N.165-166, 42-43; GARBSCH 1982, N.57,46; ROQUETTE–RICHARD–SOYRIS 1989, N.48,294, Fig.4.48,306; MEES 1995,76).

Of(fficina)Fronti: Carnuntum Drag. 15/17 (GABLER–RAUCHENWALD é.n., N.62,454)

Keltezés: Nero–Traianus-kori (LOMBARD 1978, N.58,27), 55-120 (HOFFMANN I, N.59,16). A reliefdíszes gyártás alapján 80–110 (MEES 1995,76).

FUSCUS -Gr- (A mesterhez: OSWALD 1931,128-129; DE SCHAETZEN–VANDERHOEVEN 1964,28-29, Pl.VI.26-28,65; PLANCK 1975,234; HOFFMANN I, N.60,16; BÉMONT 1976, N.167-170,43; LEQUÉMENT 1983,478; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,282; MARICHAL 1988, N.46,93; DICKINSON 1991, N.127,52; MEES 1995,77; BET–SEVERS–VILVORDER 2001, N.27,175, N.57,179; DICKINSON 2001,197).

Fusci: Carnuntum (RAUCHENWALD 1997, N.329,168, Taf.33.328,169), Vindobona Drag. 18/31 (DONAT 1999,211), Vindobona (KENNER 1909,79b). Of(fficina) Fusci: Carnuntum (HEYDENDORFF 1952, N.131,11).

Keltezés: 85–110 (DICKINSON 1991, N.127,52), ugyanő 55–65 (DICKINSON 2001,197), Vespasianus–Traianus-kori: (BET–SEVERS–VILVORDER 2001, N.27,175, N.57,179) a reliefdíszes gyártás alapján Traianus–kora-Hadrianus-kori (MEES 1995,77).

GABRILLUS -Le*, Pr- (A mesterhez: OSWALD 1931,129; CHENET–GAUDRON 1955, N.47,137; DE SCHAETZEN–VANDERHOEVEN 1964,28-29, Pl.VI.29, 65; HOFMANN II, N.40,20; BÉMONT–BOURGEOIS

1986,282; BET-DELAGE 1991, N.105,214, Fig.12.105, 204; MITARD 1993, N.1,341,Pl.VI.5,340; DICKINSON 2001,197).

Gabrilli m(anu) Matrica – Nyugati temető 43. sír Drag 33 (TOPÁL 1981,84,Pl.XIV.43.1).

Gabrillus kelet-galliai fazekas aki Le Pont-des-Rèmes-ben és esetleg Lezoux-ban is dolgozott (BÉMONT–BOURGEOIS 1986,282). Reliefdíszes árurol is ismerjük (BET-DELAGE 1991, N.105,214, Fig.12.105,204, *intra in forma* bélyeg).

Keltezése bizonytalan, a Le Pont-des-Rèmes-i műhely produkciója rövid ideig tartott, a mesterek valószínűleg Lavoye-ba költöztek át (BÉMONT–BOURGEOIS 1986,203), amely 130/140 táján indult (BÉMONT–BOURGEOIS 1986,199). Mindezek és a forma alapján a mestert Hadrianus korára keltezhetjük (CHENET–GAUDRON 1955, N.47,137), B. HOFMANN 120–160 (HOFMANN II, N.40,20).

GAIURIO ? -?

Gaiurio f(ecit, retrográd f): Aquincum (TORMA 1883, N.17,6).

GEMELUS -He- (A mesterhez: OSWALD 1931,132; FORRER 1911, Taf.15.22; BÉMONT–BOURGEOIS–BOURGEOIS 1986, 282; HEILIGMANN 1990, Liste 7, N.14, Taf.107.13, Liste 9, N.30,218); BIEGERT–LAUBER 1995, N.30,336).

Gemelli: Carnuntum Drag. 33 (KANDLER–ZÖCHMANN 1996, N.20,53,57, elképzelhető, hogy ez a bélyeg az azonos nevű rheinzaberni fazekashoz tartozik). Gemeluso[—]: Brigetio Drag. 33? (JUHÁSZ 1935, N.121,142, Taf.XLV.121 = KUZMOVÁ 1992, N.107,53, Tab.8.107, 55.107), Carnuntum (HEYDENDORFF 1949, N.80,9).

Keltezés: Hadrianus–Antoninus-kori (OSWALD 1931,132). A rheinzaberni fazekas 160–190 között működött (HOFMANN II, N.113,33).

GEMINIUS -He- (A mesterhez: OSWALD 1931,132; BÉMONT–BOURGEOIS–BOURGEOIS 1986,282; BIEGERT–LAUBER 1995, N.606).

Geminiu's: Brigetio Drag. 31 (JUHÁSZ 1935, N.122,142, Taf.XLV.122).

Keltezés: Hadrianus–Kora-Antoninus-kori.

GEMINUS -Le, Mr- (A mesterhez: OSWALD 1931, 132,183; TERRISSE 1968,81,94; LOMBARD 1972,153; HOFMANN I, N.81,29; HOFMANN II, N.31,14; BÉMONT–BOURGEOIS–BOURGEOIS 1986, 282; RODWELL 1987, N.14,96, *Geminus* vi működéséhez; PROVOST 1988b, N.104,82; CGP,180-183; BET-DELAGE 1991, N.253,217, Fig.17.253,210; HARTLEY 2000, 196; DICKINSON 2001, 197).

Gemini m(anu): Aquincum (TORMA 1882, N.21,219 = CIL III 12014,268a = FINÁLY 1906, N.58,97 = OSWALD 1931,132), Gorsium Drag. 33 (BÁNKI 1980, N.257,184, Taf.VIII). Gem[^]inus?: Vindobona (KENNER 1909,63a).

Keltezés: Ugyanilyen nevű mester reliefdíszű árut is készített (CGP,180-183), működését 120–140 közé tehetjük (CGP,183), vagy 125–145 (HARTLEY 2000,196). Les Martres-de-Veyre-ben is dolgozott. A díszítetlen darabokon

található mesterbélyegek hosszú ideig tartó működésre utalnak (HOFMANN I, N.81,29). Ennek alapján feltételezhetjük, hogy egy késői és egy korai mesterről van szó, bélyegtípusaikat egyenlőre nem tudjuk egyértelműen szétválasztani. A korábbi mestert B. Dickinson 140–160 közé keltezte (DICKINSON 2001,197). A későbbi (**GEMINUS II**) 180–210 közé keltezhető (HOFMANN I, N.81,29; A késői mester bélyegei közül az M F Geminus azonosítható egyértelműen (FRERE 1970, 104). Ő valószínűleg csak Lezoux-ban működött. Nem dönthető el, hogy valamelyiknek volt-e kapcsolata a La Madeleine-ben dolgozó fazekassal (BÉMONT–BOURGEOIS 1986,282).

GENIA -Gr- (A mesterhez: BÉMONT–BOURGEOIS 1986, 282).

Genia: Arrabona Hofheim 3 (T. SZÖNYI 1981,135, Taf.1.1,141).

Keltezés: Tiberius–Claudius-kori.

GENIALIS -Le, Mr, Tf- (A mesterhez: OSWALD 1931, 133,426; HOFMANN 1968,179; TERRISSE 1968,81, 83, 93; LOMBARD 1972,153; HOFMANN I, N.85,29; HOFMANN II, N.32,14; HARTLEY 1977,254; GALLIOU 1978,23; LOMBARD 1978, N.135,41; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,282; CAG 03, N.95,70; GALLIOU 1989, N.242,VIII.13,170).

Genialis^of(ecit): Gerulata Drag. 18/31 (GABLER–PICHLEROVÁ 1996, N.188), Savaria (TORMA 1883, N.91,16). Genialis f(ecit): Salla Drag. 33 (GABLER 1989a, N.91,448, Abb.7.9,449, a lezoux-i periódus bélyege). Azaum (MNM ltsz. 11.1951.1 = GABLER 1964,101), Aquincum (FINÁLY 1905, 97), Brigetio (BÓNIS 1979, N.5,108), Mursa Drag. 31 (BULAT 1958, N.49,81,Sl.12.49), Savaria (Savaria Múzeum ltsz. 54.37.107 = GABLER 1964,101, A bélyeg csak feltételesen sorolható ide, a triccianai bélyeggel együtt (C.I.L. III,12014,39, elképzelhető, hogy a rheinzaberni mesterhez tartozik).

A lezoux-i mester korábban Les Martres-de-Veyre-ben is dolgozott (GABLER 1989a, N.91,448). Nem dönthető el, hogy a többi, azonos műhelykomplexumhoz tartozó, manufaktúrában dolgozó homonym fazekasok azonosak-e vele vagy önálló fazekasokról van szó?

Keltezés: 140–190 (HOFMANN I, N.85,29; GALLIOU 1978,23; GALLIOU 1989, N.242,VIII.13,170).

GENIALIS -Rh- (A mesterhez: OSWALD 1931,134; HOFMANN 1968,179; HOFMANN II, N.114,33).

Genialis f(ecit): Matrica (KOVÁCS 1999, 66). Genialis: Brigetio Drag. 31 (JUHÁSZ 1935, N.123,142, Taf. XLV.123). Geniali: Gorsium Drag. 31 (BÁNKI 1998, N.127,270, Taf.III). Genia[—]: Aquincum (OSWALD 1931,134).

A rheinzaberni bélyegek között a lezoux-i mesteréhez hasonló ductusu darabokat is találunk (LOMBARD 1978, N.135,41), elképzelhető, hogy a közép-galliai mester folytatta később tevékenységét a germaniai manufaktúrában.

Keltezés: 160–190 (HOFMANN II, N.114,33).

Valamelyik mesterhez tartozik Genialis: Tricciana (ANONYMUS 1869,20 = C.I.L. III,12014,39 = TORMA 1883, N.64,13 = GABLER 1964,101).

GENITOR -Le, Md, Mr- (A mesterhez: OSWALD 1931, 134; LOMBARD 1972, 153; HOFMANN I, N. 86, 29; GALLIOU 1978,23; JOUBEAUX 1982, A57, 50; BÉMONT-BOURGEOIS 1986, 282; DICKINSON 1986, 188; PROVOST 1988, N. 150. 183, 103; CAG 03, N. 306, 155; CAG 71/3, N. 67. 137, 145; DICKINSON 2001, 197; EVANS 2003, N. 1, 224).

Genitor: Aquincum Drag. 38 (FINÁLY 1906, N. 60, 97 = OSWALD 1931, 134 = GABLER 1964, 99).

Kelkezés: Két fazekas működött a közép-galliai műhelyben *Genitor* I, 125–150, és *Genitor* II, 165–200 között (DICKINSON 2001, 197). A corbridgei és chesterholmi anyag alapján, közép- és késő-Antoninus-kori, 160–200 között dolgozott (DICKINSON 1986, 188; EVANS 2003, N. 1, 224)

GERMANUS -Ba?, Gr- (A mesterhez, főleg a nem reliefdíszes produkciójához: OSWALD 1931, 135; BENOIT 1950, Enremont, Fos (Bouches-du-Rhone), 119, 123; De SCHAETZEN-VANDERHOEVEN 1964, 30-31, Pl. VI. 36-37, 65; WALKE 1965, Taf. 34, 115; PLANCK 1975, 234, 250; HOFFMANN I, N. 68, 17; LOMBARD 1978, N. 60-61, 28, N. 267, 65; DICKINSON-HARTLEY 1982, 120-121; BÉMONT-BOURGEOIS 1986, 282; KLEE 1986, 84; CAG 03, N. 306, 155; ROQUETTE-RICHARD-SOYRIS 1989, N. 51, 294, Fig. 4. 51, 306; BARTHÉLEMY-DEPIERRE 1990, 81; DICKINSON 1991, 52; FURGER-DESCHLER-ERB 1992, Phase 15, Taf. 54. 15/13; KRAUS 1992, N. 203, 70; MEES 1995, 77-80; BET-SEVERS-VILVORDER 2001, N. 28, 176; DICKINSON 2001, 198; DÜERKOP 2002, 874; GABLER 2004a,141).

Germa[—]: Páty – Malom dűlő Drag. 18 (MRT 7, N. 13/9, 129).

Több azonos nevű mester is készített reliefdíszes kerámiát *Germanus* I-IV (MEES 1995, 77-80), ezek közül több készíthetett nem reliefdíszes edényeket. Nem tudjuk, hogy a pannoniai bélyeg melyik mesterhez köthető.

Kelkezés: 55–95 (HOFFMANN I, N. 68, 17; BARTHÉLEMY-DEPIERRE 1990, 81), reliefdíszes gyártásuk alapján 60–120 közé keltezhetők (MEES 1995, 77-80). Nero-kora Flavius-kori (DÜERKOP 2002, 874), illetve 70–90 között (DICKINSON 1991, 52).

GERMANUS -We- (A mesterhez: OSWALD 1931,136; STREITBERG 1973, 139; PRAMMER 1975, 134, Abb.11.10, 141-142; GARBSCH 1982, N.58,80).

Ger^om^{an} f(ecit): Brigetio Drag. 33 (JUHÁSZ 1935, N.124,142, Taf.XLV.124). [—]anus f(ecit): Petronell Drag. 32 (*FÖ* 23(1984)290, Abb.519).

Kelkezés: A westerndorfi kemenceleletben együtt került elő *Comis* és *Stabilis* árujával, ennek alapján működését 180 – III. század eleje közé tehetjük. A mester mint *Comitalis* és *Helenius* kiformázója ismert (STREITBERG 1973,139). Commodus-Severus-kori (GABLER 2002, 232-233).

GESSIUS -Le?- (A mesterhez: OSWALD 1931,136; GABLER 1967, N.17,36; BÉMONT-BOURGEOIS 1986,282, nem ismeri).

Gessius f(ecit): Carnuntum (MILTNER 1933,134, Fig.62.a,134). Gesius f(ecit): Gorsium Drag. 33 (GABLER

1967, N.17,36,47). [G]essius f(ecit): Siscia Drag. 33 (KOŠČEVIĆ-MAKJANIĆ 1995,64,Fig.37.7).

Kelkezés: Hadrianus-Antoninus Pius-kori (GABLER 1967, N.17,36).

GIAMILLUS -Bo, Ch, La- (A mesterhez: OSWALD 1931,137; PLANCK 1975,234; BÉMONT-BOURGEOIS 1986,282; A lavoye-i mesterhez: CHENET-GAUDRON 1955, N.51,139-140; HOFMANN II, N.44,20; HEILIG-MANN 1990, Liste 8, N.29,215).

Giamil: Carnuntum (GROLLER 1906, N.7,115 = OSWALD 1931,137).

Több mester ismert ezen a néven Bo, Ch, La, Le (BÉMONT-BOURGEOIS 1986,282). A lezoux-i mester Tiberius-kori (PROVOST 1988, N.150.X,101). A bélyeg valószínűleg egy Germania Superiorban működő, vagy egy kelet-galliai mesterhez köthető.

Kelkezés: II. század első fele (PLANCK 1975,234). A kelet-galliai mester 140–180 (HOFMANN II, N.44,20).

GIAMISSA -We?- (A mesterhez: OSWALD 1964,137, mint kelet galliai fazekas; STREITBERG 1973,139).

Camissa fecit: Aquincum (NAGY 1937,269).

Kelkezés: Westerndorfban Heleniusnak formázott ki Drag. 37 típusú edényeket, ez alapján Commodus-Septimius Severus-kori (GABLER 2002,232-233).

GIPPUS vagy **CIPPIUS** -Le- (A mesterhez: OSWALD 1931, 137; WALKE 1965, Taf.34,117, Taf.35,118, Taf.36,120; RUPRECHTSBERGER 1980, N.62,172; CZYSZ 1982,333, 336; BÉMONT-BOURGEOIS 1986, 282; DICKINSON 1986,188; BET-DELAGE 1991, N.107,214, Fig.12.107,204, N.254,218, Fig.18.254,210; GABLER 1994a, 366).

Gippi m(anu): Brigetio Drag. 33 (JUHÁSZ 1935, N.125a-b,142,Taf.XLVI.125a-b), Gorsium Drag. 31 (FITZ-LÁNYI-BÁNKI 1976, N.124,134,168, III. t. 2). Gorsium Drag. 33 (BÁNKI 1995, N.170,354), Matrica (KOVÁCS 1999,67). Gippi^om: Aquincum Drag. 31 (GABLER 2002, N.72,241,7. kép 2,258), Aquincum (ANONYMUS 1869a,68 =? TORMA 1883, N.18,6-7 = CIL III 12014, 41a = FINÁLY 1906, N.38,96 =? OSWALD 1931,137). Aquincum (NAGY 1937,263), Brigetio (TORMA 1883, N.81,15), Carnuntum Drag. 33 (GABLER-RAUCHENWALD é.n., N.81,457), Carnuntum Drag. 33 (GABLER-RAUCHENWALD é.n., N.82,457), Carnuntum Drag. 31 (GABLER-RAUCHENWALD é.n., N.83,457), Carnuntum – municipium (MILTNER 1933, N.2, Fig.29.2,76), Carnuntum (OSWALD 1931, 137), Gorsium Drag. 18/31 (GABLER-KOCZTUR 1977, N.5,70), Mursa (BULAT 1958, N.50,81,SI.12.81), Poetovio Drag. 33 (MIKL-CURK 1969, N.246,34). Cippi[m(anu)]: Gorsium Drag. 33 (GABLER 1967, N.15, 36,47), Poetovio (ABRAMIĆ 1925,130). Gip[—]: Aquincum (NAGY 1937, 266). [G]ippi^om(anu): Baláca Drag. 31 (GABLER 1992, N.40,298,3. ábra 11,313). [Gi]ppi^om: Aquincum Drag. 31 (JUHÁSZ 1936,35,28. kép 3,34), Gorsium (GABLER 1967, N.19,36,47). Arrabona (Xantus János Múzeum Itsz. 53.160.23 = GABLER 1964,100), Gorsium (István Király Múzeum Itsz. 60.247.1 = GABLER 1964,100), Lussonium (MNM Itsz. 43.1870.67 = GABLER 1964,100).

Mint officinator résztvesz reliefdíszes edények készítésében is (BET-DELAGE 1991, N.107,214, Fig.12.107, 204, *intra in forma* bélyeg).

Keltezés: Megtalálható Kemptenben a 160-as évek végére keltezhető leletkörnyezetében (CZYSZ 1982,333,336). Antoninus Pius–Marcus Aurelius (GABLER 1992, N.40,298), 155–185 (DICKINSON 1986, 188).

HABILIS -Le- (A mesterhez: OSWALD 1964,139; LOMBARD 1972,166; HOFMANN II, N.89,29; HARTLEY 1972,255; LOMBARD 1978, N.136,41; RUPRECHTSBERGER 1980,173; PAUNIER 1981,214; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,282; HARTLEY 2000,196; DICKINSON 2001,198).

Habilis f(ecit): Gerulata Drag. 33 (KRASKOVSKÁ 1974 = GABLER–PICHLEROVÁ 1996, N.189).

Keltezés: 150–180 (HARTLEY 2000,196), 160–180 (DICKINSON 2001,198).

HELENIUS -Rh, We- (A mesterhez: OSWALD 1931,140; STREITBERG 1973,139; PRAMMER 1975, Abb.11.22, 141-142; KELLNER 1981,175-176; GABLER 2002,232-233; MEES 2002,346).

Helenius fec(it): Vindobona Drag. 32 (GABLER 1977, K74,229). Hiiliinius: Brigetio Drag. 32 (JUHÁSZ 1935, N.126,142, Taf.XLVI.126).

Keltezés: Reliefdíszes gyártása alapján 180 után kezdi a működését (MEES 2002,346). Később Weisendörffben is dolgozott (STREITBERG 1973,139; KELLNER 1981,175-176). Commodus–Septimius Severus-kori (GABLER 2002, 232-233).

HIBERNALIS -Rh- (A mesterhez: OSWALD 1931,140; HOFMANN II, N.119,33).

Hibernalis^of(ecit): Carnuntum Drag. 32 (MILTNER 1933, N.6,63)

Keltezés: 160-210 (HOFMANN II, N.119,33).

IANUARIUS -Rh- (A mesterhez: OSWALD 1931,141; Lutz 1972,49, Fig.6.3; PÉTRY 1972,Koenigshoffen(Bas-Rhin)394; HOFMANN II,N.120,33; RUPRECHTSBERGER 1980,N.65; BIEGERT–LAUBER 1995,607,806; GABLER 2002,231).

Ianuarus fe(cit): Vindobona Drag. 33 (GABLER 1977, K77, 229). Ianuarus f(ecit): Vindobona (KENNER 1911, 155a). Ianuarus: Klosterneuburg Drag. 31 (NEUGEBAUER–GRÜNEWALD 1979,N.7,60, Abb.3.7,61). Ianuar[—]: Carnuntum Drag. 33 (GABLER–RAUCHENWALD é.n., N.95,458). Ian(etrográd)ua[—]: Aquincum (TORMA 1883, N.20,7). Ianuai[—]: Vindobona Drag. 18/31 (Rennweg 44 FNR 89/4).

Ianui: Carnuntum Drag. 32 (CARNUNTUM-ZIVILSTADT 1986-87, N.83,212-213, Taf.6.83,234). Talán reliefdíszes edényekről származnak: Savaria (Savaria Múzeum Itsz. 54.131.5 = GABLER 1964,103), Scarbantia (Liszt Ferenc Múzeum Itsz. 55.183.29 = GABLER 1964,103).

Több *Ianuarus* nevű mester is készít reliefdíszes sigillátát, *Ianuarus* I 170/180-as égsértegekben megtalálható (GABLER 1987,81; GABLER 2002,231), míg *Ianuarus* II áruja

a pusztulási horizontokban még nem található meg (GABLER 1987,78). A díszítetlen sigillátát készítő mester vagy mesterek valószínűleg azonos(ak) a reliefdíszes árut is készítő mesterrel, mesterekkel.

Keltezés: 160–200 (GABLER–RAUCHENWALD é.n., N.95,458).

IANINUS -Rh- (A mesterhez: OSWALD 1964,41).

Ianinus (retrográd): Gorsium Drag. 33 (GABLER 1967, N.27,37,47).

Keltezés: Antoninus-kori (GABLER 1967, N.27,37).

IASUS -?- (A mesterhez: OSWALD 1931,143).

Iasus –tabula ansataban–: Vindobona (KENNER 1911, 145b).

IASsus -Rh, We- (A mesterhez: OSWALD 1931,142; STREITBERG 1973,140; KELLNER 1981,177).

Iassus fec: Intercisa Drag. 32 (Intercisa II, N.240,108, hibásan olvasva mint Lassus fe(cit)). Iassus fe(cit): Petronell Drag. 33 (FÖ 24-25(1985-86)[1988]277, Abb.518). Iassus f(ecit): Vindobona (GABLER 1977, K73,220), Carnuntum (HEYDENDORFF 1952, N.142,11). [I]assus f(ecit): Sommerein (Matuschek, J. – Nowak, H., KG Sommerein, MG Sommerein. VB Bruck an der Leitha, FÖ 40(2001)664, Abb.548,665). Savaria (Savaria Múzeum Itsz. 54.130.10 = GABLER 1964,103).

Keltezés: A mester mint *Comitalis* és *Helenius* kiformázója ismert (STREITBERG 1973,140). Commodus–Severus-kori (GABLER 2002,232-233, *Comitalis* és *Helenius* kronológiájához).

IAVVOS ? -?-

Iavvos: Vindobona (KENNER 1911,125b).

IERRUS -?-

Ierrus?: Poetovio (ABRAMIĆ 1925,96).

ILLIOMARUS –Le, Mr– (A mesterhez: HARTLEY 1972, 7; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,282; DICKINSON 2001, 198).

Illiomar[—]: Carnuntum (HEYDENDORFF 1949, N.62).

Illic[—]: Poetovio (MIKL–CURK 1969, N.251,35).

Keltezés: Két *Illiomarus* is dolgozott Lezoux-ban, az egyik Traianus-kori (DICKINSON 2001,198), a másik Antoninus-kori (HARTLEY 1972,7).

INDERCILLUS -Le*, Mr- (A mesterhez: OSWALD 1931, 146; DE SCHAETZEN–VANDERHOEVEN 1964, 30-31, Pl.VII.3,66; TERRISSE 1968,81,83,99; HOFMANN II, N.35,14; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,282; CAG 45, N.76,95; DICKINSON 1991,48; DICKINSON 2001,198).

(I)ndercillus f(ecit): Aquincum Drag. 31 (GABLER 1976, N.206,47 = Instrumenta, N.43,75).

Keltezés: 130–150 (DICKINSON 1991, N.37,48), ugyanő Traianus-kori (DICKINSON 2001,198)!

INOTUS -?-

Inoti: Vindobona (KENNER 1911,155a).

IOCEUS -Rh-

Ioceus(retrográd)v: Carnuntum (RAUCHENWALD 1997, N.332, 168, Taf.33.332, 169 = Zivilstadt 1986-1987, Taf.6.83).

Keltezés: Késő-Antoninus–Severus-kori.

IUCUNDUS -Rh- (A mesterhez: OSWALD 1931,149; HOFMANN II, N.129,33; RUPRECHTSBERGER 1980, N.70,174; GARBSCH 1982, N.146,67; BAUDOUX–FLOTTÉ–FUCHS–WATON 2002,487.

Iucundus: Poetovio (MIKL–CURK 1969, N.496). Iucundu: Brigetio Drag. 32 (JUHÁSZ 1935, N.130,142, Taf.XLVI.130). Iucun^d(retrográd)v f(ecit): Brigetio Drag. 31 (JUHÁSZ 1935, N.131,142, Taf.XLVI.131). Iucu^{ndu}[—]: Vindobona (KENNER 1911,155a).

Keltezés: 160–190 (HOFMANN II, N.129,33).

IULIAENUS -Ba- (A mesterhez: OSWALD 1931,149; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,282).

Of Iuliaen[—]: Aquincum Drag. 31 sic! (KUZSINSZKY 1932,377).

Keltezés: Flavius–Traianus-kori.

IULIANUS -Lb, Le- (A mesterhez: OSWALD 1931,150; DE SCHAETZEN–VANDERHOEVEN 1964,30-31, Pl.VII.17,66; PINEL 1969,24; GALLIOU 1978,23, a 120–140-es kelteztést javasolja; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,282; CASTELLA 1987, TOMBE 36,N.108,101; CAG 03, N.306,155; BIEGERT–LAUBER 1995,775).

Iuliani m(anu): Aquincum (FINÁLY 1906, N.64,97 = OSWALD 1931,150), Aquincum Drag. 18/31 (GABLER 2002, N.74,242,7. kép 4,258). Iuliani: Carnuntum Drag. 33 (KANDLER–ZÖCHMANN 2001, N.480,88, Taf.15.480,97). Iulian[—]: Aquincum Drag. 32 (GABLER 1976, N.207,47-48). Iulia[—]: Brigetio Drag. 33 (JUHÁSZ 1935, N.134,143, Taf.XLVI.134). [I]Iuliani m(anu): Aquincum Drag 33 (KUZSINSZKY 1932,377; Kuzsinszky B. a rheinzaberni Iulianushoz köti, de ő nem használ manura végződő bélyeget: lásd, Ludowici Katalog), Brigetio Drag. 33? (JUHÁSZ 1935, N.133,143, Taf.XLVI.133). Intercisa (Intercisa II = GABLER 1976, N.207,47-48).

Keltezés: Helyzete az avanches-i temető 36. sírja alapján inkább későbbi Antoninus Pius–Marcus Aurelius-kori (CASTELLA 1987, Tombe 36,N.108,101).

IULIANUS -Rh, We- = **Iulianus** I (?) (A mesterhez: OSWALD 1931,150; STREITBERG 1973,140; PLANCK 1975,238; HOFMANN II, N.130,33; RUPRECHTSBERGER 1980, N.71,175; MEES 2002,352,359).

Iulianus: Brigetio Drag. 32 (JUHÁSZ 1935, N.132,142, Taf.XLVI.132), Carnuntum Drag. 33 (KANDLER–ZÖCHMANN 2001, N.480, Taf.15.480,97), Intercisa (MAROSI 1917,5).

Keltezés: Több ilyen nevű mester is készített reliefdíszes kerámiát (MEES 2002,352,359), amelyek közül valószínűleg *Iulianus* I-el azonos.

Valószínűleg Septimius Severus–Commodus-kori.

Valamelyik mesterhez tartozik a IULIAN^{VS}FE(cit) bélyeg Aquincumból (TORMA 1883, N.21,7 = FINÁLY 1906, N.65,97).

IULICCUS -Le, He, Rh- (A mesterhez: OSWALD 1964,150; LOMBARD 1972,153; HOFMANN I, N.95,29; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,282).

Iulic[us—]: Vindobona Drag. 18/31 (DONAT 1999,212).

Keltezés: 170–210 (HOFMANN I, N.95,29).

IULINUS vagy **IULLINUS** -Rh- (A mesterhez: OSWALD 1931,152-153; HOFMANN II, N.132,33; DE SCHAETZEN–VANDERHOEVEN 1964,30-31, Pl.VII.20,66; SIMON 1978, N.205,47, Abb.9.205,48; PROVOST 1988c, N.33,61).

Iulius fii(cit): Carnuntum (GROLLER 1905, Fig.93,138 = OSWALD 1931,151). Iulius fe(cit): Arrabona (BÖRSÖNYI 1907,38). Iulinu: Carnuntum Drag. 33 (OSWALD 1931,153). Iulinu[s]: Carnuntum Drag. 33 (GROLLER 1903, N.2,114, Textfig.54.2,114 = OSWALD 1931,153). [—]llinus f(ecit): Brigetio Drag. 33 (JUHÁSZ 1935, N.136,143, Taf.XLVI.136).

Iullinus nevű fazekas Lezoux-ban is működött, aki nevének genitívusa után m(anu) rövidítést használt. 160–190 között működött (DICKINSON 1986,190).

Keltezés: 170–210 (HOFMANN II, N.132,33). III. század első fele (SIMON 1978, N.205,47).

IULIUS -Rh- (A mesterhez: HATT 1949,177; HOFMANN II, N.131,33; BERNHARD 1976, Liste 6,N.127-130; RUPRECHTSBERGER 1980, N.72,175; PROVOST 1988c, N.33,61; HEILIGMANN 1990, Liste 8,N.30,215; BIEGERT–LAUBER 1995, N.715-716; MEES 2002, 344,352). Iulius fecit: Brigetio Drag. 32 (JUHÁSZ 1935, N.135,143, Taf.XLVI.135). Iulius fe(cit): Carnuntum Drag. 46 (GABLER–RAUCHENWALD é.n., N.130,462). Iulius f(ecit) – retrográd: Carnuntum (GROLLER 1905, Fig.93). Iulius fii(cit): Carnuntum (GROLLER 1905, Fig.93). Iuliu[—]: Aquincum Drag. 31 (NAGY 1941, N.10,216). Aquincum (MNM Itsz. 74.1883.3 = GABLER 1964,103), Vindobona Drag. 18/31 (DONAT 1999,212), Savaria Drag. 33 (Savaria Múzeum Itsz: 66.3.2090).

Több ilyen nevű mester is készített reliefdíszes kerámiát (MEES 2002,344,352).

Keltezés: III. század, valószínűleg annak első harmada.

Valamelyik fenntebbi mesterhez köthető a Iuli[—] bélyeg-töredék Aquincumból (TORMA 1882, N.25,219).

IULLUS -Le- (A mesterhez: BÉMONT–BOURGEOIS 1986,282; DICKINSON 1991,52).

Iuli m(anu): Gerulata Drag. 27 (GABLER – PICHLEROVÁ 1996, N.190).

Keltezés: II. század első fele.

IUNIA -Rh- (A mesterhez: HOFMANN II, N.133,22; RUPRECHTSBERGER 1980, N.73,176).

Iuni^a f(ecit) – retrográd -: Brigetio Drag. 32 (JUHÁSZ 1935, N.137,143, Taf.XLVI.137).

Keltezés: II. század utolsó negyede – III. század eleje.

IUNIANUS -La, Rh- (A mesterhez: OSWALD 1931,153; HOFMANN II, N.46,20).

Iuniani: Carnuntum Drag. 31 (MILTNER 1933, N.7,63)

Keltezés: 140–180 (HOFMANN II, N.46,20).

IUNIUS -Mn, Gr- (A mesterhez: OSWALD 1931,153; MARY 1967,42; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,282; PROVOST 1988c, N.33.2,51; TILHARD 1988,141, további irodalommal; DÜERKOP 2002,878).

Iuⁿi ° m(anu)s: Brigetio Drag. 27 (JUHÁSZ 1935, N.143,Taf.XLVI.143 = EICHLER 1937, N.143b,158 = KUZMOVÁ 1992, N.21,43,Tab.2.21,55.21).

A szakirodalom csak a montans-i működéséről tud. M. Provost egy La Graufesenque-ban és Banassac-ban dolgozó, reliefdíszes kerámiát is készítő mestert is említ (PROVOST 1988c, N.33.2,51), lásd. még J.-L. Tilhard is. A pannoniai bélyeg a la graufesenque-i gyártáshoz köthető.

Keltezés: 40–55 (MARY 1967,42).

IUNIUS -Le, Tf- (A mesterhez: OSWALD 1931,154; CHENET–GAUDRON 1955, N.58,144,198; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,282; CAG 03, N.95,70; CAG 03, N.306,155; DICKINSON 2001,198).

Iunius fec(it): Gorsium Drag. 31 (GABLER 1967, N.28,37,47). Iuniu: Gorsium (GABLER 1967, N.30,38,48).

Iuni m(anu): Brigetio Drag. 33 (JUHÁSZ 1935, N.139,143, Taf.XLVI.139), Vindobona (KENNER 1911,155a).

A *Iunius* nevű mester les allieux-i működése kérdéses (CHENET–GAUDRON 1955, N.58,144,198, BÉMONT–BOURGEOIS 1986,282).

Keltezés: 125–150 (DICKINSON 2001,198).

IUNIUS -Rh- (A mesterhez: OSWALD 1931,154; HOFMANN II, N.134,34; BERNHARD 1976, Liste 6,Nr.136-138; RUPRECHTSBERGER 1980, N.74,176; GARBSCH 1982, N.305,71; FASOLD–HÜSSEN 1989, Grab 8.10,328; HEILIGMANN 1990, Liste 6,N.4,210,Abb.28.3, Liste 9,N.34,218,Taf.151.21; EINGARTNER–ESCHBAUMER–WEBER 1993, N.10,200; BIEGERT–LAUBER 1995,130, 548,780-782; MÜLLER 1996,191; STRUCK 1996,Tab. 6,56,Abb.12.14,57).

Iunius: Brigetio Drag. 31 (JUHÁSZ 1935, N.138,143, Taf.XLVI.138). Iunius fec(it): Carnuntum (GROLLER 1906, N.9,34).

Keltezés: A Faimingeni vicus és a Faimingen – Phoibiana 8 sír anyaga alapján egyértelműen késő-Antoninus–kora-Severus-kori (FASOLD–HÜSSEN 1989, Grab 8.10, 328; MÜLLER 1996,191), J. Heiligmann a III. század első felére keltezi (HEILIGMANN 1990, Liste 6, N.4,210).

IUSTINUS -Rh- (A mesterhez: Lud. V,218)

Iustinu: Carnuntum (SWOBODA–MILENOVIĆ 1957, N.3,8), Carnuntum (HEYDENDORFF 1952, N.123).

Keltezés: Késő-Antoninus–Severus-kori.

IUSTIO -Rh- (A mesterhez: OSWALD 1931,154; PFERDEHIRT 1976, Abb.13.49; GARBSCH 1982, N.327,72).

Iustio fec(it): Intercisa (TORMA 1883, N.59,12). Iustio f(ecit): Vindobona Drag. 32 (GABLER 1977, K79,220). [I]ustio: Carnuntum (KANDLER–ZÖCHMANN 1996, N.20,53,57).

Keltezés: Késő-Antoninus–Severus-kori.

IUSTIUS -Le- (A mesterhez: DICKINSON 1986,190; DICKINSON 1999,275; DICKINSON 2001,198).

Iusti ma(nu): Brigetio Drag. 31 (JUHÁSZ 1935, N.140,143,Taf.XLVI.140), Mursa Drag. 32 (BULAT 1958, N.51,81,Sl.12.51).

Keltezés: 160–190 (DICKINSON 1986,190; DICKINSON 2001,198).

IUSTUS -Rh- (A mesterhez: OSWALD 1931,155; PLANCK 1975,238; HOFMANN II, N.136,34; GARBSCH 1982, N.316,72; FASOLD–HÜSSEN 1985,306, N.50,310; BIEGERT–LAUBER 1995,131; MÜLLER 1996,191, valószínűleg erről a mesterről).

Iustus fe(cit): Carnuntum (GROLLER 1906, N.6,34), Vindobona (KENNER 1909,79a). Iustus f(ecit): Vindobona (KENNER 1911,145b). Iustus: Carnuntum (HEYDENDORFF 1949,306,N.50,310), Poetovio Drag. 32 (MIKL–CURK 1964, N.475,44), Vindobona (KENNER 1911, 142b). Iustu[s f(ecit)]: Carnuntum (KANDLER–ZÖCHMANN 1996, N.22,53,57).

Reliefdíszes edényeket is gyártott (PLANCK 1975,238).

Keltezés: késő-Antoninus–kora-Severus-kori (FASOLD–HÜSSEN 1985,306,N.50,310).

IUVENALIS -Rh?-

[—]Juenalis[—]: Brigetio Drag. 31 (JUHÁSZ 1935, N.141,143,Taf.XLVI.141 = EICHLER 1937, N.141,15; Juhász Györgyinnél mint dél-galliai mester szerepel, de ilyen nevű mester ott nem működött, BÉMONT–BOURGEOIS 1986,282, ellentétben OSWALD 1931,156).

Keltezés: Késő-Antoninus–Kora-Severus-kori.

IUVENIS -Le- (A mesterhez: OSWALD 1964,156; HOFMANN I, N.94,29; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,282, Heiligenbergből).

Iuveni m(anu): Poetovio (MIKL–CURK 1969, N.257,35).

Keltezés: 140–190 (HOFMANN I, N.94,29).

IUVENIS -Rh- (A mesterhez: OSWALD 1931,156; WALKER 1965,35; SIMON 1968, N.406,58; HOFMANN II, Pl.XIII,137.8; AINSWORTH–RATCLIFFE–DENSHAM 1974,312; BERNHARD 1976, Liste 6,N.142.1; RUPRECHTSBERGER 1980, N.76,177; GARBSCH 1982, N.244,69, N.388,74; KUZMOVÁ–ROTH 1988, N.65,43, Obr.9.4,193; BIEGERT–LAUBER 1995,208-210, 340-341,461,717-718; STRUCK 1996, Tab.6,56, Abb.12.15,57; HEILIGMANN 1990, Liste 9, N.35,218, Taf.151.22).

Iuviinis f(ecit): Brigetio (JUHÁSZ 1935, N.143,143, Taf.XLVI.143). Iuve(ntu)S fec(it) -körpecsétlő-: Scarbantia (Storno 1938,232 = GABLER 1967, N.31,38,48), Poetovio Drag. 31 (MIKL–CURK 1969, N.349,39).

Iuvenis f(ecit): Vindobona Drag. 32 (GABLER 1977,K75). Iuv[enis f]ec(it) – körpecsétlő –: Gorsium Drag. 33 (GABLER 1967, N.31,38,48). [—]Juenis (retrográd S) f(ecit): Aquincum (TORMA 1882, N.26,219 = FINÁLY 1906, N.66,97). [Iu]venis f(ecit): Gorsium (FITZ–LÁNYI–BÁNKI 1978, N.401,197,260,VI. t.). [—]Jenis f(ecit): Brigetio Drag. 33 (BECK 2003, 37. ábra 51 = BECK 2004, 247, Taf.4/18). [—]Jnis f(ecit): Páty Drag. 32 (OTTOMÁNYI–GABLER 1985,200, XVII. t. 2).

Keltezés: Valószínűleg valamelyik reliefes árut is készítő mesterrel azonos (MEES 2002, 339-340), *Iuvenis* működését a rheinzaberni gyártás középső időszakára, 180 utánra

keltezhetjük. Valószínűleg a legfiatalabb a somptingi sír sigillata anyagában, a sírt Geta 198–209-közötti verete és a lezoux-i sigillata keltezi, amely bizonyosan 200 előtt került a tartományba. Ezek alapján a mester a II. század legvégén – III. század elején dolgozott.

IUVENTINUS -Rh- (A mesterhez: OSWALD 1931,156). Iuventinus?: Poetovio (ABRAMIĆ 1925,96 = OSWALD 1931,156).

Keltezés: Késő-Antoninus-Severus-kori.

KATALUS -?-

Katalus f(ecit): Mursa Drag. 31 (BULAT 1958, N.48,81, Sl.12.47).

Esetleg a rheinzaberni *Fatalus* bélyege (hozzá: OSWALD 1931,118) ?

LALLUS -Le*- (A mesterhez: OSWALD 1931,158; THEVENOT 1948, N.296-297,342; HARTLEY 1972,21; LERAT 1972,428; HOFMANN I, N.99,29; FISCHER 1981, N.22,75, Abb.5.22,79; BÉMONT-BOURGEOIS 1986,282; CGP,List des potiers; HARTLEY 1989,213; BET-DELAGE 1991, N.122,214.; DICKINSON 2001,198). Lalli^ma(nu): Aquincum (FINÁLY 1906, N.67,97, elválasztójel nélkül =? OSWALD 1931,158), Brigetio Drag. 33 (JUHÁSZ 1935, N.148,144, Taf.XLVI.148), Gorsium Drag. 33 (GABLER 1967, N.32,38,48). Lalli^ma(nu): Salla Drag. 18/31 (GABLER 1989a, N.92,448, Abb.7.10,449). Lalli[—]: Aquincum (FINÁLY 1906, N.67,97). [—]alli m(anu): Poetovio (MIKL-CURK 1969, N.235,34).

Valószínűleg azonos a *Lalus* néven reliefdíszes sigillatát készítő mesterrel (CGP,List des potiers; BET-DELAGE 1991, N.122,214).

Keltezés: Aquincumban és Gorsiumban a markomann háborúkkal kapcsolatba hozható rétegekben található, ezéért 150–165 (HARTLEY 1989,213), 150–180 (DICKINSON 2001,198).

LALLUS -We- (A mesterhez: STREITBERG 1973,140)

Lallus fec(it): Brigetio Drag. 32 (JUHÁSZ 1935, N.147,144, Taf.XLVI.147 = EICHLER 1937, N.147,158).

Keltezés: 180–233.

Valamelyik mesterhez tartozik a Lall[—] bélyegtöredék Vindobonából (KENNER 1909,70a).

LATINIANUS vagy **ATINIANUS** -Rh- (A mesterhez: OSWALD 1931,159; TSCHOLL 1979,138, Abb.8/E,139; HOFMANN II, N.142,34).

Latinian[—]: Brigetio Drag. 32 (JUHÁSZ 1935 N.149,144, Taf.XLVI.149 = KUZMOVÁ 1992, N.97,52, Tab.7.97, 56.97). Latinianus fec(it): Aquincum (FINÁLY 1906, N.68,97 = OSWALD 1931,159, nála mint rheinzaberni mester szerepel). [—]inianus fec(it): Aquincum (FINÁLY 1906, N.68,97-98).

Keltezés: 160–210 (HOFMANN II, N.142,34).

LAUNIO -Rh, We- (A mesterhez: OSWALD 1931,160; STREITBERG 1973,140; HOFMANN II, N.145,34; RUPRECHTSBERGER 1980, N.80,179).

Launio f(ecit): Aquincum (FINÁLY 1906, N.69,98 = OSWALD 1931,160).

Keltezés: 160–190 (HOFMANN II, N.145,34).

LAXTUCISSA -Lb, Le, Vi?- (A mesterhez: OSWALD 1931,160; DE SCHAETZEN-VANDERHOEVEN 1964, 32-33, Pl.VII.25,66; WALKER 1965,30, Taf.34,117, Taf.39.36,124; MITARD 1960,172-173, Fig.14.4,173; LOMBARD 1972, N.85-86,152-153; De SCHAETZEN – VANDERHOEVEN 1964,50-51,Pl.XIII.31,72; VERTET 1976,112,N.60,117,Pl.4.60,140; HOFMANN I, N.101,29; GARBSCH 1982, N.29,52; BÉMONT-BOURGEOIS 1986,282; DICKINSON 1986, N.8,157; PROVOST 1988b, N.41,54; CAG 45, N.103,150; GABLER 1989, N.56,170; BET-DELAGE 1991, N.124,205,215, Fig.13.124,205, N.271,218, Fig.19.218,211; DICKINSON 2001,198).

Laxtucis(sa) f(ecit): Aquincum Drag. 33 (LEBEGYEV-MÁRTON 2003, N.81,139-140), Carnuntum (HEYDEN-DORFF 1952, N.144,11). Laxtuci: Aquincum (FINÁLY 1906, N.70,98). Savaria (Savaria Múzeum Itsz. 54.37.107 = GABLER 1964,101).

Keltezés: Reliefdíszes gyártása alapján 150–170 közé keltezhetjük (CGP,199,310), illetve 145–175 (DICKINSON 2001,198).

LIBERALIS -Rh- (A mesterhez: OSWALD 1964,162; HOFMANN II, N.146,34; BIEGERT-LAUBER 1995,38, 132-134,345,462).

Liberalis: Poetovio Drag. 39 (MIKL-CURK 1969, N.419, 42). Libe[—]: Vindobona (KENNER 1911,155a, kérdéses).

Keltezés: 160–190 (HOFMANN II, N.146,34), II. század vége – III. század eleje.

LIBERTINUS -?-

[—]bertini: Aquincum (FINÁLY 1906, N.72,98).

LILLUS -Rh, We- (A mesterhez: OSWALD 1931,165; STREITBERG 1973,140; HOFMANN II, N.147,34; FASOLD-HÜSSEN 1985, Grab 3.8,320,307; GABLER-RAUCHENWALD é.n., N.129,462; BIEGERT-LAUBER 1995,134,345,462).

Lillus fec(it): Brigetio Drag. 31 (JUHÁSZ 1935, N.150,144, Taf.XLVI.150), Brigetio Drag. 31 (BECK 2003,37. ábra 36 = BECK 2004,248, Taf.4/28). Lillus f(ecit): Aquincum (FINÁLY 1906, N.73,98), Carnuntum Lud Tb (GABLER-RAUCHENWALD é.n., N.129,462), Vindobona (KENNER 1911,155a), Vindobona (KENNER 1911,155a). Lillus: Carnuntum Drag. 40 (OSWALD 1931,165). Lillu[—]: Carnuntum (KANDLER-ZÖCHMANN 1996, N.23,53,57).

Keltezés: Mivel a mester Drag. 27 *acetabulumot* is gyártott (OSWALD 1931,165), a korai fazekasok közé kell sorolnunk, 160–190 (HOFMANN II, N.147,34), a III. század kezdete előtt (FASOLD-HÜSSEN 1985, Grab 3.8,320, 307). Ezzel ellentétben Gabler D. a III. század elejére keltezi (GABLER-RAUCHENWALD é.n., N.129,462).

LITUS -?-

Litus fecit: Vindobona (KENNER 1909,63a). Poetovio (ABRAMIĆ 1925,96).

Talán Lillus félreolvasott bélyege.

LUCANUS -Rh- (A mesterhez: OSWALD 1931,168; HOFMANN II, N.149,34; TSCHOLL 1979,138, Abb.9/K,140). Lucanus f(ecit) -retrográd-: Aquincum (NAGY 1937,269), Brigetio Drag. 31 (JUHÁSZ 1935, N.151,144, Taf. XLVI.151), Celamantia (KUZMOVÁ-RAJTÁR 1986, 365-366), Carnuntum (HEYDENDORFF 1952, N.124,11), Vindobona (KENNER 1911,155a).
Keltezés: 160–210 (HOFMANN II, N.149,34).

LUCINUS -Le- (A mesterhez: OSWALD 1931, 169; GALLIU-SANQUER 1979,8; BÉMONT-BOURGEOIS 1986, 282; GALLIU 1989, N.109,96; CGP,271-272; BET-DELAGE 1991, N.134,206, Fig.13.134,205). Lucinus fe(cit): Gorsium (BÁNKI 1980, N.274,184, Taf. VIII). Lucinus f(ecit): Vindobona (KENNER 1909,70b). A mester a reliefdíszes gyártásban is részt vesz, innen *intra in forma* bélyegét ismerjük (CGP,271-272; BET-DELAGE 1991, N.134,206, Fig.13.134,205).
Keltezés: Reliefdíszes áruja 160 utánra keltezhető (CGP, 272), 160–195-öt javasoltak (GALLIU-SANQUER 1979, 8).

LUCIUS -Rh- (A mesterhez: OSWALD 1931,169; WALKE 1965,35; SIMON 1970, N.30,101; STREITBERG 1973,141; HOFMANN II, N.151,34; GARBSCH 1982, N.157,67, N.306-307,71; BIEGERT-LAUBER 1995,212; DÜERKOP 2002,880). Lucius f(ecit): Brigetio Drag. 32 (JUHÁSZ 1935, N.154,144, Taf. XLVI.154 = KUZMOVÁ 1992, N.278,73, Tab.22.278,56.278), Gerulata (GABLER-PICHLEROVÁ 1996, N.191), Vindobona (OSWALD 1931,169). Lucius fe(cit): Brigetio Drag. 31 (JUHÁSZ 1935, N.154,144, Taf. XLVI.154). Azonos nevű mester dolgozik Buchepornban és Chémeryben (SIMON 1970, N.30,101). Nem igazolható, hogy azonos lenne a *CSS Lucius F* bélyegzővel pecsételő, Westerdorfban, Kräherwaldban és Canstattban dolgozó mesterrel (STREITBERG 1973,141).
Keltezés: 160–190 (HOFMANN II, N.151,34).

LUPPA -Le- (A mesterhez: OSWALD 1931,171; De SCHAETZEN-VANDERHOEVEN 1964,32-33, Pl. VII.44-45,66; HOFMANN I, N.244,31; BÉMONT-BOURGEOIS 1986,283; CAG 03, N.306,156; GALLIU 1989, N.219,142, N.235, 154; FABER 1994, Beil.5.46; DICKINSON 2001,199; BAUDOUX-FLOTTÉ-FUCHS-WATON 2002,361). Lupa f(ecit): Scarbantia (STORNO 1938,231). Lupa: Carnuntum Drag. 33 (KANDLER-ZÖCHMANN 1996, N.24,53,57). A mester talán Vichy-ben is működött, de ez bizonytalan (BÉMONT-BOURGEOIS 1986,283).
Keltezés: B. HOFMANN és P. GALLIU a mestert 100–150 közé keltezi (HOFMANN I, N.244,31; GALLIU 1989, N.219,142, N.235,154), míg Ch. KANDLER-ZÖCHMANN 140–160 közé teszi működését (KANDLER-ZÖCHMANN 1996, N.24,53).

LUPUS -Gr, Mn- (A mesterhez: OSWALD 1931,171-172; THEVENOT 1948, N.337-8,343; HATT 1949,170; De SCHAETZEN-VANDERHOEVEN 1964, 32-33, Pl. VII.46,

66; WALKE 1965, Taf.34,116; HOFFMANN I, N.87,17; BÉMONT-BOURGEOIS 1986,283; PROVOST 1988, N.150.183,103; PROVOST 1988b, N.27,48; CAG 03, N.306,156; BARTHÉLEMY-DEPIERRE 1990, 84; MEES 1995,82).

Lupi m(anu): Poetovio Drag. 33? (MIKL-CURK 1969, N.220,33).

A pannoniai darab a la graufesenque-i manufaktúrához köthető.

Keltezés: 40–80 (HOFFMANN I, N.87,17), reliefdíszes gyártása alapján működését 50–65 közé keltezhetjük (MEES 1995,82).

LUPUS -Rh- (A mesterhez: HOFMANN II, N.152,34; BIEGERT-LAUBER 1995,346).

Lupus fe(cit): Brigetio Drag. 25 (JUHÁSZ 1935, N.155,144, Taf. XLVI.155). Lupus(fordított) f(ecit): Vindobona (KENNER 1911,155a).

Keltezés: 170-210 (HOFMANN II, N.152,34), késő-Antoninus-Severus-kori.

LUTEUS vagy **LUTAEUS** -He, Rh, We- (A mesterhez: OSWALD 1931,172; SIMON 1962, N.337,38; WALKE 1965, Taf.35,119, Taf.36,121; STREITBERG 1973,141; HOFMANN II, N.154,34; RUPRECHTSBERGER 1980, N.83,180; GABLER 1987b, 48; EINGERTNER-ESCHBAUMER-WEBER 1993, N.11,200; BIEGERT-LAUBER 1995,463,719-721,753-758).

Luteus f(ecit): Brigetio Drag. 33 (JUHÁSZ 1935, N.157,144, Taf. XLVI.157). Lutius f(ecit): Brigetio Drag. 33 (TORMA 1883, N.88,16 = ? JUHÁSZ 1935, N.158,144, Taf. XLVI.158 = KUZMOVÁ 1992, N.283,74, Tab.22.283, 56.283). Lutius[—]: Vindobona (KENNER 1911,155a).

Lu[tae]us f(ecit): Aquincum Drag. 31 (GABLER 2002, N.76,242,8. kép 1,259). [—]jeus f(ecit): Brigetio Drag. 31 (JUHÁSZ 1935, N.160,144, Taf. XLVI.160). Lutivus f(ecit): Carnuntum (HEYDENDORFF 1951, N.89,7). Ad Flexum (Hansági Múzeum Itsz. 57.17.55 = GABLER 1964,103), Scarbantia (Liszt Ferenc Múzeum Itsz. 55.183.23 = GABLER 1964,103).

Westerdorbban *Comitalis* reliefes árujának kiformázója (STREITBERG 1973,141). Valószínűleg dolgozott még Heiligenbergben is (Ottani működéséhez: OSWALD 1931, 127; STREITBERG 1973, 141; PFERDEHIRT 1976, N.60, 153; HEILIGMANN 1990, Liste 7, N.17, 212, Taf.107.15).

Keltezés: 180 – II. század vége (GABLER 2002, N.76,242).

LUTEVOS -Rh- (A mesterhez: OSWALD 1931,172; HOFMANN II, N.155,34).

Lutevos: Vindobona (KENNER 1911,125b).

Keltezés: 160–210 (HOFMANN II, N.155,34), késő-Antoninus-Severus-kori.

MACER -Gr, Mn- (A mesterhez: OSWALD 1931,175; Durand-Lefebure 1946, N.108,162; De SCHAETZEN-VANDERHOEVEN 1964,32-33, Pl. VII.52,66; PLANCK 1975,238; HOFFMANN I, N.89,17; BÉMONT-BOURGEOIS 1986,283; MARICHAL 1988, N.16; EVANS-METCALF 1989, N.2,39; ROQUETTE-RICHARD-SOYRIS 1989, N.66,295, Fig.4.66,306; TILHARD 1988,

141–142, további irodalommal; DICKINSON 1991, N.49,48).

Macer: Brigetio Drag. 27 (HAMPEL 1882,68 = TORMA 1883, N.85,16 =? JUHÁSZ 1935, N.161, 144, Taf.XLVI.161).

A pannoniai darab minden bizonnyal a la graufesenque-i manufaktúrához köthető.

Keltezés: 55–80 (HOFFMANN I, N.89,17). Reliefdíszes árun is feltűnik a bélyege, működése ennek alapján 60–79; DICKINSON 1991, N.49,48).

MACERATUS -Le- (A mesterhez: OSWALD 1931,175; HOFMANN I, N.107,29; BÉMONT–BOURGEOIS 1986, 283).

Maciirati f(ecit): Aquincum (NAGY 1937,264). Macerati: Aquincum (FINÁLY 1906, N.75,98 = OSWALD 1931,175), Mursella (Bakony Múzeum, Veszprém ltsz. 55.190.4 = GABLER 1964,101). Maciirati: Aquincum Drag. 33 (NAGY 1941, N.12,216). Macera[—]: Salla Drag. 31 (GABLER 1989a, N.93,448,Abb.7.11,449). Maciira[—]: Aquincum Drag. 33 (GABLER 1976, N.208,48). Mace[—]: Carnuntum Drag. 33 (GROLLER 1903, Textfig.14.1,36 = OSWALD 1931,175).[M]acerati: Gorsium Drag. 31 (GABLER 1967, N.31,38,48). [M]acerat: Cibalae Drag. 31 (ŠARANOVIC–SVETEK 1971, N.1,175,Fig.2 = DIMITRIJEVIC 1979,243) [—].192); Potetovio Drag 31 (MIKL–CURK 1969, N.258,35).

Keltezés: 140–190 (HOFFMANN I, N.107,29), Antoninus Pius–Commodus-kori (GABLER 1989a, N.93,448).

MACRIANUS -Le- (A mesterhez: OSWALD 1931,176; HOFMANN I, N.110,29; BÉMONT–BOURGEOIS–1986,283; DICKINSON 1986,190; BERNOUIS 1999, N.504(001AH),214; HARTLEY 2000,196; DICKINSON 2001,199).

[M]acriaⁿ[—]: Carnuntum (Trinks 1957, N.43,54, Taf.IV.14).

Keltezés: 140–190 (BERNOUIS 1999,214), illetve 160–200 (DICKINSON 1986,190).

MACRINUS -Le- (A mesterhez: OSWALD 1931, 177; DE SCHAETZEN–VANDERHOEVEN 1964,32–33, Pl.VII.55.57,66; WALKE 1965, Taf.36,120; LOMBARD 1972,153; HOFMANN I, N.112,29; BAYARD 1980, N.6,150,Pl.2.6,152; HÄRKE 1980, Grab 34,546, Abb.38.10,547; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,283; DICKINSON 1986,190; DICKINSON 1991, N.170,54; FÜRGER–DESCHLER–ERB 1992, Phase 21, Taf.85,21/9; BÉMONT 1994, N.208,90, Fig.54,91; DICKINSON 1999, 276; DICKINSON 2001,199).

M^{acrin}uss^f(ecit): Carnuntum (GROLLER 1903, N.3,114, Textfig.54.3,114 = OSWALD 1931,177), Gorsium Drag. 33 (GABLER–KOCZTUR 1977, N.9–10,70). M^{acrin}us^of(ecit): Aquincum Drag. 31 (NAGY 1941, N.13,216). M^{acrin}i: Aquincum (TORMA 1882, N.28,219 = FINÁLY 1906, N.76,98, talán azonos a F. OSWALD által említett bélyeggel). Macrini: Aquincum (OSWALD 1931,177), Gorsium Drag. 33 (GABLER 1967, N.34,38,48), Vindobona Drag. 33 (DONAT 1999,212), Vindobona (KENNER 1911,142b).

Macrinus nevű fazekas feltűnik *intra in forma* graffitin is (BET-DELAGE 1991, N.278,218, Fig.18.278,211), viszont tisztázatlan a díszítetlen formákon bélyegző mesterrel. Keltezés: 150–180 (DICKINSON 1986,190; DICKINSON 1991, N.170,54), ugyanő 160–180 (DICKINSON 2001,199). A gorsiumi edénydepot 170/178 táján kerülhetett földbe.

MACRO talán azonos **MACRUS** -Le*- (A mesterhez: OSWALD 1931,177; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,283). Macro f(ecit): Brigetio Drag. 32 (JUHÁSZ 1935, N.162,144, Taf.XLVI.162). Macro: Vindobona Drag. 18 (GABLER 1977, K87,221). [—] a dél-gallia *Macer*-hez kapcsolja. Keltezés: II. századi, 160 előtt már működött.

MAGIO -Le vagy Rh- (A lezoux-i mesterhez: OSWALD 1931,177–178; DE SCHAETZEN–VANDERHOEVEN 1964,34–35,Pl.VII.58,66; LOMBARD 1972,153; HOFMANN I, N.109,29, nála mint *Macio* szerepel; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,283; DICKINSON 1986, 190; RODWELL 1987, N.19,96; A rheinzaberni mesterhez: WALKE 1965,35–36; SIMON 1968, N.413,58; HOFMANN II, N.157,34; DICKINSON 1986,190; BJELAJAC 1990, N.71,136).

Magio: Aquincum (TORMA 1881,96 = TORMA 1882, N.29,219), Matrica (MÓCSY 1955,60). Magio f(ecit): Carnuntum (MILTNER 1933, N.8,63–64).

Keltezés: mind a lezoux-i mind a rheinzaberni mester 160–190 (DICKINSON 1986,190), a lezoux-i mester 155–185 között működött (RODWELL 1987, N.19,96). Talán a rheinzaberni mester azonos a westerdorfival (STREITBERG 1973,141). A név feltűnik amphorabélyegen is (BAUDOUX 1996,108).

MAGIO -Rh- (A mesterhez: OSWALD 1931,177–178; WALKE 1965,35–36; SIMON 1968, N.413,58; HOFMANN II, N.157,34; RUPRECHTSBERGER 1980, N.84,180; DICKINSON 1986,190; BJELAJAC 1990, N.71,136; BIEGERT–LAUBER 1995,39). Magio: Siscia (KOŠČEVIĆ–MAKJANIĆ 1995,66,37.6). Keltezés: 160–190 (DICKINSON 1986,190).

MAIA -Le*- (A mesterhez: OSWALD 1931,178; SIMON 1962, N.338,38, Abb.17.338,39; WALKE 1965, Taf.34,115; PLANCK 1975, Abb.38.240; FISCHER 1981, N.1.3,75, Abb.3.1,3,77; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,283).

Maia f(ecit): Aquincum (TORMA 1883, N.24,7). Mai^a: Carnuntum Drag. 27 (TRINKS 1961, N.3,49–50, Abb.1.3, 51), Carnuntum Drag. 27 (TRINKS 1961, N.4,50, Abb.1.4, 51), Carnuntum Drag. 27 (TRINKS 1961, N.5,50, Abb.1.5, 51). Maia: Aquincum Drag. 33 (KUZSINSZKY 1932,377), Aquincum Drag. 33 (VAMOS 2002, N.246,71, 43. kép 4,46. kép 12; a publikáló dél-gallianak tartja).

Talán dél-galliai mester aki az I. század végén működött (FISCHER 1981, N.1.3,75, Abb.3.1,3,77; VAMOS 2002, N.246,71, 43. kép 4,46. kép 12). F. OSWALD szerint Hadrianus–Antoninus-kori (OSWALD 1931,178). A galliai mesterek listájában, mint valószínű lezoux-i mester szerepel (BÉMONT–BOURGEOIS 1986,283). Feltételezhető, hogy Dél-Galliában kezdett, La Graufesenque-ban?, majd Lezoux-ban folytatta tevékenységét.

Keltezés: Késő-Domitianus / Traianus–Hadrianus-kori.

MAIANUS -Rh, We- (A mesterhez: OSWALD 1964, 178; CHENET–GAUDRON 1955, 148; STREITBERG 1973, 141; HOFMANN II, N.158,34).

Maianus: Poetovio Drag. 31 (MIKL–CURK 1969, N.379,40).

Valószínűleg azonos a 150–200 közé keltezhető lavoye-i mesterrel (CHENET–GAUDRON 1955,148; HOFMANN II, N.53,20).

Keltezés: Késő-Antoninus-kori.

MALLEDO -Le- (A mesterhez: OSWALD 1931, 180; DE SCHAEZTEN–VANDERHOEVEN 1964, 34–35, Pl.VIII.7, 67; LOMBARD 1972,153, HOFMANN I, N.114,29; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,283; CAG 45, N.29,63; GALLIOU 1989, N.109,96,97; DICKINSON 1999,276).

Mall^oedo: Carnuntum Drag. 31 (GABLER–RAUCHENWALD é.n., N.189,469). Malledu^of(ecit): Brigetio Drag. 31 (JUHÁSZ 1935, N.163,145, Taf.XLVI.163). Malledu f(ecit): Brigetio Drag. 33 (JUHÁSZ 1935, N.164, 145, Taf.XLVI.164 = EICHLER 1937, N.164,158). Malledu[—]: Brigetio Drag. 32 (JUHÁSZ 1935, N.165,145, Taf.XLVI.165). M^a[l]ledo[—]: Mursa (BULAT 1958, N.52,81,Sl.12.52). Carnuntum (GROLLER 1906,34), Savaria (Savaria Múzeum ltsz. 54.131.3 = GABLER 1964,101).

A mester talán Poitiers-ben és Mougan-ban is működött (BÉMONT–BOURGEOIS 1986,283).

Keltezés: 160–190 (DICKINSON 1999,276).

MALLIACUS -Le*- (A mesterhez: OSWALD 1931,180; WALKE 1965, Taf.36,122; PINEL 1969,24; HOFMANN I, N.115,29; HARTLEY 1972,19; BAYARD 1980, N.66,172, Pl.16.66,174; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,283; PROVOST 1988, N.121,68; GABLER 1994a, 366).

Malliáci: Arrabona (Xántus János Múzeum ltsz. 53.199.8 = GABLER 1964,101), Brigetio (JUHÁSZ 1935, N.166,145, Taf.XLVI.166), Carnuntum (MILTNER 1933, 65). Malliac[—]: Gorsium Drag. 31 (GABLER 1967, N.35,38,48). [—]lliáci: Poetovio Drag. 31 (MIKL–CURK 1969, N.282,36).

Keltezés: 140–190 (HOFMANN I, N.115,29; HARTLEY 1972,19).

MALLUS -Le- (A mesterhez: BÉMONT–BOURGEOIS 1986,283).

Malli m(anu): Brigetio Drag. 33 (JUHÁSZ 1935, N.167, 145, Taf.XLVI.167).

Keltezés: Traianus–Antoninus-kori.

MALLURRO vagy **MALLURUS** -He, Le- (A mesterhez: OSWALD 1931,181; LOMBARD 1972,154; HOFMANN I, N.245,31; SIMPSON 1982, S134,169; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,283; CAG 45, N.103,150; HARTLEY 2000,196; DICKINSON 2001,19).

Malluri: Brigetio Drag. 33 (BORHY–SZÁMADÓ 1999, N.5,104–105 = BECK 2003,37. ábra 44 = BECK 2004,245,Taf.4/14). Mallur: Brigetio Drag. 33 (JUHÁSZ 1935, N.168,145,Taf.XLVI.168). Gorsium (BÁNKI 1965, N.7,99,Taf.XXIX.5). [Ma]lluru f(ecit): Azaum Drag. 27

(HORVÁTH 2003, N.50,162, Abb.13.11,191). Gorsium Drag. 33 (GABLER 1967, N.36,38).

Keltezés: 150–180 (SIMPSON 1982, S134,169, B. R. HARTLEY adatai alapján), illetve 135–160 (HARTLEY 2000,196), valamint 140–160 (DICKINSON 2001,19).

MAMMILIANUS -Rh- (A mesterhez: OSWALD 1931,181; HOFMANN II, N.160,34; WALKE 1965, Taf.36,120; HOFMANN II, N.160,34; RUPRECHTSBERGER 1980, N. 86, 181; JACOB–JEANIN 1986, MATHAY (Doubs), 245; BIEGERT–LAUBER 1995,621; MEES 2002,338).

M^amilianⁱ? : Brigetio Drag. 32 (JUHÁSZ 1935, N.169, 145, Taf.XLVI.169). M^amⁱ: Brigetio Drag. 33 (FÉNYES 2002, N.5,329,T.LII.4, Manni olvasatban). M^amilian: Vindobona (KENNER 1911,155b). [—]milⁱaⁿi: Aquincum (TORMA 1882, N.1,217). Savaria (Savaria Múzeum ltsz. 54.35.338 = GABLER 1964,103). Azonos nevű mester dolgozott Heiligenbergben (HEILIGMANN 1990, Liste 4,N.2,207, Abb.11.20).

Keltezés: Valószínűleg azonos a reliefdíszes kerámiát készítő mesterrel, ennek alapján működése 170–200 közé tehető (MEES 2002,338).

MAMMIUS -Le, Mr- (CURLE 1911,237; OSWALD 1931,181; URNER 1946, Taf.68,69; WALKE 1965, Taf.34,117; TERRISSE 1968,81,94; HARTLEY 1972, 16,21; LOMBARD 1972,154; HOFMANN I, N.117,29; HOFMANN II, N.44,14; LOMBARD 1978, N.141,42; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,283; PROVOST 1988b, N.41,52; CGP,234–235; BET–DELAGE 1991,197, N140–141,216, Fig.13.140–141,205; DICKINSON–HARTLEY 1995, N.3,269; DICKINSON 1997,297).

Mammi: Aquincum (OSWALD 1931, 182), Aquincum – Bécsi úti temető Drag. 33 (TOPÁL 2003,80,Pl.89.22.7), Aquincum Drag. 33 (LEBEGYEV–MÁRTON 2003, N.84,140,9. kép 2,18. kép 6), Brigetio Drag. 33 (JUHÁSZ 1935, N.170,145,Taf.XLVI.170), Gorsium Drag. 33 (FITZ–LÁNYI–BÁNKI 1976, N.125,134,168,III. t. 3), Gorsium Drag. 33 (BÁNKI 1987, N.268,204,Taf.VII); Gorsium Drag. 33 (GABLER 1967, N.37,38,48), Gorsium Drag. 18/31 (GABLER–KOCZTUR 1977, N.3,69). Mammio f(ecit): Brigetio Drag. 33 (JUHÁSZ 1935, N.171,145, Taf.XLVI.171), Gorsium Drag. 33 (BÁNKI 1974, N.9,211, IX. t. 10, kétszer benyomott bélyeg, Carnuntum (HEYDENDORFF 1949, N.72,9). Mammio: Carnuntum (HEYDENDORFF 1952, N.154,12). M^am[—]: Brigetio Drag. 32 (JUHÁSZ 1935, N.172,45,Taf.XLVI.172). Ma[mm]i m(anu): Gorsium Drag. 33 (FITZ–LÁNYI–BÁNKI 1978, N.401,197,260,VI. t.). Mam[—]: Aquincum Drag. 31 (JUHÁSZ 1936,35, 28. kép 5,34), Aquincum Drag. 33 (GABLER 1976, N.209,48). Ma[—]: Brigetio Drag. 31 (BORHY–SZÁMADÓ 1999, N.6,105 = BECK 2003,37. ábra 23.). [—]mmio: Mursa? Drag. 32 (BULAT 1958, Nr.83,83, Sl.12,83).

Mammio of(ficina): Neckenmarkt Drag. 31 (FÖ 27 (1988)[1989]298, Abb.402).

A mester mint fazekas és *offinator* is pecsételt. Valószínűleg ez utóbbi bélyege a legkésőbbi. A Les Martres-de-Veyre-ből ismert *Mammius*, valószínűleg azonos a Lezoux-

ban dolgozó fazekassal, aki mindig retrográd pecsételést használt (TERRISSE 1968,81,94,Pl.LIII).

Keltezés: Reliefdíszes áruját is ismerjük (CGP,234-235), működését 150–180 közé tehetjük (CGP,235; DICKINSON 1997,297), ugyanő 160–185 (DICKINSON 1986,191). A gorsiumi edénydepót 170/178 között kerülhetett földbe.

MANSUETUS -Le- (A mesterhez: OSWALD 1931, 183; BÉMONT–BOURGEOIS 1986, 283; DICKINSON 1986, 191; DICKINSON 2001,199).

Mansuuitus: Brigetio Drag. 31 (JUHÁSZ 1935, N.184,146, Taf.XLVI.184). Masueti: Siscia Drag. 33 (KOŠČEVIĆ–MAKJANIĆ 1995,64, Fig.37.11) Poetovio Drag. 33 (MIKL–CURK 1969, N.240,34). M^ansueti: Poetovio (Abramić 1925,96).

Keltezés: 150–180 (DICKINSON 1986, 191), ugyanő 150–160 (DICKINSON 2001,199).

MAR(.) azonos ? **MARIUS** vagy **MARO** -Dél-Gallia- (A mesterhez: OSWALD 1931,188).

Mar: Brigetio Drag. 27 (JUHÁSZ 1935, N.173,145, Taf.XLVI.173).

MAR bélyeget használó mestert Narbonne-ból is ismerünk (BÉMONT–BOURGEOIS 1986,283; PASSELAC–SABRIÉ 1986,54). Az általa használt bélyegző típusa eltér a brigetioi bélyegtől. A bélyeget nem tudjuk műhelyhez kötni.

Keltezés: Nero–Vespasianus-kori (OSWALD 1931,188) ?

MARCALLUS -?-

Marcallus f(ecit): Matrica (MÓCSY 1955, j. 8,60, talán Marcellus tévesen olvasott bélyege).

MARCELLUS -Le, Mr- (A mesterhez: OSWALD 1931, 184; CHENET–GAUDRON 1955, N.68,150-151; WALKE 1965, Taf.36,120; TERRISSE 1968,81,83,100; LOMBARD 1972,154; HOFMANN II, N.46.16; SANQUER 1978,41, Fig.2.A,41; PETITE 1980,42; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,283; KLEE 1986,84; PROVOST 1988c, N.33,61; CAG 03, N.306,156; GALLIOU 1989, N.69,76; LEROUX–PROVOST 1989, N.234.IX,195; DICKINSON 1991, N.130,52).

Marcellus f(ecit): Carnuntum (GROLLER 1907, N.16,30), Vindobona (KENNER 1909,78a). Marciili m(anu): Brigetio Drag. 33 (JUHÁSZ 1935, N.176,145, Taf.XLVI.176), Gorsium Drag. 38 (FITZ–LÁNYI–BÁNKI 1983, N.209,216, Taf.LX). Marcelli m(anu): Vindobona (KENNER 1909, 63a).

Több ilyen nevű mestert ismerünk: Lavoye-ból, Ittenweilerből, Lezoux-ból, Les-Martres-deVeyre-ből, Pont-des-Rèmes-ből és Rheinzabernből (OSWALD 1931,184; CHENET–GAUDRON 1955, N.68,151; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,283). Az ittenweileri mester egyikkel sem azonosítható. A Lezoux-ban dolgozó mester tűnhet fel Les Martres-de-Veyre-ben. A Pont-des-Rèmes és a Lavoye-ban dolgozó fazekas azonos, de bélyegzőtípusaik eltérnek a lezoux-i mesterétől (CHENET–GAUDRON 1955, N.68,150-151). Nincs kizárva, hogy „there was more than one Marcellus active at Lezoux”.

Keltezés: 115–135 (DICKINSON 1991, N.130,52), 160–190 GALLIOU 1989, N.69,76), újabban 140–165 (HARTLEY 2000,196).

MARCELLUS -Rh- (A mesterhez: OSWALD 1931,184; HOFMANN II, N.162, 34; BIEGERT–LAUBER 1995, 783).

Marcelli: Aquincum (NAGY 1943,380).

Keltezés: 160–190 (HOFMANN II, N.162,34), II. század második fele – III. század első harmada.

MARCELLINUS vagy **MARCEL(L)INUS** -Le vagy? Rh- (A mesterhez: OSWALD 1931,185; SIMON 1968, N.415,58; HOFMANN I, N.118,29; STREITBERG 1973,141; PRAMMER 1975, Abb.11.15,141; RUPRECHTSBERGER 1980, N.87,181; GARBSCH 1982, N.308,71; PÉTRY 1984,264; HEILIGMANN 1990, Liste 5,N.6.208, Abb.21.8, heiligenbergi működéséhez; DICKINSON 1991,52; MEES 2002,348).

Marcelinus: Carnuntum (MILTNER 1933, N.4,77, Fig.29.4,76). Marcellini: Brigetio Drag. 31 (JUHÁSZ 1935, N.175,145, Taf.XLVI.175). Marcellinu[—]: Pusztaszentmihály (TORMA 1883, N.95,16). [Ma]rcelinus: Gorsium Drag. 33 (GABLER 1967, N.38,39,48).

Azonos nevű mester dolgozott Westerndorfban is, az általa használt pecsételő ductusa (PRAMMER 1975, Abb.11.15, 141), eltér a rheinzaberni fazekasétól, ennek alapján valószínűleg két homonym mesterről van szó.

Keltezés: A lezoux-i mester 160–200 közötti időszakra tehető (DICKINSON 1991,52). Valószínűleg azonos a reliefdíszes kerámiát is készítő mesterekkel vagy mesterrel, ezek alapján a III. századra keltezhető (MEES 2002,348).

MARCELLINUS -We- (A mesterhez: OSWALD 1931, 185; STREITBERG 1973, 141; PRAMMER 1975, Abb.11.15, 141)

Marcelinus f(ecit): Brigetio Drag. 31 (JUHÁSZ 1935, N.174,145, Taf.XLVI.174).

Keltezés: *Comitialis*nak is dolgozott mint kiformázó fazekas, ennek alapján Commodus–Septimius Severus korára tehető (GABLER 2002,232, *Comitalis* kronológiájához).

MARCIANUS -La?, Rh, We- (A mesterhez: OSWALD 1964,185; CHENET–GAUDRON 1955,151; LOMBARD 1978, N.154,45, HOFMANN II, N.46,20, N.55,20, N.163,34; STREITBERG 1973,144).

Marcianus f(ecit): Carnuntum (HEYDENDORFF 1951, N.8,7).

Keltezés: 160–210 (HOFMANN II, N.163,34).

MARCUS -Le- (A mesterhez: OSWALD 1931,186; HARTLEY 1972, N.8,53; LOMBARD 1972,154; RUPRECHTSBERGER 1980, N.89,182; GUENNOU 1981,40; SIMPSON 1982, S116,167; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,283; DICKINSON 2001,199; BAUDOIX–FLOTTÉ–FUCHS–WATON 2002,333).

Marcus f(ecit): Aquincum Drag. 32 (PARRAGI 1976,164, 171. kép,156). Marcus: Aquincum (PARRAGI 1976,164). Marcu[—]: Carnuntum (GROLLER 1905, Fig.93,138, elképzelhető, hogy a rheinzaberni mesterhez köthető), Gorsium Drag. 31 (GABLER 1967, N.39,39,48). Aquincum (GABLER 1967, N.38,39,48).

Azonos nevű mester dolgozott még Terre-Franche-ban és Toulon-su-Allier-ban is (BÉMONT–BOURGEOIS 1986,

283; CAG 03, N.95,70). Egyelőre nem tudjuk szétválasztani az egyes fazekasok áruját. Toulon-sur-Allier – Le Lary műhelyben és Lezoux-ban dolgozó mesterek névanyaga között jelentős átfedés mutatható ki (DE FERAUDY–VERTET 1986,155), ugyanez a helyzet a Terre-Franche-ban működő fazekasok esetében is (VAUTHEY 1986,159, Fig.12,156). Fentiek alapján nem zárható, ki, hogy egy mester dolgozott mind a három helyen.

Reliefdiszes árut is gyárt (BET-DELAGE 1991, N.143-144,216, Fig.13.143-144,205).

Keltezés: 165–200 (SIMPSON 1982, S116,167, B. R. Hartley adatai alapján), Késő-Antoninus-kori (HARTLEY 1972, N.8,53), újabbán 170–200 (DICKINSON 2001,199).

MARIANUS -Gr vagy Le- (A mesterhez: OSWALD 1964,146; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,283).

Marianus: Poetovio (MIKL-CURK 1969, N.296,37).

MARINUS -He, Hy, It, schwäbische Ware, Rh- (A mesterekhez: OSWALD 1931,187; CLAUSTRES 1958,77, App.I; SIMON 1962,38,N.340-43; WALKE 1965,35, Taf.35,119,Taf.36,122; HOFMANN II, N.165,34, PLANCK 1975,238; BAATZ 1976, N.123,46,Abb.26.123,47 (H.-G. Simon); RUPRECHTSBERGER 1980, N.90,182; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,283; HEILIGMANN 1990, Liste 9,N.41,219; EINGARTNER–WEBER–ESCHBAUMER 1993, Nr.13,200; BIEGERT–LAUBER 1995,360, 472, 629-647, 727-732,784; DÜERKOP 2002,880. A heiligenbergbei mesterhez: FORRER 1911, Taf.16.38; HEILIGMANN 1990, Liste 8,N.32,215).

Marinus fecit: Vindobona (KENNER 1911,125b). Marinus f(ecit): Brigetio Drag. 32 (JUHÁSZ 1935, N.177,146, Taf.XLVI.177), Carnuntum (GROLLER 1905, Fig.63.5, 106). Marini m(anu): Gorsium Drag. 33 (BÁNKI 1987, N.272,205,Taf.VII), Carnuntum (HEYDENDORFF 1951, N.100,7), Carnuntum (HEYDENDORFF 1952, N.125,11), Vindobona (KENNER 1911,155b). Marin^m(anu)? : Vindobona (KENNER 1909,78a). Mar[*i*]nus: Brigetio Drag. 32 (BECK 2003,37. ábra 40 = BECK 2004,247,Taf.4/19). Mar[*i*]nuss[f(ecit)]: Carnuntum (KANDLER–ZÖCHMANN 1996, N.25,53,57). Mar[*i*]n(us): Brigetio Drag. 33 (FÉNYES 2002, N.56,338,T.LXI.3), Poetovio Dag. 31 (ABRAMIĆ 1925,96 = ? MIKL-CURK 1969, N.427,42).

Keltezés: 175–200 (SIMON 1978, N.206,47), II. század harmadik harmada (BAATZ 1976, N.123,46,Abb.26.123,47).

MARITUMUS -Le, Mr, Tf- (A mesterhez: OSWALD 1931,188; VAUTHEY–VAUTHEY 1958,92-93; LOMBARD 1978, N.142,42; BÉMONT–BOURGEOIS 1986, 283; RODWELL 1987, N.20,96-97; CAG 03, N.95,70).

Maritumi: Aquincum (FINÁLY 1906, N.80,98 = OSWALD 1931,188). [—]tumi: Mursa Drag. 31 (BULAT 1987, N.2,55,SI.II.4). [—]u^{mi} Aquincum (TORMA 1882, N.60,222, kérdőjelesen sorolható a mesterhez).

Keltezés: 150–180 (RODWELL 1987, N.20,96-97).

MARTIALIS -Ch, Ei, Gr, Le, Ro vagy Kelet-Gallia, Rh- (A mesterhez: OSWALD 1931, 189-190; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,283).

M^{artialis} f(ecit): Vindobona (KENNER 1911,155b).

MARTIANUS -Le*- (A mesterhez: OSWALD 1931,190; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,283).

Martiani m(anu): Aquincum (FINÁLY 1906, N.70,98, itt elválasztójel nélkül = OSWALD 1931,190).

Keltezés: Pontosabb keltezése nem lehetséges, valószínűleg II. századi fazekas, aki 180 előtt már aktív.

MARTINUS -Rh- (A mesterhez: OSWALD 1931,190; SIMON 1962, N.344,38; WALKE 1965,35; SIMON 1968, N.416,58; PÉTRY 1972,394; HOFMANN II, N.168,34; STREITBERG 1973,144; KELLNER 1976, Abb.30.26,74-75; BIEGERT–LAUBER 1995,47; BAUDOUX–FLOTTÉ–FUCHS–WATON 2002,476).

Martinus: Aquincum (NAGY 1937,269). M^{artinus} f^e(cit): Vindobona (KENNER 1911,155b). M^{artinus} f(ecit): Brigetio Drag. 33 (JUHÁSZ 1935, N.179,146, Taf.XLVI.179), Vindobona (KENNER 1911,155b). M^{artinus}: Brigetio (JUHÁSZ 1935,146,Taf.XLVI.189 = KUZMOVÁ 1992, N.99,52,Tab.7.99,56.99). M^{artinus} (retrográd): Brigetio Drag. 33 (JUHÁSZ 1935, N.181, 146,Taf.XLVI.181). M^{artin} f^e(retrográd): Aquincum Drag. 32 (KUZSINSZKY 1932,377). Mar[*ti*]nus: Aquincum Drag. 33 (NAGY 1941, N.14,216). [—]rtius s f(ecit): Mursa Drag. 33 (BRUKNER 1981, N.72,56,T.1.72). [Mar]tín f(ecit) – retrográd -: Poetovio Drag. 32 (GABLER 1986, N.100,146,Abb.9.1), Carnuntum (MILTNER 1933, 65). Scarbantia (Liszt Ferenc Múzeum Itsz. 55.183.24 = GABLER 1964,103).

Talán azonos azzal a *Martinus*al aki *Comitalis* és *Onniorix* reliefes árujának kiformázója Westerndorfban (STREITBERG 1973,144).

Keltezés: Commodus–Septimius Severus-kori (GABLER 1986, N.100,146).

MARTIUS vagy **MARTIO** -Al, Av, It, La, Le, Rh- (A lezoux-i mesterhez: OSWALD 1931,190-191; HOFMANN I, N.120,29; BAYARD 1980, N.22,170,Pl.13.22,169; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,283; DICKINSON 1986,191; PROVOST 1988, N.150.183,102; N.27,48; PROVOST 1988b, N.91,77; GALLIOU 1989, N.109,96, N.235,154; HARTLEY 2000,196; DICKINSON 2001,200. Az Ittenweilerihez: FORRER 1911,215, Abb.231. A Rheinzabernihez: HOFMANN II, N.167,34; BERNHARD 1976, Liste 8,N.195.3; LOMBARD 1978, N.155,45; CAG 45, N.103,150; BLASZKIEWICZ–DUFURNIER 1989,258; HEILIGMANN 1990, Liste 8,N.34,215; EINGARTNER–ESCHBAUMER–WEBER 1993, N.14,200; BIEGERT–LAUBER 1995,219-220,361-362,473,649).

M^{artius} f(ecit): Brigetio Drag. 33 (JUHÁSZ 1935, N.183,146,Taf.XLVI.183), Siscia Drag. 33 (KOŠČEVIĆ – MAKJANIĆ 1995,66, Fig.37.10). Mart: Cibalae (DIMITRIJEVIC 1979,243, csak kérdésesen sorolható ide). Marti m(anu): Poetovio (MIKL-CURK 1969, N.274,36). Marti(us) fe(cit): Poetovio (MIKL-CURK 1969, N.495,45). [.]artius f(ecit): Mursa (TORMA 1883, N.72,14).

A Lavoye-ban reliefdiszes edényeket készítő mester dolgozott még Avocourt-ban és Allieux-ben is (CHENET–GAUDRON 1955, N.70,151-152). A lezoux-i mester a reliefdiszes edényeket is gyártott (BET-DELAGE 1991, N.146,216, Fig.13.146,205).

Keltezés: 155–190 közé (GALLIQU–SANQUER 1979,8), 155–180 (GALLIQU 1989, N.109,96, N.235,154), 160–185 (DICKINSON 1986,191). A rheinzaberni mester 160–190 között működhetett (HOFMANN II, N.167,34). Azonos nevű mester dolgozott a Flavius korban La Graufesenqueban, az ő bélyegei között is előfordul a f(ecit) formula (LOMBARD 1978, N.77,31).

Valemelyik fentebbi mesterhez köthető: Mart[—] Aquincum (TORMA 1882, N.30,219).

MASCELLIO -Le- (A mesterhez: OSWALD 1931,192; BÉMONT–BOURGEOIS 1986, 283; DICKINSON 1986, 192; CGP,290; DICKINSON–HARTLEY–PENGELLY 2004,48).

Mascellion m(anu): Gorsium Drag. 33 (GABLER 1967, N.40,39,48). Mascellio f(ecit): Matrica (MÓCSY 1955, j. 8,60). M(a)sciili: Poetovio Drag. 33 (MIKL–CURK 1969, N.260,35). Masceli[—]: Gorsium Drag. 33 (GABLER 1967, N.41,39,48).

Keltezés: Reliefdíszes áruját is ismerjük, működését 160–195 közé tehetjük (CGP,290). B. DICKINSON 160–190 közti időszakot javasolt (DICKINSON 1986,192), illetve 170–200 (DICKINSON–HARTLEY–PENGELLY 2004,48) a gorsiumi leletek alapján.

MASCULUS vagy **MASCLUS** -Gr- (A mesterhez: OSWALD 1931,192; MARY 1967,43; HOFFMANN I, N.102,17; LOMBARD 1978, N.78,31; BÉMONT–BOURGEOIS–BOURGEOIS 1986,283; DICKINSON 1991, N.132,52; KRAUS 1992, N.066,69; MEES 1995,85; GABLER 2004a,142–143).

Masculi m(anu): Aquincum (NAGY 1937,264). M[asc]uli m(anu): Aquincum Drag. 31 sic! (NAGY 1941, N.15,216). *Keltezés:* Reliefdíszes gyártása alapján 80–120 közé tehetjük (MEES 1995,85).

MASUETUS vagy **MANSUETUS** -Le, Mr- (A mesterhez: OSWALD 1931,183; TERRISSE 1968,81,83,100; HOFMANN I, N.121,29; HOFMANN II, N.47,14; PETITE 1980,42; BÉMONT–BOURGEOIS 1986, 283; DICKINSON 1986, 191).

Masueti f(ecit): Vindobona Drag. 33 (Rennweg 44 FNR. 89/323). M^{asuti}?: Carnuntum (GROLLER 1905, Fig.9). Masueti: Brigetio Drag. 31 (JUHÁSZ 1935, N.185,146, Taf.XLVI.185), Savaria Drag. 31 (BIRÓ 2004,20.t.7). Masuet[—]: Carnuntum Drag. 33 (GABLER–RAUCHENWALD é.n., N.94,458).

Keltezés: 150–180 (HOFMANN I, N.121,29; DICKINSON 1986,191).

MATERNIANUS -Rh- (A mesterhez: OSWALD 1931, 200; SIMON 1968, N.417,58; HOFFMANN, N.171,34; RUPRECHTSBERGER 1980, N.92,183).

Materninus fe(cit): Poetovio Drag. 31? (GABLER 1986, N.101,146, Abb.8.17). M^{aternian(us)} f(ecit): Intercisa (Intercisa II, N.55,100). Aquincum (Budapest Történeti Múzeum 55.21.99 = GABLER 1964,101, nem biztos, hogy a rheinzaberni mesterhez kapcsolható a bélyeg).

Valószínűleg több hasonló nevű mester tevékenykedett, bélyegük ismert Heiligenbergben, Rheinzabernben, West-

erndorfban és talán Bregenzben is (STREITBERG 1973,144). Talán a rheinzaberni mester dolgozott Westerdorfban mint *Comitalis* kiformázója (STREITBERG 1973,144).

Keltezés: Commodus–Septimius Severus-kori (GABLER 1986, N.101,146).

Valamelyik mesterhez tartozik a brigetioi bélyeg is (MNM ltsz. 60.25.12 = GABLER 1964,101).

MATERNINUS -Le- (A mesterhez: OSWALD 1931,194; BAYARD 1980, N.64,172, Pl.16.64,174; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,283).

Maternin f(ecit): Gorsium (FITZ–LÁNYI–BÁNKI 1976, N.126,134,168, III. t. 4). Mat^ernin[—]: Aquincum Drag. 31 (KUZSINSZKY 1932,377), Gorsium Drag. 33 (GABLER 1967, N.42,39,48). M^{at}ern[—]: Carnuntum (KANDLER–ZÖCHMANN 1996, N. 26, 53, 57). Materninus: Aquincum (MAHLER 1907,246). Mate[—]: Baláca Drag. 31 (GABLER 2004, N.63,130,3. ábra 7,159).

Keltezés: Antoninus-kori (GABLER 2004, N.63,130), 140–180 (BAYARD 1980, N.64,172).

MATERNINUS -Rh- (A mesterhez: OSWALD 1931,194).

M^{aternin} f(ecit): Budaörs Drag. 32 (Ottományi K. 2003 évi ásatása V/132 obj.). Materninus: Brigetio Drag. 31 (JUHÁSZ 1935, N.187,146, Taf.XLVI.187), Matrica (MÓCSY 1955, j. 14,62), Baláca Drag. 31 (GABLER 2004, N.63,130). Matiirninus: Aquincum (FINÁLY 1906, N.82,98 = OSWALD 1931,194). Maternin[—]: Sirmium Drag 32 (BRUKNER 1981, N. 45, 55, T. 1. 56). Mate[rni]nus fe(cit): Gerulata Drag. 32 (GABLER–PICHLEROVÁ 1996, N.193). [—]irninus: Aquincum (FINÁLY 1906, N.82,98).

Keltezés: Valószínűleg ugyanez a mester dolgozott Westerdorfban, mint *Helenius* kiformázója (GABLER–KELLNER 1993, 194). Késő-Antoninus–Severus-kori.

Valamelyik mesterhez tartozik a Matern[—] bélyeg-töredék: Winden am See (GABLER 1979, N. 56, 44) és a Materni[.]nu[—] bélyeg-töredék Aquincumból (TORMA 1882, N. 31, 119–220 = FINÁLY 1906, N. 83, 98).

MATERNUS -Le- (A mesterhez: OSWALD 1991,194; LOMBARD 1972,154; HOFMANN I, N.122,29; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,283; CGP,233; BET–DELAGE 1991, N.17,214, Fig.1.17,194).

Matern m(anu): Aquincum Drag. 27 (FINÁLY 1906, N.84,98 = OSWALD 1931,194). Maternus f(ecit): Aquincum (FINÁLY 1906, N.85,98).

A mester résztvevett a reliefdíszes kerámiagyártásban is, *infra extra formam* bélyegét ismerjük (BET–DELAGE 1991, N.17,214, Fig.1.17,194). Valószínűleg *Censorinus* és *Paternus* kiformázója (CGP,233).

Keltezés: 150–180 (CGP,233).

MATERNUS -He, Rh- (A mesterhez: OSWALD 1931,195; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,283).

Matiirnu[—]: Aquincum (NAGY 1937,263).

Keltezés: Traianus–Antoninus-kori.

Valamelyik mesterhez tartozik a [—]ternus fecit Vindobonából (KENNER 1909,70b).

MATINUS vagy **MATINA** (A mesterhez: OSWALD 1931,195; HOFMANN I. N.173,34).
 Matinu: Matrica (KOVÁCS 1999,67).
Keltezés: 160-190 (HOFMANN I. N.173,34).

MATIO -Le- (A mesterhez: BÉMONT–BOURGEOIS 1986, 283).

Mato f(ecit): Carnuntum a publikáló dél-galliainak tartja (SWOBODA-MILENOVIĆ 1957, N.1,38), ott ilyen nevű mester a legutóbbi összeállítás alapján nem található (BÉMONT–BOURGEOIS 1986,283), sokkal valószínűbb, hogy a bélyeg a Lezoux-ban dolgozó mesterhez köthető -Mat^oio f(ecit) feloldást javasolok-. Mato f(ecit): Carnuntum (HEYDENDORFF 1952, N.126,11).

Keltezés: Traianus–Antoninus-kori.

MATTIUS -Le?- (A mesterhez: OSWALD 1931,196; HARTLEY 1972,17,21; HOFMANN I, N.246,31; PROVOST 1988, N.150.183,103, a lokalizációhoz; DICKINSON 2001,200).

Matti m(anu): Brigetio Drag. 33 (JUHÁSZ 1935, N.189, 146, Taf.XLVI.189 = KUZMOVÁ 1992, N.100,52, Tab.7.100, 56.100), Carnuntum Drag. 33 (KANDLER-ZÖCHMANN 1996, N.27,53,57), Gorsium Drag. 33 (FITZ –LÁNYI–BÁNKI 1978, N.393,197,260,V. t.). Matti^m(anu): Brigetio Drag. 33 (JUHÁSZ 1935, N.189,146, Taf.XLVI.189).

Keltezés: 140–190 között működött (HOFMANN I, N.246,31; PROVOST 1988, N.150.183,103), újabban 135–165 (DICKINSON 2001,200).

MATUGENUS -Rh, We- (A mesterhez: OSWALD 1931,197; STREITBERG 1973,144; HOFMANN II, N.175,34).

Matuge f(ii)(cit): Carnuntum – Grab. 44 Drag. 31 (UNTERSUCHUNGEN, 44.1,143,Taf.33.1), Matrica Drag. 33 (MNM ltsz: 64.12.4).

Keltezés: II. század harmadik harmada – 233.

MATURUS -Le*- (A mesterhez: OSWALD 1931,197; WALKE 1965, Taf.35,118; LOMBARD 1972,154; HOFMANN I, N.124,29; Castella 1987, Tombe 38,N.43-44,99; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,283; PROVOST 1988, N.150.183,103; PROVOST 1988b, N.41,54).

Maturi m(anu): Carnuntum (GROLLER 1906, N.15,115 = OSWALD 1931,197). [—]tumi: Mursa Drag. 18/31 (BULAT 1987, N.2,55). [—]atu^rus f(ecit): Vindobona (KENNER 1911,155b, ?)

Keltezés: 140–190 (HOFMANN I, N.124,29; PROVOST 1988, N.150.183,103).

MAXMINUS vagy **MAXIMINUS** -Le- (A mesterhez: OSWALD 1931,197; HARTLEY 1972,20; AINSWORTH–RATCLIFFE–DENSHAM 1974,312,314-316; HARTLEY 1974, N.4,205; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,283; DICKINSON 1999,276; DICKINSON 2001,200).

Maximi: Carnuntum (HEYDENDORFF 1952, N.145,11). Max[imin]i fe(cit): Aquincum Drag. 31 (KUZSINSZKY 1932,377).

Keltezés: Késő-Antoninus-kori, 160–200, késői áruját még a Severus korban is használták (HARTLEY 1974, N.4,

205). B. DICKINSON alapján: 160–190 (DICKINSON 1999, 276).

MAXIMUS -Le, Tf- (A mesterhez: OSWALD 1931,198; CHENET–GAUDRON 1955, N.74,154,198; VAUTHEY–VAUTHEY 1958,92-93; LOMBARD 1972,154; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,283; CAG 03, N.95,70, N.306,156; HARTLEY 2000,196).

M^{axi} ma(nu): Strido, Trnovscak Drag. 33 (TORMA 1883, N.96,16 = GABLER 1990,153).

Lavoye-i működése kérdéses (CHENET–GAUDRON 1955, N.74,154,198).

Keltezés: 170–200 (HARTLEY 2000,197, Somptingben (Sussex) Geta éremmel együtt került elő).

MECCO -Rh- (A mesterhez: OSWALD 1931,198; GARBSCH 1982, N.182-184,68).

Mecco: Brigetio Drag. 33 (JUHÁSZ 1935, N.190,146, Taf.XLVI.190 = KUZMOVÁ 1992, N.284,74, Tab.22.284, 56.284).

Keltezés: Késő-Antoninus-kori.

MELAEUSUS -Rh- (A mesterhez: OSWALD 1931,200; WALKE 1965, Taf.36,121; SIMON 1968, N.421,58; CHRISTLEIN–KELLNER 1969, Abb 34.7-9,152-153; BAATZ 1976, N.125,46 (H.-G. SIMON); PLANCK 1975,238; HOFMANN II, N.178,34; BAATZ 1976, N.125,46; GARBSCH 1982, N.28,58, talán Heiligenbergben is dolgozott).

Melaussus –minden s retrográd-: Mursa Drag. 33 (BULAT 1958, N.53,81,Sl.12.53). Melausus: Carnuntum (KANDLER-ZÖCHMANN 1996, N.28,53,57), Carnuntum Drag. 31 (GABLER–RAUCHENWALD é.n., N.121,461), Carnuntum (HEYDENDORFF 1949, N.28,6), Gorsium Drag. 18/31 (GABLER 1967, N.43,39,48), Brigetio Drag. 31 (JUHÁSZ 1935, N.191,146,Taf.XLVII.191), Vindobona Drag. 31 (EHRENHÖFER–PICHLER 2001, N.4,291, Taf. 3.4-5,292). Melaussus f(ecit): Brigetio Drag. 32 (JUHÁSZ 1935, N.193,146, Taf.XLVII.193), Brigetio Drag. 33 (JUHÁSZ 1935, N.194,146, Taf.XLVII.194), Mursa Drag. 31 (BULAT 1958, N.54,81,Sl.12.54). Melausus fe(cit):

Aquincum (FINÁLY 1906, N.87,98 = OSWALD 1931, 200), Aquincum (NAGY 1937,263); Aquincum Drag. 31 (GABLER 1976, N.210,48 = Instrumenta, N.52,77), Brigetio Drag. 33 (JUHÁSZ 1935, N.197,146, Taf.XLVII.197). Melauss(az s betűk retrográdak)u f(ecit): Mursa - Grob 38 Drag. 33 (GÖRICKE–LUKIC 2000, Grob 38.3,136). Melaus fe(cit): Ad Flexum Drag. 33? (GABLER 1989, N.88,247, Fig.95.88), Aquincum (FINÁLY 1906, N.86,98), Brigetio Drag. 33 (JUHÁSZ 1935, N.196,146, Taf. XLVII.196). Melaus[—]: Brigetio Drag. 33 (JUHÁSZ 1935, N. 195, 146, T. XLVII. 195). Mela[—]: Aquincum (FINÁLY 1906, N.86,98). Mel[—]: Carnuntum (HEYDENDORFF 1952, N.158,12 = KANDLER-ZÖCHMANN 1996, N.195,147,T.XLVII.195). M[elau]s fe(cit)?: Gorsium (BÁNKI 1987, N.267,204,Taf.VII). [—]elausus: Brigetio Drag. 31 (JUHÁSZ 1935, N.362,Taf.XLIX.362 = EICHLER 1937, N.362,159). —]ausus: Brigetio (JUHÁSZ 1935, N.192,146, Taf.XLVII.192). Brigetio (MNM ltsz. 56.18.5 = GABLER 1964,103).

A mester Pfaffenhofenben és talán Westerndorfban is dolgozott (STREITBERG 1973,144; GABLER 1976, N.210,48).

Keltezés: III. század első fele (Instrumenta, N.52,77). Késő-Antoninus-Severus-kori (GABLER-RAUCHENWALD é.n., N.121,461).

MELUTTA -Rh-

Melutta^of(ecit): Carnuntum Drag. 32 (GABLER-RAUCHENWALD é.n., N.122,462). Melutta f(ecit): Aquincum (TORMA 1883, N.27,7-8).

Keltezés: Késő-Antoninus-Severus-kori (GABLER- RAUCHENWALD é.n., N.122,462).

MEM -Közép-Gallia- (A mesterhez: OSWALD 1931,201; BÉMONT-BOURGEOIS-BOURGEOIS 1986,283 nem ismeri).

Mem: Poetovio (MIKL-CURK 1969, N.270,36).

Keltezés: Traianus-Antoninus-kori.

MERCATOR -Gr, Ba- (A mesterhez: OSWALD 1931,202; DE SCHAEZTEN-VANDERHOEVEN 1964,36-37, Pl. VIII.45-47,67; HOFFMANN I, N.108,17; BÉMONT-BOURGEOIS 1986,283; MARICHAL 1988, N.97; PROVOST 1988b, N.181,118; ROQUETTE-RICHARD-SOYRIS 1989, N.79,296, Fig.5.79,307; DICKINSON 1991, N.52,48; MEES 1995,85; GABLER 2004a,142).

Mercator: Vindobona Drag. 33 (DONAT-PICHLER-SEDLMAYER 2002,95).

Keltezés: Talán azonos a reliefdíszes edényeket is gyártó mesterrel, ez alapján 90-100 közé keltezhetjük (MEES 1995,85), illetve 80-110 (DICKINSON 1991, N.52,48).

MERCATOR -Le- (A mesterhez: OSWALD 1931,202-203; LOMBARD 1972,154; HOFMANN I, N.126,29; CGP,287-290; BET-DELAGE 1991, N.18,214, Fig.1.18, 194, N.147,216, Fig.13.147,205, N.281-282,218, Fig.19.281-282, 211).

Mercator: Brigetio Drag. 18 (BECK 2003,37. ábra 21 = BECK 2004,245,Taf.4/15).

Keltezés: Két mester is készített ezen a néven reliefdíszes sigillátát (CGP,287-290). Ezek közül *Mercator* I használja ezt a bélyegformát (BET-DELAGE 1991, N.18,214, Fig.1.18,194; CGP,287). Működését 140-180 közé tehetjük (CGP,289).

MERCATOR -He, Le, Vi?- (A mesterhez: OSWALD 1931,202-203; HOFMANN I, N.126,29; STREITBERG 1973,145; PLANCK 1975,238; BÉMONT-BOURGEOIS 1986,283; PROVOST 1988d, N.66,54; DICKINSON 1986,192; A heiligenbergi működéséhez: SIMON 1970, N.32,101-102; SIMON 1977, N.2,95; HEILIGMANN 1990, Liste 8, N.37-38,215, Liste 9, N.50,219; BIEGERT-LAUBER 1995,51,138,221).

Mercator^o m(anu): Brigetio Drag. 33 (JUHÁSZ 1935, N.198,147, Taf.XLVII.198 = KUZMOVÁ 1992, N.102,52-53, Tab.8.102,56.102), Gorsium Drag. 33 (GABLER 1967, N.44,39,48).

Valószínűleg nem azonos a westerndorfi fazekassal, aki pályafutását Lezoux, Windisch, Heiligenberg és Rheinzabern szerint, majd Westerndorfban folytatta G. Streitberg

után (STREITBERG 1973,145). Eszerint több azonos nevű mester működésével kell számolnunk.

Keltezés: 170-190 (DICKINSON 1986,192).

MERCO -La- (A mesterhez: OSWALD 1931,203; HOFMANN II, N.61,21; BÉMONT-BOURGEOIS 1986,283).

Mercó: Scarbantia (Liszt Ferenc Múzeum Itsz. 55.183 = GABLER 1964,101), Tokod (Dorogi Tájézmúzeum Itsz. 61.1.59 = GABLER 1964,101).

Keltezés: 160-210 (HOFMANN II, N.61,21).

MERINUS -?-

Merinus^of(ecit): Aquincum (NAGY 1937,264).

MEΘILLUS vagy **MEDDILUS** -Gr- (A mesterhez: OSWALD 1964,199; HOFMANN I, N.104,17; LOMBARD 1978, N.269,65; HARTLEY 1987,114; DICKINSON 1991,52; MEES 1995,85; DICKINSON 2001,200).

Meθili: Savaria Drag. 18? (Savaria Múzeum Itsz. 63.1.1592).

Keltezés: Vespasianus-Titus, 60-80 (MEES 1995,85), 60-85 (HARTLEY 1987,114), 70-85 (DICKINSON 2001,200).

MICCIO -Le* és? Rh ?- (A mesterhez: OSWALD 1931,205; SIMON 1962, N.346,38, Abb.17.346,39; SIMON 1968, N.423,59; HOFMANN II, N.181,34, Rheinzabernben blickweileri import edényen jelenik meg; BÉMONT-BOURGEOIS 1986,283; BIEGERT-LAUBER 1995,474).

Miccio^o f(ecit): Carnuntum Drag. 27 (HUDECZEK 1965,75,N.2,78,Abb.1.2,75). Mi[—]: Aquincum Drag. 31 (GABLER 1976, N.211,48).

Ezen a néven valószínűleg több fazekas is működött Heiligenbergben, Lubiában, Lezoux-ban, La Madelein-ben és talán Rheinzabernben is (SIMON 1962, N.346,38, Abb.17.346,39; BÉMONT-BOURGEOIS 1986, 283), ezek között az összefüggés nem tisztázott, valószínűleg több közülük azonos. Az itt közölt bélyegek a Lezoux-ban dolgozó mesterhez köthető.

Keltezés: Hadrianus-Antoninus-kori (160 előtt már működött).

MICCIO -Rh-

Miccio: Cibalae Drag. 33 (ŠARANOVIC-SVETEK 1971, N.3,175,Fig.1,170 = DIMITRIJEVIC 1979,243).

Keltezés: Késő-Antoninus-Severus-kori.

MICCIUS -Le*- (A mesterhez: BÉMONT-BOURGEOIS 1986,283; HARTLEY 2000,196; talán egy korábbi Flavius-kori mesterről: JOUBEAUX 1982, A60,50).

Miccus f(ecit): Azaum Drag. 27 (HORVÁTH 2003, N.307,173,Abb.13.12,191).

Keltezés: 150-180 (HARTLEY 2000,196).

MERCUSSA -Le- (A mesterhez: OSWALD 1931,203; BÉMONT-BOURGEOIS 1986,283; RODWELL 1987, N.22,97; HARTLEY 2000,196; DICKINSON 2001,200).

Mercussa: Aquincum (TORMA 1882, N.32,220 = FINÁLY 1906, N.88,98 = OSWALD 1931,203), Carnuntum (SWOBODA-MILENOVIC 1957, N.2,38), Carnuntum (HEYDENDORFF 1952, N.127,11).

Keltezés: 155–190 (RODWELL 1987, N.22,97), illetve 150–180 (DICKINSON 2001,200).

METTIUS -Le*- (A mesterhez: OSWALD 1931,204; HARTLEY 1970,29-30; SCHÖNBERGER 1970, N.40,27; HARTLEY 1972,21; LOMBARD 1972,154; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,283; DICKINSON 1991, N.4,55; DICKINSON 2001,200).

Me?tiu[.]f(retrográd f): Gorsium Drag. 31 (GABLER 1967, N.84,44,49; azonosítás a rajz alapján, Gabler Dénesnél MITI.I. szerepel).

Keltezés: 135–160 (DICKINSON 1991, N.4,55), ugyanő 135–165 (DICKINSON 2001,200).

MILUO -Gr- (A mesterhez: OSWALD 1931.205.)

Milo [f]jeci?: Solymár – 154. sír (V. KOCZTUR 1991,154.8,205,XXXVIII. t. 154.8,318).

Keltezés: I. sz. (OSWALD 1931.205), a solymári temetőből Hadrianus veretével együtt kerül elő, ezért Traianus – Hadrianus-kori működése valószínűbb.

MODESTUS vagy **MODESTOS** -Gr, Mn- (A mesterhez: OSWALD 1931,207-208; THEVENOT 1948, N.360-373, 343; CLAUSTRES 1958, App.1,77; De SCHAETZEN–VANDERHOEVEN 1964,36-37, Pl.VIII.51,IX.1-8,67-68; HOFFMANN I, N.109,17; BÉMONT 1976, N.220-222,52-53; GALLIOU 1978,22; LOMBARD 1978, N.81,31; DICKINSON–HARTLEY 1982,120-122; REDDÉ 1985, 71; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,283; HARTLEY 1987,114; MARICHAL 1988, N.21,27,46; PROVOST 1988, N.150.183,102; PROVOST 1988b, N.201,126; CAG 03, N.306,156; GALLIOU 1989, N.242,VIII.15,170; HOSDES–JACQUES 1989, J87–J70D,171; ROQUETTE–RICHARD–SOYRIS 1989, N.81,296, Fig.5.81,307; DICKINSON 1991, N.53-55,48, N.134-135,52; TILHARD 1988,142; DICKINSON 1991,48; MEES 1995,87; DICKINSON 1997,299; PROVOST et alii 1999, N.32,225; POMMERET 2001, N.363,261; DÜERKOP 2002,888).

Off(icina) Modi: Carnuntum (GRÜNEWALD 1983, Taf.7.32, Taf.9.11). Modiustus: Carnuntum (HEYDEN-DORFF 1951, N.112,8).

A pannoniai darabok la graufesenque-i gyártmányok.

Keltezés: Reliefdíszes kerámiát is gyártott. Működését 50–70 közé tehetjük (MEES 1995,87), 50–65 (HARTLEY 1987,11), 60–75 (DICKINSON 1997,299).

MODESTUS -Rh- (A mesterhez: OSWALD 1964,208; HOFMANN II, N.183,34).

Modestus: Carnuntum (KANDLER-ZÖCHMANN 2001, N.459,84,Taf.15.459,97).

Keltezés: 160-210 (HOFMANN II, N.183,34).

MOMUS -?-

Momus fec(it): Brigetio Drag. 31 (JUHÁSZ 1935, N.199,147, Taf.XLVII.199).

Keltezés: Talán azonos a 60–75 (HARTLEY 1987,114), 75–80 (DICKINSON 1991, N.56,48), 70–90 között működő (MEES 1995,87-88) la graufesenque-i **MOMO** vagy **MOMMO**-val (Róla: THEVENOT 1948, N.375-377,344; BENOIT 1950,123; MARY 1967,43; LOMBARD 1972, 168; PLANCK 1975,256, Abb.38.259; HOFFMANN I,

N.110,17; BÉMONT 1976, N.223-231,53-55; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,283; KLEE 1986,85; CAG 03, N.306,156; EVANS – METCALF 1989, N.3-4,39; HOSDES–JACQUES 1989, J87 – J104C,171; ROQUETTE–RICHARD–SOYRIS 1989, N.82,296, Fig.5.82,307; CAG 03, N.70,65; BARTHÉLEMY–DEPIERRE 1990,87; HEILIGMANN 1990, Liste 3, N.9,205, Taf.49.18; DICKINSON 1991, N.56,48, N.136,52; MEES 1995,87-88). Rosszul olvasott bélyege **NOMUS** aki Montans-ban és talán La Graufesenque-ban dolgozott? (róla: TILHARD 1988, 142-143).

MONTICUS -Gr- (A mesterhez: OSWALD 1931,211; MARY 1967,43; HOFMANN I, N.113,17; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,283; HOSDES–JACQUES 1989, tombe J.87,143,171; BARTHÉLEMY–DEPIERRE 1990, 8; KRAUS 1992, N.622,71; HEILIGMANN–BATSCH 1997,77-78,Abb.31.7,78).

Of(icina)Montic[.]: Brigetio Drag. 27 (JUHÁSZ 1935, N.200,147,Taf. XLVII.200, nála mint *Monto* szerepel).

Keltezés: 55-80 (HOFMANN I, N.113,17; HOSDES–JACQUES 1989, tombe J.87,143,171; BARTHÉLEMY–DEPIERRE 1990,81).

MOSCUS -La, Bl vagy We- (A mesterekhez: OSWALD 1931,211; SCHÖNBERGER 1970, N.44,27,Abb.2.44,26. A Lavoye-ban dolgozó mesterről: CHENET–GAUDRON 1955, N.82,157; HARTLEY 1970,30; HOFMANN II, N.65,21; SCHÖNBERGER 1970, N.44,27; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,283. A westerndorfíhoz: STREITBERG 1973,145).

Moscu f(ecit): Aquincum (OSWALD 1931,211).

Pontosan nem megállapítható, hogy melyik mesterről van szó. Azonos nevű fazekas Westerndorfban is dolgozott (STREITBERG 1973,145). Valószínűleg nem azonos a Lavoye-ban és Blickweilerben dolgozó mesterrel, ellentétben G. Streitberg feltételezésével (STREITBERG 1973, 145). A Lavoye-ban dolgozó mester is használja ezt a formulát (CHENET–GAUDRON 1955, N.82,157). Nem dönthető el, hogy a pecsétlő egyezik-e, mivel a darab nincs rajzon közölve

Keltezés: Ha a Lavoye-ban vagy a Blickweilerben dolgozó mesterről van szó akkor: Hadrianus-kori (OSWALD 1931,211; CHENET–GAUDRON 1955, N.82,157), a 135-139 között záródó Saalburg – Erdkastell anyagában már megtalálható (HARTLEY 1970,30). A westerndorfi mester *Helenius*al dolgozik (STREITBERG 1973,145), ennek alapján Commodus–Severus-kori (GABLER 2002, 232-233, *Helenius* kronológiájához).

MOXIUS -Le- (A mesterhez: OSWALD 1931,212; WALKE 1965, Taf.34,118; De SCHAETZEN–VANDERHOEVEN 1964,38-39, Pl.IX.16-17,68; HARTLEY 1972, 21; PLANCK 1975,240; HOFMANN I, N.248,31; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,283; CGP,296; BET-DELAGE 1991, N.19-20,214, Fig.1.19-20,194, N.282,218, Fig.19.282,211; DICKINSON 2001,201).

Moxi m(anu): Aquincum Drag. 31 (FINÁLY 1906, N.91.a, 98 = OSWALD 1931,212). Moxi[—]: Aquincum (TORMA 1882, N.33,220 = CIL III 12014,394a = FINÁLY 1906, N.91.b,98).

Keltezés: Valószínűleg azonos a reliefdíszű sigillátát is készítő mesterrel (CGP,296; BET-DELAGE 1991, N.19-20,214, Fig.1.19-20,194), motívumai alapján *Cinnamus* köréhez köthető.

Keltezés: 135–170, B. Dickinson 130–160 (DICKINSON 2001,201).

MUSCELLA vagy **MUSCELLIA** -Rh, We- (A mesterhez: OSWALD 1931,214; STREITBERG 1973,145).

Muscella f(ecit): Carnuntum Drag. 32 (GABLER–RAUCHENWALD é.n., N.147,465, *Muscere* f(ecit) olvasat is lehetséges). [—]scella f(ecit): Brigetio Drag. 32 (FÉNYES 2002, N.296,322,T.XLV. 2).

Keltezés: 160-233 (GABLER–RAUCHENWALD é.n., N.147,465).

MUSICUS -Le- (A mesterhez: WALKE 1965, Taf.36,121, Taf.36,121-122; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,283).

Musici m(anu): Brigetio Drag. 33 (JUHÁSZ 1935, N.201, 147, Taf.XLVII.201), Matrica (MÓCSY 1955, j. 14,62). Mu[sic]i m(anu): Aquincum Drag. 31 (NAGY 1958, j. 76,185).

Keltezés: Hadrianus–Antoninus-kori.

MUXTULLUS -Le- (A mesterhez: OSWALD 1931,214; DE SCHAETZEN–VANDERHOEVEN 1964,38-39, Pl.IX.19-20,68; WALKE 1965, Taf.34,117; HÜBENER 1970, Grab. 17,38,55-56; HOFMANN I, N.129,29; HARTLEY 1972,16-17; LOMBARD 1972,154; BAYARD 1980, N.2,150, Pl.2.2,152; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,283; CAG 03, N.306,156; GALLIOU 1989, N.109,96; DICKINSON 1991, N.59,49; DICKINSON 2001,201).

°Muxtulli°m(anu): Mursa (TORMA 1883, N.73,14 = ? MNM Itsz. 33.879 = GABLER 1964,99). Muxtulli m(anu). Mursa Drag. 32 (BULAT 1958, N.55,82,Sl.12.55), Vindobona Drag. 33 (GABLER 1977, K68,220). Mu+tulli m(anu): Carnuntum Drag. 33 (KANDLER–ZÖCHMANN 1996, N.29,53,57). Muxtulli m(anu) -retrográd-: Aquincum (SZILÁGYI 1945, 455 = GABLER 1976, N.212,48). Aquincum Drag. 31 (GABLER 1976, N.212,48), Brigetio Drag. 31 (JUHÁSZ 1935, N.202,147,Taf.XLVII.202). Mux-tuli[—]: Carnuntum (HEYDENDORFF 1949, N.29,6). Mux[tu(l)li] m(anu): Gorsium Drag. 18/31 (GABLER 1967, N.45,40,48). [M]uxtulli m(anu): Vindobona (KENNER 1911, 155b). [—]ulli m(anu): Vindobona (KENNER 1911, 155b).

Keltezés: 140–190 (HOFMANN I, N.129,29), 150–180 (DICKINSON 1991, N.59,49), ugyanő 140–170 (DICKINSON 2001,201).

NATALIS -Ba- (A mester díszítetlen árujához: OSWALD 1964,217; KARNITSCH 1959,27; WALKE 1965,34, Taf. 34,117; HOFMANN 1966a,36; PLANCK 1975,240; LOMBARD 1978, N.83-84,31-32; RUPRECHTSBERGER 1980, N.98,184, BÉMONT–BOURGEOIS 1986,283; HEILIGMANN 1990, Liste 5, N.6,208, Abb.21.9, Taf.65.10; MEES 1995,111; DÜERKOP 2002,892; GABLER 2004a, 148).

Nat[—]?: Gorsium Drag. 33 (GABLER 1967, N.46,40,48). **Keltezés:** Reliefdíszes gyártása alapján 110–140 közé keltezhetjük (MEES 1995,111).

NATALIS ET CATULLUS -Rh, We- (A mesterhez: HOFMANN II, N.186,34; STREITBERG 1973,145; GARBSCH 1982, N.299,71, *Catullus* önálló produkciójához).

Nat°cat°?: Brigetio Drag 31R (FÉNYES 2002, N.297,322, T.XLV.3).

Keltezés: 170–210 (HOFMANN II, N.186,34), Western-dorfbán Helenius áruján jelenik meg bélyegük, ennek alapján Commodus-Severus-kori.

NICIUS -Gr, Mn- (A mesterhez: KARNITSCH 1959,24; DE SCHAETZEN–VANDERHOEVEN 1964,38-39, Pl. IX. 27, 68; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,283; ROQUETTE–RICHARD–SOYRIS 1989, N.85,296-297, Fig.5.85,307).

Nc: Sirmium Drag. 17 (BRUKNER 1981, N.58,56)

Reliefdíszű sigillátákat is gyártott (KARNITSCH 1959,24).

Keltezés: Nero–Vespasianus-kori (BRUKNER 1981, N.58, 56; ROQUETTE–RICHARD–SOYRIS 1989, N.85, 296-297).

NIM -Le- (A mesterhez: HOFMANN I, N.132,29, talán erről; CAG 72, N.021,168;).

N(retrográd)im: Ságvár (TORMA 1883, N.66,13). Ny^m: Savaria (TORMA 1883, N.93,16, olvasata problematikus).

Keltezés: Traianus–Antoninus-kori.

NIVALIS vagy **NIMALIS** -He, Rh- (A mesterhez: OSWALD 1931,220; SIMON 1962, N.348,38; HOFMANN II, N.187,34; SIMON 1978, N.209,49,Abb.9.209,47; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,283; KLEE 1986,85; HEILIGMANN 1990, Liste 9,N.51,219, Taf.151.27; BIEGERT–LAUBER 1995,102,224-226,475).

Nivalli: Gorsium (BÁNKI 1990, N.307,123,Taf.XXI).

Keltezés: 140–170 (SIMON 1978, N.209,49).

NOTUS -Gr- (A mesterhez: OSWALD 1931, 222; HOFMANN I, N.119,17; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,283; ROQUETTE–RICHARD–SOYRIS 1989, N.89,297, Fig. 5.89, 307).

Notus f(ecit): Carnuntum Drag. 18 (GRÜNEWALD 1983, Taf.7.33,Taf.9.15).

Keltezés: 55–80 (HOFMANN I, N.119,17), Nero–Vespasianus-kori (ROQUETTE–RICHARD–SOYRIS 1989, N.89,297).

NUDINUS -Rh- (A mesterhez: OSWALD 1964,222; HOFMANN II, N.189,34; RUPRECHTSBERGER 1980, N.99, 184).

N^u^din(fordított)us(fordított): Siscia Drag. 32 (KOŠČEVIĆ–MAKJANIĆ 1995,67, Fig. 37.12). Nudin^u(s): Gorsium (FITZ–LÁNYI–BÁNKI 1976, N.127,134, 168,IV. t. 1).

Keltezés: 160–190 (HOFMANN I, N.189,34), késő-Antoninus–Severus-kori.

OBUSUS -Galliai- (A mesterhez: OSWALD 1931,223).

O[bu]si: Carnuntum Drag. 27 (RAUCHENWALD 1997, N.333,168,Taf.33.333,169).

OCISO vagy **OCISO OCISO** -He, La, Md- (A mesterhez: OSWALD 1931,223; KARNITSCH 1959,35; DE SCHAETZEN–VANDERHOEVEN 1964,38-39, Pl.IX.36, 68; HOFMANN II, N.67,21; PÉTRY 1984,261; BÉMONT–

BOURGEOIS 1986,283; BIEGERT–LAUBER 1995,227, 366,812).

Ocios(retrográd)o: Carnuntum (GRÜNEWALD 1983,17, Taf.11.2).

Valószínűleg azonos a La Madeleine-ben reliefdíszű sigillátát készítő mesterrel (KARNITSCH 1959,35).

Keltezés: 140–180 (HOFMANN II, N.67,21).

ONNIORIX -We- (A mesterhez: OSWALD 1931,224; STREITBERG 1973,145; GABLER–KELLNER 1994,249; GABLER 2002,233)

Onnio fec(it): Aquincum Drag. 31 (GABLER 1976, N.213,48).

Keltezés: Severus-kori (GABLER 1976, N.213,48).

OPILLUS -Le- (A mesterhez: OSWALD 1931,224).

Opi[—]-tabula ansata-: Vindobona (KENNER 1911,155b).

Keltezés: Antoninus-kori.

OPTATUS -Gr vagy Le- (A mesterhez: OSWALD 1964,224; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,284).

Optatus: Siscia Drag. 33 (KOŠČEVIĆ–MAKJANIĆ 1995,62, Fig.37.13).

OSBIMANUS -Le- (A mesterhez: OSWALD 1931,225; HOFMANN I, N.134,30; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,284; PROVOST 1988b,27,48; CAG 03, N.306,156; CGP,326,Pl.172.5; BET–DELAGE 1991, N.21,214, Fig.1.21, 194; DICKINSON 1991, N.64,49; GABLER 1994a,366; DICKINSON 1997,299; DICKINSON 2001, 201).

Osbiman^{us}: Brigetio Drag. 33 (JUHÁSZ 1935, N.203, 147, Taf.XLVII.203). Ovbi^m: Gorsium Drag. 33 (GABLER 1967, N.47,40,48). Osbiman: Mursa Drag. 33 (BULAT 1958, N.56,82). Osbim^{an}: Gorsium Drag. 31R (GABLER–KOCZTUR 1977, N.1,69). Osb^oiman: Brigetio Drag. 33 (JUHÁSZ 1935, N.204,147, Taf.XLVII.204). Carnuntum Drag. 33 (SWOBODA–MILENOVIĆ 1956, Nr.4,45). Osb^oimaⁿ: Aquincum Drag. 33 (VÁMOS 2002, N.271,73,44, kép 12,46, kép 13). Osbim: Klein-Warasdorf Drag. 33 (GABLER 1979, N.23,34–35, Abb.10.23), Vindobona Drag. 33 (GABLER 1977, K69,220). [O]sbim: Carnuntum Drag. 33? (GRÜNEWALD 1979,22–23, Taf.10.3), Gorsium Drag. 33 (FITZ–LÁNYI–BÁNKI 1976, N.128, 134,168, IV. t. 2). [Os]bim(anus): Mursa Drag. 33 (BULAT 1987, N.2,57). [Os]bim^{an}^{us}: Carnuntum (HEYDENDORFF 1952, N.113,8). [—]imanus: Brigetio Drag. 33 (JUHÁSZ 1935, N.358,156, Taf.XLIX.358 = EICHLER 1937, N.358,159). Savaria (Savaria Múzeum Itsz. 54.37.110 = GABLER 1964,101), Scarbantia (Liszt Ferenc Múzeum 55.183.9 = GABLER 1964,101)

Azonos azzal a fazekassal aki *Albucius*nak is dolgozott (CGP,326,Pl.172.5; BET–DELAGE 1991, N.21,214, Fig.1.21,194).

Keltezés: 140–170 (CGP,326), illetve 150–180 (DICKINSON 1991, N.64,49).

PATER -Mr, Le- (A mesterhez: OSWALD 1964,230; HOFMANN I, N.250,31; SCHÖNBERGER 1970, N.47,27; BÉMONT–BOURGEOIS 1986, 284).

Pater^of(ecit): Aquincum (TORMA 1882, N.35,220), Poetovio Drag. 31 (MIKL–CURK 1969, N.431,43). Pater f(ecit): KENNER 1909,63a).

Keltezés: Áruja megtalálható a newstead-i táborban és Lezoux-ban egy 135–145 közötti kerámiát tartalmazó depoteletben, valamint a 135/139 között záródó Saalburg Erdkastell anyagában is (HARTLEY 1970,30)

PATERNIANUS -Rh- (A mesterhez: OSWALD 1931,231; HOFMANN II, N.196,34; GARBSCH 1982, N.291,71).

Paternia f(ecit): Vindobona Drag. 32 (EICHLER 1941,33, Abb.1.c,33).

Keltezés: 160–210 (HOFMANN II, N.196,34).

PATERATUS -Le- (A mesterhez: OSWALD 1931,230; WALKE 1965, Taf.34,117, Taf.36,121; HOFMANN I, N.135,30; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,284; FABER 1994, Beil. 5.67).

Paterati of(ficina): Aquincum (TORMA 1883, N.28,8), Aquincum Drag. 33 (GABLER 2002, N.73,242,7. kép 3,258), Gorsium Drag. 33 (GABLER 1967, N.48,40,48).

Pattera offi(cina): Intercisa (MAHLER 1907,246), Vindobona (KENNER 1909,78b). ^oPaterati of(ficina): Carnuntum Drag. 33 (KANDLER–ZÖCHMANN 1996, N.30.53, 57). Pateratio: Vindobona Drag. 33 (Rennweg 44 FNR 811). Patiirati: Savaria Drag. 33 (Savaria Múzeum Itsz: 66.4.59).

Keltezés: 140–190 (HOFMANN I, N.135,30).

PATERCLINUS -Le- (A mesterhez: OSWALD 1931,230; DE SCHAETZEN–VANDERHOEVEN 1964,38–39, Pl.IX.45, 68; HOFMANN I, N.136,30; SIMON 1977a, N.69,63, Abb.9.69,64; CZYSZ 1982,333,336; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,284; DICKINSON 1986,193; PROVOST 1988a, N.7,36; GIOT 1996,24, Fig.4,19; HARTLEY 2000,196; DICKINSON 2001,202).

Paterclini: Brigetio Drag. 31 (JUHÁSZ 1935, N.207a–b,147, Taf.XLVII.207a–b). Paterclini of(ficina): Aquincum (FINÁLY 1906, N.95,98 = OSWALD 1931,230), Brigetio Drag. 33 (JUHÁSZ 1935, N.208,147, Taf.XLVII.208 = KUZMOVÁ 1992, N.94,52, Tab.7.94,56.94), Carnuntum (OSWALD 1931,230), Carnuntum (MILTNER 1933, N.7,77, Fig.29.7,76), Gorsium Drag. 31 (BÁNKI 1986, N.231,134, Taf.XVII). Paterclinio f(ecit): Gorsium Drag. 31 (GABLER 1967, N.49,40,48), Mursa Drag. 33 (BULAT 1958, N.57,82, Sl.12.57). Paterclini: Vindobona Drag. 18/31 (Rennweg 44 FNR 477). Patercini of(ficina) sic!: Vindobona (KENNER 1911,155b). [—]clini of(ficina): Aquincum (FINÁLY 1906, N.95,98). [Pater]clini: Azaum Drag. 31 (HORVÁTH 2003, N.68,163, Abb.13.13,191), Poetovio Drag. 33 (MIKL–CURK 1969, N.231).

Keltezés: 110–125 (DICKINSON 1986,193), 140–190 (HOFMANN I, N.136,30), megtalálható Kemptenben a 160-as évek végén leégett házak anyagában is (CZYSZ 1982,333,336). Újabb B. Dickinson: 150–160 (DICKINSON 2001,202).

PATERNINUS -Közép vagy Kelet-Gallia- (A mesterhez: OSWALD 1931,231, Trier-i bélyegként meghatározva, de onnan nem érkezett sigillata tartományunkba).

Paternini m(anu): Aquincum Drag. 31 (NAGY 1941, N.16216). Paternini of(ficina): Aquincum (NAGY 1937,264).

Keltezés: Antoninus-kori (OSWALD 1931,231).

PATERNULUS -Le- (A mesterhez: KNORR 1907, Taf.31.78; OSWALD 1931,231; PLANCK 1975, Abb.38, 278; KRAUS 1992, N.598,71; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,284).

Pa^te^rn^ulⁱ: Carnuntum Drag. 27 (HUDECZEK 1965,75, N.3,78,Abb.1.3,75). Pat^erⁿ[—]: Vindobona (KENNER 1909,78b, kérdésesen sorolható ide).

*Keltezés:*120–140 (KRAUS 1992, N.598,71).

PATERNUS -Le, Mr- (A mesterhez: OSWALD 1931,231; DE SCHAETZEN–VANDERHOEVEN 1964,40–41, Pl.IX.50–53,68; WATKE 1965,30; HOFMANN 1967,129–132; TERRISSE 1968,81,83,102–103; LOMBARD 1972,157; HOFMANN II, N.59,14; PLANCK 1975,240; HOFMANN I, N.137,30; HARTLEY 1972,19; GALLIQU 1978,23; RUPRECHTSBERGER 1980, N.103,189; GARBSCH 1982, N.43,52; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,284; PROVOST 1988, N.150.183,102; CAG 03, N.306,156; GALLIQU 1989, N.124,106,N.235,154; CGP,235–239; BET–DELAGE 1991, N.153–155,216, Fig.13.153–155,205; CAG 43, N.216.XII,138; DICKINSON 2001,203).

Paternus fec(it): Aquincum (FINÁLY 1906, N.98,98). Paterni: Aquincum (TORMA 1883, N.29,8 = FINÁLY 1906, N.97.d,98 =? OSWALD 1931,231), Gorsium (BÁNKI 1979, N.163,208, Taf.XI). [.]aterni m(anu): Brigetio Drag. 33 (JUHÁSZ 1935, N.213,148, Taf.XLVII.213). Patiirnu[—]: Vindobona (KENNER 1909,70b).

Lezoux-ban és valószínűleg Les Martres-de-Veyre-ben is két mester készített reliefdíszes kerámiát *Paternus* néven. Ezek közül *Paternus* II használja intra in forma kicsi pecsétlőként a Paterni m(anu) bélyegzőt (CGP,235; BET–DELAGE 1991, N.155,216, Fig.13.155, 205). *Paternus* Lezoux-ba, Les Martres-de-Veyre-be, Vichy-be és Toulon-sur-Allier-ba is szállított formatálakat, de nem reliefdíszes bélyegei csak Lezoux-ból ismertek (HOFMANN 1967,129).

Keltezés: Nem azonosítható egyértelműen melyik mester bélyege, valószínűleg a lezoux-i *Paternus* II fazekasé 160–190 közé keltezhető (CGP,239). 130–160 (DICKINSON 2001,203, mivel Drag. 27 formán is gya kori).

Vagy hozzá vagy a dél-galliai *Paternus*hoz kapcsolható a Paterni of(ficina): Vindobona (KENNER 1911,155b).

PATRICIUS -Gr- (A mesterhez: OSWALD 1931,232; DURAND–LEFEBURE 1946, N.128,165; THEVENOT 1948, N.404–406,344; WATKE 1965, Taf.34,115; SIMON 1968, N.404,58, ULBERT 1969, Taf.9.54; HOFFMANN I, N.123,17; GECHTER 1979,33; GECHTER–KONOW 1983, N.17,468,Abb.17.17,227–228; CLAUSTRÉS 1958, App.I,77; KARNITSCH 1959,24; DE SCHAETZEN–VANDERHOEVEN 1964,40–41, Pl.X.3–12,69; PLANCK 1975,240; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,284; PROVOST 1988b, N.41,54; CAG 03, N.306,156; ROQUETTE–RIC-

HARD–SOYRIS 1989, N.91,297, Fig.5.91,307; HEILIGMANN 1990, Liste 5, N.10,208, Abb.21.10; HEILIGMANN 1990, Liste 9, N.54,219, Taf.151.29; DICKINSON 1991, N.65,49; KRAUS 1992, N.265, N.366,70; MEES 1995,90–92; HARTLEY 2000,196; BET–SEVERUS–VILVORDER 2001, N.41,176; DICKINSON 2001, 203. Talán hozzá sorolható egy Patri bélyeg is: SIMON 1977a, N.70,63, Abb.9.70,64).

Of(ficina) Patric(i): Vindobona Drag. 18 (GABLER 1977, K61,219). P[atri]tricius f(ecit): Brigetio Drag. 18 (BECK 2003,37. ábra 15 = BECK 2004,244,Taf.4/8). Patric[—]: Brigetio Drag. 18 (BECK 2003,37. ábra 16 = BECK 2004,244,Taf.4/7). [O]f(ficina) Patric[i]: Carnuntum (HEYDENDORFF 1951, N.110,8). [P]at[rici]: Aquincum Drag. 27 (GABLER 1983, N.25,112,3. kép 3,114). Savaria (Savaria Múzeum ltsz. 54.101.2 = GABLER 1964,98).

Keltezés: Vespasianus–Domitianus (MARY 1967,43; GABLER 1983, N.25,112). 65–90 (DICKINSON 1991, N.65,49). Reliefdíszes edények gyártása alapján 85–110 közé keltezhetjük (MEES 1995,90–92). Újabban 70–90 (DICKINSON 2001, 203), 75–90 (HARTLEY 2000,196).

PATRICIUS -Le- (A mesterhez: OSWALD 1931,233–234; HARTLEY 1972,21; LOMBARD 1978, N.145,43; BAYARD 1980, N.1,150,Pl.2.1,152; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,284; RODWELL 1987, N.24,97; DICKINSON 1991, N.66–67,49; DICKINSON 2001,203).

Patrici ma(nu): Brigetio Drag. 31 (JUHÁSZ 1935, N.214,148,Taf.XLVII.214). Pa^tri^ci ma(nu): Brigetio (HAMPEL 1882,68 = TORMA 1883, N.86,15, talán azonos a JUHÁSZ által közölt darabbal). Pat[ri]tricius: Carnuntum (HEYDENDORFF 1949, N.31,6). Patrici m[—]: Carnuntum (HEYDENDORFF 1949, N.74,9). Patr[—]: Carnuntum (HEYDENDORFF 1949, N.65,9).

Ezt a mesternevet több galliai és germániai fazekasközpontból ismerjük: La Graufesenque, Heiligenberg és Lezoux. A dél-galliai mesterhez bizonyosan nincsen köze a közép-galliai fazekasnak. A dinsheim-heiligenbergi és a lezoux-i központ között nem mutatható ki szoros kapcsolat (KERN 1986,226,228; Az ott dolgozó mesterhez: SIMON 1968, N.429,59), ezért a két fazekast nem azonosíthatjuk.

Keltezés: 160–200 (DICKINSON 1991, N.66–67,49), 140–170 (DICKINSON 2001,203).

PATRICIUS vagy **PATRICIA** -Rh, We?- (A mesterhez: OSWALD 1964,232; STREITBERG 1973,145).

[—]cia f(ecit): Brigetio (Beck 2003,37. ábra 38.).

Keltezés: Azonos nevű mester dolgozott Westerndorfban is, aki valószínűleg azonos a rheinzabern-i mesterrel. Bélyege *Helenius* áruján tűnik fel, ez alapján Commodus–Severus-kori.

PATTERA -?-

Pattera offi(cina): Intercisa (MAHLER 1907,246).

PAULIANUS -He?, It, Le, Vi?- (A mesterhez: OSWALD 1931,235; HOFMANN I, N.205,31; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,284; A heiligenbergi és ittenweileri mesterhez: PLANCK 1975,240).

Pauliani O^f: Aquincum Drag. 31 (KUZSINSZKY 1932, 377).

Keltezés: Hadrianus–Antoninus Pius-kori (OSWALD 1931,235).

PAULINUS vagy **PAULLINUS** -Le, Mr- (A mesterhez: OSWALD 1931,235; HOFMANN I, N.139,30; HOFMANN II, N.60,14; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,284; STRUCK 1996, Tab.6,56,Abb.12.18,57).

Paulini: Brigetio Drag. 33 (BORHY–SZÁMADÓ 1999, N.10,106).

Keltezés: 100–150 (HOFMANN I, N.139,30).

PAULLUS vagy **PAULUS** -Le- (A mesterhez: OSWALD 1931, 236; DE SCHAETZEN–VANDERHOEVEN 1964, 40-41, Pl.X.13-18,69; HOFMANN I, N.140,30; GARBSCH 1982, N.53,53; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,284; FABER 1994, Beil.5.75; HEILIGMANN 1990, Liste 8,N.40,215; Talán róla: CLAUSTRES 1958: App.I,78; CAG 03, N.306,156; CGP,315-317; HEILIGMANN 1990, Liste 9,N.52-3,219, Taf.151.28; BET-DELAGE 1991, N.22,214, Fig.1.22,194, N.156-157,216, Fig.12.156-157,205,N.287-288,218, Fig.19.287-288,211e; DICKINSON 1999, 276; DICKINSON 2001,203).

Paulli m(anu): Salla Drag. 31 (GABLER 1989a, N.94,448, Abb.7.12,449). Pauli m(anu): Aquincum (TORMA 1882, N.34,220 = FINÁLY 1906, N.99,98), Brigetio Drag. 33 (BECK 2003,37. ábra 45 = BECK 2004,245,Taf. 4/16), Poetovio (ABRAMIĆ 1925,130). Paull(i) m(anu): Mursa Drag. 33 (BRUKNER 1981, N.66,56,T.1.66). Pauli m(anu): Aquincum Drag. 31 (KUZSINSZKY 1932,377), Aquincum Drag. 33 (KUZSINSZKY 1932,377), Brigetio Drag. 31 (JUHÁSZ 1935, N.215,147,Taf.XLVII.215 = KUZMOVÁ 1992, N.95,52,Tab.7.95,56.95). Paull[—]: Gerulata Drag. 18/31 (GABLER–PICHLEROVÁ 1996, N.194). Paul[—]: Carnuntum (KANDLER–ZÖCHMANN 1996, N.216,148, T.XLVII.216). [.]auli m(anu): Brigetio Drag. 33 (JUHÁSZ 1935, N.216,148,Taf.XLVII.216), Poetovio Drag. 38? (MIKL–CURK 1964, N.245,N.262).

Több ilyen nevű mestert ismerünk La Graufesenque-ban, Jonquières-ben, Lubiéban, Montans-ban, Le Rozier-ban és Toulon-su-Allier-ban (BÉMONT–BOURGEOIS 1986, 284). A dél galliai központokban dolgozó fazekasokhoz biztosan nincsen köze. A közép-galliai körbe tartozó központokban feltűnő névazonos fazekasok, Toulon-sur-Allier-ban (FRÉAUDY–VERTET 1986,155) és Lubiéban működtek (VERTET 1986,163). A reliefdíszes gyártásban az átfedés kimutatható, de nem valószínű, hogy ezekkel azonos a lezoux-i mester.

Keltezés: Valószínűleg a reliefdíszű kerámiát is készítő mesterrel azonos (CGP,315-317; BET-DELAGE 1991, N.22, 214, Fig. 1.22,194), működése 140–170 közé tehető (CGP,317). „Both potters worked at Lezoux in the Antonine period, and for the present no closer date than AD 140–200 can be suggested” (DICKINSON 1999,276), ugyanő 160–200 (DICKINSON 2001,203).

PECULIARIS -Le- (A mesterhez: OSWALD 1931,237; DE SCHAETZEN–VANDERHOEVEN 1964, 40-41, Pl.X.19, 69; WALKE 1965, Taf.43.291; HOFMANN I, N.251,31; HARTLEY 1972, N.7,51; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,284; DICKINSON 1986, N.9,157; HEILIGMANN 1990, Liste 7, N.19,212, Taf.3.5, Taf.107.17, Liste

9,N.55,7219, Taf.151.30-32, Liste 10, N.6,222; DICKINSON 1999,276; BET–SEVERUS–VILVORDER 2001, N.42,176; DICKINSON 2001,203).

P(retrográd)^oeculiaris f(ecit): Brigetio Drag. 31 (JUHÁSZ 1935, N.217,148,Taf.XLVII.217), Vindobona Drag. 33 (DONAT 1999,212). P(retrográd)^oeculia^r f(ecit): Carnuntum (GROLLER 1907, N.18,30). Peculiar^of(ecit): Carnuntum (OSWALD 1931,237), Gorsium Drag. 31 (GABLER 1967, N.50,40,48), Poetovio (OSWALD 1931,237). P(retrográd)^oeculia^of(ecit): Brigetio Drag. 31 (JUHÁSZ 1935, N.218,148,Taf.XLVII.218). P^oec^oulia: Carnuntum (HEYDENDORFF 1949, N.50). [—]jecu^olia^r^of(ecit): Poetovio (ABRAMIĆ 1925, 96). [P(retrográd)^oe]culia^of(ecit): Brigetio Drag. 31 (JUHÁSZ 1935, N.219,8, Taf.XLVII.219). [—]liar f(ecit): Carnuntum (HEYDENDORFF 1951, N.115).

Azonos nevű fazekas dolgozott Chémery-ben és La Graufesenque-ban is (BÉMONT–BOURGEOIS 1986,284). A névazonosságon kívül nincs egymáshoz közük.

Keltezés: 150–170 (HARTLEY 1972, N.7,51), 140–170 (DICKINSON 1986, N.9,157), ugyanő 145–165 (DICKINSON 2001,203).

PENTILIUS -Le- (A mesterhez: OSWALD 1931,237; BÉMONT–BOURGEOIS–BOURGEOIS 1986, 284; DICKINSON 2001, 203).

Piintil^om^an^u: Brigetio Drag. 31 (JUHÁSZ 1935, N.220,148,Taf.XLVII.220). Piintil^oman(u): Aquincum Lud. Tg –sic!- (KUZSINSZKY 1932,378). Piienti m(anu): Ad Flexum (Hansági Múzeum, Mosonmagyaróvár ltsz. 57.17.12 = GABLER 1964,101). Piinti[—]: Brigetio Drag. 31 (JUHÁSZ 1935, N.221,148,Taf.XLVII.221), Carnuntum (KANDLER–ZÖCHMANN 1996, N.32,53,57). Pii[—]: Gorsium (BÁNKI 1982, N.128,218,Taf.V).
Keltezés: 155–190 (DICKINSON 2001,203).

PENTIUS vagy **PIINTIUS** -We- (A mesterhez: OSWALD 1964,237; STREITBERG 1973,148).

Piintius f(ecit): Carnuntum (HEYDENDORFF 1952, N.128,11).

Keltezés: Severus-kori.

PEPPO -Rh- (A mesterhez: OSWALD 1931,237-238; WALKE 1965, Taf.35,119; HOFMANN II, N.204,35; RUPRECHTSBERGER 1980, N.106,185; GARBSCH 1982, N.169,67; BIEGERT–LAUBER 1995,58-59,230-231,688; HARTLEY 2000,196).

Peppo fec(it): Carnuntum (KANDLER–ZÖCHMANN 1996, N.35,53,57). Piippo f(ecit): Brigetio Drag. 31 (JUHÁSZ 1935, N.222,148,Taf.XLVII.222). Piipivii = Peppo fec(it)? Carnuntum (HEYDENDORFF 1949, N.67,9).

Keltezés: 160–190 (HOFMANN II, N.204,35), 180–200 (HARTLEY 2000,196).

PERCUS ?-?-

Percus[—]: Mursa Drag. 33 (BULAT 1958, N.76,83, Sl.12.76).

PERGAMUS -We- (A mesterhez: STREITBERG 1973,148; PRAMMER 1975, Abb.11.17,141).

Pergamus: Brigetio Drag. 37? (JUHÁSZ 1935, N.223,148, Taf.XLVII.223, mint Drag. 32-es forma = EICHLER 1937, N.223,158 = STREITBERG 1973, 148).

Kelkezés: A mester mint kiformázó szerepel *Helenius pan-naján* (1973,148), valamint megtalálható a II. század végére – III. század elejére keltezhető westerndorfi kemenceleletben (PRAMMER 1975, Abb.11.17,141). Valószínűleg *Comis*-al és *Stabilisal* egyidős: Commodus–Severus-kori.

PERPETUS -Rh- (A mesterhez: OSWALD 1931,238; SIMON 1962, N.350,38; HOFMANN II, N.207,35; GABLER 1976, N.214,48; DICKINSON 1986,193; MEES 2002,358) Perpetus: Aquincum Drag. 32 (PARRAGI 1976,164,172. kép,156), Poetovio Drag. 32 (MIKL-CURK 1969, N.446, 43). Piirpiitus f(ecit): Brigetio Drag. 31 (JUHÁSZ 1935, N.224,148, Taf.XLVII.224). Piir[—]: Aquincum Drag. 33 (GABLER 1976, N.214,48). [P]erpetus: Vindobona (KENNER 1911,155b). [Pe]rpetus: Vindobona (KENNER 1911,155b). [—]petus: Poetovio (Abramić 1925,120).

Kelkezés: Azonos lehet a reliefes kerámiát is készítő mesterrel (MEES 2002,358). Talán Severus kori? (GABLER 1976, N.214,48), II. század vége – III. század eleje (DICKINSON 1986,193), III. század előtti (MEES 2002,358).

PERVINCUS -Rh- (A mesterhez: OSWALD 1931,239; HATT 1949,176; HOFMANN II, N.208,35; RUPRECHTSBERGER 1980, N.107,186; GARBSCH 1982, N.331,72; BIEGERT-LAUBER 1995,477; MEES 2002, 358-359). Piiervinc: Aquincum (FINÁLY 1906, N.100,98 = OSWALD 1931,239).

A mester bélyegein feltűnő jellegzetes retrográd N betű alapján, amely amphorabélyegeken is feltűnik Dressel 20 similis / Gauloise 14-es típusú amphorát is gyártott Rheinzabernben (BAUDOIX 1996,108).

Kelkezés: Valószínűleg azonos a reliefdíszes kerámiát is készítő *Pervincus* I vagy II mesterek valamelyikével, működését ennek alapján a III. századra, valószínűleg annak az első harmadára tehetjük (MEES 2002,358-359).

PLAUTINUS -Le- (A mesterhez: OSWALD 1931,241; THEVENOT 1948, N.413-415,344; HOFMANN I, N.145, 30; BÉMONT-BOURGEOIS 1986,284; PROVOST 1988, N.150.183,103; TILHARD 1988,143).

Plautinio: Winden am See (FÖ 20 (1981)[1982]482-4,Abb.530,483). Plautin[—]: Brigetio Drag. 32 (JUHÁSZ 1935, N.226,148,Taf.XLVII.226; TILHARD 1988,143).

Plautinus neve található meg egy lezoux-i *intra in forma* graffitin (BET-DELAGE 1991, N.289,218, Fig.20.289, 212), viszonya a díszítetlen sigillatakon feltűnő mesterrel tisztázatlan.

Kelkezés: Antoninus-kori (TILHARD 1988,143).

PLOMMA ? -?-

Plomma: Carnuntum (KNIBBE-ZAVADIL 1987, N.10,142, Taf.1.10,143).

POLIO vagy **POLLIO** -Rh, We- (A mesterhez: OSWALD 1931,242; STREITBERG 1973,148).

Pollio fec(it): Carnuntum: GROLLER 1906, N.4,34

Kelkezés: Valószínűleg már Rheinzabernben is működött, *Helenius* több edényén mint kiformázó szerepel (STREITBERG 1973,148), ez alapján Commodus-Severus-kori.

POLLIANUS -Rh- (A mesterhez: HOFMANN II, N.212,35; RUPRECHTSBERGER 1980, N.109,186).

Pollianus (retrográd S): Brietio Drag. 32 (JUHÁSZ 1935, N.227,149, Taf.XLVII.227). Pollian[—]: Carnuntum (KANDLER-ZÖCHMANN 1996, N.36,54,57). Pollia[—]: Brigetio Drag. 32 (JUHÁSZ 1935, N.228,149, Taf. XLVII.228). Polli[—]: Gorsium Drag. 33 (GABLER 1967, N.51,40,48).

Kelkezés: 160-210 (HOFMANN II, N.212,35).

POMPEIUS -La- (A mesterhez: OSWALD 1931,242; CHENET-GAUDRON 1955, N.89,160-161; DE SCHAETZEN-VANDERHOEVEN 1964,40-41, Pl.X.22f,69; HOFMANN II, N.69,21; BÉMONT-BOURGEOIS 1986,284).

Pompei[us]: Gorsium Drag. 31 (GABLER 1967, N.53, 41, 48). [P]ompeiius: Drag. 33 (GABLER 1967, N.52,41,48).

Valószínűleg Rheinzabernben is működött (CHENET-GAUDRON 1955, N.89,161; HOFMANN II, N.210,35, talán lavoye-i import Rheinzabernben; GARBSCH 1982, N.142,67), a bélyeg anyagminősége alapján a lavoye-i gyártáshoz köthető.

Kelkezés: Antoninus-kori (GABLER 1967,41).

POTENS -Le- (A mesterhez: OSWALD 1931,244; BÉMONT-BOURGEOIS 1986,284).

L°E°Potenti: Poetovio (ABRAMIĆ 1925,96 = OSWALD 1931,244).

Kelkezés: Traianus–Antoninus-kori.

POTENTINUS -Rh- (A mesterhez: THEVENOT 1948, N.418,344; HOFMANN II, N.214,35; BIEGERT-LAUBER 1995,480-481).

Potii[—]: Carnuntum (KANDLER-ZÖCHMANN 1996, N.37,54,57)

Kelkezés: 160-210 (HOFMANN II, N.214,35).

POTTACUS -Le- (OSWALD 1964,144-245; HOFMANN I, Pl.146.2; BÉMONT-BOURGEOIS 1986,284).

Pot^otac^ous: Salla (2003, AA/1 szórvány Nr. 85).

Kelkezés: Hadrianus-Antoninus-kori (OSWALD 1964,144-245), de B. HOFMANN a II. század második felére keltezi (HOFMANN I, Pl.146.2).

PRIMANUS -Le vagy Rh- (A mesterekhez: OSWALD 1931,246; LOMBARD 1972,168; HOFMANN I, N.149,30; HOFMANN II, N.219,35; BÉMONT-BOURGEOIS 1986,284; GALLIOU 1989, N.219,142; CGP,326,Pl.173.7; BET-DELAGE 1991, N.158-159,216, Fig.13.158-159,205; DICKINSON 1986,194; DICKINSON 1991, N.175,54; DICKINSON-WEBSTER 1993, N.4S,95; BIEGERT-LAUBER 1995,607,619; DICKINSON 2001,203; DÜERKOP 2002,898).

Primani: Brigetio Drag. 31 (JUHÁSZ 1935, N.228,149, Taf.XLVII.228), Scarbantia (Liszt Ferenc Múzeum ltsz. 53.183.8 = GABLER 1964,101).

Kelkezés: Valószínűleg azonos a reliefdíszes kerámiát is gyártó mesterrel (CGP,326,Pl.173.7; BET-DELAGE 1991,

N.158-159,216, Fig.13.158-159,205), ez alapján Antoninus-kori (CGP,326), 160–200 közé keltezhető (DICKINSON 1986,194; DICKINSON–WEBSTER 1993, N.42S,95). A rheinzaberni mester 160–200 között működött.

PRIMITIVUS vagy **PRIMITIVOS** -Rh, We, Pf- (A mesterhez: OSWALD 1931,247; SIMON 1962, N.351-355,38; SIMON 1968, N.433,59; HOFMANN II, N.220,35; STREITBERG 1973,148; PLANCK 1975,240; TSCHOLL 1979,138, Abb.9/O,140; RUPRECHTSBERGER 1980, N.113,188; BIEGERT–LAUBER 1995,61,235-237,373-374,483,740-741; STRUCK 1996, Tab.6,56, Abb.12.20,57; BAUDOIX–FLOTTÉ–FUCHS–WATON 2002, 324; MEES 2002,350).

Primitivu(fordított): Brigetio Drag. 33 (JUHÁSZ 1935, N.231,149, Taf.XLVII.231). Primitivus f(ecit): Gorsium (GABLER 1967, N.54,41,48 és N.85,45,49). Primitivus (retrográd): Brigetio Drag. 33 (JUHÁSZ 1935, N.232,149, Taf.XLVII.232). Primitivos f(ecit): Aquincum (TORMA 1883, N.30,8 =? FINÁLY 1906, N.102,98), Gorsium Drag. 31 (GABLER 1967, N.55,41,48). Primitivos^of(ecit): Carnuntum (KANDLER–ZÖCHMANN 1996, N.38,54,57). Brigetio Drag. 31 (JUHÁSZ 1935, N.354,156, Taf.XLVIX.354 = EICHLER 1937, N.354,159), Mursa? Drag. 32 (BULAT 1958, N.58,82, Sl.12.58). Primitiv[—]: Aquincum Drag. 33 (KUZSINSZKY 1932,378). Prim[itivus]: Azaum Drag. 31 (HORVÁTH 2003, N.231.174, Abb.13.14,191), Gorsium (BÁNKI 1990, N.108,103, Taf.III), Winden am See Drag. 31 (FŐ 24/25 (1985-86)[1988]279, Abb.549). Pr[—]: Brigetio Drag. 32 (BECK 2003,37. ábra 41). [—]tivus^of(ecit): Mursa? Drag. 32 (BULAT 1958, N.59,82, Sl.12.59). [—]mitivos^of(ecit)^o: Aquincum (TORMA 1882, N.36,220 = FINÁLY 1906, N.103,98-99). Esztergom? (GABLER 1964,103), Scarbantia (Liszt Ferenc Múzeum ltsz. 55.183.35 = GABLER 1964,103).

Kelkezés: Azonos a reliefes árut készítő mesterrel. III. század első harmada (PLANCK 1975, N.290,240-241; MEES 2002,350).

PRIMITIUS -Rh, We- (A mesterhez: OSWALD 1931,247, nála mint *Primitivus*al azonos fazekas szerepel; STREITBERG 1973,148; HOFMANN II, N.221,35; BIEGERT–LAUBER 1995,234,788).

Primitius: Brigetio Drag. 32 (JUHÁSZ 1935, N.230,149, Taf.XLVII.230).

A mester valószínűleg Rheinzabernben kezdett, majd Westerndorfban folytatta működését (STREITBERG 1973, 148).

Kelkezés: 170–210 (HOFMANN II, N.221,35).

PRIMULUS -Gr vagy Le- (A mesterekhez: OSWALD 1931,247-248; MARY 1967,44; HOFFMANN I, N.135,18; HOFMANN I, N.150,30).

Primul[—]: Aquincum (TORMA 1883, N.31,8).

Kelkezés: A dél-galliai mester 45–80 (MARY 1967,44), vagy 40–70 között működött (HOFFMANN I, N.135,18). A lezoux-i mestert: 140–190 között (HOFFMANN I, N.150,30).

PRIMUS -Gr, Mn- (A mesterhez: OSWALD 1931,248; ROLLAND 1944, N.65,214; DURAND–LEFEBURE 1946, N.134,166; KENYON 1948, Fig.12.16; THEVENOT 1948,

N.423-430,345; CLAUSTRES 1958, App.I,78; KARNITSCH 1959,26; DE SCHAETZEN–VANDERHOEVEN 1964,42-43, Pl.X.30-42,69; WALKE 1965,35; MARY 1967,44, Fig.2.5, Pl.33.27; HOFFMANN I, N.136,18; PLANCK 1975,240; BÉMONT 1976, N.267-278,60-62; HAYES 1976, N.30,9, Fig.3, Pl.9; GALLIOU 1978,22; LOMBARD 1978, N. 85-87; DICKINSON–HARTLEY 1982,120,122-123; JOUBEAUX 1982, A65,50; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,284; PROVOST 1988, N.150.183, 102; MARICHAL 1988, N.16,97; PROVOST 1988b, N.41,54; CAG 45, N. 79, 127; BECHERT 1989, 482; CAG 03, N.306,156; HOSDES–JACQUES 1989,171; ROQUETTE–RICHARD–SOYRIS 1989, N.98,297-298, Fig.5-6.98, 307-308; FASOLD 1991, 88; KRAUS 1992, N.639,71; NIETO 1994,102; BARTHÉLEMY–DEPIERRE 1990, 81,87; DICKINSON 1991, N.71-74,49, N.143-145,52; GOUGEY–REDDÉ 1995,126, Nr.892, Pl.43.9; GAILLARD 1997, N.323.8,186; HEILIGMANN–BATSCH 1997,77-78, Abb.31.6,78; POMMERET 2001, N.311,260; DICKINSON–WEBSTER 2002, S1.,252).

Primi^o m(anu): Burgenae Drag. 18/31 sic! (BRUKNER 1981, N.67,56, T.1.67; A forma és a „m(anu)” alapján kérdéses, hogy nem közép- vagy kelet-galliai mester bélyegéről van-e szó, *Primus* nevű fazekas több központban is dolgozott: Av, Ca, Jo, Ro, St, Tf, Va, BÉMONT–BOURGEOIS 1986,284. Az Avocourt-ban dolgozó mester bélyege csak említésből ismert, a kelet galliai mesterek egyikére jellemző a nagyméretű „M” betű és a vonásszerű „S”, ez a mester a II. század második felére keltezhető, MITARD 1993, N.6,337, Pl.IV.6,337). Prim[—]: Carnuntum Drag. 18 (GABLER–RAUCHENWALD é.n., N.64,454).

Kelkezés: Claudius–Vespasianus-kori (HOFFMANN I, N.136,18; BRUKNER 1981,56; HOSDES–JACQUES 1989,171; BARTHÉLEMY–DEPIERRE 1990,81). P. Galliou 40–80 közé teszi működését (GALLIOU 1978,22). Korábbi kezdést feltételez és működését 25–65 közé keltezi (MARY 1967,44). A mester valószínűleg azonos *Primus* III-al, akinek a működése főleg Nero–Kora-Flavius korra tehető, ebben az esetben 60–80 közé keltezhetjük (PLANCK 1975,240; MARICHAL 1988, N.16,97; DICKINSON–WEBSTER 2002, S1.,252). Újabban 50–70 közötti keltezés is felmerült (DICKINSON 1991,49; DICKINSON–WEBSTER 2002, S1,252).

PRIMUS -Rh- (A mesterhez: HOFMANN II, N.222,35; BIEGERT–LAUBER 1995,484; DÜERKOP 2002,898).

Primus feci(t): Teutoburgium Drag. 18/31 sic! (BRUKNER 1981, N.68,56, T.1.68).

Kelkezés: 170–210 (HOFMANN I, N.222,35), II. század vége – III. század eleje.

PRISCINUS -Le- (A mesterhez: OSWALD 1931,251; WALKE 1965, Taf.43,299; PINEL 1969,24; GALLIOU 1978,23; GARBSCH 1982, N.25,52; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,284; CAG 03, N.306,156; CGP,197; BET-DELAGE 1991, N.23,214, Fig.1.23,194, N.158-159,216, Fig.13.158-159,205, *infra extra formam* és *intra in forma* bélyegző; DICKINSON 2001,204).

Priscini m(anu): Aquincum Drag. 31 (KUZSINSZKY 1932, 378), Aquincum Drag. 33 (KUZSINSZKY 1932, 378), Aquincum Drag. 31 (JUHÁSZ 1936, 35, 28. kép 6, 34),

Carnuntum (HEYDENDORFF 1949, N. 57, 8). Priscin^m(anu): Antau –VB Mattersburg- Drag. 33 (FÖ 28 (1989) [1990] 203, Abb. 530), Aquincum (TORMA 1882, N. 37, 220 = FINÁLY 1906, N. 105.a, 99), Aquincum (TORMA 1883, N. 32, 8 = FINÁLY 1906, N. 105.b, 99 = OSWALD 1931, 251), Brigetio Drag. 33 (JUHÁSZ 1935, N. 233, 149, T. XLVII. 233), Gerulata Drag. 33 (GABLER–PICHLEROVÁ 1996, N. 195, 75), Gorsium (GABLER–KOCZTUR 1977, 71, Taf. 6), Savaria (GABLER–KOCZTUR 1977, 71). Priscin[—]: Aquincum Drag. 33 (JUHÁSZ 1936, 35, 28. kép 7, 34).

Azonos nevű mester dolgozott Lavoye-ban (HOFMANN II, N.72,21; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,284), kapcsolata a lezoux-i mesterrel tisztázatlan. Reliefdíszes árut is készített (CGP,197; BET-DELAGE 1991, N.23,214, Fig.1.23,194, N.158-159,216, Fig.13.158-159,205).

Keltezés: A reliefdíszes gyártás alapján: 125–150 közé tehetjük (CGP,197). 130–165 (CUNLIFFE 1971, N.82,314). A gorsiumi depotlelet 170/178 táján került földbe.

PRISCUS -Le- (A mesterhez: OSWALD 1931,252; ROLLAND 1944, N.8,212; WALKE 1965, Taf.34.117,43.300; HOFMANN 1968,175,178,Pl. 60.248; LOMBARD 1972,156; HOFMANN I, N.147,30; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,284; KUZMOVÁ–ROTH 1988, N.1,16, Obr.1.1,185; PROVOST 1988d, N.135.X.133,114; CAG 03, N.306,156; CGP,266-268; BET-DELAGE 1991, N.161,216, Fig.13.161,205; GABLER 1994a,366; HARTLEY 2000,196; DICKINSON 2001,204).

Pris(etrográd)c̄sus(etrográd) -planta pedis-: Aquincum Drag. 33 (KUZSINSZKY 1932,378). Pris(etrográd)c̄cus(etrográd) -planta pedis?-: Brigetio Drag. 33 (JUHÁSZ 1935, N.234,149,Taf.XLVII.234), Carnuntum Drag. 33 (KANDLER–ZÖCHMANN 1996, N.39,54,57). Pris(etrográd)c̄^ous(etrográd) -planta pedis-: Brigetio Drag. 33 (JUHÁSZ 1935, N.235,149,Taf.XLVII.235). Pris(etrográd)c̄cus(etrográd): Aquincum (FINÁLY 1906, N.106,99). Pris(etrográd)c̄^ous(etrográd): Aquincum (TORMA 1882, N.38,220 = CIL III 12014,442a = FINÁLY 1906, N.107a,99 = OSWALD 1931,252), Gorsium Drag. 33 (GABLER–KOCZTUR 1977, N.15,71). Prisc^ous: Vindobona (KENNER 1911,155b). Priscus: Poetovio (ABRAMIĆ 1925,120). Prisc[—]: Aquincum Drag. 31 (VÁMOS 2002, N.181, 61,36. kép 6,46. kép 14,47. kép 3). [Pr]iscus Drag. 33 (GABLER 1967, N.56,41,48), Poetovio (MIKL–CURK 1969, N.252,35). [—]is(etrográd)c̄^ous(etrográd): Aquincum (FINÁLY 1906, N.107.b,99).

Keltezés: Reliefes árut is készít (CGP,268), működését a II. század késői szakasza, a század vége (CGP,268). 170–210 (HOFMANN 1968,178), ugyanő 160–200 (HOFMANN I, N.147,30). A gorsiumi depotlelet 170/178-ban kerülhetett földbe.

PRITMANUS -Lx- (A mesterhez: OSWALD 1931,212). Pritm^a^aⁿⁱ: Siscia (KOŠČEVIĆ–MAKJANIĆ 1995,67, Fig.37.15).

Keltezés: Domitianus-kori (OSWALD 1931,212).

PRIVATUS -Rh, Kelet-Gallia- (A mesterhez: OSWALD 1931,252; BÉMONT 1976, N.281-282,62; HOFFMANN II, N.73,21,N.223,35)

Pri^ova^otus fe(cit): Aquincum (FINÁLY 1906, N.108,99), Aquincum (TORMA 1882, N.39,220 = CIL III 12014,444a = FINÁLY 1906, N.109,99), Poetovio Drag. 31 (ABRAMIĆ 1925,96 =? MIKL–CURK 1969, N.299,37). Privatus: Vindobona (KENNER 1911,145b).

Keltezés: 150-200 (HOFFMANN II, N.73,21, N.223,35).

PROBUS -It, Rh- (A mesterhez: OSWALD 1931,252; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,284; WALKE 1965, Taf. 36, 121; GABLER 1967, N.57, 41; HOFFMANN II, N.224, 35; Instrumenta, N.53,77; RUPRECHTSBERGER 1980, N.114, 188; BIEGER–LAUBER 1995, 241, 376, 658-659). Probus f(cit): Gorsium Drag. 33? (BÁNKI 1965, N.17,100 = GABLER 1967, N.57,41 = Instrumenta, N.53,77), Gorsium Drag. 33 (GABLER 1967, N.52,41).

Keltezés: II. század második fele? (Instrumenta, N.53,77), 160-190 (HOFFMANN II, N.224,35).

PROCLIANUS -Le*- (A mesterhez: OSWALD 1931,253; Petite 1980,41; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,284).

Proclian^m(anu): Aquincum (TORMA 1882, N.40,220 = CIL III 12014,445 = FINÁLY 1906, N.110,99 = OSWALD 1931,253), Brigetio Drag. 32 (JUHÁSZ 1935, N.236,149, Taf.XLVII.236).

Keltezés: Antoninus-kori (OSWALD 1931,253).

PROCLINUS -Rh- (A mesterhez: OSWALD 1964,253).

Proclinuss^f(cit): Gorsium (BÁNKI 1977, N.144,135). Aquincum (MNM Itsz. 118.886.2 = GABLER 1964,103), Gorsium (István Király Múzeum Itsz. 60.1101.1 = GABLER 1964,103).

Keltezés: Késő-Antoninus-kori.

PROPIIUS -Rh- (A mesterhez: OSWALD 1931,253; HOFMANN II, N.226,35; KUZMOVÁ–ROTH 1988, N.7,22, Obr.3.5,187).

Prope: Brigetio Drag. 33 (JUHÁSZ 1935, N.237,149, Taf.XLVII.237). Prop^ope: Aquincum (TORMA 1883, N.33,8 = FINÁLY 1906, N.111,99 = OSWALD 1931,253).

Keltezés: Késő-Antoninus–Severus-kori.

PROVINCIALIS -Rh, We- (A mesterhez: OSWALD 1931,253; WALKE 1965,35-36; STREITBERG 1973,148; HOFMANN II, N.227,35; PRAMMER 1975, Abb.11.18, 141-142; GARBSCH 1976,86, 0bb.31.12; RUPRECHTSBERGER 1980, N.117,189; HOFMANN II, N.227,35; HARTLEY 2004,193-194).

Provincialis: Aquincum (FINÁLY 1906, N.112,99 = OSWALD 1931,253), Intercisa (MAHLER 1907,246 = Intercisa II, N.56,100, ha egyazon darabról van szó akkor a forma Drag. 31-es). [P]rovincialis: Brigetio Drag. 32 (JUHÁSZ 1935, N.238,149,Taf.XLVII.238). Pr[ovincialis]: Aquincum (GABLER 1983,113,3. kép 5).

Keltezés: *Helenius* westerndorfi áruján mint kiformázó szerepel (STREITBERG 1973,148). II. század vége – III. század eleje (HARTLEY 2004, 193-194).

PRU[—] -Kelet-Gallia?-

Pru[—]: Aquincum (TORMA 1882, N.41,220).

Keltezés: Hadrianus – Antoninus kori

PUDENS -Ca, Gr, Ra- (A mesterhez: OSWALD 1931,253-254; ROLLAND 1944, N.67,244; THEVENOT 1948, N.431,345; DE SCHAETZEN–VANDERHOEVEN 1964, 42-43, Pl.X.44,69; MARY 1967,44; HOFFMANN I, N.139,18; BÉMONT 1976, N.284,63; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,284; CAG 03, N.306,156).

Of(ficina) Pude(nti): Albertfalva Drag. 27 (NAGY 1949, 67)

Keltezés: 45–80 (MARY 1967, 44; HOFFMANN I, N.139,18).

QUARTINUS -Rh- (A mesterhez: OSWALD 1931,255; HOFMANN II, N.229,35).

Quartinus f(ecit): Carnuntum (HEYDENDORFF 1952, N.147, 11). Quartinus: Brigetio Drag. 32 (JUHÁSZ 1935, N.241, 149, Taf.XLVII.241). Quartinus f(ecit): Aquincum (FINÁLY 1906, N.113,99 = OSWALD 1931,255), Brigetio Drag. 32 (JUHÁSZ 1935, N.240,149,Taf.XLVII.240), Carnuntum (MILTNER 1933, N.1,102,Fig.44.1,102). Qu[—]?: Baláca Drag. 31 vagy 32 (GABLER 2004, N. 64,130,3. ábra 8,159).

Keltezés: 160–190 (HOFMANN II, N.229,35).

QUARTUS -Le, To- (A mesterhez: OSWALD 1931,256; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,284; CAG 03, N.306,156; GALLIOU 1989, N.33,59; DICKINSON 2001,204; BAUDOUX–FLOTTE–FUCHS–WATON 2002,389).

Quarti m(anu): Aquincum (FINÁLY 1906, N.114,99 = OSWALD 1931,256). Qvartus fe(cit): Vindobona (KENNER 1909,70b).

Keltezés: 160–190 (DICKINSON 2001,204).

QUETUS vagy **QUIETUS** -Rh, Kräherwald- (A mesterhez: OSWALD 1931,256; HOFMANN II, N.231,35; BAATZ 1976, N.128,46 (H.-G. Simon); BIEGERT–LAUBER 1995,622,689,742).

Quiitus fe(cit): Carnuntum (KANDLER–ZÖCHMANN 1996, N.40,54-57).

Keltezés: 160–190 (HOFMANN II, N.231,35).

QUINTILIANUS -Le- (A mesterhez: OSWALD 1931,257; KARNITSCH 1959,31; WALKE 1965,30, Taf.38,122, Taf.48.2; BAATZ 1976, N.129,46, Abb.26.129,47 (H.-G. Simon); HOFMANN I, N.207,31; TSCHOLL 1979,138, Abb.9/L,140; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,284; CASTELLA 1987, Tombe 36.N.42,99; PROVOST 1988b, N.41,54, N.104,82,84; CAG 03, N.306,156; CGP,186–190; BET-DELAGÉ 1991, N.166–169,216, Fig.13.166-169,205, N.292,218, Fig.20.292,212).

Quintiliani m(anu): Carnuntum Drag. 33 (GRÜNEWALD 1980,83). Quintilian f(ecit): Gorsium Drag. 33 (GABLER 1967, N.61,42,49). Quint^{ili}[—]: Carnuntum Drag. 31 (SWOBODA-MILENOVIĆ 1956, Nr.2,45), Carnuntum (GRÜNEWALD 1979,85, Abb.1.2). Quin[—]: Aquincum Drag. 31 (JUHÁSZ 1936,35, 28. kép 8,34). [—]intiliani: Aquincum Drag. 31 (NAGY 1941, N.18,216). Gorsium (István Király Múzeum Itsz. 60.1079.5 = GABLER 1964, 101, talán azonos a fenti darabbal).

Keltezés: Valószínűleg azonos a reliefdíszes árut is készítő lezoux-i fazekassal (CGP,186–190), működését 125–150 közé keltezhetjük (CGP,190).

QUINTILLIUS -Rh- (A mesterhez: OSWALD 1931,257). [—]intillius (retrográd): Brigetio Drag. 33 (JUHÁSZ 1935, N.242,150,Taf.XLVII.242 = EICHLER 1937, N.242,158, Taf.VI.11, Sintillius f(ecit) olvasat).

Keltezés: Késő-Antoninus–Severus-kori.

QUINTUS -Le- (A mesterhez: OSWALD 1931,257-258; DE SCHAETZEN–VANDERHOEVEN 1964,42-43, Pl.X.50,69; HARTLEY 1972,16; PLANCK 1975,240; HOFMANN I, N.152,30; GARBSCH 1982, N.44,52; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,284; GALLIOU–MÉNEZ 1986,54,Fig.12.5; PROVOST 1988b, N.91,77; CAG 03, N.306,156; CAG 45, N.218,200; DICKINSON 1986,194; GALLIOU 1989, N.242.VIII.7,169; HARTLEY 2000,196; DICKINSON 2001,204).

Quin^{ti} m(anu): Vindobona (KENNER 1911,155b). Quinti^m(anu): Carnuntum Drag. 33 (SWOBODA-MILENOVIĆ 1956, Nr.5,46), Carnuntum (GROLLER 1901, Taf.XIII.Fig.13), Carnuntum (HEYDENDORFF 1951, N.116-117,8), Illmitz Drag. 33 (GABLER 1979, N.29,41), Mursa Drag. 33 (BULAT 1958, N.60,82,Sl.12.60 = BRUKNER 1981, N.70,56,T.1.40). Quinti m(anu): Aquincum (FINÁLY 1906, N.115,99, vö: HOFMANN I, Pl.III.141,Pl. XIII.152.2-3), Arrabona Drag. 31 (GABLER 1971, N.1,36,28. ábra 2), Carnuntum Drag. 33 (Untersuchungen, Grab 171.1,178, Taf.71.171.1), Gorsium Drag. 31 (GABLER 1967, N.60,41-42,49), Poetovio Drag. 31 (MIKL-CURK 1969, N.341,39), Vindobona (KENNER 1909,70b), Vindobona (KENNER 1909,79a). Quint^oism(anu): Brigetio Drag. 33 (JUHÁSZ 1935, N.244,150, Taf.XLVII.244), Wallern (Barb 1927 = GABLER 1979, N.24,35, Abb.10.24). Quin^{tus}: fe(cit): Carnuntum (HEYDENDORFF 1949, N.52,8). [Q]uinti^m(anu): Mursa Drag. 33 (BULAT 1958, N.61,82,Sl.12.61).

A gueugnon-i mesterrel nem azonos, ő az I. sz. legvégén működött, bélyegzőtípusai is eltérőek (hozzá: Notet 1977,72; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,284). Néhány itt felsorolt bélyeg talán az azonos nevű westerndorfi fazekashoz tartozik (STREITBERG 1973,148).

Keltezés: Antoninus-kori (GABLER 1986, N.99,145). P. Galliou 140–190 közöttre keltezi (GALLIOU 1989, N.242. VIII.7,169). A wallerni példány Antoninus Pius érmével záródó éremleletet tartalmazó edény fedője volt. Későbbi időpontra, a 160–200 közötti évekre teszi B. Dickinson (DICKINSON 1986,194), újabban 140–160 (DICKINSON 2001,204). A westerndorfi fazekas késő-Antoninus–Severus-kori.

RAURACUS -We- (A mesterhez: OSWALD 1931,259; STREITBERG 1973,148).

Rauracus f(ecit): Aquincum (FINÁLY 1906, N.117,99 = OSWALD 1931,259).

Comitalis műhelyében mint kiformázó fazekas működött, valamint Drag. 33-as formán is pecsételt (STREITBERG 1973,148).

Keltezés: Commodus–Septimius Severus kori, *Comitalis* működése alapján (GABLER 2002,232, *Comitalis* kronológiájához).

REBURRUS -Le- (A mesterhez: OSWALD 1931,259; LOMBARD 1972,156, HOFMANN I, N.154,30; SIMP-

SON 1982, S120,167; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,284; CASTELLA 1987, N.50,99; DICKINSON 1986, N.11,157; DICKINSON 1999,277; HARTLEY 2000,196; DICKINSON 2001,204).

Reburri(hédera)of(icina): Aquincum Drag. 33 (KUZSINSZKY 1932,378). Reburrio: Aquincum (NAGY 1943,384). Arrabona (C.I.L. III 12014,461 = GABLER 1964,101), Mursa (C.I.L. III 12014,461 = GABLER 1964,101), Tokod (GABLER 1964,101).

Kelkezés: 150–170 (DICKINSON 1986, N.11,157), ugyanő 140–170 (DICKINSON 2001,204) és B. R. HARTLEY 150–180 (HARTLEY 2000,196).

REDITUS -Le*- (A mesterhez: OSWALD 1931,259; DE SCHAETZEN–VANDERHOEVEN 1964,42-43,Pl.X.52, 69; HARTLEY 1970,30; SCHÖNBERGER 1970, N.54,28; Abb.2.44,26; HOFMANN I, N.255,31; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,284; DICKINSON 1986, N.12,157; GABLER 1994a,366; DICKINSON–HARTLEY 1995, N.7,269; HARTLEY 2000,196; DICKINSON 2001,204).

Rediti^m(anu): Brigetio Drag. 33 (JUHÁSZ 1935, N.245, 150,Taf.XLVII.245), Gorsium Drag. 33 (GABLER–KOCZTUR 1977, N.17,72). Rediti m(anu): Vindobona -Randstempel- (GABLER 1977, K101,222), Vindobona Drag. 33 (DONAT 1999,212). Reditu[—]: Aquincum (FINÁLY 1906, N.118,99 = OSWALD 1931,259 =? Budapest Történeti Múzeum Itsz. 56.116.2 = GABLER 1964,101).

Kelkezés: A cameloni anyag 142 tájára keltezhető. A mester áruja megtalálható a 135–139 között záródó Saalburg Erdkastell anyagában is (HARTLEY 1970,30). Működését 130–150 közé helyezhetjük (DICKINSON–HARTLEY 1995, N.7,269), újabban 135–155 (HARTLEY 2000,196), illetve 135–165 (DICKINSON 2001,204). A gorsiumi edénydepót 170/178 között kerülhetett földre.

REGALIS -Le- (A mesterhez: OSWALD 1931,259-260; THEVENOT 1948, N.434,345; HOFMANN 1968,184; HARTLEY 1972,21; HOFMANN I, N.153,30; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,284; CASTELLA 1987, tombe 36.N.107,101; PROVOST 1988, N.150.183,103; PROVOST 1988b, N.91,77; PROVOST 1988c, N.33,45; BIEGERT–LAUBER 1995,141,664,690-691,814).

Regalis: Brigetio Drag. 33 (JUHÁSZ 1935, N.248,150, Taf.XLVII.248), Matrica (KOVÁCS 1999,67). Regalis^f(ecit): Aquincum (TORMA 1882, N.42,220 = CIL III 12014,465a = FINÁLY 1906, N.120,99), Brigetio Drag. 33 (JUHÁSZ 1935, N.245,150, Taf.XLVII.245), Carnuntum Drag. 33 (KANDLER–ZÖCHMANN 1996, N.41,54,57). Regalis f(ecit): Brigetio Drag. 32 (JUHÁSZ 1935, N.247,150, Taf.XLVII.247).

Azonos nevű mester dolgozott Gueugnon-ban egy későbbi időszakban, de a Lezoux-ban dolgozó fazekashoz nincsen köze (NOTET 1996,78,Pl.7.1,78). A pannoniai bélyegek a lezoux-i mesterhez köthetők.

Kelkezés: 140–190 (HOFMANN I, N.153,30).

REGINUS -Le, Mr- (A mesterhez: OSWALD 1931, 260,415; DE SCHAETZEN–VANDERHOEVEN 1964,42-43, Pl.X.53.XI.1,69-70; WOLKE 1965,31, N.307,128, Taf.43.307; TERRISSE 1968,81,83,103-104; LOMBARD 1972, N.134-136,155-156; RUPRECHTSBERGER 1980,

N.120,189; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,284; PROVOST 1988b, N.41,54, WALTERS 79; CAG 03, N.306,156; GABLER 1994a,366; LUIK 1996, N.449-471,275-276; HARTLEY 2000,196; DICKINSON–HARTLEY–PENGELLY 2004,221).

Reginus f(ecit): Budaörs 51. sír Drag. 18/31 (Ottományi K. 2003. évi ásatása). Regini m(anu): Aquincum Drag. 33 (LEBEGYEV – MÁRTON 2003, N.83,140, 9. kép 1,19. kép 5), Gorsium Drag. 31 (BÁNKI 1986, N.229,134, Taf.VII), Gorsium Drag. 33 (BÁNKI 1987, N.246,204, Taf.VI). R(for-dított)^eegini^m(anu): Aquincum (FINÁLY 1906, N.121,99 = OSWALD 1931,260). Regini^om(anu): Aquincum (NAGY 1937,263), Gorsium Drag. 31 (GABLER 1967, N.63, 42,49), Carnuntum Pudding Pan Rock 3 (GABLER–RAUCHENWALD é.n., N.90,458). [—]egen^m(anu): Aquincum (TORMA 1882, N.27,219, csak kérdőjelesen sorolható ide a bélyeg). [—]inus: Brigetio Drag. 31 (BECK 2003, 37. ábra 32.). [—]nus f(ecit): Aquincum Drag. 32 (LEBEGYEV–MÁRTON 2003, N.182,152,14. kép 8,19. kép 9).

Azonos nevű mester dolgozik Heiligenbergben, Ittenweilernben, Lubiéban, Lezoux-ban és Les Martres-de-Veyre-ben (BÉMONT–BOURGEOIS 1986,284). Ezek közül a Les Martres-de-Veyre-ben és Lezoux-ban dolgozó mester azonos, a többi műhellyel való kapcsolata tisztázatlan.

Kelkezés: les martres-de-veyre-i: 110–130 (HARTLEY 2000,196), a lezoux-i mester 160–180 (DICKINSON–HARTLEY–PENGELLY 2004,221) között működött.

REGINUS -Rh, We?- (A mesterhez: OSWALD 1931,261-262; HÜBENER 1957, Grab 4,73,89; SIMON 1962, N.365,38; SIMON 1968, N.435,59; PLANCK 1975,240; HOFMANN II,N.234,35; STREITBERG 1973,148; BERNHARD 1976,161; KELLNER 1976, Abb.30.26,74-75; SIMON 1978,N.210-211,49, Abb.9.210-11,48; GARBSCH 1982, N.160,67, N.332,72; PROVOST 1988, Tours, N.150.183, 102; HEILIGMANN 1990, Liste 8, N.42,216; BIEGERT–LAUBER 1995,142,162,242-245,379-382,490-491,761,790; HEILIGMANN–BATSCHE 1997,79, Abb.31.8, 78; MEES 2002,325,341,343; DICKINSON–HARTLEY–PENGELLY 2004,221).

Regini m(anu): Gorsium (BÁNKI 1982, N.158,213, Taf.XVII), Gorsium Drag. 31 (BÁNKI 1986, N.264,136, Taf.XVII). Reginus f(ecit): Brigetio Drag. 33 (BECK 2003,37. ábra 50 = BECK 2004,247,Taf.4/20), Carnuntum (HEYDENDORFF 1952, N.148,11), Carnuntum – Grab 78 Drag. 32 (UNTERSUCHUNGEN,78.1,151,Taf.43.1), Gorsium Drag. 31 (GABLER 1967, N.64,42, 49). Riiginus fecit (retrográd bélyeg): Aquincum (FINÁLY 1906,N.113,121 = OSWALD 1931,261), Brigetio (OSWALD 1931,261). Reginus fec(it): Poetovio Drag. 33 (ABRAMIĆ 1925,96 = MIKL–CURK 1969, N.450). Reginus: Poetovio (MIKL–CURK 1969, N.442). Reg[—]: Aquincum Drag. 31 (TOPÁL 2003, 19. sír, 97), Cibalae (ŠARANOVIC–SVETEK 1971, N.5,175, Fig.1.2,170). Gorsium Drag. 33 (GABLER 1967, N.65,42,49). Az alábbi bélyegek talán reliefdíszes edényekről származnak: Alsótöbörzsök – Sárbogárd (István Király Múzeum Itsz. 1925.22 = GABLER 1964,103), Aquincum (MNM 108.1883.1 = GABLER 1964,103), Arrabona (XJM Itsz. 53.227.31 = GABLER

1964,103), Bányog – Gyűrhegy (XJM ltsz. 53.227.31 = GABLER 1964,103).

A G. Streitberg által feltételezett műhelyváltás –Mandeure, Baden im Aargau, Heiligenberg, Ittenweiler, Rheinzabern, Köngen, Westerdorf, Pfaffenhofen és Svájci- (STREITBERG 1973,148) nem bizonyítható. Viszonya a westerdorfi és pfaffenhofeni mesterrel tisztázatlan.

Keltezés: Több ilyen nevű fazekast ismerünk, aki reliefdíszű kerámiát is készített (MEES 2002,325,341,343). Valószínűleg azonos a korábbi fazekassal, *Reginus* I-el, akinek működését 160–180 közé tehetjük (Heiligmann-Batsch 1997,79; MEES 2002,341; DICKINSON–HARTLEY–PENGELLY 2004,221). *Reginus* I áruja nem található meg a markomann-szarmata háborúkkal kapcsolatba hozható pusztulási rétegekben, ezért 170/178 előttre keltezhető (GABLER 2002,231).

Valamelyik mesterhez tartozik a Regin f(ecit) bélyeg Aquincumból (TORMA 1883, N.34,8).

REGULINUS -Rh- (A mesterhez: OSWALD 1931,262; HOFMANN II, N.235,35; RUPRECHTSBERGER 1980, N.122,190; GARBSCH 1982, N.174,68, N.318,72; KUZMOVÁ–ROTH 1988, N.1,66, Obr.14.1a,198; EINGARTNER–ESCHBAUMER–WEBER 1993, N.16,200; BIEGERT–LAUBER 1995,246; MEES 2002,359).

Regulin^{us} f(e)c(it): Mursa Drag. 32 (BULAT 1958, N.62,82, Sl.12.62), Carnuntum Drag. 32 (FÖ 24/25(1985-86)[1988]296, Abb.10.26). Regulinus^f e(cit): Brigetio Drag. 31 (JUHÁSZ 1935, N.257,150, Taf.XLVII.257). Regulinus f(ecit): Poetovio Drag. 32 (MIKL–CURK 1969, N.417,42). Regulinus: Müllendorf Drag. 31 (FÖ 6(1951-1955)84 = GABLER 1979, N.26,35, Abb.10.26), Poetovio Drag. 31 (MIKL–CURK 1969, N.474). Riigulinu[—]: Poetovio (ABRAMIĆ 1925,96). Regulin(?)[—]: Vindobona (KENNER 1911,144a).

Keltezés: Severus-kori (GABLER 1979, N.26,35).

RENTUS -Le- (A mesterhez: OSWALD 1931,263; DE SCHAETZEN–VANDERHOEVEN 1964,42-43, Pl.XI.3-4,70; HOFMANN I, N.208,31; BÉMONT–BOURGEOIS 1986, 284; CGP, List des potiers; BET-DELAGÉ 1991, N.171-172, 216, Fig.13.171-172, 205, N.294, 218, Fig. 20.294, 212).

Renti^m(anu): Carnuntum Drag. 27 (TRINKS 1961, N.6,50, Abb.1.6,51).

Keltezés: Készített reliefdíszes árut is (CGP, List des potiers; BET-DELAGÉ 1991, N.171-172, 216, Fig.13.171-172, 205).

Keltezés: Hadrianus–Antoninus-kori (OSWALD 1931,263).

RESPECTUS -Rh- (A mesterhez: OSWALD 1931,263-264; WALKE 1965, Taf.34,116; HOFMANN II, N.238,35; MEES 2002,337).

Respiictus: Brigetio Drag. 32 (JUHÁSZ 1935, N.259,151, Taf.XLVII.259). Res[—]: Aquincum (PARRAGI 1976,164, 169. kép, 156).

Keltezés: Valószínűleg azonos a reliefes darabokat is készítő mesterrel. 180 után kezdte működését, ami a III. századba is belenyúl (MEES 2002,337).

RESTITUTUS vagy **RESTUTUS** -Rh- (A mesterhez: OSWALD 1931,264; WALKE 1965,35; HOFMANN II, N.241,35; RUPRECHTSBERGER 1980, N.125,191; DICKINSON 1986,194; BIEGERT–LAUBER 1995,62, 492; BAUDOUX 1996,10–108).

Restitutus: Vindobona (KENNER 1911,155b). Restutus: Brigetio (HAMPEL 1880,33). Restutus f(ecit): Brigetio Drag. 32 (JUHÁSZ 1935, N.261,151, Taf.XLVIII.261). Restutus f(ecit): Brigetio? Drag. 33 (JUHÁSZ 1935, N.262,151, Taf.XLVIII.262), Brigetio Drag. 27 (JUHÁSZ 1935, N.263,151, Taf.XLVIII.263), Carnuntum Drag. 32 (GABLER–RAUCHENWALD é.n., N.142,463). Restutus f (fordított f): Brigetio Drag. 31 (JUHÁSZ 1935, N.264, 151, Taf.XLVIII.264). Rii^{stut}us^{fic}(it): Aquincum (FINÁLY 1906, N.125,99 = OSWALD 1931,264). Restutus: Brigetio Drag. 32 (JUHÁSZ 1935, N. 265, 151, T. XLVIII. 265), Carnuntum Drag. 31 (KANDLER–ZÖCHMANN 1996, N.42,54,57), Vindobona (KENNER 1909,70b = OSWALD 1931,264).

Bélyegzőinek ductusa és a betűk kalligráfiája nagyon hasonló a Dressel 20 similis / Gauloise 14-es típusú amphorákat gyártó rheinzaberni fazekaséhoz (BAUDOUX 1996,106–108). Valószínűleg ugyanarról a mesterről van szó, aki sigillatát és amphorát is készített (BAUDOUX 1996,108).

Keltezés: II. század vége – III. század eleje (DICKINSON 1986,194).

RESTO vagy **RESTIO** -Rh- (A mesterhez: OSWALD 1931,264; SIMON 1962, N.367,38, Abb.17.367, 39; HOFMANN II, N.240,35).

Resto f(ecit): Brigetio Drag. 32 (JUHÁSZ 1935, N.260,151, Taf.XLVIII.260 = EICHLER 1937, N.260,158, Drag. 31?, Restio^fe(cit) olvasat). Restio: Vindobona (KENNER 1911,155b).

Keltezés: 160–210 (HOFMANN II, N.240,35).

RITUS -Rh- (A mesterhez: OSWALD 1931,266).

Ritu[—]: Aquincum (FINÁLY 1906, N.126,99 = OSWALD 1931,266).

Keltezés: Mivel a mester Drag. 27 formájú *acetabulum*ot is készített (Köln, OSWALD 1931,266), a korai rheinzaberni mesterekhez kell sorolnunk, működése 160–180/190 közé tehető.

ROMANUS -Gr, Le*- (A mesterhez: OSWALD 1931,266-267; GABLER 1967, N.61,42; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,284; CAG 22, N.182(2AH),218).

Romani^m(anu): Poetovio (ABRAMIĆ 1925, 96). Rom^{ani} m(anu): Gorsium Drag. 33 (GABLER 1967, N.66,42,49). Rom^{ani}m(anu): Carnuntum (KANDLER–ZÖCHMANN 1996, N.43,54,57). Romani (retrográd): Brigetio Drag. 18 (BECK 2003,37. ábra 14 = BECK 2004,244, Taf.4/9). Roman[—]: Carnuntum Drag. 31: (GABLER–RAUCHENWALD é.n., N.92,458), Poetovio Drag. 31 (MIKL–CURK 1969,33).

A dél-galliai és a lezoux-i mester nem azonos.

Keltezés: A dél-galliai valószínűleg Domitianus-kori (GABLER 1967, N.61,42), B. HOFMANN és P. GALLIOU 55–80 közé helyezi a mester működését (HOFFMANN I,

N.144,18; CAG 22, N.182 (2AH), 218). A Lezoux-i mester Antoninus-kori (GABLER–RAUCHENWALD é.n., N.92,458)

ROMOGILLUS -Le*- (A mesterhez: OSWALD 1931,267; THEVENOT 1948, N.436,345; WALKE 1965, Taf.36,120; HOFMANN I, N.158,30; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,284; PROVOST 1988, N.150.183,102). Rom[o]gilli: Aquincum Drag. 33 (KUZSINSZKY 1932, 378).

Keltezés: Pontosabban nem keltezhető mester (HOFMANN I, N.158,30; PROVOST 1988, N.150.183,102). Pannoniai előfordulása 180 előtti működést feltételez.

RUFFUS vagy **RUFUS** -Le*, Mr- (A mesterhez: OSWALD 1931,270; HOFMANN I, N.161,30; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,284; CAG 03, N.306,156; HARTLEY 2000,196).

Ruffi^oma: Brigetio Drag. 33 (JUHÁSZ 1935, N.266, 151, Taf.XLVIII.266).

Keltezés: 130–155 (HARTLEY 2000,196).

RUFIANUS -Le*- (A mesterhez: OSWALD 1931,268; BÉMONT–BOURGEOIS 1986, 284; HARTLEY 2000, 196).

Ruffiani: Aquincum (FINÁLY 1906, N.127,99 = OSWALD 1931,268).

Keltezés: 165–180 (HARTLEY 2000,196).

RUFINUS -He, Hed- (A mesterhez: FORRER 1911, Taf.16.55; OSWALD 1931,269; CLAUSTRES 1958, App.I,78; WALKE 1965, Taf.36,122; BAATZ 1976, N.130,46; GARBSCH 1982, N.25,58; KLEE 1986,85; HEILIGMANN 1990, Liste 7, N.17,20, Taf.3.9, Taf.107.19, Liste 8, N.2,214, Abb.40.2, Taf.111.11, Liste 9, N.64-65,219, Taf.151.34-35, Liste 10, N.7,222, Abb.61. 6; BIEGERT–LAUBER 1995,108).

Ruffini fat: Aquincum (FINÁLY 1906, N.128,99 = OSWALD 1931,269), Brigetio Drag. 31 (JUHÁSZ 1935, N.267,151, Taf.XLVIII.267), Vindobona (KENNER 1911,155b).

Keltezés: Hadrianus–Antoninus-kori (OSWALD 1931,269, nála Traianus–Antoninus-kori).

RUFUS vagy **RUFFUS** -Gr- (A dél galliai mesterhez: OSWALD 1931,270; DURAND-LEFEBURE 1946, N.141, 167-169; SIMON 1962, N.368,38,Abb.17.368,39; DE SCHAETZEN–VANDERHOEVEN 1964,44-45, Pl.XI.8-9,70; MARY 1967,44; HOFFMANN I, N.147,18; LEQUÉMENT 1983,478, a Flavius–Traianus-kori mesterhez; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,284, Montans-ra lokalizálja; CAG 03, N.306,156; ROQUETTE–RICHARD–SOYRIS 1989, N.107,298, Fig.6.107,308; TILHARD 1988,143; DICKINSON 1991, N.75,49; DICKINSON–WEBSTER 1993,23S,92; POLAK 1998,115-116; HARTLEY 2000,196).

Rufus f(ecit): Tokod (GABLER 1964,98). Rufi offic(ina): Carnuntum (GROLLER 1907, N.4,42 = OSWALD 1931, 270).

A montans-i mesterrel kronológiai okok miatt sem azonos (TILHARD 1988,143, további irodalommal).

Keltezés: 30–85 (MARY 1967,44), 65–90 (DICKINSON 1991, N.75,49), azonban B. R. HARTLEY a Flavius–Traianus korra keltezi (HARTLEY 2000,196).

SABINIANUS -Rh- (A mesterhez: OSWALD 1931,272; HOFMANN II, N.243,35).

[Sa]binianus f(ecit): Gorsium (GABLER 1967, N.67, 42,49).

Keltezés: 160–190 (HOFMANN II, N.243,35).

SABINUS -Gr, Mn, Ro- (A mesterhez: OSWALD 1931,272-273; HOFFMANN I, N.150,18; LOMBARD 1978, N.93,33; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,284; DICKINSON 1991,205).

Of(ficina) Sabin(i): Vindobona Drag. 27 (DONAT 1999,211), Vindobona (KENNER 1909,78b). Of(ficina) Sabi[—]: Carnuntum (HEYDENDORFF 1952, N.131,11).

Keltezés: Vespasianus–Domitianus-kori (DICKINSON 2001,205).

SABINUS -Ch, Le, Md, Mr- (A mesterekhez: OSWALD 1931,274; CLAUSTRES 1958, App.I,78; PLOUHINEC–PLOUHINEC 1966, N.43,178; HARTLEY 1970,30; SCHÖNBERGER 1970,N.59,28,Abb.3.59,27; HARTLEY 1972,5,8; HOFMANN I, N.164,30; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,284; DICKINSON 1986,194; TILHARD 1988,143; STRUCK 1996,54, Tab.6,56, Abb.12.24,57; DICKINSON 2001,205).

Sabinus: Aquincum (FINÁLY 1906, N.130,99, talán a rheinzaberni mesterhez tartozik), Müllendorf Drag. 31 (GABLER 1979, N.27,35-37,Abb.10.27; A bélyeg talán a rheinzaberni mesterhez tartozik). Sabini[—]: Aquincum Drag. 32 (KUZSINSZKY 1932,378). Sabin[—]: Aquincum (FINÁLY 1906, N.129,99, a rheinzaberni mesterhez tartozik?).

Sabinus neve található egy lezoux-i infra in forma graffitin is (BET-DELAGE 1991, N.295,218, Fig.20.295,212), viszonya a díszítetlen sigillátákat gyártó mesterekkel tisztázatlan. A bélyegek műhelyhez kötése bizonytalan; kronológiájuk alapján bizonyosan több mesterről van szó.

Keltezés: A cameloni tábor anyaga alapján 142 utánra tehető, a Saalburg Erdkastell 135–139 között záródik, amelynek anyagában szintén megtalálható (HARTLEY 1970,30). Ezek alapján működését 130–150 közé tehetjük. Újabban: 155–185 (DICKINSON 1986,194), 160–190 (DICKINSON 2001,205).

SACARO -?- azonos ? **SACERO** -Le-

(pálmaág)Saca(pálmaág)ro: Brigetio Drag. 33 (JUHÁSZ 1935, N.268,151, Taf. XLVIII.268).

SACERO vagy **SACIRO** -Le*- (A mesterhez: OSWALD 1931,274-275; SCHÖNBERGER 1956, N.6,70; WALKE 1965,30; PINEL 1969,25; DE SCHAETZEN–VANDERHOEVEN 1964,44-45, Pl.I.23-24,70; LOMBARD 1972, 156; HOFMANN I, N.167,30; PETITE 1980,41,93; SIMPSON 1982, S133,169; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,284; CAG 03, N.306,156; GALLIOLU 1989, N.109,97; CGP,322; BET-DELAGE 1991, N.25,214, Fig.1.25,194; CAG 71/4, N.276,280; DICKINSON 2001,205; DÜERKOP 2002,903; EVANS 2003, N.3,224).

Saciro: Brigetio Drag. 32 (JUHÁSZ 1935, N.270,151, Taf.XLVII.270) **Saciro f(ceit):** Carnuntum Drag. 31 (GABLER–RAUCHENWALD é.n., N.76,457), Teutoburgium Drag. 31 (BRUKNER 1981, N.73,56,T.2.73), Aquincum Drag. 33 (KUZSINSZKY 1932,378), Brigetio Drag. 31 (JUHÁSZ 1935, N.271,151, Taf. XLVIII.271), Brigetio Drag. 32 (JUHÁSZ 1935, N.272,151,Taf.XLVIII.272 = EICHLER 1937, N.272,157), Brigetio Drag. 33 (JUHÁSZ 1935, N.273,151,Taf.XLVIII.273), Brigetio Drag. 32 (JUHÁSZ 1935, N.274,151,Taf.XLVIII.274). **Saciro^of(ceit):** Aquincum (FINÁLY 1906, N.131,99), Vindobona Drag. 32 (DONAT–SAKL–OBERHALTER–SEDLMAYER 2003,17, Taf.2.3,18), Salla Drag. 33 (Zalalövő 1977, N.43,236, 243, Abb.20.15,23). **Saciro m(anu):** Brigetio Drag. 31 (JUHÁSZ 1935, N.271,151, Taf.XLVIII.271). **Saciro^of(ceit):** Baracska (TORMA 1883, N.57,12 = MNM ltsz. 25.1852 = GABLER 1964,101), Vindobona Drag. 33 (DONAT 1999,212). **Saciro f(ceit):** Strebersdorf (MG Lutzmannsburg, VB Oberpullendorf, FÖ 37 (1998)756, Abb.482,759). **Saciro[—]:** Klosterneuburg (GRÜNEWALD 1983a, Abb.51.3,246). **Saci[—]:** Carnuntum (HEYDENDORFF 1949, N.75,9), Vindobona (KENNER 1911,155b). Savaria (Savaria Múzeum ltsz. 54.35.340 = GABLER 1964,101), Scarbantia (Liszt Ferenc Múzeum ltsz. 55.183.31 = GABLER 1964,101).

A mester valószínűleg reliefszemes árut is készített (CGP,322; BET-DELAGÉ 1991, N.25,214, Fig.1.25,194, supra extra formam bélyeg).

Keltezés: A legkorábbi darabjait 120 körülre keltezték (EVANS 2003, N.3,224), a Paris – Tombe A 53 alapján, II. század első felében működött (PETITE 1980,41,93). 140–170 (SIMPSON 1982, S133,169, B. R. Hartley alapján), 150–180 (DICKINSON 2001,205).

SACIO -We, Pf- (A mesterhez: CHRISTLEIN–KELLNER 1969, Abb.34.14-15, 153-54; PRAMMER 1975, Abb.11.20, 141-142).

Sa[—]: Salla (Zalalövő 1977, N.43,236,Abb.16.16,235).

Bizonyosan dolgozik *Helenius*nak (CHRISTLEIN–KELLNER 1969, Abb.34.14-15,153-54). Talán azonos *Saciro*val akinek a Drag. 37 *pannán* perembélyegét a westerndorfi kemencéből ismerjük (PRAMMER 1975, Abb.11.20, 141-142).

Keltezés 200 előtt nem sokkal már dolgozott és kb. 230/240-ig tartott a működése (GABLER 2002,232-233, *Helenius* kronológiájához).

SACIRIUS -Mr- (A mesterhez: OSWALD 1931,276, mint dél-galliai mestert hozza; TERRISSE 1968,81,94,104; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,285).

Fsacirius: Brigetio Drag. 31 (JUHÁSZ 1935, N.269,151, Taf.XLVIII.269).

Keltezés: Traianus–Hadrianus-kori ? (OSWALD 1931,276).

SACRAPO vagy **SACRAPUS** -Le, Mr- (A mesterhez: OSWALD 1931,276; DE SCHAETZEN–VANDERHOVEN 1964,44-45, Pl.XI.25-26,70; TERRISSE 1968,81, 83,105; HOFMANN I, N.169,30; HOFMANN II, N.69,15; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,285; GAILLARD 1997, N.323.8,186).

Sacrapo: Brigetio Drag. 33 (JUHÁSZ 1935, N.276,152, Taf.XLVIII.276).

A galliai mesterek listáján csak mint lezoux-it ismerik (BÉMONT–BOURGEOIS 1986,285), de a Les Martres-de-Veyre-nél feltárt fazekastelep anyagában is megtalálható (TERRISSE 1968,81,83).

Keltezése: 140–190 (HOFMANN I, N.169,30), ugyanő 140–180 (HOFMANN II, N.69,15).

SACROTICUS -Le- (A mesterhez: OSWALD 1931,277; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,285).

Sacrotici m(anu): Vindobona Drag. 18/31 (DONAT 1999,212). **Sacrotio:** Aquincum (TORMA 1882, N.43,220 = FINÁLY 1906, N.132,99).

Keltezés: Hadrianus–Antoninus Pius-kori (OSWALD 1931,277).

SAMILLUS -Le- (A mesterhez: OSWALD 1931,279; LOMBARD 1972,156; HOFMANN I, N.170,30; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,285; GALLIOU–SANQUER 1979, N.61,8; GALLIOU–BIHAN 1987,31; GALLIOU 1989, N.109,96).

S(retrograd)amilli ma(nu) Osijek Drag. 33 (PINTEROVIĆ 1973-1975,93).

Keltezés: 140–190 (HOFMANN I, N.170,30; GALLIOU–BIHAN 1987,31).

SANICIUS -?- (A mesterhez: OSWALD 1931,280).

Of(fficina) Sanici -retrograd bélyeg-: Aquincum (FINÁLY 1906, N.133,99 = OSWALD 1931,280).

SANTIANUS -Le, Mr- (A mesterhez: OSWALD 1931,280; BAYARD 1980, N.4,150,Pl.2.4,152; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,285).

Santi[anus]: Gorsium (GABLER 1967, N.68,43,49).

Keltezés: Flavius-kori (BAYARD 1980, N.4,150), vagy egy kicsit későbbi.

SANUILLUS -Le- (A mesterhez: OSWALD 1931,280; HOFMANN I, N.171,30)

Sanuilli ma(nu) Brigetio Drag. 33 (FÉNYES 2002, T.LVII.4). **S(fordított)anuilli[ma(anu):** Poetovio Drag. 33 (ABRAMIĆ 1925,96 = OSWALD 1931,280 = MIKL-CURK 1969, N.251,35).

Keltezés: Traianus–Antoninus-kori, B. Hofmann a II. századra keltezi (HOFMANN I, N.171,30).

SATINUS -Rh, We- (A mesterhez: OSWALD 1931,282; SCHÖNBERGER 1956, N.8,70; HOFMANN II, N.246,35; STREITBERGER 1973,149).

Satinus: Aquincum (FINÁLY 1906, N.134,99 = OSWALD 1931,282).

Keltezés: 160–210 (HOFMANN II, N.246,35), Késő-Antoninus–Severus-kori.

SATO vagy **SATTO** -Le- (A mesterhez: OSWALD 1931, 282; A Pont-des-Rêmes-ben dolgozó mesterhez: CHENET–GAUDRON 1955, N.100,166; HOFMANN I, N.172,30; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,285; DICKINSON 1991, N.80,50).

Sato fe(cit) – retrográd -: Brigetio Drag. 33 (JUHÁSZ 1935, N.277,152,Taf.XLVIII.277; GABLER 1987b, 47), Teutoburgium Drag. 33 (BRUKNER 1981, N.75,56,T.2.75, blickweileri bélyegként közli, de a blickweileri *Sattonak* nincs ilyen bélyege, lásd. KNORR–SPRATER 1927,110,Textbild 4,23). Sat[—]: Aquincum (TORMA 1883, N.35,8, a bélyeg kérdésesen sorolható ide, a publikáló szerint *Saturninus* bélyege).

Több azonos nevű mestert ismerünk: La Graufesenque-ban, Chémery-ben, Guegnon-ban, Lezoux-ban, Pont-des-Rêmesben és talán Mittelbronban is (HOFFMANN II, N.78,21; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,285). A Chémery – Falquemont-ban *Saturninus*al együtt kizárólag reliefszemes edényeket gyártó (CHENET–GAUDRON 1955, N.100, 166), Blickweilerben is dolgozó *Satto* nem jöhet számításba. Ezek közül, a dél-galliai és a lezoux-i mestert leszámítva mindegyik két „TT”-vel bélyegzte a nevét. A két fazekas közül az agyagminőség alapján, csak a lezoux-i jöhet számításba.

Keltezés: 150–180 (DICKINSON 1991, N.80,50).

SATURIO -Rh- (A mesterhez: OSWALD 1964,282; HOFMANN II, N.248,35; RUPRECHTSBERGER 1980, N.127,192; GARBSCH 1982, N.310,71; BIEGERT–LAUBER 1995,64,144).

Saturio f(ecit): Carnuntum (GROLLER 1906, N.4,115), Sárvár Drag. 32 (INSTRUMENTA, N.54,78). [S]aturio: Carnuntum Drag. 32 (CARNUNTUM-ZIVILSTADT 1986-87, N.85,213,Taf.6.85,234 = RAUCHENWALD 1997, N.334,170,Taf.33.334). [Sa]turio f(ecit): Gorsium (BÁNKI 1990, N.113,103,Taf.III).

Keltezés: 160–233 (INSTRUMENTA, N.54,78). Az azonos nevű lezoux-i fazekas, akihez talán a gorsiumi vagy a carnuntumi bélyeg köthető 150–180 között dolgozott (DICKINSON 2001,50).

SATURNINUS -Bo, Le vagy We- (A mesterhez: OSWALD 1964,238; STREITBERG 1983,149; RODWELL 1987, N.27,97; BET-DELAGE 1991, N.26,214, Fig.1.26,194; HARTLEY 2000,197; DICKINSON 2001,206).

Saturninus: Poetovio (MIKL–CURK 1969, N.297,37). Saturnin[—]: Poetovio (ABRAMIĆ 1925,96 = MIKL–CURK 1969, N.232,34).

Nem azonosítható egyértelműen, hogy melyik mesterhez köthetők a bélyegek.

Keltezés: 170–200 (RODWELL 1987, N.27,97; HARTLEY 2000,197), 160–200 (DICKINSON 2001,206). A western-dorfi mester 180–233 közé keltezhető.

SAXAMUS -Le*- (A mesterhez: OSWALD 1931,283; WALKE 1965, Taf.36,120,N.338, 129, Taf.44.338; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,285; DICKINSON 1986,195; HEILIGMANN 1990, Abb.28.1,77, Liste 6.1,210; LEBEGYEV–MÁRTON 2003, N.121,145, további irodalommal).

Saxami ° m(anu): Aquincum (FINÁLY 1906, N.135.a,99), Brigetio Drag. 33 (JUHÁSZ 1935, N.278,152,Taf.XLVIII.278). Saxami[—]: Aquincum Drag. 31 (LEBEGYEV–MÁRTON 2003, N.121,145,10. kép 10,19. kép 7). Saxami[—]: Mursa Drag. 33 (BULAT 1987, N.3,57). [S]axami°m(anu): Matrica Drag. 31 (TOPÁL 1981, Grave

87.4,37,84-85 = INSTRUMENTA, N.212,138-139), Mursa Drag. 32 (BULAT 1958, Nr.63,82,Sl.12,63). [Sa]xami°m(anu): Aquincum (TORMA 1882, N.58,222 = FINÁLY 1906, N.135.b,99). Aquincum Drag. 31 (VAMOS 2002, N.211,66,46. kép 15).

Keltezés: 160–200 (DICKINSON 1986,195).

SCOTTIUS -Gr- (A mesterhez: OSWALD 1964,285; MARY 1967,45; HOFFMANN I, N.158,18; LOMBARD 1978, N.95,N.280, Ritt. 8 formán; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,285).

Sco[—]: Vindobona (DONAT 1999,211).

Keltezés: 15-70 (HOFFMANN I, N.158,18), Tiberius–Nero-kori (LOMBARD 1978, N.95,N.280), 25-55 (MARY 1967,45).

SECTUS -?-

Siicti m(anu): Poetovio Drag. 33 (MIKL–CURK 1969, N.243,34).

SECUDUS -Le- (A mesterhez: BÉMONT–BOURGEOIS 1986,285).

Siicudi m(anu): Carnuntum (GROLLER 1905, Fig.93,138).

Keltezés: Traianus–Antoninus-kori.

SECUNDINUS -He, La, Le, Pr, To- (A mesterekhez: OSWALD 1931,287; PLOUHINEC–PLOUHINEC 1966, N.45,178; HARTLEY 1970,30; SCHÖNBERGER 1970, N.64, 28,Abb.3.64,27; HARTLEY 1972,7; HOFMANN I, N.175,30; HOFFMANN II, N.81,21; BAYARD 1980, N.3,150,Pl.2.3,152; SIMPSON 1982, S142,169-170; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,285; CAG 03, N.306,156; CGP,328; BET-DELAGE 1991, N.182,216, Fig.14.182,206; HARTLEY 2000,197. A Lavoye-ban dolgozó mesterhez: CHENET–GAUDRON 1955, N.103,167-168).

Secundinus f(ecit): Brigetio Drag. 33 (JUHÁSZ 1935, N.281,152, Taf.XLVIII.281).

Nem köthető a bélyeg Les Martres-de-Veyre-hez, az ottani *Secundinus* mindig a m(anu) formulát használja (TERRISSE 1968,81,83,105; HOFMANN II, N.72,15). Lezouxban *Secundinus* néven intra in forma bélyegez egy mester (CGP,328; BET-DELAGE 1991, N.182,216, Fig.14.182, 206). A brigetio bélyeg mestere nem azonosítható. Valószínűleg több *Secundinus* is dolgozott.

Keltezés: A lezoux-i mester: 125–145 (HARTLEY 1970, 30), Hadrianus–kora–Antoninus-kori (HARTLEY 2000, 197), illetve 160–195 (SIMPSON 1982, S142,169-170).

SECUNDINUS -Rh- (A mesterhez: OSWALD 1931,287; SIMON 1968, N.212,49,Abb.9,48; RUPRECHTSBERGER 1980,192; GARBSCH 1982, N.140,67, N.292-293,71; STRUCK 1996, Tab.6,56, Abb.12.26,57).

Secundin f(ecit): Ad Statuas Drag. 33 (GABLER 1989, N.90,247, Fig.97.90). Secundini: Brigetio Drag. 32 (JUHÁSZ 1935, N.282,152, Taf.XLVIII.282), Carnuntum (GROLLER 1906, N.18,35), Winden am See (GABLER 1979, N.56,44). [—]ndini: Poetovio Drag. 31 (MIKL–CURK 1969, N.264).

Az azonos nevű fazekas dolgozott Lezoux-ban, Mandeur-ban, Heiligenbergben, Lavoye-ban, Bergenzben és Western-dorfban is (STREITBERG 1973,148). Biztosan több mes-

terről van szó, a rheinzaberni talán azonos a Westerndorfban dolgozó fazekassal.

Keltezés: 160–233 (GABLER 1989, N.90,247).

SECUNDUS -Gr- (A dél galliai mesterekhez: OSWALD 1931,287-289; ROLLAND 1944, N.79,215; CLAUSTRES 1958, App.I,78; KARNITSCH 1959,24; De SCHAEZTEN–VANDERHOEVEN 1964,46-47, Pl.XI.37-48,70; PLOUHINEC–PLOUHINEC 1966, N.46,178; MARY 1967,45; PLANCK 1975,242; HOFFMANN I, N.159,18; BÉMONT 1976, N.344-349,72-73; GALLIOU 1978, 22; LOMBARD 1978, N.96-101,34-35; DICKINSON–HARTLEY 1982, 120,123; LEQUÉMENT 1983,478,480; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,285; PROVOST 1988c, N.69.IV.18, 86,76; GALLIOU 1989, N.235,154, N.242,VIII.24,170; ROQUETTE–RICHARD–SOYRIS 1989, N.116,299, Fig. 6.116,308; TILHARD 1988,144, további irodalommal; DICKINSON 1991, N.82-83,50; KRAUS 1992, N.699,71; NIETO 1994,103; DICKINSON–HARTLEY 1995, N.12,269; MEES 1995,94; CAG 61, N.319,172; DICKINSON 2001,206; DÜERKOP 2002,904).

Of(f)i(cina) Sec(undi): Aquincum (FINÁLY 1906, N.136,99), Brigetio Drag. 32 sic! (JUHÁSZ 1935, N.285, 152,Taf.XLVIII.285). °ecun̄di: Sirmium Ritt. 5 (BRUKNER 1981, N.78,57,T.1.78). [.]jecun̄di: Sirmium Ritt. 5 (BRUKNER 1981, N.79,57,T.1.79). OftSec: Carnuntum (KANDLER–ZÖCHMANN 1997, N.2,168, Taf.28.2). [Sec]undi: Arrabona Drag. 27 (GABLER 1967b, N.9,37,4. ábra 9,32 = INSTRUMENTA, N.40,75-76), Vindobona Drag. 18/31 (Rennweg 44 R 90/663).

Montans-ban legalább két mester dolgozott ezen a néven, akikkel a La Graufesenque-i fazekas nem azonos (TILHARD 1988,144).

Keltezés: Claudius–Domitianus-kori, 40–85 (GABLER 1967b, N.9,37; GALLIOU 1978,22; BRUKNER 1981, N.78,57), 45–80 (MARY 1967,45; KRAUS 1992, N.699,71), 45–65 (DICKINSON–HARTLEY 1982,120, 123). A feltehetően hozzá köthető reliefdiszes gyártáshoz ld. (MEES 1995,94). Újabbban: Claudius–Vespasianus-kori (DÜERKOP 2002,904), 75–90 (DICKINSON 2001,206).

SECUNDUS -Al, Le, Pr- (A mesterhez: OSWALD 1931,289-290; THEVENOT 1948, N.450,345; HOFMANN I, N.177,30; PLANCK 1975, N.318-319,242-243; HOFMANN I, N.177,30; HOFFMANN II, N.82,21; HÄRKE 1980, N.2,508, Abb.10.10,507; BÉMONT–BOURGEOIS 1986, 285; PROVOST 1988, N.150.183,102; PROVOST 1988c, N.28,41; GALLIOU 1989, N.242.a.22,165; CAG 43, N.216.XII, 137; HEILIGMANN–BATSCH 1997,78, Abb.31.9,78; DÜERKOP 2002,904).

Secundi m(anu): Mursa Drag. 33 (BULAT 1958,79 = GABLER 1964,99), Savaria (GABLER 1964,99). Secundi m(anu) – fordított M -: Brigetio Drag. 33 (JUHÁSZ 1935, N.283,152, Taf.XLVIII.283). Siicu[—]: Salla Drag. 31 (Zalalövő 1978, N.106,401, Abb.66.5,402). Sec[—]: Carnuntum Drag. 27 (TRINKS 1961, N.7,50, Abb.1.7,51). [—]jecundi m(anu): Brigetio Drag. 33 (JUHÁSZ 1935, N.284,152, Taf.XLVIII.284). Savaria (MNM Itsz. 88.1899 = GABLER 1964,99).

Secundus néven, Lezoux-ban, reliefes árut is jelzett egy mester (CGP,List des potiers; BET–DELAGE 1991, N.184-

185,216, Fig.14.184-185,206). Vele a díszítetlen darabokat gyártó mester viszonya tisztázatlan. Egy azonos nevű mester a mester-franche-i műhely anyagában is (CAG 03, N.95,70).

Keltezés: 100–150 (HOFMANN I, N.177,30; PROVOST 1988, N.150.183,102; GALLIOU 1989, N.242.a.22,165; HEILIGMANN–BATSCH 1997,78).

SECUNDINUS et AVITUS –Rh- (A mesterhez: OSWALD 1931,287; DE SCHOETRON 1956,25; HOFMANN II, N.251,35; GARBSCH 1982, N.161,67; VISY 1988, Abb.5.19,130; BIEGERT–LAUBER 1995,568; LUICK 1996, N.515-516,278).

Secundavi: Carnuntum (GROLLER 1905, Fig.93,138). Secu[—]: Poetovio Drag. 32 (MIKL–CURK 1969, N.420,42). [—]ecundavi: Neckenmarkt (MG Neckenmarkt, VB Oberpullendorf, FÖ 36 (1997)832, Abb.645, 833). [—]undavi Drag. 31 (LEBEGYEV–MÁRTON 2003, N.170,151, 14. kép 6, 19. kép 8). [—]javi: Carnuntum (HEYDENDORFF 1951, N.118,8).

Keltezés: 160-190 (HOFMANN II, N.251,35).

Nem dönthető el, hogy melyik mesterhez köthető, az Arabonából előkerült [S]ecundin[?] (BÖRZSÖNYI 1907,38, nem biztos, hogy díszítetlen darabról van szó).

SEDATUS -Le- (A mesterhez: OSWALD–PRYCE 1920,123; OSWALD 1931,290; DURAND–LEFEBURE 1946, N.153,170; De SCHAEZTEN–VANDERHOEVEN 1964,46-47,Pl.XII.1,71; WALKE 1965,33,129, Taf.36,121, Taf.44.342; LOMBARD 1972,156; STREITBERG 1973,149; HOFMANN I, N.178,30; LOMBARD 1978,55-56,N.295,69; GARBSCH 1982, N.26,52; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,285; CAG 03, N.306,157; GALLIOU 1989, N.242,VIII.13,170; CGP, List des potiers; ARTNER 1994,34; HARTLEY 2000,197; BET–SEVER–VILVORDER 2001, N.49,179; DICKINSON 2001,206).

Sedatus fe(cit): Carnuntum (GROLLER 1906, N.13,35). Sedati m(anu): Aquincum (FINÁLY 1906, N. 138-139, 99-100), Aquincum (FINÁLY 1906, N.139,100), Aquincum Drag. 33, tabula ansata-ban (LEBEGYEV–MÁRTON 2003,82,140,8. kép 11,19. kép 4), Brigetio Drag. 33 (JUHÁSZ 1935, N.287,152,Taf.XLVIII.287), Carnuntum (GROLLER 1906,35), Gorsium Drag. 31 (GABLER 1967, N.70,43,49 = INSTRUMENTA, N.48,76), Savaria (Savaria Múzeum Itsz. 54.107.4 = GABLER 1964,101). Sedati°m(anu): Aquincum (FINÁLY 1906, N.138,99). Se(retrográd)°dati°m(anu): Brigetio Drag. 33 (JUHÁSZ 1935, N.288,152, Taf.XLVIII.288). Sedati°[m(anu)]: Aquincum Drag. 33 (VÁMOS 2002, N.251,71, 43. kép 7, 46. kép 11). Sedati°m(anu): Carnuntum Drag.33 (FÖ 16 (1977)[1978] 430, Abb. 413430), Carnuntum Drag. 33 (FÖ 22 (1983) [1984]299). Sedat[—]: Carnuntum (RAUCHENWALD 1997, N.335, 170, Taf.33.335,169). Sed[—]: Salla Drag. 33 (Zalalövő 1978, N.107, Abb.66,402). Se[—]: Fertőrákos Drag. 31 (GABLER 1973, N.6,152, Abb.11.6,152). S[ed]jati? [m(anu)]: Aquincum Drag. 31 (VÁMOS 2002, N.179,61, 36. kép 4,46. kép 18).

Azonos nevű mester dolgozott Heiligenbergben, Ittenweilerben és Rheinzabernben (BÉMONT–BOURGEOIS 1986, 285; RUPRECHTSBERGER 1980, N.132,193), ezekkel a

lezoux-i mester kapcsolata nem mutatható ki. Reliefdíszű árut is gyártott (CGP, List des potiers; BET–SEVERS –VILVORDER 2001, N.49,179).

Keltezés: II. század második negyede (INSTRUMENTA, N.48,76), 130–150 (HARTLEY 2000,197; DICKINSON 2001,206).

SEGILLUS -?-

Segilli: Vindobona (KENNER 1911,155b).

SENEA vagy **SENILA** -Le- (A mesterhez: CURLE 1911,241; OSWALD 1931,292; W. Krämer, *Cambodunum-forschungen* 1957,91; QUITAUD–JORREAU–BOMPUIS –PROVENAT 1970,268; HOFMANN I, N.179,30; CHUR 2,127,96; DICKINSON 1999,277).

Seniia^m(anu): Brigetio Drag. 27 (JUHÁSZ 1935, N.289, 152, Taf.XLVIII.289), Gorsium (GABLER–KOCZTUR 1977, N.12,71).

Keltezés: Antoninus-kori (HOFMANN I, N. 179, 30). A gorsiumi depoelet 170/178 táján kerülhetett földbe. A brigetioi példány is másodlagosan égett.

SENICIO vagy **SENECIO** -Gr, Ro- (A mesterhez: OSWALD 1931,291-292; ROLLAND 1944, N.80,215; CLAUSTRES 1958, App.I,78; KARNITSCH 1959,25; MARY 1967,45; HOFFMANN I, N.160,18, N.240,19; BÉMONT 1976, N.351-354,73-74; DICKINSON–HARTLEY 1982,120-123; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,285; TAUVAULT–VERNHEIT 1986,112; ROQUETTE–RICHARD–SOYRIS 1989, N.12,299, Fig.6.120,308; CAG 03, N.306,157; BARTHÉLEMY–DEPIERRE 1990, N.52,28, 84; DICKINSON 1991, N.84,50, N.179,54; FASOLD 1991, 88; KRAUS 1992, N.377,70; MEES 1995,95,119; GAILLARD 1997, N.323.8,186; DICKINSON 2001,206; GABLER 2002b,92).

Sennecio[—]: Arrabona Drag. 27 (GABLER 1964,98 = GABLER 1967b, N.8,33-35,4. ábra 8,31 = INSTRUMENTA, N.39,74). Senniciu[—] (sic!): Arrabona (BÖRSÖNYI 1907,38).

A La Graufesenque-ban és a Le Rozier-ban dolgozó mester azonos (TAUVAULT–VERNHEIT 1986,112). Reliefdíszű edényeket is gyártott (MEES 1995,95).

Keltezés: 35–60 között, 50–60 években mint formakészítő (MEES 1995,95), újabban 60–80 közötti időszakra keltezi B. Dickinson (DICKINSON 2001,206).

SENNIUS -Le- (A mesterhez: OSWALD 1931,293; DE SCHAETZEN–VANDERHOEVEN 1964,46-47,PLXII.7, 71; HOFMANN I, N.260,31; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,285; DICKINSON 1991, N.149,52-53).

Sennius f(ecit): Carnuntum (GROLLER 1905, Fig.101.9, 152). [S]ennius f(ecit): Gorsium Drag. 33 (István Király Múzeum Itsz. 60.687.1 = GABLER 1964,101 =? GABLER 1967, N.71,43,49 = INSTRUMENTA, N.47,76). Aquincum (Budapest Történeti Múzeum Itsz. 56.144.5 = GABLER 1964,101).

A mester bélyege *Cinnamus* és *Flo. Albinus* reliefdíszes áruján is megtalálható (DICKINSON 1991, N.149,52-53).

Keltezés: 150–175 (INSTRUMENTA, N.47,76), 150–180 (DICKINSON 1991, N.149,52-53).

SEVERIANUS -Rh- (A mesterhez: OSWALD 1931,295-296; SCHÖNBERGER 1956, N.9,70; WALKE 1965,35-36; HOFMANN 1968,178-179; HOFMANN II, N.256,35; RUPRECHTSBERGER 1980, N.134,193; BIEGERT–LAUBER 1995,155,391,815; MEES 2002,361).

Siiviri^an^us f(ecit): Brigetio Drag. 32 (JUHÁSZ 1935, N.290,152, Taf.XLVIII.290). Severia[—]: Carnuntum (KANDLER–ZÖCHMANN 1996, N.44,54,57). *Siivir[—]: Vindobona Drag. 31R (KENNER 1909,57b, Fig.23.d, 57b), kérdésesen sorolható ide. [—]everian[—]: Aquincum (TORMA 1882, N.45,221).

Keltezés: Talán azonos az egyik formátalon bélyegző meterrel (MEES 2002,361). Valószínűleg III. századi (MEES 2002,361).

SEVERINUS -Le, He, Rh, We- (A mesterhez: OSWALD 1964,296; STREITBERG 1973,149; GABLER–KELLNER 1993,193, mint *Helenius* kiformázója).

Severinus: Ismeretlen pannoniai lelőhely (BULAT 1958, Nr.64,82,Sl.12,64). Severinus: Carnuntum (GROLLER 1906, N.11,34).

Nem azonosítható, hogy melyik mester bélyege.

Keltezés: Antoninus–Severus-kori.

SEVERUS -Gr, Mn- (A mesterhez: OSWALD 1931,296-297; ROLLAND 1944, N.85,215; THEVENOT 1948, N.454-455,345; SIMON 1965, N.171,63; FLEURY 1970,240; HARTLEY 1970, Nr.65,27; SCHÖNBERGER 1970, N.65-66,28, Abb.3.65-66,27; HOFMANN 1968,178-179, a késő-Antoninus korban dolgozó rheinzabern-i és a dél-galliai mester bélyegeinek esetleges összekeveredéséről F. Oswaldnál; HOFFMANN I, N.164,18; PLANCK 1975,242, Liste 1,N.328-332; HOFFMANN I, N.164,18; BÉMONT 1976, N.364-367,76; SIMON 1977a, N.76,63, Abb.9.76,64; LOMBARD 1978, N.103,35; DICKINSON–HARTLEY 1982,120-123; LEQUÉMENT 1983,480; REDDÉ 1985,71, a Nero-Vespasianus kori mesterhez; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,285; PROVOST 1988, N.150.183,102; PROVOST 1988b, N.178,115, N.183,120; ROQUETTE–RICHARD–SOYRIS 1989, N.123,299, Fig.6.123,308; TILHARD 1988,144; GAITZSCH–HERMANN–LÜRKEN–SCHMIDT 1990, Grab. 11,467, Abb.23.6; HEILIGMANN 1990, Liste 9,N.70,219; DICKINSON 1991, N.86,50, N.150-151,53; KRAUS 1992, N.642,71; BURGEOIS–PUJOL–SÉGURET 1993,152; GREENE–HARTLEY 1995, N.32,93; MEES 1995,96-97; HARTLEY 2000,197; RIFFAUD–LONGUESPÉ 2004,50). Off(ina) Seve(ri): Vindobona 18/31 (Rennweg 44 FNR 89/489). Off(icina) Se^veri: Carnuntum Drag. 15 (KANDLER–ZÖCHMANN 2001, N.89,62, Taf.15.89,97). O^f(f(icina)Severi: Salla Drag. 15/17 (ZALALÖVŐ 1977, N.105,401, Abb.63.10,396). Of(ficina) Severi Vindobona (KENNER 1911,155b).

Több hasonló nevű mester is dolgozott, akik reliefdíszes kerámiát is készítettek (MEES 1995,96-97). A pannoniai bélyegek, a montans-i műhely erősen limitált exportterülete alapján, a la graufesenque-i gyártáshoz köthetők. A Montans-ban dolgozó fazekas bélyegeinek elterjedése alapján, valószínűleg azonos a La Graufesenque-ban dolgozó mesterrel (TILHARD 1988,144).

Keltezés: A reliefdíszes gyártás alapján: 70–100 (MEES 1995,96-97), B. R. HARTLEY szerint 65–85 (HARTLEY 2000,197), 65–90 (GREENE–HARTLEY 1995, N.32,93).

SEVERUS -Av, La, Le, Mr, Vi? vagy Rh, We- (A mesterekhez: OSWALD 1931,297; TERRISSE 1968,81,83,105; HOFFMANN I, N.181,30; HARTLEY 1972,17,19; STREITBERG 1973,149; HOFMANN I, N.181,30; HOFMANN II, N.73,15; GALLIOU 1978,23; BAYARD 1980, N.8,150,Pl.2.8,152; KELLNER 1981,158; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,285; ROVOST 1988b, N.41,54; ROVOST 1988c, N.28,41; N.33,62; BÉMONT 1994, N.205,90, Fig.54,91; DICKINSON 1999,277, DÜERKOP 2002,904). Severus fecit: Aquincum Drag. 32 (NAGY 1941, N.216-217,216). Severus feci(t): Vindobona (KENNER 1911, 155b). Severus: Vetus Salina (BARKÓCZI–BÓNIS 1954, N.8, 154, Abb.16.13, Taf.XLIII.4). Siivirei^oof(ficina): Aquincum (FINÁLY 1906, N.141,100), Gorsium Drag. 31 (GABLER 1967, N.72,43,49). Siivirius f(ecit): Aquincum (TORMA 1882, N.46,221 = FINÁLY 1906, N.145,100 = GABLER 1976, N.215,48). Siivirius fii(cit): Poetovio Drag. 32 (ABRAMIĆ 1925,96 = ? MIKL–CURK 1969, N.390). Siiviri m(anu): Brigetio Drag. 33 (ZALALÖVŐ 1979, N.105,401,Abb.63.10,396), Poetovio (MIKL–CURK 1969, N.283,36), Vindobona Drag. 18/31 (DONAT 1999,212), Ismeretlen pannoniai lelőhely (BULAT 1958, Nr.74,83, Sl.12,74). [—]jivirius fii(cit): Siscia Drag. 33 (KOŠČEVIĆ–MAKJANIĆ 1995,67, Fig.37.17). Siivir[—]: Vindobona (MOSSER 1999, N.32,68, Abb.16.32,69). [—]jerus^ofeci(t): Poetovio (ABRAMIĆ 1925,120). [—]jerus: Poetovio (MIKL–CURK 1969, N.433). [Siivir]rus fii: Aquincum Drag. 31 (GABLER 1976, N.215,48). Poetovio (ABRAMIĆ 1925,96), Savaria (Savaria Múzeum Itsz. 54.56.1 = GABLER 1964, 101), Scarbantia (Liszt Ferenc Múzeum Itsz. 55.184.76 = GABLER 1964,101), Tokod (Dorogi Tájélmúzeum Itsz. 60.13.1 = GABLER 1964,101). *Severus, Caletusal*, 160 után Lezoux-ban reliefdíszes kerámiát gyárt (CGP,264-266; BET–DELAGE 1991, N.189-190,216, Fig.14.189-190,206). A mesterrel a díszetlen kerámiát gyártó fazekas vagy fazekasok viszonya tisztázatlan. A galliai és a rhinzabern/westerndorfi fazekasok nem azonosak. A belyegekről nem dönthető el egyértelműen, hogy melyik mesterhez tartoznak. **Keltezés:** II. századi (HOFFMANN I, N.181,30). A Martres de Veyre-ben dolgozó mester 100–150 közé tehető (HOFMANN II, N.73,15, GALLIOU 1978,23), 130–155 közötti működési időt javasolt B. DICKINSON (DICKINSON 1999,277). A lezoux-i fazekas 150–200 (BÉMONT 1994, N.205,90, Fig.54,91). A rheinzabern – westerndorfi fazekas, *Comitalis* kifomázója (KELLNER 1981, 6158), késő–Antoninus–Severus-kori.

SEVVO -Rh- (A mesterről: OSWALD 1931,299; PÉTRY 1972,394; BAATZ 1976, N.131,46 (H.-G. SIMON); HOFMANN II, N.258,35; BET–SEVERS–VILVORDER 2001, N.50,17; BIEGERT–LAUBER 1995,255,392). Sevvo^ofeci(it): Brigetio Drag. 32 (JUHÁSZ 1935, N.292, 153, Taf.XLVIII.292). Siiv[vo]o^o fe(cit): Surčin Drag. 31 (BRUKNER 1981, N.76,56,T.2.76). Sevvo f(ecit) -retrográd-: Siscia Drag. 31 (KOŠČEVIĆ–MAKJANIĆ 1995,67, Fig.37.18), Poetovio Drag. 31 (MIKL–CURK 1969,

N.466,44). Sevvo (retrográd) f(e?): Burgenae Drag. 32 (BRUKNER 1981, N.77,57,T.2.77).

Keltezés: 160–190 (HOFFMANN II, N.258,35), II. század harmadik harmada III. század első fele (BAATZ 1976, N.131,46).

SEXTUS -Le, Lm- (A mesterhez: OSWALD 1931,299-300; WALKE 1965, Taf.34,117; HOFMANN 1967,129-132; LOMBARD 1972,156; HOFFMANN I, N.184,30; PLANCK 1975,242; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,285; GALLIOU 1989, N.242,VIII.13,170; BET–DELAGE 1991, N.27,214, Fig.1.27,194; BÉMONT 1994, N.209,90, Fig. 54,91; BET–SEVERS–VILVORDER 2001, N.50,179; DICKINSON 2001,206).

Siixti: Savaria (Savaria Múzeum Itsz. 54.130.12 = GABLER 1964,101). Siixti^om(anu): Aquincum – Ladik utca 4. sár Drag. 33 (ZSIDI 1997,126, Abb.14. Grab 4.4), Brigetio Drag. 33 (JUHÁSZ 1935, N.296,153,Taf.XLVIII.296 = KUZMOVÁ 1992, N.101,52, Tab.7.101,57.101), Carnuntum (KANDLER–ZÖCHMANN 1996, N.45,54,57), Mursa Drag. 33 (BULAT 1958, Nr.65,82, Sl.12,65), Vindobona (KENNER 1911,155b). Siixti m(anu): Brigetio Drag. 31 (JUHÁSZ 1935, N.295,153, Taf.XLVIII.295), Poetovio (ABRAMIĆ 1925,96 = ? MIKL–CURK 1969, N.233,34). Sextus fe(cit): Brigetio Drag. 32 (JUHÁSZ 1935, N.293, 153, Taf.XLVIII.293). Sexti m(anu): Brigetio Drag. 33 (JUHÁSZ 1935, N.294,153, Taf.XLVIII.294), Matrica (KOVÁCS 1999,67). Sextus[—]: Poetovio (ABRAMIĆ 1925,96). [S]extus[.]f(ecit): Vindobona (KENNER 1911,155b).

Paternus áruján mint kifomázó fazekas bélyegzett (KARNITSCH 1959,32; HOFMANN 1967,129-132; BET–SEVERS–VILVORDER 2001, N.50,179).

Keltezés: 140–190 (HOFFMANN I, N.184,30; GALLIOU 1989, N.242,VIII.13,170), 160–200 (DICKINSON 2001, 206).

SILVANUS -Gr- (A mesterhez: OSWALD 1931,301-302; ROLLAND 1944, N.87,216; HATT 1949,171; CLAUSTRÉS 1958, App. I,77; MARY 1967,45; HOFFMANN I, N.166,18; BÉMONT 1976, N.368-379,76-78; LOMBARD 1978, N.105-107,35; FRÉZOULS 1983,365; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,285; CAG 03, N.306,157; ROQUETTE–RICHARD–SOYRIS 1989, N.124,299, Fig.6.124,308; GOGUEY–REDDÉ 1995,126, Nr.340, Pl.43.11; DICKINSON 2001,206. A Flavius-kori mesterhez: KARNITSCH 1959,24; WALKE 1965,35; PLANCK 1975,242).

Silvani: Carnuntum Drag. 27 (TRINKS 1961, N.28,46, Abb.1.9,51). Silv^oa[—]: Carnuntum Drag. 27 (TRINKS 1961, N.8,50-52,Abb.1.8,51).

Keltezés: 25-85 (MARY 1967,45). A hosszú gyártási időből arra következtethetünk, hogy talán két mesterről van szó. A pannoniai darabok a Flavius-korhoz köthetők (HATT 1949, 170; PLANCK 1975, N.335-336, 242-243; GOGUEY–REDDÉ 1995,126,Nr.340), reliefdíszű áruját is ismerjük (KARNITSCH 1959,24). B. DICKINSON 55–65 közötti időszakra keltezte (DICKINSON 2001,206).

SILVANUS -Le- (A mesterhez: HOFMANN I, N.183,30; BÉMONT–BOURGEOIS–BOURGEOIS 1986,285; DICKINSON 1991, 54).

Sil^vvani: Aquincum (TORMA 1882, N.49,221 = FINÁLY 1906, N.146,100).

A bélyegről nem dönthető el egyértelműen, hogy a lezoux-i mesterhez tartozik-e.

Keltezés: 125–150 (DICKINSON 1991,54).

SILVINUS -Gr- (A mesterről: OSWALD 1931,302; THEVENOT 1948, N.457-458,345; HATT 1949,170; HATT 1949,170; CLAUSTRES 1958, App.I,78; ULBERT 1959, Taf.41.49; PLANCK 1975, Taf.41.49; HOFFMANN I, N.167,18; BÉMONT 1976, N.380-382,78; LOMBARD 1978, N.108, 36; BÉMONT–BOURGEOIS 1986, 285; CAG 03, N.306,157; GAILLARD 1997, N.291.3,167; ROQUETTE–RICHARD–SOYRIS 1989, N.125, 299, Fig.6.125,308; HEILIGMANN 1990, Liste 3,N.9,205, Taf.49.22; Nieto 1994,103; MEES 1995,97; DICKINSON 2001,207).

Of(ficina) Silvin(i): Brigetio Drag. 33 (JUHÁSZ 1935, N.297,153,Taf.XLVIII.297). Of(ficina) [S]ilvini: Carnuntum (HEYDENDORFF 1952, N.134). [S]ilv^oi^oof(ficina): Vindobona (KENNER 1911,155b).

Keltezés: Reliefdíszes gyártása alapján 55–80 közé tehető (MEES 1995,97), 70–90 (DICKINSON 2001,207).

SINTO -Rh- (A mesterhez: OSWALD 1964,304; HOFMANN II, N.259,35; BIEGERT–LAUBER 1995,504-505). Sinto fe(cit)-retrográd bélyeg-: Poetovio Drag. 33 (ABRAMIĆ 1925,96 = MIKL–CURK 1969, N.384).

Keltezés: 160-190 (HOFMANN II, N.259,35), de inkább késő-Antoninus–Severus-kori.

SIRUMOPUS -Rh?-

Siruumopu: Brigetio Drag. 31 (JUHÁSZ 1935,141, Taf. XLV.108 = KUZMOVÁ 1992, N.106,53, Tab.8.106, 57.106).

Keltezés: Késő-Antoninus–Severus-kori?

SODALIS -Kelet Gallia ?- (A mesterhez: OSWALD 1931,304; BIEGERT–LAUBER 1995,145,506).

Sodalis fe(cit): Brigetio Drag. 32 (JUHÁSZ 1935, N.298, 153, Taf.XLVIII.298).

Kelet-galliai működését az újabb kutatások nem erősítették meg (BÉMONT–BOURGEOIS 1986,285).

Keltezés: Antoninus-kori.

SOLEMNIS vagy **SOLLEMNIS** -Le, He, Rh- (A mesterhez: OSWALD 1931,279; HOFMANN I, N.262,31; PLOUHINEC–PLOUHINEC 1966, N.47,178; PLANCK 1975,242; HOFMANN I, N.262,31; SIMON 1977, N.3-4, Abb.3,3-4,95; RUPRECHTSBERGER 1980, N.137,195; GARBSCH 1982, N.257,69; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,285; PROVOST 1988b, N.41,54; PROVOST 1988c, N.33,55; CGP,List des potiers; BET-DELAGE 1991, N.194-195,217, Fig.14.194-195,206; DICKINSON 1991, N.88-90,50; BIEGERT–LAUBER 1995,68,146,257,393-394,551; DICKINSON 2001,207).

Sollemnis f(ecit): Aquincum (SZILÁGYI 1945,458 =? Budapesti Történeti Múzeum 56.70.6 = GABLER 1964,101), Carnuntum (HEYDENDORFF 1951, N.86,7). Sollemnis: Aquincum Drag. 27 (NAGY 1931,70). Solle[—]: Aquincum (TORMA 1882, N.47,221 = FINÁLY 1906, N.147.a,100). Solem[—]: Carnuntum (HEYDENDORFF

1952, N.163,12). Solle[—]: Vindobona (Rennweg 44 FNR 350). So[ll]e[mn]is f(ecit): Carnuntum Drag. 31R (GABLER–RAUCHENWALD é.n., N.140,463, valószínűleg már a rheinzaberni működéséhez köthető). [—]llem[^]nis f(ecit): Aquincum (TORMA 1882, N.48,221 = FINÁLY 1906, N.147.b,100). Sole[^]mnis Carnuntum (GROLLER 1906, N.2,34). Savaria (Savaria Múzeum ltsz. 54.107.3 = GABLER 1964,101).

Sollemnis nevű fazekas a lezoux-i reliefdíszes anyagban is fellelhető (CGP, List des potiers; BET-DELAGE 1991, N.194-195, 217, Fig.14.194-195, 206), aki valószínűleg azonos a díszítetlen sigillatakon feltűnő mesterrel. Lezoux-ban kezdte a működését, majd Heiligenbergbe, onnan Rheinzabernbe települt át.

Keltezése: 125–150 (DICKINSON 1991, N.88-90,50), ugyanő 130–150 (DICKINSON 2001,207), ill. a század második felére, de 190 előtti évtizedekre tehető.

SOLINUS -Le- (A mesterhez: OSWALD 1931,305; HOFMANN I, N.185,30; DICKINSON 1986,195; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,285; PROVOST 1988b, N.104,84; GALLIOU 1989, N.225,148; CGP,List des potiers; BET-DELAGE 1991,N.193,217, Fig.14.193,206). R. FERRETTE (aves coll. M. KÈREBEL): La céramique de Monterfil II Corseul (Cate-d'Armor). Études densambles del'époque augustéenne au début du IVe siècle. Archeologie et Histoire Romaine Montagnac 2003, 148.

Sol[—]: Matrica – 30. sír Drag. 31 (TOPÁL 1981,84, Pl.X.30.8, a publikáló szerint talán *Sollemnis* heiligenbergi fazekas).

A fazekas reliefdíszes sigillatát is készített (CGP,List des potiers; BET-DELAGE 1991, N.193,217, Fig. 14.193,206).

Keltezés: 160–210 (HOFMANN I, N.6185,30), 160–190 (GALLIOU 1989, N.225,148), illetve 160–200 (DICKINSON 1986,195).

SOLLO vagy **SOLLIUS** vagy **SOLLUS** -Rh- (A mesterhez: OSWALD 1931,305-306; WATKE 1965,35, Taf.35, 119; LOMBARD 1972,157; HOFMANN II, N.260,35; RUPRECHTSBERGER 1980, N.138,195; GARBSCH 1982, N.333,72; SIMPSON 1982, S154, 170,169).

Sollo fec(it): Aquincum (FINÁLY 1906, N.148,100 = OSWALD 1931,305), Aquincum (NAGY 1937,263, ott mint Solio fec(it) közölve). Sollo f[—]: Carnuntum (KANDLER–ZÖCHMANN 1996, N.46,54,57).

Keltezés: II. század vége – III. század eleje (SIMPSON 1982, S154,170,169).

STABILIS -Rh, We? és Pf?- (A mesterhez: OSWALD 1931,306; WATKE 1965, Taf. 34,118; CHRISTLEIN–KELLNER 1969, Abb.34.16-17,154-55; STREITBERG 1973,150; PRAMMER 1975,134, Abb.11.22,142-143; HOFMANN II, N.261,35; BERNHARD 1976, Liste 11,N.306.307; STÜMPPEL 1978, Abb. 7.25,300; RUPRECHTSBERGER 1980, N.139,195; BJELAJAC 1990, N.115,140; HEILIGMANN 1990, Liste 8,N.42,216; BIEGERT–LAUBER 1995,68-69,258-261; DÜERKOP 2002,906).

Stabilis f(ecit): Aquincum (FINÁLY 1906, N.149.a,100 = OSWALD 1931,306), Brigetio Drag. 31 (JUHÁSZ 1935, N.300,153,Taf.XLVIII.300 = EICHLER 1937, N.300,159,

Taf.VI.5, Hablilis f(ecit) olvasat), Brigetio Drag. 33 (JUHÁSZ 1935, N.301,153, Taf.XLVIII.301), Brigetio Drag. 32 (JUHÁSZ 1935, N.302,153, Taf.XLVIII.302), Brigetio Drag. 32 (JUHÁSZ 1935, N.303,153, Taf.XLVIII.303), Brigetio Drag. 32 (JUHÁSZ 1935, N.304,153, Taf.XLVIII.304, N.305,153, Taf.XLVIII.305 = EICHLER 1937, N.304,159), Brigetio Drag. 32 (FÉNYES 2002, N.294,321,T.XLIV), Carnuntum (KENNER 1937, 82), Intercisa Drag. 31 (INTERCISA II, N.215,107), Mursa? Drag. 31 (BULAT 1958, Nr. 66, 83, Sl. 12, 66), Poetovio (ABRAMIĆ 1925,96 = OSWALD 1931,306), Poetovio Drag. 32 (MIKL-CURK 1969, N.390,41), Poetovio Drag. 31 (MIKL-CURK 1969, N.421), Vindobona (KENNER 1909,65b = OSWALD 1931,306), Vindobona (KENNER 1909,790). Stabil[is]: Guntramsdorf Drag. 31 (R-Heimatsmuseum). Sta[—]: Gerulata Drag. 31? (GABLER-PICHLEROVÁ 1996, N.198,75 = RADNÓTI-GABLER 1982,63). [S]tabilis f(ecit): Carnuntum (KANDLER-ZÖCHMANN 1996, N.47,54,57). [—]abilis f(ecit): Magyarszerdahely (HORVÁTH-GABLER 1979,75). [—]bilis: Aquincum (FINÁLY 1906, N.179,100). Talán relief-díszes edényekről származnak: Arrabona (XJM Itsz. 53.199.67 = GABLER 1964,103), Esztergom (Balassa Bálint Múzeum Itsz. 55.1653.1 = GABLER 1964,103).

A mester talán Westerndorfban is dolgozott, valószínűleg Rheinzaberni működése után (STREITBERG 1973,150). Westerndorfból Drag. 37 típusú *panna* kiformázójaként ismert (PRAMMER 1975,134).

Keltezés: II. század vége – III. század eleje (CHRISTLEIN-KELLNER 1969,154-155).

STATUS -?-

Stati m(anu): Vindobona (KENNER 1911,155b).

STATUTUS -Rh- (A mesterhez: OSWALD 1931,306; HOFMANN II, N.262,35; RUPRECHTSBERGER 1980, N.140,196; BIEGERT-LAUBER 1995,147,262-263,508,764; MEES 2002,360).

Statutus f(ecit): Aquincum (FINÁLY 1906, N.150,100), Brigetio Drag. 32 (JUHÁSZ 1935, N.306,153, Taf.XLVIII.306 = EICHLER 1937, N.306,159).

Keltezés: Talán azonos valamelyik reliefes kerámiát díszítő mesterrel, akinek működése a rheinzaberni gyártás végére tehető (MEES 2002,360).

SUADILLIUS -He, Rh- (A mesterhez: WALKE 1965,35; HOFMANN II, N.263,35; BAATZ 1976, N.132,46 (H.-G. Simon); DICKINSON 2001,207).

Suadillius f(ecit): Brigetio Drag. 33 (JUHÁSZ 1935, N.307,153, Taf.XLVIII.307 = EICHLER 1937, N.307,159, Taf.VI.12).

Keltezés: 160–170 (HOFMANN II, N.263,35), 160–190 (DICKINSON 2001,207).

SUARAD -Ba- (A mesterhez: OSWALD 1931,307; HÜBENER 1959, Grab 41,48,55-56, Anm. 33,56; DE SCHAETZEN-VANDERHOEVEN 1964,48-49,Pl.XII.44,71; WALKE 1965,34; HOFMANN 1966a,37; PLANCK 1975,242-244, Liste 1,N.340; LOMBARD 1978, N.109,36; BÉMONT-BOURGEOIS 1986,285; CAG 03, N.306,157; FABER 1993, N.114,110, Abb.61.114,112; HEILIGMANN

1990, liste 9, N.72-73,219-220, Taf.151.40-41, liste 10, N.8,222, Abb.61.7).

Suarand: Carnuntum Drag. 15/17 (TRINKS 1961, N.10,52,Abb.1.10,51). Suara: Aquincum (FINÁLY 1906, N.151,100), Brigetio Drag. 32 sic! (JUHÁSZ 1935, N.308,154,Taf.XLVIII.308), Mursa Drag. 32 sic! (BULAT 1987, N.4,56,Sl.II.9). Sua[—]: Aquincum Drag. 32 (GABLER 1976, N.216,48).

Keltezés: Domitianus–Traianus-kori (PLANCK 1975,242-244), Domitianus–Hadrianus-kori (LOMBARD 1978, N.109,36).

SUARDUS ? -?-

Suardi m(anu): Vindobona (KENNER 1909,78b).

SUCCESSUS -Gr, Ro- (A mesterhez: OSWALD 1931,307; BÉMONT-BOURGEOIS 1986,285).

Succes: Vindobona (KENNER 1911,145a, Succhs olvasat).

Keltezés: Claudius-Nero-kori (OSWALD 1931,307).

SUOBNEO -Le- (A mesterhez: OSWALD 1931,308; PINEL 1969,25; LOMBARD 1972,156-157, BÉMONT-BOURGEOIS 1986,285).

Suobneo: Aquincum Drag. 31 (SZIRMAI 1980, j.44,193).

Suobneo f(ecit): Gorsium Drag. 33 (GABLER 1967, N.73,43,49), Gorsium Drag. 33 (GABLER 1967, N.74,43).

Suobne: Gorsium Drag. 33 (BÁNKI 1974, N.8,211,IV. t. 10). Bakonyszentlászló (GABLER 1967, N.73,43).

Keltezés: Antoninus-kori.

SUOBNILLUS -Le- (A mesterhez: OSWALD 1931,309; DE SCHAETZEN-VANDERHOEVEN 1964,48-49, Pl.XII.45-46, XIII.1-3,71-72; BÉMONT-BOURGEOIS 1986,285; PROVOST 1988, N.150.183,103; HEILIGMANN 1990, Liste 3,N.9,205, Taf.49.23, talán róla)

Suobnilli: Aquincum (FINÁLY 1906, N.152,100 = OSWALD 1931,309), Gorsium Drag. 33 (GABLER 1967, N.75,43,49), Brigetio (JUHÁSZ 1935, N.309,154, Taf.XLVIII.309 = EICHLER 1937, N.309,159), Brigetio (JUHÁSZ 1935, N.309,154 = EICHLER 1937, N.309,59). Suo[.]nilli m(anu): Vindobona Drag. 27 (Rennweg 44 FNR 90/611). Suobnil[—]: Sirmium (Drag. 33). Suobn[—]: Carnuntum Drag. 31 (GABLER-RAUCHENWALD é.n., N.77,457).

G. Streitberg a brigetioi bélyeget is a westerndorfi mesterhez attribálja és működésének helyszínét Lezoux, Westerndorf és végül Pfaffenhofen állomásokban határozza meg (STREITBERG 1973,150). Ez a rekonstrukció kizárható, legalább két mesterről van szó, az egyik a közép-galliai, a másik a ractiai.

Keltezés: Antoninus-kori (GABLER-RAUCHENWALD é.n., N.77,457)

SUOBNILLUS -We, Pf- (A mesterhez: CHRISTLEIN-KELLNER 1969, Abb.34.18,153-154; STREITBERG 1973,150).

Suobnilli: Brigetio (JUHÁSZ 1935, N.310,154, Taf.XLVIII.310 = EICHLER 1937,N.309,159). Suobni[—]: Carnuntum (KANDLER-ZÖCHMANN 1996, N.48,54,57).

Keltezés: késő-Antoninus–Severus-kori.

SUOBNUS -Mr- (A mesterhez: OSWALD 1931,309; TERRISSE 1968,81,83,106; HOFMANN II, N.77,15; GALLIOU 1978,23; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,285; DICKINSON 1999,277).

Suobni^om(anu): Aquincum Drag. 31 (VÁMOS 2002, N.178,36. kép 3,46. kép 19, mint nem lokalizált közép-galliai bélyeget közli). Suobni m(anu): Aquincum (KUZSINSZKY 1889, N.11,161)

Keltezés: 140–180 (GALLIOU 1978,23), 135–155 (DICKINSON 1999,277, „one of the later potters at Les Martres. Stamps from several of his dies occur in Antonine Scotland”).

SURIUS -Le- (A mesterhez: WATKINS 1965,Taf.34,117; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,285).

Surius: Aquincum Drag. 33 (KUZSINSZKY 1932,378), Mikla – Tót-szentpálpuszta (HAMPEL 1889,86), Gorsium Drag. 18/31 (GABLER-KOCZTUR 1977, N.4,N.8,69). Suri: Vindobona Drag. 33 (DONAT 1999,211).

Keltezés: Antoninus-kori. A gorsiumi edénydepot 170/178 táján került földre.

TABURO vagy **TAB** -Le- (A mesterhez: BÉMONT–BOURGEOIS 1986,285).

Taburo f(ecit): Intercisa Drag. 31 (INTERCISA II, N.214,107).

Az azonosításkor két mester jöhet szóba az eddig TAB bélyegekről ismert Lezoux-i és a TABVR bélyeget használó La Graufesenque-ban dolgozó fazekas (BÉMONT–BOURGEOIS 1986,285). A la graufesenque-i mesterek (*Tabus* és *Virtus* közös bélyegzője) Domitianus–Traianus-koriak (BÉMONT 1976, N.392,80; ROQUETTE–RICHARD–SOYRIS 1989, N.129,300, Fig.6.129,308). A forma alapján előbbi feloldás valószínűbb.

Keltezés: Traianus–Antoninus-kori.

TANCONUS -Le*- (A mesterhez: OSWALD 1931,311; HOFMANN I, N.186,30; MARTIN-KILCHER 1976, Grab 120,26; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,285).

Tanconi m(anu): Brigetio Drag. 33 (JUHÁSZ 1935, N.311,154,Taf.XLVIII.311 = KUZMOVÁ 1992, N.103,53; Tab.8.103,57,103), Azam Drag. 33/27 (HORVÁTH 2003, N.54,163, Abb.13.15,191).

Keltezés: Pontosabban nem keltezhető (HOFFMANN I, N.186,30). Minthogy Drag. 27 formát is készített, működése 160 előtti vagy nem sokkal későbbi. A Courroux-i 120. sírban Antoninus Pius éremmel együtt került elő (MARTIN-KILCHER 1976, Grab 120,26), ami Antoninus-kori működésre utal.

TASCILLUS vagy **TASGILLUS** -Le, Mr- (A mesterhez: OSWALD 1931,312; KARNITSCH 1959,31; DE SCHAETZEN–VANDERHOEVEN 1964,48-49, Pl. XIII.15-17, 72; SCHÖNBERGER–SIMON 1966, 25; TERRISSE 1968, 81,85; HOFMANN II, N.88,15; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,285; ABEGG 1989, N.16,199; CGP,93-94; HARTLEY 2000,197).

Tascil[—]^om(anu): Aquincum Drag. 33 (VÁMOS 2002, N.253,71,43. kép 9,46. kép 20).

A mester reliefdíszes kerámiát készített (CGP,93-94).

Keltezés: 100–120 (CGP,94; HARTLEY 2000,197).

TAURAG -We- (A mesterhez: STREITBERG 1973,150).

Taurag f(ecit): Brigetio Drag. 32 (JUHÁSZ 1935, N.312, 154, Taf.XLVIII.312). Taurac f(ecit): Cibalae (DIMITRIJEVIC 1979, Taf.21/7,243, Taf. 21/7).

Keltezés: Severus-kori.

TAURICUS -Le*- (A mesterhez: OSWALD 1931,313; THEVENOT 1948, N.462,346; WATKINS 1965, Taf.34,116-117,44,363; HARTLEY 1972,17; LOMBARD 1972,157; PLANCK 1975,244; HOFMANN I, N.188,130; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,285; CASTELLA 1987, tombe 36,N.40,99; RODWELL 1987, N.31,97).

Tauricus f(ecit): Aquincum (TORMA 1882, N.51,221, az olvasat bizonytalan, a publikálónál Tauricull[i] szerepel = CIL III 12014,551 = FINÁLY 1906, N.154,100 = OSWALD 1931,313). Taurici: Arrabona (XJM ltsz. 53.199.65 = GABLER 1964,101). Taurici f(ecit): Brigetio Drag. 33 (JUHÁSZ 1935, N.313,154, Taf.XLVIII.313). Taurici[—]: Aquincum (JUHÁSZ 1936,35, 28. kép 9,34). Tauric[—]: Brigetio Drag. 33 (JUHÁSZ 1935, N.314,154, Taf. XLVIII.314), Savaria Drag. 33 (Savaria Múzeum ltsz. 53.199.65).

Keltezés: A mestert Hadrianus–Commodus-kori (CASTELLA 1987, N.40,99). Az avanches-i 36. sír alapján Antoninus Pius–Marcus Aurelius-kori. 150–165 (RODWELL 1987, N.31,97).

TAURUS -La, Rh- (A mesterhez: OSWALD 1931,313-314; CHENET–GAUDRON 1955, N.112,173; HOFMANN II, N.264,35; GARBSCH 1982, N.311,72; KUZMOVÁ 1997, N.8,120,Taf.11.2,158).

Taurus: Carnuntum (GROLLER 1906, N.15,35). Taurus[—]: Carnuntum Drag. 38 (RAUCHENWALD 1997, N.336,170, Taf.33.336,169).

Keltezés: Antoninus-kori.

TEDDILUS -Le- (A mesterhez: OSWALD 1964,314; BÉMONT–BOURGEOIS 1986, 285; DICKINSON 2001, 202).

Te^odⁱo m(anu): Gerulata Drag. 18/31 (GABLER–PICHLEROVÁ 1996, N.197,75 = RADNÓTI–GABLER 1982,63).

Keltezés: 130–160 (DICKINSON 2001,202).

TERTULLUS vagy **TERTULUS** -We- (A mesterhez: OSWALD 1931,315; KELLNER 1961, N.17-18,180-181; CHRISTLEIN–KELLNER 1969, Abb.34.19, 153-154; STREITBERG 1973,150; PRAMMER 1975, Abb.11.23, 141-142; GARBSCH 1982, N.61-74,81).

Tertulus: Brigetio (JUHÁSZ 1935, N.316,154, Taf. XLVIII.316 = STREITBERG 1973,150). Tertullus f(ecit): Brigetio Drag. 33 (JUHÁSZ 1935, N.315,154, Taf. XLVIII.315), Mursa Drag. 31 (BULAT 1958, Nr.67,83, Sl.12,67).

G. Streitberg felveti, hogy a mester Lezoux-ban is dolgozott (STREITBERG 1973,150), ez nem bizonyítható. Valószínűleg két mestert kell feltételeznünk.

Keltezés: Bélyegét megtaláljuk a westerdorfi kemenceleletben (PRAMMER 1975, Abb.11.23,141-142), ennek alapján II. század vége – III. század első harmada.

TIBERIUS vagy **TIBERUS** -Le- (A mesterhez: OSWALD 1931,316; DE SCHAETZEN–VANDERHOEVEN 1964, 50-51, Pl.XIII.31,72; WALKE 1965,34, Taf.37.19; HOFFMANN I, N.265,32; SIMPSON 1982, S168,171; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,285; CAG 71/4, N.307.94.312).

Tiberi^m(anu): Carnuntum (KANDLER–ZÖCHMANN 1996, N.49,54,57). Tibe[—]: Gorsium Drag. 27 (GABLER 1967, N.76,43,49).

Keltezés: 150–180 (SIMPSON 1982, S168,171, B. R. Hartley adatai alapján).

TICOTALUS vagy **TIGOTALUS** -Le- (A mesterhez: CGP,319; BET-DELAGÉ 1991, N.25,214, Fig.1.25,194, supra extra formam bélyeg).

Ticotali m(anu): Mursa, Drag. 33 (BULAT 1958, Nr.68,83, Sl.12,68).

A mester *Cinnamus* és *Aduocisus* kiformázójaként működött (CGP,319; BET-DELAGÉ 1991, N.25,214, Fig.1.25,194). *Aduocisus* 160–190, *Cinnamus* 140–170 között dolgozott (CGP,248, 314).

Keltezés: 160–170 körül.

TITTIUS vagy **TITIUS** -Le- (A mesterhez: OSWALD 1964,421; WALKE 1965, Taf.36,119; HARTLEY 1972,17; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,285; PROVOST 1988, N.150.183,102; CGP,291; BET-DELAGÉ 1991, N.29-30, 214, Fig.1.29-30,194, N.199,217, Fig.15.197,206).

Tittius (TORMA 1883, N.40,9). Tittius fe(cit): Aquincum (FINÁLY 1906, N.155,100 = OSWALD 1931,317), Aquincum (FINÁLY 1906, N.155,100, két darab lásd a két eltérő leltári számot), Albertfalva (NAGY 1947,94 = GABLER 1976, N.217,48), Aquincum Drag. 31 (KUZSINSZKY 1932, 378), Aquincum Drag. 31 (GABLER 1976, N.218, 48), Gorsium Drag. 31 (GABLER 1967, N.79,44,49), Gorsium Drag. 31 (GABLER 1967, N.79,44,49). Tittius: Brigetio Drag. 34 (JUHÁSZ 1935, N.317,154, Taf. XLVIII.317 = EICHLER 1937, N.317,159). Tittius[—]: Gorsium Drag. 31 (GABLER 1967, N.78,44,49). Titt[—]: Aquincum (FINÁLY 1906, N.155,100 = OSWALD 1931, 317), Aquincum Drag. 33 (GABLER 1976, N.217,48).

A mester részletes reliefdíszes kerámia gyártásában is (BET-DELAGÉ 1991, N.29-30,214, Fig.1.29-30,194, *infra* és *extra formam*, valamint *intra in forma* bélyege), a fazekas *Cassia*-hoz kapcsolódik (CGP,291).

Keltezés: 140–180 (CGP,291).

TITURUS vagy **TITURO** -Le*- (A mesterhez: OSWALD 1931,317; WALKE 1965, Taf.35,118; LOMBARD 1972, 166; HOFMANN I, N.267,32; SIMPSON 1982, S132,169; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,285; DICKINSON 2001, 207).

Tituri^m(anu): Vindobona (KENNER 1911,155b). Titur[—]: Aquincum (FINÁLY 1906, N.156,100 = OSWALD 1931,317). [T]ituri m?(anu): Carnuntum Drag. 44 (KANDLER–ZÖCHMANN 1996, N.50,54,57).

Keltezés: 155–190 (SIMPSON 1982, S132,169, B. R. Hartley adatai alapján), 160–190 (DICKINSON 2001,207).

TITUS -Le- (A mesterhez: OSWALD 1931,318; WALKE 1965, Taf.34,117; HOFFMANN I, N.268,32; BÉMONT–

BOURGEOIS 1986,285; GABLER 1994a,366; DICKINSON 2001,207).

Titus fec^oi^t: Brigetio Drag. 33 (JUHÁSZ 1935, N.318,154, Taf. XLVIII.318 = EICHLER 1937, N.318,159), Carnuntum Drag. 33 (KANDLER–ZÖCHMANN 1996, N.51,54,57). Titus feci^t: Carnuntum (GROLLER 1907, N.21,30). Titus^ofeci(t): Gorsium Drag. 31 (GABLER 1964,101 = GABLER 1967, N.77,44,49). Titus fecit: Gorsium Drag. 18 sic! (B. THOMAS 1955, N.17,104). Titus^ofeci^s: Carnuntum Drag. 31 (GABLER–RAUCHENWALD é.n., N.91,458). Titi^m(anu): Gorsium Drag. 18/31 (GABLER–KOCZTUR 1977, N.6,77). Titi[—]: Aquincum (KUZSINSZKY 1889, N.13,161). [Ti]ti m(anu)?: Carnuntum Drag. 27 (CARNUNTUM–ZIVILSTADT 1986-87, N.64,210, Taf.4.64,232 = RAUCHENWALD 1997, N.337, 170, Taf.33.337). Carnuntum (GABLER 1964,101), Csákerény (MNM 86.1906.57 = GABLER 1964,101).

Keltezés: 150–180 (DICKINSON 2001,207, „Titus site record includes Alcester (a pit of A.D. 150–160), Mumrils and Tác, Hungary (a group of burnt samian of A.D. 170).

TOCCA -Av, La, Bl- (A mesterhez: KNORR–SPRATER 1927, N.28,110; OSWALD 1931,318-319; CHENET–GAUDRON 1955, N.114,174-176; SIMON 1962, N.380-81,39; SIMON 1968, N.448-49,60; DE SCHAETZEN–VANDERHOEVEN 1964,50-51, Pl.XIII.34-41,72; HOFMANN 1968a, 275; SCHÖNBERGER 1970, N.73-7528, Abb.3.73-75,27; VANDERHOEVEN 1974, N.89,25; HOFFMANN II, N.91,21; SIMON 1977a, N.78,63, Abb.9.70,64; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,285; BLASZKIEWICZ–DUFOURNIER 1989, 258; RIFFAUD–LONGUESPÉ 2004, 51).

Tocca: Carnuntum Drag. 27 (KANDLER–ZÖCHMANN 2001, N.607,96, Taf.15.607,97).

Drag. 37 formájú edényt is készített (CHENET–GAUDRON 1955, N.114,174-175; KARNITSCH 1959,37; HOFMANN 1968a,275) mind a három gyártóhelyen ugyanaz a mester dolgozott. (HOFFMANN 1968a,275).

Keltezés: 125–150 (VANDERHOEVEN 1974, N.89,25), de B. HOFMANN alapján *Tribunus*al egykorú, 140–170 közé tehetjük működését (HOFFMANN 1968a,275), ugyanő 120–160 (HOFFMANN II, N.91,21; BLASZKIEWICZ–DUFOURNIER 1989,258).

TOCCIUS -It- (A mesterhez: FORRER 1911,216, Abb.238; OSWALD 1931,319; CHENET–GAUDRON 1955, N.115, 177,198; DE SCHAETZEN–VANDERHOEVEN 1964,50-51, Pl.XIII.42,72; WALKE 1965, Taf.34,116; HOFMANN 1968a,274-275; LUTZ 1972,49, Fig.6.4; HOFFMANN II, N.92,21; BEMMANN 1985,15-19; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,286; HEILIGMANN 1990, Liste 8, N.45,216; LIÉGÉR 1996, T.560,44, Pl.64, T.560.1; BET-SEVERSVILVORDER 2001, N.51,179; DÜERKOP 2002,906).

[T]occius f[—]: Aquincum (Drag. 27).

A mester lokalizációja problematikus; lavoye-i működése bizonytalan (CHENET–GAUDRON 1955, N.115,198; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,285). B. Hofmann a reliefdíszes gyártása alapján felveti azt a lehetőséget, hogy a fazekas Pont-des-Rêmes-ben is dolgozott (HOFFMANN 1968a,274).

Keltezés: 120–140 (HOFMANN 1968a,275), Hadrianus-kori (BET–SEVERS–VILVORDER 2001, N.51,179), Hadrianus–kora-Antoninus-kori (DÜERKOP 2002,906).

TOCCINUS -He, It, Rh- (A mesterhez: OSWALD 1931,319; KLEE 1986,85).

Toccinus f(ecit): Aquincum (FINÁLY 1906,N.157,100 = OSWALD 1931,319).

Nem dönthető el, hogy pontosan melyik mester bélyege.

Keltezés: Antoninus–Severus-kori.

Valamelyik mesterhez tartozhat a Toc[—]:Vindobona (KENNER 1911,155b) bélyegtörödéek.

TIBUNO azonos ? **TRIBUNUS** -La, Lb- (A mesterhez: OSWALD 1964,32; HOFMANN 1968a,274-275; HOFFMANN II,N.93,21; BEMMANN 1985,15-19; BLASZKIEWICZ–DUFOURNIER 1989,258, Tribunushoz; BÉMONT–BOURGEOIS 1986, 285).

T(r?)ibuno: Poetovio Drag. 31 (MIKL–CURK 1969, N. 308, 37).

Tribunus szorosan kötődik a Pont-des-Rêmes-ben gyártó *Tocciushoz* (HOFMANN 1968a, 274). Működésének késői szakaszában valószínűleg Haut Yutz-ben is dolgozott (BEMMANN 1985, 16). Egy időben együtt működött a madeleine-i *Virthusal* is (BEMMANN 1985).

Keltezés: 140–170 (HOFMANN 1968a,275), ugyanő 140-180 (HOFFMANN II,N.93,21; BLASZKIEWICZ–DUFOURNIER 1989,258).

TRIUPUS vagy **TRIUMPHUS** -Le*- (A mesterhez: OSWALD 1931,321; WALKE 1965,Taf. 35,118; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,286; PROVOST 1988b, N.183,120, N.189,123; CHUR 2,128,96).

Triupi^m(anu): Aquincum (KUZSINSZKY 1889, N.14,161 = FINÁLY 1906, N.158,100), Aquincum (FINÁLY 1906, N.158,100), Aquincum (FINÁLY 1906, N.158,100). Triupi m(anu): Matrica (MÓCSY 1955, j.14,62).

Keltezés: 150–200 (CHUR 2,128,96).

ULPIUS – IULIUS -?-

Ulp-Iuli sic!: Poetovio (ABRAMIĆ 1925,96).

VAGIRUS vagy **VAGIRO** -Le- (A mesterhez: OSWALD 1931,323; POIRRIER 1969,20; CUNLIFFE 1971,315; LOMBARD 1972,157; HOFMANN I, N.270,32; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,286).

Vagiru: Aquincum (FINÁLY 1906, N.161,100 = OSWALD 1931,323 = KUZSINSZKY 1932,378), Gerulata (KREKOVIC 1992,545-546).

Keltezés: 150–170 (CUNLIFFE 1971,315).

Varus vagy **VARIUS** -Gr- (A mesterhez: OSWALD 1931,325; KNORR 1907, Taf.32.277; GALLIOU 1978,22; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,286).

Var[—]: Carnuntum Drag. 18 (ZIVILSTADT 1986-1987, N.74,212,Taf.5.74 = RAUCHENWALD 1997, N.338,170, Taf.33.338,169).

Keltezés: 40–70 (GALLIOU 1978,22).

VEGETUS vagy **VEG(E)TUS** -Le*, Tf- (A mesterhez: OSWALD 1931,327; WALKE 1965,Taf.34,117; LOMBARD 1972,157; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,286; CAG 03, N.95,70; CGP,177-180,List des potiers; BET–DELAGE 1991, N.200,217,Fig.14.200,206; BÉMONT 1994, N.201,89,Fig.54,91; RIFFAUD–LONGUESPÉ 2004,51).

Vegeti m(anu): Gorsium (GABLER 1967, N.90,45). Vegeti^m(anu): Mursa? Drag. 33 (BULAT 1958, Nr.69,83, Sl.12,69).

Keltezés: Reliefdíszes kerámiát is készített (CGP,177-180), működése 120–154 közé tehető (CGP,180).

VENICARUS vagy **VEN(I)CARUS** -He, Hy, Rh- (A mesterhez: OSWALD 1931,328-329; WALKE 1965, N.387,45; RUPRECHTSBERGER 1980, N.147,198; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,286).

Venicarus f(ecit): Aquincum (FINÁLY 1906, N.162,100), Brigetio Drag. 31 (JUHÁSZ 1935, N.323,155, Taf. XLVIII.323). V^enⁱcarus: Brigetio Drag. 31 (JUHÁSZ 1935,154, Taf.XLVIII.322 = JUHÁSZ 1992, N.105,53, Tab.8.105,57.105), Gorsium Drag. 33 (GABLER 1967, N.81,44,49), Mursa (TORMA 1883, N.76,14). V^enⁱcarus: Savaria (TORMA 1883, N.94,16). V^enⁱcarus: Brigetio Drag. 31 (JUHÁSZ 1935, N.321,154, Taf.XLVIII.321), Carnuntum Drag. 31 (FŐ 28 (1989)[1990]216, Abb.764), Poetovio Drag. 31 (ABRAMIĆ 1925,96 = ?? MIKL–CURK 1969,41,N.406,447. Venkarus: Poetovio Drag. 31 (MIKL–CURK 1969, N.441,43). Veni[.].jus: Vindobona (KENNER 1911, 155b).[—]nicarus: Vindobona (KENNER 1911, 155b). [—]jarus[—]: Brigetio Drag. 31 (JUHÁSZ 1935, N. 324, 155, T. XLVIII. 324). Brigetio (EICHLER 1937, N.321,159). Savaria (Savaria Múzeum Itsz. 54.101.39 = GABLER 1964,103).

Keltezés: Severus-kori (GABLER 1967, N.81,44,49).

VERECUNDUS -He, It? vagy Rh- (A mesterhez: OSWALD 1931,30; FORRER 1911,216, Abb.240; WALKE 1965,31; DE SCHAETZEN VANDERHOEVEN 1974, N.94,25; PLANCK 1975, N.359-371,244-245; HOFMANN II, N.280,36; PÉTRY 1984,270; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,286; HEILIGMANN 1990, Liste 10, N.9,222, Abb.61.8, Taf. 155.7).

Verecundu[s f(ecit)]: Cibale Drag. 38 (ŠARANOVIC–SVETEK 1971, N.2,175,Fig.6 = DIMITRIJEVIC 1979, Taf.22/1,243,Taf.22/1). Verecund[—]: Aquincum Drag. 18/31 (GABLER 1976, N.218,48). Carnuntum (FORRER 236 = GABLER 1976, N.219,48).

Azonos nevű mester dolgozott Avocourtban, Haute-Yutzben és Lezoux-ban is (BÉMONT–BOURGEOIS 1986, 286). Kapcsolata ezekkel a mesterekkel tisztázatlan. Az ittenweileri mesterrel talán (KARNITSCH 1959, 39), míg az előbbi fazekasokkal nem azonos. A bélyegekről nem dönthető el egyértelműen, hogy melyik fazekashoz tartoznak.

Keltezés: II. század közepe, első fele (PLANCK 1975, N. 359-371, 244-245). A rheinzaberni mester késő-Antoninus–Severus-kori.

VERINUS -Rh- (A mesterhez: OSWALD 1931,331; Pétry 1972,397, Fig.25.E,398; HOFMANN II, N.281,36; RUPRECHTSBERGER 1980, N.151b-d,199; PÉTRY 1984,256,

Drag. 46 formán rovátkolással díszítve, amely egybevág B. Hofmann keltezésével; BIEGERT–LAUBER 1995, 274, 797). Verinus fe(cit): Poetovio (MIKL–CURK 1969, N.494,45). Ve(retrográd)^rinus f(ecit): Aquincum (TORMA 1883, N.32,9), Scarbantia (STORNO 1938,231). Verin^u^s fec(it): Gerulata Drag. 32 (GABLER–PICHLEROVÁ 1996, N.199,75). Verinus fec(it): Brigetio Drag. 32 (JUHÁSZ 1935, N.326a,155, Taf.XLVIII.326 = EICHLER 1937 N.326,159), Brigetio Drag. 32 (JUHÁSZ 1935, N.326b,155 = EICHLER 1937 N.326,159). Viiri^n^u^s f(ecit): Brigetio Drag. 32 (JUHÁSZ 1935, N.327,155, Taf.XLVIII.327). Viirini m(anu)–retrográd–: Brigetio Drag. 31 (JUHÁSZ 1935, N.328,155, Taf.XLVIII.328 = EICHLER 1937, N.328,159, kérdéses olvasat). Ve(retrográd)^rin: Aquincum (TORMA 1883, N.33,9). [Ve]rinus fec: Brigetio Drag. 32 (JUHÁSZ 1935,133, Taf.XLII.33 = KRÍZEK 1939,30, Tab.6.13 = KUZMOVÁ 1992, N.142,88, Tab.33.412, 57.412).
 Keltezés: Késő-Antoninus-kori (OSWALD 1931,331), 170–210 (HOFMANN II, N.281,36).

VERUS -Rh, We- (A mesterhez: OSWALD 1931,332; WALKE 1965, Taf.35,119, Taf. 35,119; STREITBERG 1973,150–152; HOFMANN II, N.282,36; TSCHOLL 1979,138, Abb.10/R,141; RUPRECHTSBERGER 1980, N.151,200; GARBSCH 1982, N.312,72; FASOLD–HÜSSEN 1985, Grab 5.67,322,307; FASOLD 1988, Grab 3,101,188; FASOLD–HÜSSEN 1989, Grab 9.67,322,307; GABLER–KELLNER 1993,197; BIEGERT–LAUBER 1995,149–150, 275, 571, 671, 769; MÜLLER 1996, 191; STRUCK 1996, Tab.6,56,Abb.12.28,57)
 Verus fec(it): Mursa Drag. 32 (BULAT 1958, Nr.70, 83,Sl.12,70). Verus fe(cit): Aquincum (TORMA 1883, N.44,9 = FINÁLY 1906, N.163,100). Carnuntum (KANDLER–ZÖCHMANN 1996, N.52,54,57). Verus f(ecit): Vindobona (KENNER 1911,155b). Verus[—]: Brigetio Drag. 31 (JUHÁSZ 1935, N.331,155, Taf.XLVIX.331). Veru[—]: Brigetio Drag. 33 (JUHÁSZ 1935, N.329,155, Taf. XLVIX.329). Ver[—]: Aquincum (NAGY 1937,266, kérdőjelesen). Viirus: Poetovio (ABRAMIĆ 1925,96).
 Keltezés: Westerdorfban *Helenius*nak Drag. 37-es edényeket formázott ki (GABLER–KELLNER 1993,197). A westerdorfi 3. sírban *Abbo* díszítetlen árujával és *Comitalis* VI stílusában készített pannával együtt található (FASOLD 1988, Grab 3,101,188). A Faimingeni vicusból is *Abbo* árujával együtt, II. század végi, III. század legeleji környezetből ismert (MÜLLER 1996,191). Mindezek alapján működését: 180–210 közé tehetjük (HOFMANN II, N.282,36)

VESPO vagy **VESPONUS** -Le- (A mesterhez: OSWALD 1931,332; HOFMANN II, N.273,32; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,286).
 Vesponi: Brigetio Drag. 33 (BECK 2003,37. ábra 46 = BECK 2004,245, Taf.4/17), Vindobona (KENNER 1909, 79b = KENNER 1911,145b). [—]joni^m(anu): Brigetio Drag. 31 (BECK 2003,37. ábra 25), Carnuntum (HEYDENDORFF 1949, N.76,9).
 Keltezés: 130–170 (HOFMANN II, N.273,32).

VESTALIS -Rh- (A mesterhez: OSWALD 1964,332). Ves(fordított)taşlis(fordított): Aquincum (FINÁLY 1906, N.164,100 = OSWALD 1931,332). Vestalis: Schandor III. tumulus Drag. 31 (GABLER 1979, N.48,43 = GABLER 1990,153).
 Keltezés: Késő-Antoninus-kori.

VICIONNUS -?-

Vic^ionnus: Brigetio Drag. 31 (JUHÁSZ 1935, N.347,156, Taf.XLVIX.347).

VICTOR -Le- (A mesterekhez: OSWALD 1931,334; AINSWORTH–RATCLIFFE–DENSHAM 1974,312; HOFMANN I, N.192,30; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,286; GALLIOU 1989, N.33,59, N.109,97; BARTHÉLEMY–DE-PIERRE 1990,81; DICKINSON 2001,208).

Victor f(ecit) Zemun Polje (DIMITRIJEVIĆ 1969,83, Abb.17,107), Gorsium (BÁNKI 1982, N.126,218), Carnuntum (HEYDENDORFF 1951, N.120,8).

A mesternek nincs köze a 130–150 között, La Graufesenquban dolgozó mesterhez (hozzá: BARTHÉLEMY–DE-PIERRE 1990,83; MEES 1995,98).

Keltezés: 170–200 (DICKINSON 2001,208).

VICTOR -Rh- (A mesterhez: OSWALD 1931,334; WALKE 1965,35; PLANCK 1975,246; HOFMANN II, N.284,36; RUPRECHTSBERGER 1980, N.154,201; GARBSCH 1982, N.163,67, N.319,72, N.338,72; BIEGERT–LAUBER 1995,78–79,151; MEES 2002,357–358).

Victor fe(cit): Poetovio Drag. 32 (MIKL–CURK 1969, 40, N. 373, 44, N. 476). Victor f(ecit): Brigetio Drag. 31 (JUHÁSZ 1935, N.332,155, Taf.XLVIX.332), Brigetio Drag. 31 (JUHÁSZ 1935, N.336,155, Taf.XLVIX.336), Brigetio Drag. 32 (JUHÁSZ 1935, N.335,155, Taf.XLVIX.335), Vojka Drag. 31 (BRUKNER 1981, N.84,57, T.2.8). Victor^o^f(ecit): Brigetio Drag. 32 (JUHÁSZ 1935, N.333,155, Taf.XLVIX.333), Brigetio Drag. 32 (JUHÁSZ 1935, N.334,155, Taf.XLVIX.334). Vict[—]: Mursa Drag. 32 (BULAT 1987, N.1,55–56). [V]ictor fii(cit): Wangheim Drag. 32 (Matuschek, J.–Nowak, H., KG Wangheim, MG Prellenkirchen. VB Bruck an der Leitha. FÖ 33 (1999) 660). [V]icto[r]: Carnuntum – legiotábor Drag. 32 (GRÜNEWALD 1979,22–23, Taf.10.9 =? GABLER – RAUCHENWALD é.n., N.145,465).

Keltezés: A mester valószínűleg azonos a reliefdíszű árut is készítő fazekassal (MEES 2002,357–358), működését 170–210 közé tehetjük (HOFFMANN, N.284,36).

A két mester közül valamelyikhez köthető: Victor f(ecit): Vindobona (KENNER 1909,78b), Victor fe(cit): Aquincum (FINÁLY 1906, N.166.a-b,100). Victor^o^f(ecit): Aquincum (FINÁLY 1906, N.165.b-c,100). [—]jcto f(ecit): Carnuntum (GROLLER 1907, N.17,30). Victor fii(cit): Aquincum (OSWALD 1931,334), Victor f(ecit): Carnuntum: GROLLER 1906, N.10,115), Poetovio (ABRAMIĆ 1925,96).

VICTORIANUS -?-

Victorian: Aquincum (TORMA 1883, N.46,10).

VICTORINUS -Le- (A mesterhez: OSWALD 1931,334; DURAND-LEFEBURE 1946, N.212,178; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,286; PROVOST 1988b, N.181,118; CGP, Liste des potiers).

Victor[inus]: Gorsium (FITZ–LÁNYI–BÁNKI 1976, N. 129, 134, 168, IV. t. 3).

A lezoux-i mester reliefdíszes kerámiát is készített (OSWALD 1931,334; CGP, Liste des potiers). Bélyegei ritkák. A gorsiumi bélyeg csak feltételesen sorolható hozzá, valószínűbb, hogy a galliai vagy germaniai **VICTOR** vagy **VICTORINUS** bélyege.

Keltezés: Antoninus-kori.

VICTORINUS -Rh- (A mesterhez: OSWALD 1931,334-335; HATT 1949,176; SIMON 1965, N.173,63; WALKE 1965,35; HOFFMANN II, N.285,36; PLANCK 1975,246; HOFMANN II, N.285,36; BERNHARD 1976, Liste 13, Nr.247-359; TSCHOLL 1979,138,Abb.10/T,141; RUPRECHTSBERGER 1980, N.155,202; STRUCK 1996,54, Tab.6,56,Abb.12.30-31,57; GARBSCH 1982, N.151,N.175, 67-68, N.294,71, N.334,72; HEILIGMANN 1990, Liste 6,N.7,210,Abb.21.6, Liste 8, N. 49, 216, LISTE 9,N.78,220, Taf.151.44; FABER 1994,210; GABLER 1994,52; BIEGERT–LAUBER 1995,80-83, 276-279, 407-414, 553-554,748,770; MÜLLER 1996,191; HEILIGMANN-BATSCH 1997,79,Abb.31.10,78; DICKINSON 2001,208; DICKINSON–HARTLEY–PENGELLY 2004,93).

Victorinus fe(cit): Aquincum (NAGY 1937,264), Aquincum Drag. 33 (NAGY 1941, N.20,217), Aquincum Drag. 32 (GABLER 2002, N.75,242,7. kép 5,258), Mursa Drag. 31 (BULAT 1958, Nr.71,83,Sl.12,71), Poetovio Drag. 31 (MIKL–CURK 1969,43, N.437, N.499). Victorinus^of(ecit): Aquincum (FINÁLY 1906, N.169,100), Brigetio Drag. 31 (JUHÁSZ 1935, N. 347,156,Taf.XLVIX.347 = EICHLER 1937, N.347,159), Carnuntum Drag. 33 (KANDLER–ZÖCHMANN 1996, N.55,55,57 = HEYDENDORFF 1951, N.164, 8), Poetovio Drag. 31 (ABRAMIĆ 1925,96 =? OSWALD 1931,334 = MIKL–CURK 1969,41, N.388, N.425), Vindobona Drag. 39 (GABLER 1977, K99,222). Victorinus: Aquincum (FINÁLY 1906, N.167,100), Aquincum Drag. 33 (KUZSINSZKY 1932,378), Brigetio Drag. 31 (JUHÁSZ 1935, N.338,155, Taf.XLVIX.338 = KUZMOVÁ 1992, N.279,73, Tab.22.279,57.279), Brigetio Drag. 31 (JUHÁSZ 1935, N.339,155, Taf.XLVIX.339), Brigetio Drag. 31 (JUHÁSZ 1935, N.340,155, Taf. XLVIX.340), Brigetio Drag. 31 (JUHÁSZ 1935, N.341,155, Taf.XLVIX.341), Brigetio Drag. 31 (JUHÁSZ 1935, N.342,156, Taf.XLVIX.342), Brigetio Drag. 33 (BECK 2003,37. ábra 49 = BECK 2004, 247,Taf.4/21), Matrica (MÓCSY 1955, j.14,62). Victorinus-retrográd s-: Mursa Drag. 32 (BULAT 1958, Nr.72,83, Sl.12,72). Vic^otorinus: Brigetio Drag. 31 (JUHÁSZ 1935, N.343,156, Taf.XLVIX.343). Victorinus+: Aquincum Drag. 32 (KUZSINSZKY 1932,378). Victorin^of(ecit): Aquincum (FINÁLY 1906, N.170,100). Victorinus f(ecit): Aquincum (TORMA 1883, N.47,10 = FINÁLY 1906, N.168,100), Aquincum (SZILÁGYI 1945,458), Aquincum Drag. 32 (GABLER 1976, N.221,48), Aquincum Drag. 32 (GABLER 2002, N.75,242, 7. kép 4,258), Brigetio Drag. 31 (JUHÁSZ 1935, N.344,156, Taf.XLVIX.344), Vindobona (KENNER 1911, 142b), Vindobona (KENNER 1911,155b). Vi[c]torinus f(ecit): Aquincum Drag. 18/31 (GABLER

1991, N.28,137, T.35.28,193). Victorin f(ecit): Brigetio Drag. 33 (JUHÁSZ 1935, N.337,155,Taf.XLVIX.337). Victorinus[—]: Neckenmarkt (FŐ 24/25 (1985-86)[1988]275, Abb.491). Victorinu[—]: Aquincum (TORMA 1883, N.48,10), Carnuntum Drag. 33 (KANDLER–ZÖCHMANN 1996, N.53, 55,57), Intercisa (INTERCISA II, N.98,102, Taf.10), Victorin[—]: Aquincum (TORMA 1882, N.52,221 = FINÁLY 1906, N.167.c,100), Aquincum (NAGY 1937, 264), Aquincum Drag. 31 (NAGY 1941, N.22,217), Brigetio Drag. 31R (FÉNYES 2002, N.128,304, Taf. XXVII.2), Vindobona (KENNER 1911,155b). Victori[—]: Aquincum (FINÁLY 1906, N.167.d,100). Victori[—]: Savaria (Savaria Múzeum Itsz: 57.1.902). Victor[—]: Aquincum (FINÁLY 1906, N.167.B,100), Brigetio (BECK 2003,37. ábra 37 = BECK 2004,247,Taf.4/22). Victo[rinus]: Brigetio Drag. 31 (FÉNYES 2002, N.127,304, Taf. XXVII.8), Carnuntum (TRINKS 1957, N.41,54, Taf.IV.12), Carnuntum Drag. 31 (KANDLER–ZÖCHMANN 1996, N.54,55,57), Ismeretlen pannoniai lelőhely Drag. 32 (KUZMOVÁ 1992, N.559,102, Tab.47.559,57.559). [V]ictorinus: Brigetio Drag. 33? (JUHÁSZ 1935, N. 345,156, Taf.XLVIX.345 = KUZMOVÁ 1992, N.285,74, Tab.22.285, 57.285). [—]orinus fec(it): Brigetio Drag. 32 (JUHÁSZ 1935, N.346,156, Taf. XLVIX.346 = EICHLER 1937, N.346, 159). [Victo]rinus: Gorsium (BÁNKI 1974, N.24, 211,X. t. 5); Victorin: Gorsium Drag. 32 (BÁNKI 1986, N.262,136, Taf.XVIII). Talán reliefdíszes edényekről származnak: Arabona: XJM Itsz. 53.160.7 = GABLER 1964,103), Intercisa (MNM Itsz. 76.1897.8 = GABLER 1964,103), Gyöng? (MNM Itsz. 74.1889.3 = GABLER 1964,104).

Biztosan több mesterhez tartozó bélyegek. Talán azonosak egy vagy több reliefdíszes kerámiát is készítő mesterrel (rölk összefoglalóan: MEES 2002,345, 352-354). Azonos nevű mester dolgozott Westerdorfbán is *Helenius* műhelyében (STREITBERG 1973,151; GABLER–KELLNER 1993,192). *Victorinus* gyakori Pannoniában.

Keltezés: Severus-kori (GABLER 2002, N.74,242). II. század vége – III. század eleje (DICKINSON 2001,208; DICKINSON–HARTLEY–PENGELLY 2004,93).

Valamelyik mesterhez tartozik a Victorinus bélyeg Vindobonából (KENNER 1911,145b).

VIDEMIALIS vagy **VINDEMALIS** -Rh- (A mesterhez: OSWALD 1931,336; HOFFMANN II, N.288,36).

Videmialis: Gorsium Drag. 32 (BÁNKI 1987, N.298,206, Taf.IX).

Keltezés: 160–190 (HOFFMANN II, N.288,36).

VIDUCUS -He, La, Lb, Le, Mr, Pr, Rh?- (A mesterhez: OSWALD 1964,335; LOMBARD 1972,149; HOFFMANN II, N.97,21; N.82,15; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,286). Viducus f(ecit): Mursa Drag. 33 (BULAT 1987, N.1,56-57). Nem dönthető el, hogy pontosan melyik fazekas bélyege.

Keltezés: Antoninus–Severus-kori.

VIRILIS -Gr- (A mesterhez: OSWALD 1964,422; DE SCHAETZEN–VANDERHOEVEN 1964,52-53,Pl.XIV.17-39,73; HOFFMANN I, N.180,18; BÉMONT–BOURGEOIS 1986,286; CASTELLA 1987, N.115,101; FURGER–DESCHLER–ERB 1992,Taf.54.15/15; MEES 1995,98-99).

Virili[s]: Carnuntum (HEYDENDORFF 1951, N.121,8). Vir[il]is] – retrográd bélyeg -: Gorsium Drag. 35 (FITZ-LÁNYI-BÁNKI 1973, N.8,301,331,Taf. VI.1).

A mester talán azonos a reliefdíszes sigillátát is készítő talán **LUCIUS COSIUS VIRILIS**-al.

Keltezés: 70–100 (HOFMANN I, N.180,18). Amennyiben a két mester azonos, a reliefdíszes áruja alapján működését 90-110 közé keltezhetjük (MEES 1995,99).

VIRILIS -Rh- (A mesterhez: OSWALD 1931,338; SIMON 1962, N.386,40, Abb.17.386,39; SIMON 1968, N.455,60, Abb.22.455,59; HOFMANN II, N.289,36; GARBSCH 1982, N.141,N.185,67-68; BIEGERT-LAUBER 1995,420, 535,672; BAUDOUX-FLOTTÉ-FUCHS-WATON 2002, 467, a mester talán Heiligenbergben is működött).

Virilis m(anu): Aquincum (NAGY 1937,264). Virilis fe(cit): Brigetio Drag. 31 (JUHÁSZ 1935, N.351,156, Taf.XLVIX.351). Virilis f(ecit): Aquincum Drag. 31 (NAGY 1941, N.22,217), Brigetio Drag. 31 (JUHÁSZ 1935, N.350,156, Taf.XLVIX.350). Arrabona (XJM ltsz. 53.160.11 = GABLER 1964,103).

Keltezés: 160–190 (HOFMANN II, N.289,36).

VIRUS vagy **VIRTHUS** -Gr- (A mesterhez: OSWALD 1964,422; MARY 1967,46; BÉMONT-BORGUEOIS 1986,286; DICKINSON 2001,208).

Viru(.): Poetovio Drag. 31 -sic!- (MIKL-CURK 1969, N.346,39).

Keltezés: Claudius–Vespasianus-kori, 50–70 (DICKINSON 2001,208).

VITALIS -Gr- (A mesterhez: OSWALD 1931,340-341; ROLLAND 1944, N.100,216; DURAND-LEFEBURE 1946, N.211,178; CLAUSTRES 1958,App.I,78; KARNITSCH 1962, N.11,147; SIMON 1965, N.175,63; WALKE 1965,Taf.34,115; MARY 1967,46; HARTLEY 1972,5,8; PLANCK 1975,246-248,Abb.41.405, Liste 1,Nr.405; HOFFMANN I, N.183,18; BAATZ 1976, N.133,47 (H.-G. Simon); BÉMONT 1976, N.414-428,84-86; SIMON 1977a, N.79-80,63, Abb.9.79;80,64; LOMBARD 1978, N.114-120,37-38; DICKINSON-HARTLEY 1982,120-123, talán egy korábbi pre-Flavius kori mesterről, BÉMONT-BOURGEOIS 1986,286; CAG 03, N.306,157; ROQUETTE-RICHARD-SOYRIS 1989, N.142,300, Fig.7.142, 309; HEILIGMANN 1990, Liste 3,N.9,205, Taf.49.24-27; DICKINSON 1991, N.97,50; KRAUS 1992, N.029,69, N.377,70; DICKINSON-WEBSTER 1993, N.18S,91; MEES 1995,99; GAILLARD 1997, N.323.8, 186; HARTLEY 2000, 197; DICKINSON 2001, 208; DÜERKOP 2002,909; RIFFAUD-LONGUESPÉ 2004,51). Vitalis: Carnuntum Drag. 27 (GABLER-RAUCHENWALD é.n., N. 66, 454). Of(ficina) Vitali: Savaria (Savaria Múzeum ltsz. 54.35.331 = GABLER 1964, 98). Of(ficina) Vital(i): Vindobona Drag. 18 (DONAT-PICHLER-SEDLMAYER 2002, 95, Taf. 35. 92). Of(ficina) Vita(li): Carnuntum (KANDLER-ZÖCHMANN 1996, N. 56, 55, 57). V(i)tali: Vindobona (KENNER 1909,70b, feltételesen sorolható ide). [V]ita[li]s]: Gorsium (BÁNKI 1979, N. 173, 108, Taf. XII, mint kelet-galliai bélyeg).

Keltezés: Reliefdíszű áru gyártása alapján 75–95 közé keltezhető (MEES 1995,99; HARTLEY 2000,197), talán

már a Flavius kor elején is működött (PLANCK 1975, N.385,246-247), újabban 55–65 (DICKINSON 2001,208).

VITALIS -Rh, We- (A mesterhez: OSWALD 1931,342; SCHÖNBERGER 1956, N.10,70,Abb.16.29; SIMON 1962, N.387,38; HOFMANN II, N.290,36; STREITBERG 1973,152; PLANCK 1975,248; PRAMMER 1975, Abb.134.11.24-25,141-142; GARBSCH 1982, N.246,69; BIEGERT-LAUBER 1995,673; HARTLEY 2000,197).

Vitalis feic (retrográd): Gorsium (GABLER 1967, N.91,45). Vitalis f(ecit): Brigetio (JUHÁSZ 1935, N.351,156, Taf.XLVIX.351), Gorsium Drag. 31 (BÁNKI 1982, N.261,220,Taf. X), Poetovio (ABRAMIĆ 1925,96 = OSWALD 1931,342 = ? Drag. 31 MIKL-CURK 1969, N.391,41). [—]italis f(ecit): Intercisa (PAULOVICS 1934,159).

A szakirodalom szerint ugyanez a mester dolgozott Lavoyeban is (OSWALD 1931,342; CHENET-GAUDRON 1955, N.123,183-184; SIMON 1962, N.387,38). A mester Dressel 20 similis / Gauloise 14-es típusú amphorákat is készített Rheinzabernben (BAUDOUX 1996,108).

Keltezés: 180–240 (HARTLEY 2000,197), a lezoux-i azonos nevű mester 160–200 között dolgozott (DICKINSON 1991,50).

URSUS -We, Pf-

Ursus: Brigetio Drag. 31 (BECK 2003,37. ábra 34 = BECK 2004,248,Taf.4/29).

F. OSWALD azonos nevű rheinzaberni fazekast említi (OSWALD 1931,346). A két mester talán azonos.

Keltezés: III. század első fele.

URSINUS -Rh- (A mesterhez: OSWALD 1931,346; WALKE 1965, N.415,45; RUPRECHTSBERGER 1980, N.145,197).

Ursinus fec(it): Aquincum (KUZSINSZKY 1889, N.16,161 = FINÁLY 1906, N.171,100 = OSWALD 1931,346), Carnuntum Drag. 32 (GABLER-RAUCHENWALD é.n., N.146, 465). Ursinus: Poetovio Drag. 32 (OSWALD 1931, 346).

Keltezés: II. század vége – III. század eleje (GABLER-RAUCHENWALD é.n., N. 146, 465).

UXORILLUS vagy **UXOPILLUS** -Le- (A mesterhez: OSWALD 1931,347; THEVENOT 1948, N.489-490,346; WALKE 1965,34; HARTLEY 1972,51; HOFMANN I, N.269,32; LOMBARD 1978, N.297,70; LASFARGUES 1982,398; BÉMONT-BOURGEOIS 1986,286; PROVOST 1988d, N.135.X.148,115; CHUR 2,129,96; BET-SEVERS-VILVORDER 2001, N.52,179; DICKINSON 2001,207; RIFFAUD-LONGUESPÉ 2004,51, mint a lezoux-i műhelycsoport egy mestere).

Uxorilli^m(anu): Aquincum Drag. 31 (KUZSINSZKY 1932,378), Gorsium Drag. 18/31 (GABLER-KOCZTUR 1977, N.7,70). Uxopilli^m(anu): Brigetio (JUHÁSZ 1935, N.352,156, Taf.XLVIX.352). [.]xopilli Drag. 33 (GABLER-RAUCHENWALD é.n., N.906,458). [—]milli: Sárvár Drag. 18/31 (GABLER 1997, N.63,70,Taf.7.12). Savaria (Savaria Múzeum ltsz. 54.114.28 = GABLER 1964,101).

Keltezés: 160–190, késő-Antoninus-kori (GABLER 1989, N.63,70), újabban 150–180 (DICKINSON 2001,207). A gorsiumi edénydepot 170/180 táján kerülhetett földre.

Nem azonosítható mesterek:

AIBII °? F: Intercisa (TORMA 1883, N.61,12); Ati[...?]ilius f: Vindobona (KENNER 1909,74b); Attai°ii: Brigetio Drag. 18/31 (JUHÁSZ 1935, N. 21, 136, T. XLIV. 20).

ATTON[—]: Gorsium Drag. 33 – Rh (BÁNKI 1995, N. 223, 356, Taf. XXXI).; Augu—: Aquincum (SZILÁGYI 1945, 458); [—]candi m(anu): Vindobona (KENNER 1911,155a); Ceruri vagy Ceruni: Vindobona (KENNER 1911,155a); Clap: Ságvár (TORMA 1883, N.62,12-13); Iam[—]: Carnuntum Drag. 27 – Dél Galliai – (GABLER–RAUCHENWALD é.n., N.67,455); [—]ibatus (KENNER 1911,155b); Iustu—: Ulcisia Castra (NAGY 1943,397); M^AILLA: Savaria (TORMA 1883, N.92,16); Mlius°fe: Vindobona (KENNER 1909,74b); MUIBINI: Sárvár (TORMA 1883, N.68,13); M?us(fordított S)carat: Aquincum (FINÁLY 1906, N.93,98); Nep[—]: Mursa Drag. 32 (BULAT 1958, Nr.84,83,Sl.12,84); Otinia[—]: Aquincum (FINÁLY 1906, N.94,98); Pater[—]: Aquincum (KUZSINSZKY 1889, N.9,161); Pru[—]: Aquincum (TORMA

1882, N. 41, 220); Rimunat: Aquincum (FINÁLY 1906, N.125,99, kétes olvasat); San[—]: Aquincum (KUZSINSZKY 1889, N.10,161); Suro[—]: Aquincum (FINÁLY 1906, N.153,100); T°C[aixa]: Petronell (FŐ 28(1989)[1990]231,Abb.1081); TNA: Brigetio Drag. 33 (JUHÁSZ 1935, N.319,154,Taf.XLVIII.319); TUAIO: Brigetio (JUHÁSZ 1935, N.320, 154,Taf.XLVIII.320); UMIO UOMII: Vetus Salina, Dél-Gallia? (BARKÓCZI–BÓNIS 1954, N.146,173, Abb.17.7,Taf.XLVIII.9); VANO: Sárvár (TORMA 1883, N.67,13); Viigiso m(anu): Savaria ? (ANONYMUS 1870,41); [—]aliscarat: Aquincum (KUZSINSZKY 1889, N.17,161); [—]avinus: Aquincum (NAGY 1943,380); [—]jaxanticis: Mursa ? (BULAT 1958, Nr.89,83,Sl.12,89); [—]jan^di: Aquincum (KUZSINSZKY 1889, N.8,161); [—]jetiu[—]: Aquincum Drag. 32 (NAGY 1941, N.9,216); [—]llinus: Aquincum (NAGY 1941, N.8,216); [—]rninus^f(ecit): Aquincum (TORMA 1883, N.36,9); [—]rutus: Aquincum (FINÁLY 1906, N.189,101); [—]tialis: Aquincum (TORMA 1882, N.54,221).

Jegyzetek

- 1 F. KIECHLE: Sklavenarbeit und technische Fortschritt im Römischen Reich. Forschungen zur antiken Sklaverei 3, 1961; D. P. S. PEACOCK: Pottery in Roman World, An Ethnoarchaeological Approach. 1982; A. CARANDINI: Sviluppo e crisi delle manifatture rurali e urbane. In: Società romana e produzione schiavistica II. Merci, mercati e scambi nel Mediterraneo 1981; K. GREENE: The Archaeology of Roman Economy 1986; G. PRACHNER: Die Sklaven und Freigelassenen von arretinischen Sigillatagewerbe, Epigraphische, nomen klaratorische sowie sozial-und wirtschaftsgeschichtliche Untersuchungen der etruskischen Firmen-und Töpferstempel. *Forschungen zur antiken Sklaverei* 12. Wiesbaden 1980.
- 2 G. FÜLLE: The internal Organisation of the Arretine Terra sigillata Industry Problems of Evidence and Interpretation. *JRS* 87 (1997) 111–155.; IDEM, Forschungen zur römischen Keramikindustrie. Produktions-Rechts- und Distributionsstrukturen. *Trierer Hist. Forschungen* 42 (2000) 23–41.
- 3 Al: Les Allieux; As: Aspiran; Av: Avocourt; Ba: Banasac; Bl: Blickweiler; Bm: Bram; Bo: Boucheporn;

- Bv: Brive; Ca: Carrade; Ch: Chémery; Cl: Clermont; Cr: Crambade; Ei: Eincheville; Fh: La Forêt de Hesse; Gr: La Graufesenque; Gu: Guegnon; He: Heiligenberg; Hed: Hedderheim; Hy: Haute-Yutz; It: Ittenweiler; Ja: Jaulges; Je: Jebshem; Jo: Jonquières; La: Lavoye; Lb: Lubié; Le: Lezoux; Ll: Lyon–Loyasse; Lm: Lyon–La Muette; Lx: Luxeuil; Md: La Madeleine; Me: Metz; Mi: Mittelbronn; Mn: Montans; Mo: Mougou; Mr: Les Martres-de-Veyre; Na: Narbonne; No: Noâtre; Of: Offemont; Pf: Pfaffenhofen; Po: Poitiers; Pr: Le Pont-des-Rèmes; Rh: Rheinzabern; Ro: Le Rozier; Sc: Schiltigheim; Sr: Saint-Romain-en-Gal; St: Saint-Saturnin; Su: Saint-Sauveur; Tf: Terre-Franche; To: Toulon-sur-Allier; Va: Valéry; Vi: Vichy; We: Westerdorf. *: nagyon valószínű lokalizáció.
- 4 Az anepigraphikus és a töredék, nem azonosítható bélyegek kivételével.
  - 5 Az általa adott keltezéseknél csak a rheinzaberni műhely kezdetére vonatkozó adatokat helyesítettük 160-ra, lásd: MEES 2002, 76.

IRODALOM

- ABEGG 1989 A. ABEGG, *Der römische Grabhügel am Siesbach, Kreis Birnfeld*. TrZ 52 (1989) 171–278.
- ABRAMIĆ 1925 M. ABRAMIĆ, *Poetovio. Führer durch die Denkmäler der römischen Stadt*. Wien 1925.
- AINSWORTH— RATCLIFFE-DENSHAM 1974 C. J. AINSWORTH—H. B. A. RATCLIFFE-DENSHAM, *Spectroscopy and Roman Cremation from Sompting, Sussex*. *Britannia* 5 (1974) 310–316.
- ANONYMUS 1869 ANONYMUS, *Ujabb régészeti leletek*. ArchÉrt I.1 (1869) 19–20.
- ANONYMUS 1869a ANONYMUS, *A legújabb ó-budai ásatások*. ArchÉrt I.4 (1869) 65–68.

- ANONYMUS 1870 ANONYMUS, *A szombathelyi főgymnasium régiség-gyűjteménye*. ArchÉrt II.1 (1870) 39–42.
- ARTNER 1994 W. ARTNER, *Die provinzialrömischen Gräber von Gleisdorf in der Oststeiermark*. MAG-W 38–39 (1988/89). Wien 1994.
- AUBIN 1983 G. AUBIN, *Informations archéologiques – Circonscriptions des Pays de la Loire*. Gallia 41.2 (1983) 299–323.
- AUGROS—FEUGÈRE 2002 M. AUGROS—M. FEUGÈRE, *La nécropole gallo-romaine de la Citadelle à Chalon-sur-Saône (Saône-et-Loire)*. Archéologie et histoire romaine 5/1. Montagnac 2002.
- B. THOMAS 1955 E. B. THOMAS, *Die römische Villa von TÁC-Fövenypusztá*. ActaArchHung 6 (1955) 73–152.
- BAATZ 1965 D. BAATZ, *Limeskastell Echzell, Kurzbericht über die Grabungen 1963 und 1964*. SJ 22 (1965) 139–157.
- BAATZ 1976 D. BAATZ, mit Beiträgen von R. Schütrumpf und H. G. SIMON, *Das Kastell Munningen im Nördlinger Ries*. Saalburg Jb 33 (1976) 11–62.
- BAUDOUX—FLOTTÉ—FUCHS—WATON 2002 J. BAUDOUX—P. FLOTTÉ—M. FUCHS—M. D. WATON, *Strasbourg. Carte Archeologique de la Gaule 67/2*. Paris 2002.
- BALÁCA PINCE K. BÍRÓNÉ SEY—D. GABLER—D. GÁSPÁR—M. H. KELEMEN—S. K. PALÁGYI—É. MARÓTI—J. REGENYE—Á. RITOÓK—K. SZABÓ—I. VÖRÖS, *A balácai villagazdaság főépületének pincéje (Keller des Hauptgebäudes des Balácaer Gutshofes)*. BalKözl 2 (1992) 7–218.
- BARB 1927 A. BARB, *Ein römischer Münzfund aus Wallern (Bgländ.)*. Mitt.d.Num.Ges. Wien 16 (1927) 10–11.
- BARKÓCZI—BÓNIS 1954 L. BARKÓCZI—É. BÓNIS, *Das frühromische Lager und die Wohnsiedlungen von Adony / Vetus Salina*. ActaArchHung 4 (1954) 129–199.
- BARTHÉLEMY—BAYARD 1980 A. BARTHÉLEMY—D. BAYARD, *La commercialisation de la céramique commune à Amiens du milieu du IIe à La fin du IIIe siècle après J.C. Carch de Picardie 7* (1980) 147–209.
- BARTHÉLEMY—DEPIERRE 1990 A. BARTHÉLEMY—G. DEPIERRE, *La nécropole gallo-romaine des Cordieres à Macon*. Macon 1990.
- BÉMONT 1976 C. BÉMONT, *Recherches méthodologiques sur la céramique sigillée. Les vases estampillés de Glanum*. BEFAR 227. Paris–Rome 1976.
- BÉMONT 1994 C. BÉMONT, *La collection Constancias*. Céramique galloromaines de Lezoux au musée de Roanne. Roanne 1994.
- BÉMONT—BOURGEOISE 1986 C. BÉMONT—A. BOURGEOISE, *Les noms de Potiers*, in, DAF 6, 279–286.
- BAUDOUX 1996 J. BAUDOUX, *Les amphores du nord-est de la Gaule (territoire français). Contribution à l'histoire de l'économie provinciale sous l'Empire romain*. DAF 52. Paris 1996.
- BAUER—WEGNER 1981 J. BAUER—H.-H. WEGNER, *Xanten, Kr. Wesel*. BJ 181 (1981) 549–550.
- BÁNKI 1965 Zs. BÁNKI, *Villa II von TÁC*. ARegia 4–5 (1963–64)[1965] 91–127.
- BÁNKI 1977 J. FITZ—V. LÁNYI—ZS. BÁNKI, *Kutatások Gorsiumban 1974-ben. Forschungen in Gorsium Jahre 1974*. ARegia 15 (1977) 121–174.
- BÁNKI 1979 ZS. BÁNKI, *Forschungen in Gorsium in Jahre 1976*. ARegia 7 (1979) 191–249.
- BÁNKI 1980 ZS. BÁNKI, *Forschungen in Gorsium in 1977-78*. ARegia 18 (1980) 157–204.
- BÁNKI 1982 ZS. BÁNKI, *Forschungen in Gorsium im Jahre 1979*. ARegia 19 (1981)[1982] 201–230.
- BÁNKI 1986 ZS. BÁNKI, *Forschungen in Gorsium in den Jahren 1981–82*. ARegia 22 (1985)[1986] 109–160.
- BÁNKI 1987 ZS. BÁNKI, *Forschungen in Gorsium in den Jahren 1983–84*. ARegia 23 (1987) 179–240.
- BÁNKI 1990 ZS. BÁNKI, *Forschungen in Gorsium in den Jahren 1985–86*. ARegia 24 (1990) 93–136.
- BÁNKI 1995 ZS. BÁNKI, *Forschungen in Gorsium in den Jahren 1987–89*. ARegia 25 (1994) [1995] 321–400.

- BÁNKI 1998 ZS. BÁNKI, *Forschungen in Gorsium in den Jahren 1990–1997*. ARegia 27 (1998) 237–310.
- BÁNKI—FITZ 1974 ZS. BÁNKI – J. FITZ, *Kutatások Gorsiumban 1972-ben. Forschungen in Gorsium in Jahre 1972*. ARegia (1972)[1974] 195–243.
- BECK 2003 (manuscript) T. BECK, *Brigetioi terra sigillatak 1992–1996*. Doktori disszertáció ELTE. Budapest 2003 (manuscript).
- BECK 2004 T. BECK, *Terra Sigillata aus Brigetio Vorbericht zu den Funden der Grabungen 1992 bis 1996*. in: Borhy 2004, 242–249.
- BEMMANN 1985 H. BEMMANN, *Eine neue Ware des Virtus von La Madeleine*. 40–41 (1984–85)[1985] 5–27.
- BENOIT 1950 F. BENOIT, *Informations archéologiques – XIIe circonscription*. Gallia VIII (1950)[1952] 116–131.
- BERNHARD 1976 Ph. BERNHARD, *Die Gräberfeld von Rheinzabern*. Ungedr. Dissertation. München 1976 (manuscript).
- BET—DELAGÉ 1991 Ph. BET—R. DELAGÉ, *Introduction à l'étude des marques sigillée moulée de Lezoux*. SFECAG Actes du Congrès de Cognac. Cognac 1991, 193–227.
- BET—SEVERS
VILVORDER 2001 Ph. BET—L. SEVERS—F. VILVORDER, *La terre sigillée*. in: R. BRULET—J.-P. DEWERT—F. VILVORDER, *Liberchies IV – Vicus gallo-romain*. Louvain-la-Neuve 2001, 125–181.
- BIEGERT—LAUBER 1995 S. BIEGERT—J. LAUBER, *Töpferstempel auf glatter Sigillata vom vorderen/westrätischen Limes*. Mit einem Beitrag von K. Kortüm. FbBW 20 (1995) 547–666.
- BIRÓ 2004 S. BÍRÓ, *Savaria nyugati temetője (Das westliche Gräberfeld von Savaria)*. Savaria (2004) 63–134.
- BJELJAC 1990 Lj. BJELJAC, *Terra Sigillata in Upper Moesia*. Belgrade 1990.
- BLASZKIEWICZ—
DUFOURNIER 1989 P. BLASZKIEWICZ—D. DUFOURNIER, *Diffusion des gobelets bruns d'Argonne entre la fin du Ier siècle et la fin du IIe siècle en Normandie*. Gallia 46 (1989) 253–259.
- BÓNIS 1979 É. BÓNIS, *Das Töpferviertel „Gerhát“ in Brigetio*. FolArch 30 (1979) 99–155.
- BORHY—SZÁMADÓ 1999 L. BORHY—E. SZÁMADÓ, *Instrumenta Inscripta Latina aus Brigetio (Fo Komárom/Szőny-Vásártér)*. Antaeus 24 (1999) 93–115.
- BORHY 2004 L. BORHY, *Brigetio. Ergebnisse der 1992–1998 durchgeführten Ausgrabungen (Municipium, Legionslager, Canabae, Gräberfeld)*. in: (M. ŠAŠEL KOS—P. SCHERRER, ed.) *The Autonomous Towns of Noricum and Pannonia. Die autonomen Städte in Noricum und Pannonien*. Situla 42. Ljubljana 2004, 231–251.
- BOURGEOIS—PUJOL—
SÉGURET 1993 A. BOURGEOIS—J. PUJOL—J.-P. SÉGURET, *Le sanctuaire gallo-romain des Basiols à Saint-Bauzély (Aveyron)*. Gallia 60 (1993) 139–179.
- BÖRZSÖNYI 1904 A. BÖRZSÖNYI, *Római emlékekről Győr-belváros területéről*. ArchÉrt 24 (1904) 249–254.
- BÖRZSÖNYI 1907 A. BÖRZSÖNYI, *Római régiségek Győr-belváros területéről*. ArchÉrt 27 (1907) 37–45.
- BRUKNER 1981 O. BRUKNER, *Rimska keramika u Jugoslovenskom delu Provincije donje Panonije*. Dissertationes et Monographiae 24. Beograd 1981.
- BRUNSTING 1937 H. BRUNSTING, *Het grafveld onder Hees bij Nijmegen*. Amsterdam 1937.
- BULAT 1958 M. BULAT, *Terra sigillata s pečatina u muzeja Slavonije (Estampilles sur les potiers sigillées a Mursa)*. OZ 6 (1958) 73–88.
- BULAT 1987 M. BULAT, *Nalezi terra sigillata na Donjagradsom pristaništu v. Osijeku 1961-Terra Sigillata Findings of 1961 in the Work of Donji Grad in the Osijek City*. OZ 18–19 (1987) 37–76.
- BRUN 1989 J.-P. BRUN, *Le matériel archéologique*. in: J.-P. BRUN—G. B. ROGERS—P. COLUMEAU—M. THINON, *La villa gallo-romaine de Saint-Michel à la Garde (Var) un domaine oléicole au Haut-Empire*. Gallia 46 (1989) 102–162, 137–153.
- CAG 03 J. CORROCHER—M. PIBOULE—M. HILAIRE, *L'Allier. Carte Archéologique de la Gaule 03*. Paris 1989.

- CAG 22 C. BIZIEN-JAGLIN—P. GALLIOU—H. KERÉBEL, *Côte-d'Armor. Carte Archéologique de la Gaule* 22. Paris 2002.
- CAG 43 M. PROVOST—B. RÉMY, *La Haute-Loire. Carte Archéologique de la Gaule* 43. Paris 1994.
- CAG 45 M. PROVOST, *Le Loiret. Carte Archéologique de la Gaule* 45. Paris 1988.
- CAG 58 H. BIGEARD, *La Nièvre. Carte Archéologique de la Gaule* 58. Paris 1996.
- CAG 61 Ph. BERNOUIS, *L'Orne. Carte Archeologique de la Gaule* 61. Paris 1999.
- CAG 71/3 A. REBOURG, *Saône-et-Loire. Carte Archeologique de la Gaule* 71/3. Paris 1994.
- CAG 71/4 A. REBOURG, *Saône-et-Loire. Carte Archeologique de la Gaule* 71/4. Paris 1994.
- CAG 72 J.-Ph. BOUVET, et alii., *La Sarthe. Carte Archeologique de la Gaule* 92. Paris 2001
- CASTELLA 1987 D. CASTELLA, *La nécropole du Port d'Avanches. Cahiers 'Archéologie Romande* No. 41, *Aventiacum* IV. Avanches 1987.
- CARNUNTUM-ZIVILSTADT 1986–87 W. JOBST—E. RUDOLF—A. DINSTL—D. GABLER—K. KNIBBE,—A. RAUCHENWALD, *Carnuntum-Zivilstadt 1986–87*. CJ (1987)[1988] 151–240.
- CARNUNTUM-ZIVILSTADT 1991–93 F. HUMER—A. RAUCHENWALD, *Carnuntum-Zivilstadt 1991–93*. CJ (1993/94)[1995] 237–325.
- CGP J. A. STANFIELD—G. SIMPSON, *Les Potiers de la Gaule Centrale*. Paris 1990.
- CHENET—GAUDRON 1955 G. CHENET—G. GAUDRON, *La céramique sigillée d'Argonne des IIe et IIIe siècles*. Supplement à *Gallia* VI. Paris 1955.
- CHRISTLEIN—KELLNER 1969 R. CHRISTLEIN—H.-J. KELLNER, *Die Ausgrabungen 1967 in Pons Aeni*. BVBI 34 (1969) 76–161.
- CHRISTLEIN—CZYSZ—GARBSCH—KELLNER—SCHRÖTER, 1976 R. CHRISTLEIN—W. CZYSZ—J. GARBSCH—H.-J. KELLNER—P. SCHRÖTER, *Die Ausgrabungen 1969–1974 in Pons Aeni*. BVBI 41 (1976) 62–106.
- CLAUSTRES 1958 G. CLAUSTRES, *Les graffites gallo-romains de Peyrestortes (Pyénées-Orientales)*. *Gallia* XVI (1958) 41–81.
- CUNLIFFE 1971 B. CUNLIFFE, *Excavations at Fishbourne 1961–1969*. Vol. II. The Finds. Reports of the Research Comm. of the Soc. of Antiquaries London 27. London 1971.
- CURLE 1911 J. CURLE, *A Roman Frontier Post and its People. The Fort of Newstead in the Parish of Melrose*. Glasgow 1911.
- CZYSZ 1982 V. W. CZYSZ, *Der Sigillata-Geschirrfund von Cambodunum-Kempton*. BRGK 63 (1982) 281–346.
- DAF 6 C. BÉMONT—J.-P. JACOB, *La terre sigillée gallo-romaine*. DAF 6 Paris. 1986.
- DANNELL 2002 G. B. DANNELL, Law and Practice Further Thoughts on the Organization of the Potteries at la Graufesenque. in: M. GENIN—A. VERNHET, *Céramiques de la Graufesenque et autres productions d'époque romaine. Nouvelles recherches. Hommage à Bettina Hoffman*, *Archéologie et Histoire Romaine* 7. Montagnac 2002, 211–242.
- DICKINSON 1986 B. DICKINSON, The Samian, in: A. MCWHIRR, *Houses in Roman Cirencester*. Cirencester Excavations III. Cirencester 1986, 157–158.
- DICKINSON 1986a B. DICKINSON, Potters' stamps and signatures on the samian. In: L. MILLER—J. SCHOTFIELD—M. RHODES, *The Roman Quay at St. Magnus House, London. Excavations at New Fresh Warf, Lower Thomas Street, London 1974–1978* (ed. T. Dyson). Special Paper No 8 of the London and Middlesex Arch.Society. London 1986, 186–198.
- DICKINSON 1991 B. DICKINSON, Samian potter's stamps. in: N. HOLBROOK —P. T. BIDWELL, *Roman Sinds from Exeter*. Exeter Archaeological Reports 4. Exeter 1991, 46–54.

- DICKINSON 1997 B. DICKINSON, *The Samian*. in: A. G. MARVELL—H. S. OWEN JOHN, *Leucarum Excavations et the Roman Auxiliary Fort at Loughor, West Glamorgan 1982–84 and 1987–88*. Britannia Monographs Ser. No. 12. London 1997, 299.
- DICKINSON 1999 B. DICKINSON, *The Samian*. in: R. NIBLETT, *The Excavation of a Ceremonial Site at Folly Lane, Verulamium*. Britannia Monographs Ser. No. 14. London 1999, 273–278.
- DICKINSON 2001 B. DICKINSON, *The Potter' Stamps*. in: A. S. ANDERSON—J. S. WACHER—A. P. FITZPATRICK, *The Romano-British „Small Town” at Wanborough, Wiltshire. Excavations 1966–1976*. Britannia Monographs Ser. No. 19. London 2001.
- DICKINSON—HARTLEY 1978 B. DICKINSON—B. R. HARTLEY, *The Samian*. in: G. H. SMITH, *Excavation near Hadrian's Wall at Tarraby Lane 1976*. Britannia 9 (1978) 19–57, 37–41.
- DICKINSON—HARTLEY 1982 B. DICKINSON—B. R. HARTLEY, *The Samian*. in: J. WACHER—A. McWHIRR., *Early Roman Occupation at Cirencester*. Cirencester Excavations I. Cirencester 1982, 119–124.
- DICKINSON—HARTLEY 1995 DICKINSON, B.—HARTLEY, B. R., *The Samian*. in: RILEY, D. N.—BUCKLAND, P. C.—WADE, J. S., *Aerial Reconnaissance and Excavation at Littleborough-on-Trent, Notts*. Britannia 26 (1995) 253–287, 267–269.
- DICKINSON—WEBSTER 1993 B. M. DICKINSON—P. V. WEBSTER, *The Samian Ware*. in: J. D. ZIENKIEWICH, *Excavations in the Scamnum Tribunorum at Caerleon The Legionary Museum Site 1983-5*. Britannia 24 (1993) 27–140, 87–98.
- DICKINSON—WEBSTER 2002 B. DICKINSON—P. V. WEBSTER, *A Group of Flavian Samian from Caerleon*. in: M. GENIN—A. VERNHET, *Céramiques de la Graufesenque et autres productions d'époque romaine. Nouvelles recherches. Hommage à Bettina Hoffman*. Archéologie et Histoire Romaine 7. Montagnac 2002, 247–258.
- DICKINSON—HARTLEY—PENGELLY 2004 B. M. DICKINSON—B. R. HARTLEY—H. W. PENGELLY, *Fabric Supply, Class 5. Samian Ware*. in: H. M. M. COOL, *The Roman Cemetery at Brougham, Cumbria. Excavations 1966–67*. Britannia Monographs Ser. No. 21. London 2004.
- DIMITRIJEVIĆ 1969 D. DIMITRIJEVIĆ, *Istaživanje rimskog limesa u istočnom Sremu s posebnim osurtom na pitanje komunikacija. (Forschungsarbeiten an römischen Limes in Ost-Syrmien mit besonderer Berücksichtigung der Fragen der Verkehrswege)*. OZ 2 (1969) 81–121.
- DIMITRIJEVIC 1979 S. DIMITRIJEVIC, *Archäologische Topographie und Auswahl archäologischer Funde vom vinkovcser Boden*. in: *Corolla memoriae Iosepho Brunšmid dicata*. Vinkovci 1979, 201–268.
- DONAT 1999 P. DONAT, *Zur Herkunft der Terra Sigillata von der Ausgrabung Michaelerplatz*. Fundort Wien 2 (1999) 210–215.
- DONAT—PICHLER—SEDLMAYER 2002 P. DONAT—E. PICHLER—H. SEDLMAYER, *Aspekte spätkeltischer und frühromischer Siedlungsentwicklung in Wien-Landstraße*. Fundort Wien 5 (2002) 76–100.
- DONAT—SAKL-OBERHALTER—SEDLMAYER 2002 P. DONAT—S. SAKL-OBERHALTER—H. SEDLMAYER, *Die Werkstätten der Canabae Legionis von Vindobona. Befunde und Funden der Grabungen in Wien I. Michaelerplatz 1990/91, Teil 1*. Fundort Wien 6 (2003).
- DUMOULIN 1958 A. DUMOULIN, *Recherches Archéologiques dans la région d'Apt (Vaucluse)*. Gallia 16 (1958) 197–241.
- DURAND-LEFEBURE 1946 M. DURAND-LEFEBURE, *Les vases de Montans*. Gallia 4 (1946) 137–194.
- EHRENHÖFER—PICHLER 2001 J. EHRENHÖFER—E. PICHLER, *Spätlatènezeitliche und römische Funde aus Wien 3, Rudolfstiftung*. Fundort Wien 4 (2001) 280–293.
- EICHLER 1937 F. EICHLER, *Nachlese zu den Sigillaten aus Brigetio in Wien*. Laureae Aquincenses I. DissPann 2.10. Budapest 1937, 151–167.
- EICHLER 1941 F. EICHLER, *Sigillata in und aus Wien*. Germania 25 (1941) 30–37.
- EINGARTNER—ESCHBAUMER—WEBER 1993 J. EINGARTNER—P. ESCHBAUMER—G. WEBER, *Faimingen-Phoebiana I. Der römische Tempelbezirk in Faimingen*. Limesforschungen 24. Berlin 1993.

- EVANS—METCALF 1989 B. M. DICKINSON, *Samian Ware*. in: D. R. EVANS—V. M. METCALF, Excavations at 10 Old Market Street Usk. *Britannia* 20 (1989) 23–67, 35–39.
- EVANS 2003 Ch. EVANS, *Britons and Romans at Chatteris Langwood Farm, Cambridgeshire*. *Britannia* 34 (2003) 175–264.
- FABER 1993 A. FABER, *Die südgallische Terra Sigillata aus Kastell und Vicus Eining zum Beginn des Militärstützpunkts*. BVBl 58 (1993) 99–122.
- FABER 1994 A. FABER, *Das römische Auxiliarkastell und Vicus von Regensburg-Kumpfmühl. Veröffentlichungen der Kommission zur arch. Erforschung des spätrömischen Raetien*. Münchener Beitr. zur Vor- und Frühgeschichte 49. München 1994.
- FASOLD 1988 P. FASOLD, *Eine römische Brandgräbergruppe bei Westerdorf, Ldkr. Augsburg* BVBl 53 (1988) 99–115.
- FASOLD 1991 P. FASOLD, *Ein Brunnen mit Dendro-datum aus der domitianischen Okkupationszeit der Wetterau*. SJ 46 (1991) 83–95.
- FASOLD—HÜSSEN 1985 P. FASOLD—CL.-M. HÜSSEN, *Römische Grabfunde aus dem östlichen Gräberfeld von Faimingen-Phoebiana, Ldkrs. Dillingen a. d. Donau*. BVBl 50 (1985) 287–336.
- FÉNYES 2002 G. FÉNYES, *Import kerámia Brigetiőban és az importáru hatása a helyi fazekasságra*. Doktori disszertáció – ELTE. Budapest 2002.
- DE FÉRAUDY—VERTET 1986 L. DE FÉRAUDY—H. VERTET, *Toulon-sur-Alliér*. in: DAF 6, 153–155.
- FINÁLY 1901 G. FINÁLY, *Két római épület Apahidán*. ArchÉrt 21 (1901) 239–250.
- FINÁLY 1906 G. FINÁLY, *Az Aquincumi Múzeum terra sigillata darabjai*. BudRég. 9 (1906) 73–102.
- FISCHER 1981 TH. FISCHER, *Zur Chronologie der römischen Fundstellen um Regensburg*. BVBl 46 (1981) 62–104.
- FITZ 1961-62 J. FITZ, *Ásatások – Ausgrabungen*. ARegia 2–3 (1961–62)[1963] 98–115.
- FITZ—LÁNYI—BÁNKI 1976 J. FITZ—V. LÁNYI—ZS. BÁNKI, *Kutatások Gorsiumban 1974-ben. Forschungen in Gorsium im Jahre 1974*. ARegia 15 (1976) 124–174.
- FITZ—LÁNYI—BÁNKI 1978 J. FITZ—V. LÁNYI—ZS. BÁNKI, *Kutatások Gorsiumban 1975-ben. Forschungen in Gorsium im Jahre 1975*. ARegia 16 (1978) 169–268.
- FITZ—LÁNYI—BÁNKI 1983 J. FITZ—V. LÁNYI—ZS. BÁNKI, *Forschungen in Gorsium im Jahre 1980*. ARegia 20 (1983) 201–208.
- FLEURY 1970 M. FLEURY, *Informations archéologiques – Circonscription de la région Parisienne*. Gallia 28. 2 (1970) 239–251.
- FORRER 1911 R. FORRER, *Die römische Terrasigillata-Töpfereien von Heiligenberg-Dinsheim und Ittenweiler im Elsaß*. Stuttgart 1911.
- FRERE 1970 S. S. FRERE, *The Roman Theatre at Canterbury*. *Britannia* 1 (1970) 83–113.
- FRÉZOULS 1983 ED. FRÉZOULS, *Informations archéologiques – Circonscription de Champagne-Ardenne*. Gallia 41.2 (1983) 355–393.
- FURGER—
DESCHLER-ERB 1992 A. R. FURGER – S. DESCHLER-ERB, *Das Fundmaterial aus der Schichtenfolge beim Auguster Theater. Typologische und osteologische Untersuchungen zur Grabung Theater-Nordwestecke 1986/87*. *Forschungen in August 15*. August 1992.
- GABLER 1964 D. GABLER, *Az importált terra sigillata forgalma Pannoniában (Angaben zur Verbreitung der Sigillaten in Pannonien)*. ArchÉrt 91 (1964) 94–110.
- GABLER 1967 D. GABLER, *Die gestempelten Sigillaten von TÁC (Gorsium)*. RCRF 9 (1967) 29–49.
- GABLER 1967b D. GABLER, *Arrabona legkorábbi sigillatai. (The Earliest Sigillatae of Arrabona)*. Arrabona 9 (1967) 21–53.
- GABLER 1971 D. GABLER, *Kutatások Arrabona canabaejában (Research in the Canabae of Arrabona)*. Arrabona 13 (1971) 5–54.
- GABLER 1973 D. GABLER, *Der römische Gutshof von Fertőrákos-Golgota*. ActaArchHung 35 (1973) 139–176.
- GABLER 1976 D. GABLER, *Die Sigillaten der Hercules-Villa*. ActaArchHung 28 (1976) 1–77.

- GABLER 1977 D. GABLER, Die Keramik von Vindobona. *Die Römer im Wiener Raum*. 52. Sonderausstellung des Hist. Museum der Stadt Wien. Wien 1977, 118–136, 215–242.
- GABLER 1979 D. GABLER, *Die Sigillaten im westpannonischen Raum Burgenland*. MAGW 29 (1979) 23–55.
- GABLER 1982 D. GABLER, Die südgallischen Sigillaten in Pannonien – einige Besonderheiten ihrer Verbreitung. RCRFA 21–22 (1982) 49–61.
- GABLER 1983 D. GABLER, *Terra sigillata az aquincumi canabae északi részén feltárt épületmaradványokból (Terra sigillaten aus der nördlichen Teil der aquincumer Canabae)*. ArchÉrt 112 (1985) 109–117.
- GABLER 1983b D. GABLER, *Die Westerndorfer Sigillata in Pannonien. Einige Besonderheiten ihrer Verbreitung*. JRGZM 30 (1983) 349–380.
- GABLER 1986 D. GABLER, *Terra Sigillata im Töpferviertel von Poetovio*. AV 7(1986) 129–168.
- GABLER 1987 D. GABLER, *Einige Besonderheiten der Verbreitung der Rheinzaberner Sigillaten in Pannonien*. BVBI 52 (1987) 75–104.
- GABLER 1987 D. GABLER, *La céramique sigillée de la Gaule de l'est en Pannonie*. R.A.E. 38 (1987) 47–56.
- GABLER 1989 D. GABLER, *The Roman Fort at Ács-Vaspuszta (Hungary) on the Danubian limes*. BAR-IS 531. Oxford. 1989.
- GABLER 1989a D. GABLER, *Die Sigillaten von Salla (Zalalövő) Grabungen 1982–1983*. ActaArchHung 41 (1989) 435–475.
- GABLER 1990 D. GABLER, *Terra sigillata az inotai és a pannoniai halomsírokban (Die Terra sigillaten der inotaer und pannonischen Hügelgräber)*. in: K. PALÁGYI S., szerk., *Norisch-pannonische Hügelgräber Vorträge der Várpalotaer Tagung vom 21 Oktober 1988*. Veszprém 1990, 149–161.
- GABLER 1991 GABLER D., *A tribunus laticlavusok háza az aquincumi 2–3. sz.-i legriotáborban. – Terra sigillaták*. BudRég 28 (1991) 135–140.
- GABLER 1992 D. GABLER, *A balácai terra sigillaták 2. (Terra sigillaten aus Baláca 2.)* BalKözl 2 (1992) 293–316.
- GABLER 1994 D. GABLER, *Terres sigillées du Haut Empire et du Moyen Empire. Kora- és középső császárkori sigillaták*. SzMMK 80–81 (1994) 25–58, 157–175.
- GABLER 1994a D. GABLER, *Über die Aussagekraft der Terra sigillata-Funde bezüglich der Zerstörungen in den Provinzen*. in: H. FRIESINGER—J. TEJRAL—A. STUPPNER, hrgs., *Die Markomannenkriege. Ursachen und Wirkungen*. Brno 1994, 355–364.
- GABLER 1997 D. GABLER, *Die römische Straßenstation von Sárvár und ihre Vorgängerbauten aus dem 1. Jahrhundert n. Chr.* CJ (1997) 23–82.
- GABLER 2002 D. GABLER, *Terra sigillaták az aquincumi canabaeból (Terra Sigillaten aus den Canabae Legionis von Aquincum)*. BudRég 5 (2002) 227–266.
- GABLER 2002b D. GABLER, *Savariai sigillaták*. in: T. BUOCZ—D. GABLER, *Savariai városfal. A városfal építési ideje a terra sigillaták tükrében*. Sárvár 2002, 60–121.
- GABLER 2002c D. GABLER, *Die Sigillaten von Baláca 4*. Balácai közleménye 7 (2002) 69–107.
- GABLER 2003 D. GABLER, *A balácai terra sigillaták 3 (Terra sigillaten aus Baláca 3)*. BalKözl 6 (2001)[2003] 97–140.
- GABLER 2004 D. GABLER, *A Balácai II. épület terra sigillatái (Sigillaten aus dem Gebäude II. von Baláca)*. BalKözl 8 (2004) 123–163.
- GABLER 2004a D. GABLER, *Zur frühen Terra Sigillata der Zivilsiedlung von Vindobona*. Wiener Archäologische Studien 6. Wien 2004, 103–161.
- GABLER—KELLNER 1993 D. GABLER—H.-J. KELLNER, *Die Bilderstempel von Westerndorf II. Helenius und Onniorix*. BVBI 58 (1993) 185–270.
- GABLER—KOCZTUR 1977 D. GABLER—É. KOCZTUR, *Terra Sigillata-Depotfund aus Gorsium*. ARegia 15 (1976)[1977] 65–81.

- GABLER—PALÁGYI 1989 D. GABLER—SZ. K. PALÁGYI, *A balácai terra sigillaták I*, BalKözl 1 (1989) 109–122.
- GABLER—PICHLEROVA 1996 D. GABLER—M. PICHLEROVÁ, *Terra Sigillata von Gerulata*. in: K. KUZMOVÁ—J. RAJTÁR, hrg., *Gerulata I*. Nitra 1996, 45–143.
- GABLER—
RAUCHENWALD é.n. D. GABLER—A. RAUCHENWALD., *Töpferkunst und Keramikindustrie*, in: W. JOBST, hrg., *Carnuntum. Das Erbe Roms an der Donau*. Carnuntum é.n., 447–487.
- GAILARD 1997 H. GAILARD, *La Dordogne. Carte Archeologique de la Gaule 24*. Paris 1997.
- GAITZSCH—HAARICH 1997 W. GAITZSCH—H. HAARICH, *Elsdorf, Erftkreis*. BJ 197 (1997) 295–308.
- GAITZSCH—HERMANN—
LÜRKEN—SCHMIDT 1990 W. GAITZSCH—J. HERMANN—F. LÜRKEN—F. SCHMIDT, *Eschweiler*, Kr. Aachen. BJ 190 (1990) 463–470.
- GALLIOU 1978 P. GALLIOU, *Signatures sur céramique sigillée découvertes à Nantes*. Archéologie en Bretagne 17.1 (1978) 22–23.
- GALLIOU 1989 P. GALLIOU, *Le Finistère. Carte Archéologique de la Gaule 29*. Paris 1989.
- GALLIOU—BIHAN 1987 P. GALLIOU—J.-P. BIHAN, *Chronique d'archéologie antique et médiévale (années 1986 et 1987)*. BSAF LXVI (1987) 27–49.
- GALLIOU—MÉNEZ 1986 P. GALLIOU—Y. MÉNEZ, *La villa gallo-romaine de Kerviguen en Quimper*. BSAF 115 (1986) 43–78.
- GALLIOU—SANQUER 1979 P. GALLIOU—R. SANQUER, *La sigillée décorée de Kerilien en Ploune-verter (Finistère)*. Archéologie en Bretagne Suppl. 1. Brest 1979.
- GARBSCH 1982 J. GARBSCH, *Terra sigillata. Ein Weltreich im Spiegel seines Luxusgeschirrs*. Ausstellungskataloge der Prähistorischen Staatssammlung Band 10. München 1982.
- GECHTER 1979 M. GECHTER, *Die Anfänge des Niedergermanischen Limes*. BJ 179 (1979) 1–138.
- GECHTER—KUNOW 1983 M. GECHTER—J. KUNOW, *Der frühkaiserzeitliche Grabfund von Meh-rum*. BJ 183 (1983) 449–468.
- GIOT 1996 P.-R. GIOT, *L'île Lauret à l'époque gallo-romaine*. Les Dossiers du Ce.R.A.A. 24 (1996) 17–37.
- GÖRICKE-LUKIĆ 2000 H. GÖRICKE-LUKIĆ, *Sjeveroistočna nekropola rimske Murse*, Zagreb – Osijek 2000.
- GREENE—HARTLEY 1995 K. T. GREENE—B. R. HARTLEY, *Samian Ware*. in: P. J. CASEY—B. HOFFMANN, *Excavations at Alstone Cottage, Caerleon, 1970*. Britannia 26 (1995) 63–106, 91–96.
- GROLLER 1901 M. V. GROLLER, *Das Lager von Carnuntum*. RLÖ 2 (1901) 15–84.
- GROLLER 1903 M. V. GROLLER, *Strassen und Limesforschung. Grabungen in Lager Carnuntum*. RLÖ 4 (1903) 1–124.
- GROLLER 1904 M. V. GROLLER, *Grabung im Legionslager Carnuntum*. RLÖ 5 (1904) 33–92.
- GROLLER 1905 M. V. GROLLER, *Übersicht der 1903 ausgeführten Grabungen in Carnuntum*. RLÖ 6 (1905) 1–158.
- GROLLER 1906 M. V. GROLLER, *Übersicht der im Jahre 1904 ausgeführten Grabungen*. RLÖ 7 (1906) 1–130.
- GROLLER 1907 M. V. GROLLER, *Die Grabungen in Carnuntum*. RLÖ 8 (1907) 4–111.
- GROLLER 1908 M. V. GROLLER, *Die Grabungen in Carnuntum*. RLÖ 9 (1908) 1–80.
- GRÜNEWALD 1979 M. GRÜNEWALD, *Die Gefäßkeramik des Legionslagers von Carnuntum (Grabungen 1968–1974)*. RLÖ 29 (1979) Wien.
- GRÜNEWALD 1980 M. GRÜNEWALD, *Sigillaten und ein rot überfärbtes Keramikfragment aus Carnuntum in der Sammlung Eike-Meined Winkler*. FÖ (1979)[1980] 81–87.
- GRÜNEWALD 1983 M. GRÜNEWALD, *Die Funde aus dem Schutthügel des Legionslagers von Carnuntum (Die Baugrube Pingitzer)*. RLÖ 32 (1983) Wien.
- GRÜNEWALD 1983a M. GRÜNEWALD et alii, *Die antiken urgeschichtlichen und mittelalterlichen Funde der Grabungen auf dem Stiftsplatz zu Klosterneuburg 1953–1954 (Capella Speciosa)*. Jahrbuch des Stiftes Klosterneuburg Band 12. Wien-Köln-Graz 1983.

- GUENNOU 1981 G. GUENNOU, *La cité des Coriosolités*. Dossiers du Ce.R.A.A. Serie D (1981).
- HAMPEL 1880 J. HAMPEL, *A Nemz. Muzeum régiségosztályának gyarapodása 1879 decemberében*. ArchÉrt XIV (1880) 33–38.
- HAMPEL 1882 J. HAMPEL, *A M. N. muzeumi érem- és régiségtár 1881-ben (május-december)*. Második közlemény. ArchÉrt II (1882) 60–78.
- HAMPEL 1889 J. HAMPEL, *A N. Muzeum régiségtárának gyarapodása*. ArchÉrt 9.1 (1889) 83–87.
- HÄRKE 1980 H. HÄRKE, *Die Grabung des Jahres 1976 auf dem Münsterplatz in Neuss*. BJ 180 (1980) 493–571.
- HARTLEY 1970 B. R. HARTLEY, *The Dating Evidence for the End of the Saalburg Erdkastell*. in: Schönberger 1970, 28–30.
- HARTLEY 1972 B. R. HARTLEY, *The Roman Occupation of Scotland the Evidence of Samian Ware*. Britannia 3 (1972) 1–55.
- HARTLEY 1974 B. R. HARTLEY, *Samians Potters' Stamps*. in: A. RAE—V. RAE, *The Roman Fort at Cramond, Edinburgh Excavations 1954–1966*. Britannia 5 (1974) 163–224, 204–206.
- HARTLEY 1977 B. R. HARTLEY, *Some Wandering Potters*. in: J. DORE—K. GREENE, ed., *Roman Pottery Studies in Britain and Beyond*. Papers presented to J. Gillam. BAR-Supp. 30. Oxford 1977, 251–261.
- HARTLEY 1987 B. R. HARTLEY, in: M. MILLET, *Colchester and Dating of Neronian Samian*. Britannia 18 (1987) 113.
- HARTLEY 1989 B. R. HARTLEY, *Samian Potters Stamps and Decorated Ware*. in: S. S. FREERE—J. J. WILKES, *Strageath. Excavations within the Roman Fort 1973–1986*. Britannia Monographs Ser. No. 9. London 1989, 212.
- HARTLEY 2000 B. R. HARTLEY, *The Samian*. in: E. EVANS, *The Carleon Canabae. Excavations in the Civil Settlement 1984–1990*. Britannia Monograph Ser. No. 16. London 2000.
- HATT 1949 J. J. HATT, *Le passé romain de Strassbourg. Statigraphie chronologique*. Gallia 7.II (1949)[1950] 161–194.
- HAYES 1976 J. W. HAYES, *Roman Pottery in the Royal Ontario Museum*. Toronto 1976.
- HEILIGMANN 1990 J. HEILIGMANN, *Der „Alb-Limes“*. Forschungen und Berichte zur Vor- und Frühgeschichte in Baden-Württemberg 23. Stuttgart 1990.
- HEILIGMANN-BATSCH 1997 K. HEILIGMANN-BATSCH, *Der römische Gutshof bei Büßlingen, Kr. Konstanz*. Forschungen und Berichte Vor- und Frühgeschichte in Baden-Württemberg 45. Stuttgart 1997.
- HEYDENDORFF 1949 W. HEYDENDORFF, *Töpferstempel auf Terra Sigillata aus Carnuntum*. Mitteilungen des Vereins d. Freunde Carnuntums 2 (1949).
- HEYDENDORFF 1950 W. HEYDENDORFF, *Töpferstempel auf Terra Sigillata aus Carnuntum*. Mitteilungen des Vereins d. Freunde Carnuntums 3 (1950).
- HEYDENDORFF 1951 W. HEYDENDORFF, *Töpferstempel auf Terra Sigillata aus Carnuntum*. Mitteilungen des Vereins d. Freunde Carnuntums 4 (1951).
- HEYDENDORFF 1952 W. HEYDENDORFF, *Töpferstempel auf Terra Sigillata aus Carnuntum*. Mitteilungen des Vereins d. Freunde Carnuntums 5 (1952).
- HOFMANN 1966 B. HOFMANN, *Notes de céramologie antique I*. OGAM 18.5–6 (1966) 477–486.
- HOFMANN 1966a B. HOFMANN, *Oves et marques de potiers de Banassac (Fouilles 1961–1964)*. RCRFA 8 (1966) 23–44.
- HOFMANN 1968 B. HOFMANN, *Notes de céramologie antique V*. OGAM 20.1–2 (1968) 157–184.
- HOFMANN 1967 B. HOFMANN, *Notes de céramologie antique II*. OGAM 19.1–2 (1967) 129–136.
- HOFMANN 1968a B. HOFMANN, *Catalogue des poinçons pour moules sur à vases sigillés des décorateurs argonnais*. OGAM 20.3–6 (1968) 273–343.

- HOFMANN I B. HOFMANN, *Catalogue des estampilles sur vaisselle sigillée, 1ère partie (les ateliers de la Graufesenque et de Lezoux). Groupe d'Archéologie Antique de Touring Club de France, Notice Technique 21.*
- HOFMANN II B. HOFMANN, *Catalogue des estampilles sur vaisselle sigillée. 2ème partie. (les ateliers de Montans, des Martres de Veyre, d'Argonne et de Rheinzabern). Groupe d'Archéologie Antique de Touring Club de France, Notice Technique 22.*
- HORVÁTH—GABLER 1979 L. HORVÁTH—D. GABLER, *A magyarszerdahelyi kelta és római temető (Das keltische und römische Gräberfeld in Magyarszerdahely)*, darin D. GABLER, *Terra Sigillata*. ZGy 14 (1979) 71–81, 101.
- HORVÁTH 2002 L. HORVÁTH, *In neuerer Zeit freigelegte römerzeitliche Hügelgräber in Zala*. in: S. K. PALÁGYI—L. NAGY, *Römerzeitliche Hügelgräber in Transdanubien (Ungarn)*. Budapest 2002, 197–205.
- HORVÁTH 2003 F. HORVÁTH, *Terra Sigillata aus dem Kastellvicus Azaum/Odiavum aus den Jahren 1998–2000*. in: Á. SZABÓ—E. TÓTH, Hrgg., *Pannonica provincialia et archaeologia studia solemnia auctorum Hungarorum Eugenio Fitz octagenario dedicata*. Libelli Archaeologici Ser. Nova 1. Budapest 2003, 139–196.
- HOSDEZ—JACQUES 1989 CH. HOSDEZ—A. JACQUES, et alii, *La nécropole à incinération de Baralle (Pas-de-Calais)*. Nord-Ouest Archéologie No. 2. Caint-Josse-sur-Mere 1989.
- HUDECZEK 1965 E. Hudeczek, *Die Terra Sigillata-Funde des Jahres 1963*. CJ (1963/64)[1965] 74–91.
- HÜBENER 1957 W. HÜBENER, *Ein römisches Gräberfeld in Neuburg an der Donau*. BVBI 22 (1957) 71–96.
- HÜBENER 1959 W. HÜBENER, *Ein römisches Brandgräberfeld bei Roggen, Ldkr. Wertingen (Bayerisch-Schwaben)*. BVBI 24 (1959) 30–57.
- INSTRUMENTA
INTERCISA II *Instrumenta Inscripta Latina. Ausstellungskatalog*. Pécs 1991.
M. R. ALFÖLDI—L. BARKÓCZI—J. FITZ—K. SZ. PÓCZY—A. RAD-NÓTI—Á. SALAMON—K. SÁGI—J. SZILÁGYI—E. B. VÁGÓ, *Intercisa II*. ArchHung XXXVI. Budapest 1957.
- JACOB—JEANNIN 1986 J.-P. JACOB—Y. JEANNIN, *Informations archéologiques – Circonscription de Franche-comté*. Gallia 44.2 (1986) 235–259.
- JOUBEAUX 1982 H. JOUBEAUX, *Céramique, verrerie, figurines*. in: Cl. BRENOT—S. DEYTS—H. JOUBEAUX et alii, *La nécropole gallo-romaine des Bolards Nuits-Saint-Georges*. Paris 1982.
- JUHÁSZ 1935 Gy. JUHÁSZ, *A brigetioi terra sigilláták. Die Sigillaten von Brigetio*. DissPann II. 3. Budapest 1935.
- JUHÁSZ 1936 Gy. JUHÁSZ, *A lezoux-i terrasigillata gyárak aquincumi lerakata.-Die aquincumer Niederlage der Terra-sigillata-Fabriken von Lezoux*. ArchÉrt 49 (1936) 33–48.
- KANDLER-ZÖCHMANN 1996 Ch. KANDLER-ZÖCHMANN, *Terra Sigillata mit Töpferstempeln aus der ehemaligen Sammlung Heydendorf*. in: *Römerzeit-Mittelalter. Archäologische und kulturwissenschaftliche Beiträge*. Festschrift für Herma Stiglitz. Petronell 1996.
- KANDLER-ZÖCHMANN 1997 Ch. KANDLER-ZÖCHMANN, *Terra Sigillata der Grabungskampagne 1993*. in: M. KANDLER, hrg. *Das Auxiliarkastell Carnuntum 2. Forschungen seit 1989*. Österreichisches Archäologisches Institut Sonderschriften 30. Wien 2001, 101–170.
- KANDLER-ZÖCHMANN 2001 Ch. KANDLER-ZÖCHMANN, *Die Terra Sigillata der „Steilhang-Grabung“ 1971–1972 in Petronell*. CJ (2001) 48–159.
- KARNITSCH 1959 P. KARNITSCH, *Die Reliefsigillata von Ovilava*. Schriftenreihe des Institutes für Landeskunde von Oberösterreich 12. Linz 1959.
- KARNITSCH 1962 P. KARNITSCH, *Die Sigillata von Burgstall, Gemeinde Moes*. BVBI 27 (1962) 142–148.
- KELLNER 1976 H.-J. KELLNER, *Die Sigillaten*. in: R. CHRISTLEIN—W. CZYSZ—J. GARBSCH—H.-J. KELLNER,—P. SCHRÖTER, *Ausgrabungen in Pons Aeni*. BVBI 41 (1976) 48–75.

- KELLNER 1981 H.-J. KELLNER, *Die Bilderstempel von Westerndorf. Comitalis und Iassus*. BVBI 46 (1981) 121–189.
- KENNER 1909 F. V. KENNER, *Forschungen in Vindobona*. JA 3 (1909) 35a–85b.
- KENNER 1911 F. V. KENNER, *Römische Funde in Wien 1908–1910*. JA 5 (1911) 107–162b.
- KENNER 1937 H. KENNER, *Ausgrabungen und Funde im Lagerfriedhof von Carnuntum. Die Kleinfunde*. RLÖ 18 (1937) 82–98.
- KERN 1986 E. KERN, *Dinsheim-Heiligenberg, Ittenwiller*. in: DAF 6, 226–230.
- KENYON 1948 K. M. KENYON, *Excavation et the Jewry Wall Site, Leichester*. Reports of the Research Committee of the Society of Antiquaries of London. No. XV. Oxford 1948.
- KLEE 1986 M. KLEE, *Arae Flaviae III*. Forschungen und Berichte zur Vor- und Frühgeschichte in Baden-Württemberg 18. Stuttgart 1986.
- KNEZ 1992 T. KNEZ, *Novo Mesto II. Keltisch-römisches Gräberfeld Beletov vrt*. Novo Mesto 1992.
- KNIBBE—ZAVADIL 1987 K. KNIBBE—M. ZAVADIL, *Rettungsgrabung auf der Trasse der Bundesstraße 9 im Abschnitt Bad Deutsch-Altenburg*. CJ (1986) [1987] 135–153.
- KNORR 1907 R. KNORR, *Die verzierten Terra-sigillata-Gefäße von Rottweil*. Stuttgart 1907.
- KNORR—SPRATER 1927 R. KNORR – FR. SPRATER, *Die westpfälzischen Sigillata-Töpfereien von Blickweiler und Eschweiler Hof*. Histor. Museum der Pfalz E.V. – Histor. Verein der Pfalz Veröffentlichungen Band 3. Speier am Rhein 1927.
- KOETHE 1937 H. KOETHE, *Trierer Sigillatastempel des 2 Jahrhunderts*. TrZ 12 (1937) 241–247.
- KOŠČEVIĆ—MAKJANIĆ 1995 R. KOŠČEVIĆ—R. MAKJANIĆ, *Siscia. Pannonia Superior*. BAR-IS 621. Oxford 1995.
- KOVÁCS 1999 P. KOVÁCS, *Vicus és castellum kapcsolata az alsó-pannoniai limes mentén*. Piliscsaba 1999.
- KRASKOVSKÁ 1974 LJ. KRASKOVSKÁ, *Gerulata-Rusovce. Rimske prohrebisko. Das römische Gräberfeld I*. Bratislava 1974.
- KRAUS 1992 K. KRAUS, mit einem Beitrag von C. Bridger, *Colonia Ulpia Traiana Insula 38. Untersuchungen zur Feinkeramik anhand der Funde aus den Ausgrabungen der sogenannten Herbergsthermen*. Xantener Berichte 1. Köln – Bonn 1992.
- KRÄMER 1953 W. KRÄMER, *Cambodunumforschungen 1953-I. Die Ausgrabung von Holzhäuser zwischen der 1. und 2. Querstraße*. Materialhefte zur Bayerischen Vorgeschichte 9. Kallmünz/Opf 1957.
- KREKOVIC 1992 E. KREKOVIC, *Vagirus aus Lezoux Zwei Belege aus Noricum und Pannonien*. Acta RCRF 31–32 (1992) 545–546.
- KŘÍŽEK 1939 F. KŘÍŽEK, *Terra Sigillata in der Slowakei*. Brno, 1939.
- KUJUNDŽIĆ 1982 Z. KUJUNDŽIĆ, *Poetovijske nekropole*. Ljubljana 1982.
- KUZMOVÁ 1992 K. KUZMOVÁ, *Terra sigillata v Zbierkach Múzea – Terra Sigillata in der Museumssammlung*. Podunajské Múzeum Komárno Katalóg III. Komárno 1992.
- KUZMOVÁ 1997 K. KUZMOVÁ, *Terra Sigillata im Vorfeld des Nordpannonischen Limes (Südwestslowakei)*. Nitra 1997.
- KUZMOVÁ—RAJTÁR 1986 K. KUZMOVÁ—J. RAJTÁR, *Anfänge des Römerlagers in Iža*. AR 38 (1986) 358–377.
- KUZMOVÁ—ROTH 1988 K. KUZMOVÁ—P. ROTH, *Terra sigillata v Barbariku. Nálezy z germánských sídlí a pohrebisk na území slovenska*. Materiali Archaeologica Slovaca IX. Nitra 1988.
- KUSZINSZKY 1889 B. KUSZINSZKY, *A legijabb aquincumi kutatások 1887–1888*. BudRég 1 (1889) 39–170.
- KUSZINSZKY 1932 B. KUSZINSZKY, *A gázgyári római fazekastelep Aquincumban. – Das große römische Töpferviertel in Aquincum bei Budapest*. BudRég 11 (1932).
- LABROUSSE 1970 M. LABROUSSE, *Informations archéologiques – Circonscription de Midi-Pyrénées*. Gallia 28.2 (1970) 397–437.

- LABROUSSE 1971 M. LABROUSSE, *Un potier de Montans autrefois inconnu L. Asinius*. RCRFA 13 (1971) 47–55.
- LASFARGUES 1982 J. LASFARGUES, *Circonscription de Rhône-Alpes*. Gallia 40.21 (1982) 389–428.
- LAUBENHEIMER—
ALBAGNAC 1986 F. LAUBENHEIMER—L. ALBAGNAC, *Jonquiers et Saint-Saturnin*. in: DAF 6, 117–120.
- LEBEGYEV—MÁRTON 2003 J. LEBEGYEV—A. MÁRTON, *Újabb terra sigillata leletek az aquincumi katonavárosi canabae területéről (New Samian Ware Finds from the Canabae Legionis of Aquincum)*. ArchÉrt 28 (2003) 125–176.
- LEQUÉMENT 1983 R. LEQUÉMENT, *Informations archéologiques – Circonscription de Midi-Pyrénées*. Gallia 41.2 (1983) 473–503.
- LERAT 1970 L. LERAT, *Informations archéologiques – Circonscription de Franche-Comté*. Gallia 30.2 (1972) 421–442.
- LEROUX—PROVOST 1989 G. LEROUX—M. PROVOST, *L'Ille-et-Villaine Carte Archéologique de la Gaule* 35. Paris 1989.
- LIÉGÉR 1996 A. LIÉGÉR, *La nécropole gallo-romaine de Cutry (Meurthe-et-Moselle)*. Études lorraines d'archéologie nationale 3. Nancy 1997.
- LOMBARD 1972 R. LOMBARD, *Inventaire des estampilles de Poitiers*. Rev.Arch. du Centre 41–42 (1972) 148–171.
- LOMBARD 1978 Y. LOMBARD, *Catalogue des Collection Archéologiques de Besançon VI – La céramique sigillée I – signatures*. Paris 1978
- LUDOVICI V W. LUDOVICI, *Katalog V. Stempel-Namen und Bilder römischer Töpfer aus meinen Ausgrabungen in Rheinzabern 1901–1914*. Jochgrim 1927.
- LUTZ 1972 M. LUTZ, *Le domaine gallo-romain de Saint-Ulrich (Moselle)*. Gallia 30.1 (1972) 41–82.
- MAHLER 1907 E. MAHLER, *Pannoniai feliratos emlékek*. ArchÉrt 27 (1907) 31–247.
- MARICHAL 1988 R. MARICHAL, *Les graffites de La Graufesenque*. 47e supplément à Gallia. Paris 1988.
- MAROSI 1917 A. MAROSI, *A Székesfehérvári Múzeum dunapentelei régiségei*. ArchÉrt 37 (1917) 1–7.
- MARTIN 1986 Th. Martin, *Montans*, in: DAF 6, 58–71.
- MARTIN-KILCHER 1976 S. MARTIN-KILCHER, *Das römische Gräberfeld von Courroux im Berner Jura*. Basler Beiträge zur Ur- und Frühgeschichte 2. Derendingen-Solothurn 1976.
- MARY 1967 G. T. MARY, *Die südgallische Terra sigillata Novaesium I*. Limesforschungen 6. Berlin 1967.
- MEES 1995 A. W. MEES, *Modellsignierte Dekorationen auf südgallischer Terra Sigillata*. Forschungen und Berichte zur Vor- und Frühgeschichte in Baden-Württemberg 54. Stuttgart 1995.
- MEES 2002 A. W. MEES, *Organisationsformen römischer Töpfer-Manufakturen am Beispiel von Arezzo und Rheinzabern*. JRGZM Monographien 52.1-2. Mainz 2002.
- MIKL-CURK 1969 I. MIKL-CURK, *Terra sigillata in sorodne vršte keramike iz Poetovija*. Dissertationes IX. Beograd 1969.
- MIKL-CURK 1973 I. MIKL-CURK, *Vom Beginn der Römerzeit im nördlichen Jugoslawien*. AJ 14 (1973) 41–...
- MILTNER 1909 F. MILTNER, *Die Grabungen in Carnuntum*. RLÖ 10 (1909) Wien.
- MILTNER 1933 F. MILTNER, *Das zweite Amphitheater von Carnuntum*. RLÖ 7 (1933) 1–72.
- MITARD 1960 P.-H. MITARD, *La villa de Guiry-Gadancourt*. Gallia 13 (1960) 63–179.
- MITARD 1993 P.-H. MITARD, *Le sanctuaire gallo-romain des Vaux-de-la-Celle à Genainville (Val-d'Oise)*. Gairy-en-Vexim 1993.
- MITARD—HOFMANN—
LUTZ 1986 P.-H. MITARD,—B. HOFMANN—M. LUTZ, *Groupe d'Argonne*. in: DAF 6, 195–208.
- MÓCSY 1955 A. MÓCSY, *A Százhalombatta-Dunafüredi római tábor és telepek (Roman Camp and Settlement at Százhalombatta)*. ArchÉrt 82 (1955) 59–69.
- MRT 7 I. TORMA, szerk., *Pest megye régészeti topográfiaja*. A Budai és Szentendrei járás. Magyarország Régészeti Topográfiaja 7. Budapest 1986.

- MÜLLER 1996 M. MÜLLER, *Die römischen Grabfunde von Faimingen – Phoebiana. Chronologisch – historische Ergebnisse*. Boreas. Münsterische Beiträge zur Archäologie 19 (1996) 181–219.
- MÜLLER—WITKAMP 1983 G. MÜLLER—H. WITKAMP, *Bergheim, Erftkreis*. BJ 183 (1983) 633–636.
- NAGY 1931 L. NAGY, *Az óbudai ókersziény cella trichora a Raktár-utcában*. Budapest 1931.
- NAGY 1937 L. NAGY, *Az Aquincumi Múzeum kutatásai és gyarapodása az 1923–1935 években*. BudRég 12 (1937) 261–275.
- NAGY 1941 L. NAGY, *Az Aquincumi polgár város tűzoltóságának székháza. La maison du collègue des pompiers de la ville civile d'Aquincum*. Laureae Aquincenses I. DissPann II.11 Budapest 1941, 182–231.
- NAGY 1943 T. NAGY, *A Fővárosi Régészeti és Ásatási Intézet jelentése az 1938–1942. Évek között végzett kutatásairól*. BudRég 13 (1943) 361–399.
- NAGY 1947 T. NAGY, *Az albertfalvai római telep*. AntHung 1 (1947) 92–114.
- NAGY 1949 T. NAGY, *Az albertfalvai romanizált eraviscus telep emlékműve*. – *Les monuments d'un établissement éravisque romanisé à Albertfalva*. AntHung 3 (1949) 49–67.
- NAGY 1958 T. NAGY, *Az aquincumi ún. festőlakás*. BudRég 18 (1958) 149–189.
- NEUGEBAUER—GRÜNEWALD 1979 J.-W. NEUGEBAUER—M. GRÜNEWALD, *Römische Siedlungsfunde aus Klosterneuburg, Pol. Bez. Wien- Umgebung*. Römische Österreich 5–6 (1977–1978)[1979] 47–82.
- NOTET 1977 J.-Cl. NOTET, *L'officine céramique gallo-romaine de Gueugnon. Les Fouilles de 1975 et 1976*. Revue Périodique de „La Physiophile” Société d'Études des Sciences Naturelles et Historiques de Montceau-les-Mines 86 (1977) 56–73.
- NOTET 1991 J.-Cl. NOTET, *Le centre producteur de céramique gallo-romaine du Vieux-Fresne à Gueugnon (Saône-et-Loire). Comte rendu des recherches 1990*. Revue de La Physiophile Sciences Naturelles Histoire Archéologie en Bourgogne du Sud 115 (1991) 62–85.
- NOTET 1996 J.-Cl. NOTET, *L'atelier de céramique gallo-romaine du Vieux-Fresne à Gueugnon (S.-et-L.). Rapport des fouilles de 1992*. Revue de La Physiophile Sciences Naturelles Histoire Archéologie en Bourgogne du Sud 125 (1996) 73–92.
- NIETO 1994 J. NIETO, *La terra sigillata de La Graufesenque como fenómeno social y económico*. in: T. Hackens, ed., *Ancient and Traditional Ceramics*. Seminar held at the European University Centre for Cultural Heritage, Ravello, March 19–24, 1990, PACT 40 (1994) 90–106.
- OSWALD 1931 F. OSWALD, *Index of Potter's Stamps on Terra Sigillata Samian Ware*. East Bridford 1931.
- OSWALD 1964 F. OSWALD, *Index of Potter's Stamps on Terra Sigillata „Samian Ware”*. London 1964².
- OSWALD—PRYCE 1920 F. OSWALD—T. D. PRYCE, *An Introduction to the Study of Terra Sigillata*. London 1920.
- OTTOMÁNYI—GABLER 1985 K. OTTOMÁNYI—D. GABLER, *Római telepek Herceghalom és Páty határában. (A pátyi terra sigillata)-(Römische Siedlungen in der Gemarkung von Herceghalom und Páty*. (D. Gabler, *Die Sigillaten aus Páty*). StCom 17 (1985) 185–272.
- PARRAGI 1976 GY. PARRAGI, *A Bécsi úti ásatások újabb eredményei (The Results of the Recent Excavations at Bécsi Road)*. BudRég 24 (1976) 163–169.
- PAULOVICS 1934 I. PAULOVICS, *Ásatás Dunapentelén 1931-ben (Eine Ausgrabung in Dunapentele im Jahre 1931)*. ArchÉrt 46 (1932–33)[1934] 144–160.
- PERRAUD—BONNEFOY 2000 R. PERRAUD, R.—M. BONNEFOY, *Un vicus gallo-romain à Lancharre – 71460 Chapaiz. Découvertes des grandes condemines sud en 1992*. Revue de La Physiophile Sciences Naturelles Histoire Archéologie en Bourgogne du Sud 133 (2000) 62–88.
- PETITE 1980 M. PETITE, *Les Nécropoles gallo-romaines de Lutèce*. Dissertation. Paris – Sorbonne 1980.

- PÉTRY 1972 F. PÉTRY, *Informations archéologiques – Circonscription d'Alsace*. Gallia 30.2 (1972) 379–419.
- PÉTRY 1982 F. PÉTRY, *Informations archéologiques – Circonscription d'Alsace*. Gallia 32.2 (1972) 247–270.
- PETRU—PETRU 1978 S. PETRU—P. PETRU, *Neviodunum (Drnovo pri Krškem)*. Katalogi in monographije 7. Ljubljana 1972.
- PFERDEHIRT 1976 B. PFERDEHIRT, *Die Keramik des Kastells Holzhausen*. Limesforschungen 16. Berlin 1976.
- PINEL 1969 R. PINEL, *Travaux de sauvetage*. Bulletin du Comité Archéologique de Lezoux 2 (1969) 24–27.
- PINTEROVIĆ 1973-1975 D. PINTEROVIĆ, *Ostaci rimskih kuća i kućanstava u Osijeku. (On Roman Houses and Household at Osijek.)* OZ 14–15 (1973–1975) 57–121.
- PLANCK 1975 D. PLANCK, *Arae Flaviae I-II*. Forschungen und Berichte zur Vor- und Frühgeschichte in Baden – Württemberg 6. Stuttgart 1975.
- POIRRIER 1969 M. POIRRIER, „Le Chatelet” à Pierre-de-Bresse (établissement gallo-romain). Bulletin de Groupement Archéologique du Mâconnais 5 (1969) 16–20.
- POLFER 1996 M. POLFER, *Das gallorömische Brandgräberfeld und der dazuhörige Verbrennungsplatz von Septfontaines-Déckt (Luxemburg)*. Dossiers d'Archeologie du Musée National d'Histoire et d'Art V. Luxemburg 1996.
- POMMERET 2001 C. POMMERET, sous la dir., *Le sanctuaire antique des Bolards à Nuits-Saint-Georges (Côte-d'Or)*. Revue Archéologique de l'Est 17em supplément. Dijon 2001.
- PRAMMER 1975 J. PRAMMER, *Ein Sigillata-Brennofen aus Westerdorf – St. Peter*. BVBl 40 (1975) 129–142.
- PRISSET—BRISAUD—LEBLANC 1994 K.-L. PRISSET—L. BRISAUD—O. LEBLANC, *Évolution urbaine à Saint-Romain-en-Gal la rue du Commerce et la maison aux Cinq Mosad'ques*. Gallia 51 (1994) 1–133.
- PLOUHINEC—PLOUHINEC A. PLOUHINEC —CL. PLOUHINEC, *Marques de Potiers gallo-romains découvertes à Rezé et dans le lit de la Loire*. Annale de Bretagne 74. 1 (1966) 167–183.
- PRECHT 1982 G. PRECHT, *Xanten, Kr. Wesel*. BJ 182 (1982) 508–511.
- PROVOST 1988 M. PROVOST, *L'Indre-et-Loire. Carte Archéologique de la Gaule 37*. Paris 1988.
- PROVOST 1988b M. PROVOST, *Le Loire-et-Cher. Carte Archéologique de la Gaule 41*. Paris 1988.
- PROVOST 1988c M. PROVOST, *La Loire-Atlantique Caret Archéologique de la Gaule 44*. Paris 1988.
- PROVOST 1988d M. PROVOST, *Le Maine-et-Loire. Carte Archéologique de la Gaule 49*. Paris 1988.
- PROVOST et alii 1999 M. PROVOST et alii, *L Garde. Carte Archéologique de la Gaule 30.2*. Paris 1999.
- RADNÓTI—GABLER 1982 A. RADNÓTI—D. GABLER, *A rusovcei (Oroszvár) ásatások (1942–1943) Die Ausgrabungen von Rusovce (Oroszvár) – Auszug*. ComArchHung (1982) 47–72.
- RAUCHENWALD 1997 A. RAUCHENWALD, *Die Funde der Ausgrabungen 1986–1990 in der Zivilstadt Carnuntum – Insula VI*. CJ (1996)[1997] 61–226.
- REDDÉ 1985 M. REDDÉ, *Le camp militaire romain d'Arlaines et l'Aile des Voconces*. Gallia 43.1 (1985) 49–79.
- REINFUSS 1958 G. REINFUSS, *Gräberfeld 1956*. CJ (1957)[1958] 90–99.
- RIFFAUD-LONGUESPÉ 2004 PH. RIFFAUD-LONGUESPÉ, *Troyes gallo-romain*. TROYES – Musée Saint-Loup 26 juin 2004 – 3 janvier 2005. Troyes 2004.
- RODWELL 1987 W. J. RODWELL, *The Samian Ware*. in: C. J. Going, *The Mansio and other sites in the south-eastern sector of Caesaromagus the Roman pottery*. Chelmsford Archaeological Trust Report 3.2. CBA Research Report 62. Dorchester 1987, 92–99.

- ROLLAND 1944 H. ROLLAND, *Inscriptions antiques de Glanum (Saint-Remy-de-Provence)*. Gallia II (1944) 167–223.
- ROLLAND 1958 H. ROLLAND, *Informations Archéologiques – Antiquité Historiques, Circonscription d' Aix-en-Provence (Partie Nord)*. Gallia 16 (1958) 392–412.
- ROQUETTE—RICHARD—
SOYRIS 1989 D. ROQUETTE—J.-CL RICHARD—P. SOYRIS, *Les estampilles sur céramique sigillée de Murviel-lès-Montpellier (Hérault)*. RevArchNarb 22 (1989) 287–310.
- ROSTOVITZ 1957 M. ROSTOVITZ, *The social and economic history of the Roman Empire*. Oxford 1957.
- RUPRECHTSBERGER 1980. E. M. RUPRECHTSBERGER, *Terra Sigillata aus dem Ennser Museum II. Kerbschnitt und Barbotine-Sigillaten. Unverzierte Sigillata, Töpferstempel und Ritzinschriften*. Beiträge zur Landeskunde von Oberösterreich Hist. Reihe I. 17. Linz 1980.
- SANQUER 1978 R. SANQUER, *Cronique d'archéologie antique et médiévale*. BSAF CVI (1978) 37–82.
- ŠARANOVIC-SVETEK 1971 V. ŠARANOVIC-SVETEK, *Terres sigillées dans la collection archéologique du Musée de Vinkovci*. Starinar 22 (1971) 167–176.
- DE SCHAETZEN—
VANDERHOEVEN 1964 Baron DE SCHAETZEN—M. VANDERHOEVEN, *De terra sigillata te Tongeren*. Publicaties van het Provinciaal Gallo-Romeins Museum te Tongeren collectie onder auspiciën van de bestendige deputatie van Limburg I. Tongeren 1964.
- SCHÖNBERGER 1956 H. SCHÖNBERGER, *Das Römerkastell Boiodurum-Beiderweis zu Passau-Innstadt*. SJ 15 (1956) 42–78.
- SCHÖNBERGER 1970 H. SCHÖNBERGER, *Die Namenstempel auf glatter Sigillata aus dem Erdkastell von Saalburg*. SJ 27 (1970) 21–30.
- SCHÖNBERGER—
SIMON 1966 H. SCHÖNBERGER—H.-G. SIMON, *Novaesium II. Die mittelkaiserzeitliche Terra Sigillata von Neuss*. Limesforschungen 7. Berlin 1966.
- SIMON 1962 H.-G. SIMON, *Terra sigillata aus Köngen*. SJ 20 (1962) 8–44.
- SIMON 1965 H.-G. SIMON, *Die römischen Funde aus den Grabungen in Groß-Gerau 1962/63*. SJ 22 (1965) 38–100.
- SIMON 1968 H.-G. SIMON, *Das Kleinkastell Degerfeld in Butzbach, Kr. Friedberg (Hessen). Datierung und Funde*. SJ 25 (1968) 5–64.
- SIMON 1970 H.-G. SIMON, *Zur Anfangsdatierung des Kastells Pföserring*. BVBl 35 (1970) 94–105.
- SIMON 1977 H.-G. SIMON, *Heiligenberger Töpfereifunde im Saalburgmuseum*. SJ 34 (1977) 88–97.
- SIMON 1977a H.-G. SIMON, *Die Funde aus dem Bereich der Sumpfbücke bei Bickenbach (Kreis Darmstadt)*. SJ 34 (1977) 42–77.
- SIMON 1978 H.-G. SIMON, *Römische Funde aus Theilhofen*. BVBl 43 (1978) 25–56.
- SIMPSON 1982 G. SIMPSON, *The Samian Pottery*, in: W. J. WEDLAKE, *The Excavations of the Shrine of Apollo at Nettlon, Wiltshire, 1956–1971*. Reports of the Research Committee of the Society of Antiquaries of London XL. London 1982.
- STORNO 1938 M. STORNO, *Római-kori leletek Sopron Belvárosból. Römische Funde in der Inneren Stadt Soprons (Auszug)*. Soproni Szemle II.3 (1938) 221–234.
- STREITBERG 1973 G. STREITBERG, *Namenstempel und Westerdorfer Sigillatattöpfer*. BVBl 38 (1973) 133–153.
- STRUCK 1996 M. STRUCK, *Römische Grabfunde und Siedlungen im Isartal bei Ergolding, Landkreis Landshut*. Materialhefte zur bayerischen Vorgeschichte Reihe A, Band 71, Kallmünz 1996.
- STÜMPPEL 1978 B. STÜMPPEL, *Zur Datierung der römischen Stadtmauer in Mainz*. BJ 178 (1978) 291–303.
- SWOBODA-MILENOVIĆ 1956 R. M. SWOBODA-MILENOVIĆ, *Ausgrabungen in der Zivilstadt Carnuntum 1955*. CJ (1955)[1956] 33–48.
- SWOBODA-MILENOVIĆ 1957 R. M. SWOBODA-MILENOVIĆ, *Ausgrabungen in der Zivilstadt 1952*. CJ (1956)[1957] 31–44.
- SWOBODA-MILENOVIĆ 1958 R. M. SWOBODA-MILENOVIĆ, *Grabung 1957*. CJ (1957)[1958] 21–47.

- SZILÁGYI 1945 J. SZILÁGYI, *A Fővárosi Múzeum római kori kutatásai és az Aquincumi Múzeum gyarapodása az 1943–1944. években. The Roman Researches of the Municipal Museum and the New Acquisitions of the Museum of Aquincum in the Years 1943–1944.* BudRég 14 (1945) 453–467.
- SZIRMAI 1980 K. SZIRMAI, *Kutatások az aquincumi II.–III. századi legiotábor praetenturájának északi részén 1973–1977-ben (Forschungen im nördlichen Teil der Praetentura des Legionslagers in 2–3 Jh. zu Aquincum 1973–1977).* ArchÉrt 107 (1980) 187–200.
- SZIRMAI 1985 K. SZIRMAI, *Kutatások a II–III. századi aquincumi legióstábor keleti védműveinél. (1974–1980).* ComArchHung (1988) 49–68.
- T. SZÖNYI 1976 E. T. SZÖNYI, *A győri „Homokgödri” római kori temető. Das römische Gräberfeld von Győr (Raab) „Homokgödri” Auszug.* Arrabona 18 (1976) 5–47.
- T. SZÖNYI 1981 E. T. SZÖNYI, *Kutatások Mursellában.* ComArchHung 1981, 87–115.
- T. SZÖNYI 1982 E. T. SZÖNYI, *Forschungen im Auxiliarkastell von Arrabona.* ARegia 19 (1981)[1982] 201–230.
- TERRISSE 1968 J.-R. TERRISSE, *Les ceramiques sigillées gallo-romaines des Martres-de-Veyre (Puy-de-Dôme).* XIXe supplément à „Gallia”. Paris 1968.
- THEVENOT 1948 E. THEVENOT, *La station antique des Bolards à Nuits-Saint-Georges (Côte-d’Or).* Gallia 7.II (1948)[1950] 289–347.
- TILHARD 1988 J.-L. TILHARD, *Céramique à vernis noir et sigillée.* in: Les fouilles de „Ma Maison” études sur Saintes Antique. Aquitania Supplément 3. Saintes 1989.
- TOPÁL 1981 J. TOPÁL, *The Southern Cemetery of Matrica (Százhalombatta – Dunafüred).* Budapest 1981.
- TORMA 1881 K. TORMA, *Az aquincumi amphiteatrum északi fele.* Budapest 1881.
- TORMA 1882 K. TORMA, *Római cserépedény bélyegek és karczolatok I.* ArchÉrt II (1882) 207–230.
- TORMA 1883 K. TORMA, *Római cserépedény bélyegek és karczolatok II.* ArchÉrt III (1883) 1–72.
- TRINKS 1957 U. TRINKS, *Fundbericht Palastruine 1957.* CJ (1957)[1958] 49–61.
- TRINKS 1961 U. TRINKS, *Fundbericht Palastruine 1958/59.* CJ (1959)[1961] 40–73.
- TSCHOLL 1979 E. TSCHOLL, *Römisches Limeskastell in Wallsee. 10 Jahre Beobachtungen zum Limeskastell von Wallsee (1966–1976).* Römisches Österreich 5–6 (1977–1978)[1979] 109–230.
- ULBERT 1959 G. ULBERT, *Die römischen Donaukastelle Aislingen und Burghöfe.* Limesforschungen 1. Berlin 1959.
- ULBERT 1969 G. ULBERT, *Das frühromische Kastell Rheingönheim. Die Funde aus den Jahren 1912 und 1913.* Limesforschungen 9. Berlin 1969.
- UNTERSUCHUNGEN CH. ERTEL—V. MIGLBAUER—S. JILEK—H. STIGLITZ, *Untersuchungen zu den Gräberfeldern in Carnuntum Band. I.* RLÖ 40. Wien 1999.
- URNER–ASTHOLZ 1946 H. URNER-ASTHOLZ, *Die römerzeitliche Keramik von Schleithem-Juliomagus.* Schaffhauser Beiträge zur vaterländische Geschichte 23 (1946) 5–205.
- V. KOCZTUR 1991 É. V. KOCZTUR, *Kora császárkori temető Solymáron.* StCom 21 (1991) 171–334.
- VÁMOS 2002 P. VÁMOS, *Fazekasműhely az aquincumi canabae déli részén (Töpferwerkstatt im südlichen Teil der Canabae von Aquincum).* ArchÉrt 127 (2002) 5–87.
- VANDERHOEVEN 1974 M. VANDERHOEVEN, *Terra sigillata aus Mittel- und Ostgallien Die Töpferstempel.* Funde aus Asciburgium. Duisburg – Rheinhausen 1974.
- VAUTHEY—VAUTHEY 1958 M. VAUTHEY—P. VAUTHEY, *Terre Franche officine de la céramique rouge de Vichy II.* Ogam 10.1 (1958) 87–94.
- VERNHET 1986 A. VERNHET, *Les ateliers du sud de la France – Présentation générale,* in, DAF 6, 33–34.
- VERTET 1959 H. VERTET, H., *Découverte de poterie peinte à Toulon-sur-Allier (Allier).* Gallia 17 (1959) 216–223.

- VERTET 1971 H. VERTET, *Glanes sur le chantier de fouilles du Vieux-Fresne*. Revue Périodique de „LaPhysiophile” Société d’Études des Sciences Naturelles et Historiques de Montceau-les-Mines 74 (1971) 32–45.
- VERTET 1976 H. VERTET, *Les poinçons-matrices de sigillée du Musée de Moulins. Problèmes techniques – catalogue*. Figlina 1 (1976) 97–142.
- VERTET 1986 H. VERTET, *Les ateliers du centre de la France – Présentation générale*. in: DAF 6, 123–124.
- VERTET 1986b H. VERTET, *Lubié*. in: DAF 6, 162–164.
- VISY 1988 ZS. VISY, *Zur Baugeschichte der großen Thermen von Weißenburg*. BVBl 53 (1988) 117–135.
- WALKE 1965 N. WALKE, *Das römische Donaukastell Straubing-Sorviodurum*. Limesforschungen 3. Berlin 1965.
- WESTERMANN 1942 W. L. WESTERMAN, *Industrial slavery in Roman Italy*. JEH 2 (1942) 149–163.
- ZABEHLICKY-SCHEFFENEGGER—GOSTENČNIK 2002 S. ZABEHLICKY-SCHEFFENEGGER—K. GOSTENČNIK, *Übersicht über das Fundmaterial der Grabungen 1999 und 2001*. Carinthia 192 (2002) 116.
- ZALALÖVŐ 1977 D. GABLER, *Terra sigillata*. in: Römische Forschungen in Zalalövő 1975. ActaArchHung 29 (1977) 230–243.
- ZALALÖVŐ 1978 D. GABLER, *Terra sigillata*. in: Römische Forschungen in Zalalövő 1976. ActaArchHung 30 (1978) 391–418.
- ZALALÖVŐ 1979 D. GABLER, *Sigillaten*. in: Römische Forschungen in Zalalövő 1977. ActaArchHung 31 (1979) 375–383.
- ZALALÖVŐ 1982 D. GABLER, *Terra Sigillata*. in: Römische Forschungen in Zalalövő 1980–1981. ActaArchHung 34 (1982) 345–362.
- ZSIDI 1997 P. ZSIDI, *Grabummauerungen am nördlichen Rand der Canabae von Aquincum (Budapest III., Ladik-str.)*. ComArchHung (1997) 109–148.

GALLISCH-GERMANISCHE TERRA SIGILLATA-STEMPEL AUF NICHT RELIEFVERZIERTEN
GEFÄSSEN (IN PANNONIEN)

Auszug

Es wird der vollständige pannonische Stempelbestand auf glatter Ware 511 Sigillatatöpfen aus Gallien-Germanien bzw. dem Donaugebiet (Westendorf-Pfaffenhofen) mit den in der Provinz vorkommenden Varianten publiziert. Die Angaben der außerordentlich reichen internationalen Fachliteratur wurden teilweise für die Bestimmung jener Manufakturen verwendet, die Waren nach Pannonien lieferten. Von vornherein wurden die Produktionsstätten ausgesondert, aus denen mit Sicherheit keine Keramik in die Provinz gelangte (z. B. Montans). Bezüglich jener Töpfer, die in mehreren Manufakturen getöpft haben, konnte nicht in allen Einzelfällen Stellung zur Herkunft ihrer Waren bezogen werden, weil die Angaben der Fachliteratur vielfach weder die Form noch die Qualitätsmerkmale der Er-

zeugnisse angeben und nicht einmal den Stempel auf Zeichnungen oder Fototafeln wiedergaben. Im Stempelkatalog berufen wir uns in 97 % auf publizierte Stücke; die Zusammenstellung befreit den Forscher, der die pannonischen Parallelen eines Namenstempels finden will, von der Suche in 90 verschiedenen Publikationen. Außer den Stempelvarianten wurde – wo es die Angaben ermöglichten – über den Fundort hinaus auch die Form angegeben. Bei der Datierung bemühten wir uns, sämtliche chronologische Bestimmungen der neueren Fachliteratur zu berücksichtigen; die früheren verwendeten wir vor allem dort, wo keine neuere Angabe zur Verfügung stand. Bei der Zeitstellungsangaben wir geben die eventuell neuere Vorschläge zur Datierung nahelegenden Ergebnisse der internationalen Fachliteratur an.

D. Gabler
MTA Régészeti Intézet
Budapest, Úri u. 49
H-1014

A. Márton
Budapest, Károly krt. 3/a.
H-1075

